De schildknaap

Margaretha Jacoba de Neufville

bron
Margaretha Jacoba de Neufville, *De schildknaap*. P. den Hengst en zoon, Amsterdam 1829

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/neuf002schi01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

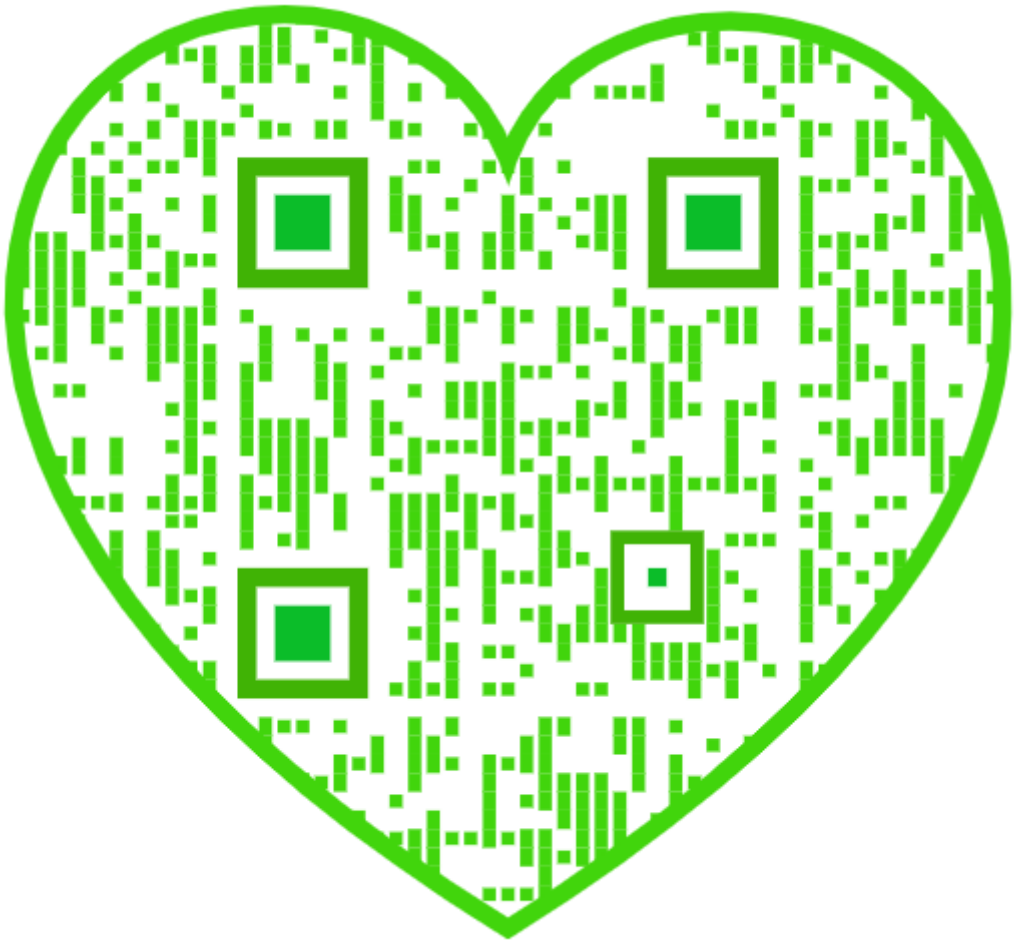

[Opdragt.]

Want het dinct mi wesen scande
Dat die liede van den Lande
Anders neesten* vele weten
Ende si des hebben vergheten
Wanen si selve sijn gheboren.**

MELIS STOKE. *Opdragt.*

* Daden
** Waarin

Voorberigt.

Aan de Verhandeling van den Hooggeleerden Heer D.J. VAN LENNEP, over het belangrijke van Hollands grond en oudheden voor gevoel en verbeelding, *welke Verhandeling ik op den* 30e *Januarij* 1827, *het genoegen had, door den opsteller te hooren voordragen, is het werk, hetwelk ik thans mijnen landgenooten aanbied, deszelfs wording verschuldigd. Altijd met warme liefde voor mijn, zoo dikwijls ten onregte verguisd en beschimpt vaderland vervuld, groeide die liefde in mij tot geestdrift aan, door de zoo welsprekende taal des Hoogleeraars, en kwam al aanstonds de lust in mij op, om te beproeven,*

of het mij mogelijk wezen zou, een romantisch tafereel te schetsen, in den smaak van dezulke, als wij aangaande de zeden en gewoonten van andere volken bezitten, iets waarmede (*en hierover betuigt de Heer* VAN LENNEP, *in meergemelde Verhandeling, zijne verwondering*) *zich aangaande onze voorvaderen nog niemand bezig gehouden had.*

Evenwel, het vervalschen der geschiedenis, door het vermengen van dezelve met vindingen, zoodat het den lezer moeijelijk wordt, het ware van het verdichte te onderscheiden; het anders afbeelden van bestaan hebbende personen, dan zij inderdaad geweest zijn; en het te boek stellen van verzonnen voorvallen in de plaats van wezenlijke gebeurtenissen, kwam mij altijd zoodanig als eene gevaarlijke mode, en schadelijke wijze van doen, voor, dat ik geene handen aan het werk wilde slaan, eer ik mij tot eenig tijdvak kon bepalen, waarin personen gevonden worden, die

ik in hun wezenlijk karakter, in hunnen waarachtigen werkkring, en in hunne verhouding tot anderen, zoo als die waarlijk plaats gehad heeft, op eene gepaste wijze in mijne voordragt kon plaatsen. Wanneer ik zulk een tijdvak en zulke personen zoude gevonden hebben, meende ik de gebeurtenissen en de handelingen naar waarheid te moeten schetsen, en zóó het historisch gedeelte van mijn werk, zonder vervalsching der geschiedenis, voorstellende, voor het romantische gedeelte naar welgevallen mijne verbeelding te mogen laten spelen, mits ik niets verhaalde, of door de verdichte personen liet doen, wat niet met den tijd der handeling van de historiëele personen, of de toen in zwang zijnde denkwijzen en manieren, overeen kwam.

Zeer gelukkiglijk geraakte ik, terwijl ik over mijn plan nadacht, bekend met het werk van den Heer J. MEERMAN, *betiteld:* Geschiedenis van Graaf Willem van Holland, Roomsch-

koning. *Door dit werk, de naauwkeurige levensbeschrijving bevattende van een' man, die door den Heer* VAN LENNEP, *in zijne Verhandeling,* (*bladz.* 28.) *als een der Nederlandsche vorsten, wier leven eene opzettelijke behandeling waardig is, genoemd wordt, werd mijne keuze gevestigd, en ik nam de pen, in overeenkomst met de bovengemelde grondregels, op. Graaf* WILLEM *werd nu in verband gebragt met zijn' Schildknaap, een verdicht persoon, dien ik* SICCO *noemde, en, om mijn verhaal ongedwongener te maken, tot den held van mijne voorstelling koos.*

De lezer oordeele over het min of meer welgelukken van mijne poging. MEERMAN *heb ik* (*gelijk uit de aanteekeningen blijkt*) *als aan de hand gevolgd, en waar ik mij eenige afwijking van de waarheid veroorloofd heb, heb ik het almede in de aanteekeningen te kennen gegeven. Voor het overige hebben andere schrijvers, wier*

werken ik, of zelve bezit, of die mij door den Heer VAN LENNEP *en den Uitgever van dit werk goedgunstiglijk geleend werden, mij tot leidslieden verstrekt, ten einde ik met opzigt tot de kleederdragten, gewoonten, spreekwijzen, plaatselijke omstandigheden enz. van het midden der dertiende eeuw zoo min mogelijk feilen beginge. Ook die schrijvers zijn in de aanteekeningen aangehaald.*

Hoe grooter de moeijelijkheid van mijne taak geweest is, hoe meer ik gevoel, de toegeeflijkheid van mijne lezeren omtrent de uitvoering van dezelve noodig te hebben; ik roep dan ook die toegeeflijkheid volgaarne in, de gebrekkelijkheid van mijn werk zelve erkennende. Mogt het evenwel blijken, dat mijne voordragt iets hadde bijgedragen, tot het op prijs stellen van onze oude Vaderlandsche geschiedenis, en van de inborst der Nederlanders in het algemeen; tot het naar eisch waarderen van de verlichtere

tijden, die wij beleven, boven die der duistere middeleeuwen; en tot het in het geheugen terug roepen van, door dezen en genen vergetene, bijzonderheden, zoo zou zulk een uitslag van mijne onderneming mij tot een bijzonder genoegen verstrekken.

De schildknaap.
(Iets uit den ouden tijd.)

I^ste^ hoofdstuk.

‘**H**eer graaf! uw koning is in het naauw! red hem, of de overwinning is mijne!’ riep SICCO, de schildknaap van graaf WILLEM II van *Holland,* zijn' meester toe, daar zij beiden op een' der laatste dagen van de maand Augustus 1247, nadat de avondmaaltijd geëindigd was, zich met het schaakspel verlustigden, gezeten in een der ruime vertrekken van het gewone grafelijke verblijf binnen de oude stad *Leyden.* WILLEM, volijverig in al zijn doen, en altijd gaarne in alle dingen zoo zeer de overhand willende hebben, als hij die, sinds hij de voogdij ontwassen was, in het beheer des vaderlands had, verschrikte toen hij het gevaar bemerkte, waarin de verkeerde plaatsing van sommige zijner stukken, zijn' koning gesteld had. ‘Hoezeer gij mijn vriend zijt,’ antwoordde hij SICCO, ‘wil ik toch niet door mijnen schildknaap overwonnen worden!’ en dit zeggende, bleef hij, met de linkerhand tegen het voorhoofd gedrukt, met den elleboog op de tafel leunende, op het schaakbord staren; terwijl de regterhand opgeheven, als het

ware, een teeken wachtte, om het stuk, dat redding aanbrengen kon, te grijpen, en op de bekwame plaats te zetten. Intusschen zat SICCO, zorgeloos glimlagchende, af te wachten, wat de uitslag van 's graven gepeins wezen zoude, toen een bode uit *Braband,* welke liet weten, dat hij brenger van een' brief van aanbelang was, zich aanmeldde, en terstond gehoor verlangde. De graaf, in zijn gepeins verdiept, bemerkte noch dat iemand de kamer intrad, noch dat tot hem gesproken werd, totdat, de aanvraag hem herhaald zijnde, hij opzag, alsof hij uit den slaap ontwaakte; nu zich bezinnende, en in het mogelijke belang der zaak, over welke men hem verlangde te spreken, een uitmuntend voorwendsel vindende, om het spelen te staken, beval hij, dat de bode zou binnengeleid worden, wierp de stukken op het bord omver, en zeide: ‘Op een' anderen keer, SICCO, hervatten wij ons spel!’ - De schildknaap, schoon inwendig over deze willekeurige handelwijze zijns meesters onvoldaan, durfde er op dat oogenblik niets tegen zeggen, en hield zich in stilte bezig met het opzamelen der verspreide stukken; terwijl de bode, binnengetreden zijnde, den graaf, uit naam van diens oom, hertog HENDRIK van *Braband,* begroette, en den brief overgaf. WILLEM las het geschrift met aandacht en zigtbare ontroering meer dan éénmaal over, gelastte toen den bode, over een' dag of twee zijn antwoord te verwachten, en verviel, na diens vertrek, in eene stille overdenking, waaruit hij eindelijk gewekt werd door SICCO'S vraag, of de brief eenige onaangename tijding

behelsde. ‘Men wil mij in de plaats van den overledenen HENDRIK *van Thuringen* tot Roomsch koning voorstellen,’[1] antwoordde WILLEM kortaf. ‘En gij zoudt zulks gedoogen?’ hernam de schildknaap; ‘gij zoudt de hand willen leenen aan den zoo zeer reeds door GREGORIUS en nu door INNOCENTIUS gewenschten val van den wettigen keizer! Gij, zelf een vorst, zoudt willen behulpzaam wezen aan het vervolgen van een' gekroonden monarch, wiens eenig misdrijf is, dat hij zich door geen' paap wil laten ringelooren?’.... - ‘Zwijg, SICCO!’ hervatte de graaf, ‘de paus heeft magt over de gekroonde hoofden; hij heeft zich tegen FREDERIK verklaard, die moet dus schuldig zijn; het betaamt mij geenszins 's heiligen vaders handelingen te beoordeelen, gehoorzamen alleen is mijn pligt!’ - ‘Heerschzucht bedwelmt u,’ zeide de schildknaap, ‘zij neemt het masker der vroomheid aan, en verschuilt zich, doch te vergeefs, achter hetzelve. Beken, dat de gedachte van Roomsch koning te worden, u streelt, en dat gij meer verlegen zijt over de middelen, om uwe benoeming te doen gelukken, dan overtuigd van 's pausen billijkheid, in geval hij tot die benoeming zijne toestemming geeft. En zult gij eens benoemd wezen, wat dan? Keizer FREDERIK is nog niet in zulk een' hopeloozen toestand, als straks uw koning in het schaakspel was, en tot de omverwerping van zijne vijanden heeft hij nog even krachtige middelen in handen, als gij gebezigd hebt, om u van mijne aanvallen te ontslaan.’ WILLEM hervatte: ‘De magt van

INNOCENTIUS moet grooter dan de magt van keizer FREDERIK zijn; dat zij het is, zal ongetwijfeld de uitkomst van den krijg, die nog gevoerd wordt, leeren. Word ik tot Roomsch koning benoemd, zoo zal ik, vol moed en vertrouwen mij de zaak des heiligen vaders aantrekken tegen een' vorst, die zich niet heeft ontzien, den, op den stoel van den heiligen PETRUS gezetene, uit *Rome* te verdrijven, en te noodzaken om de vlugt te nemen. *Lyons* thans door het verblijf van INNOCENTIUS aldaar, zoo hoog vereerd, zal altijd getuigen van den gruwel, door den vijand der kerk gepleegd, en wie zich de zaak van den verguisden prelaat aantrekken, zullen tot in het laatste nageslacht met roem worden vermeld! Wie vóór de kerk strijdt, heeft het regt altijd aan zijne zijde; wie tegen de geestelijkheid de wapenen opvat, verdient te vergaan!' - 'Dit is met uitzondering, naar ik meen, heer graaf!' antwoordde SICCO; 'of denkt gij, dat mijn vader, die met de Stadingers voor hunne regten streed,[2] den dood, dien hij op het slagveld vond, verdiend heeft, omdat hij met hen de aanmatigingen van den Bremer kerkvoogd niet kon dulden?'..... 'Voorzeker,' viel hem WILLEM in de rede, 'mijn zalige vader, die zich voor den aartsbisschop in het harnas stak, heeft mij, door zoo te doen, wat ik nu doen moet, aangewezen; en al ware het niet, dat mijn geëerbiedigde oom van *Braband,* een der aanleidende oorzaken van mijne voorstelling, ten sterkste op mijne goedkeuring daarvan aandrong, zou het voorbeeld van FLORIS mij toonen, hoe zeer men aan

de roepstem van den paus gehoor geven moet.' - 'Hoogelijk wordt door mij,' antwoordde SICCO, 'de nagedachtenis van den vierden FLORIS vereerd. Hij, die mij opnam, toen ik op het lijk mijns vaders lag te schreijen, en niet wist, werwaarts ik mij, van allen steun beroofd, zou wenden; hij, die mij sedert, zoo lang hij nog leefde,[3] verzorgde, nevens zijne eigene kinderen aan zijn hof liet opvoeden, en die mij, schoon slechts een krijgsmans zoon[4] tot uwen schildknaap bestemde, is al mijn' eerbied waard; maar dit verhindert geenszins, dat ik sinds het te *Stade* gebeurde, al wat de paus gebiedt, niet voor ontwijfelbaar *goed* houden kan.' Meer wilde SICCO zeggen, maar WILLEM legde hem het zwijgen op. Evenwel verstoutte zich de schildknaap, om den graaf te smeeken, dat hij geen overhaast besluit name, maar vooraf een' en andere personen van rijpere jaren dan hij zelf, en voor welke hij achting koesterde, raadpleegde. WILLEM, hoe vurig ook van aard, en hoe stout tot het ondernemen van moeijelijke zaken, was wijs genoeg, om het verstandige van dien raad te begrijpen, en beloofde, wat zijn vriend verzocht. - Na den nacht eer met peinzen over wat hem best te doen stond, dan met slapen doorgebragt te hebben, beval de graaf des morgens vroeg, dat zijn paard voortgebragt wierde, en zijn gevolg zich gereed maakte om hem naar *Delft* te vergezellen, waar hij een mondgesprek wenschte te hebben met RICHARDIS, zijne moei,[5] en met MATHILDA van *Braband,* zijne moeder, welke voor eenige dagen haar geliefkoosd verblijf te *'s Gravesande* verlaten had, om die bij hare schoonzuster

door te brengen, eer zij een bezoek aan de kloosterlingen, in het door haar gebouwde ftift te *Loosduinen*, ging geven. Terwijl de toebereidselen tot 's graven optogt gemaakt werden, hield deze zich bezig met het schrijven van een' brief aan BOUDEWIJN van *Bentheim,* welke eene korte wijl zijn voogd geweest was, en met regt hoog door hem werd geacht, in welken brief de jonge vorst den ouderen de op hem gevallene keuze tot Roomsch koning, bekend maakte, en zijn' raad bescheiden afvraagde. Een bode werd belast met het overbrengen van dit geschrift, en nu ijlde WILLEM naar *Delft.*

RICHARDIS en MATHILDA zaten te zamen aandachtig luisterende naar de voorlezing, welke de biechtvader der eerstgenoemde haar uit zekere oude legende deed. Onaangemeld opende WILLEM de deur van het vertrek. Ieder ander dus binnentredende persoon, zou in dat oogenblik door de vrome vrouwen, misschien wel eenigzins onheusch, zijn terug gewezen geworden; maar de graaf, de lieveling zijner moei, het troetelkind zijner moeder en - de vorst des lands, werd met liefde ontvangen; niettemin baarde zijne onverwachte komst bevreemding, en deze vermeerderde niet weinig, toen de jongman, na zijne moeder eerbiedig omhelsd, en zijne moei de hand gekust te hebben, zich beleefdelijk tot den biechtvader wendde, en hem verzocht, voor eene wijl het vertrek te verlaten. RICHARDIS zag verwonderd op, doch bevestigde met een' oogwenk 's graven verlangen, en pater HILLEBRAND verdween, eene diepe buiging voor de hooge personen makende. Toen plaatste zich WILLEM tusschen de twee vrouwen,

beider hand, en zeide vertrouwelijk, wat de reden was van zijne komst. ‘Uw raad, geëerbiedigde vrouwe moeder, en hooggeachtte zuster mijns zaligen vaders, is, wat ik thans verlang,’ voegde hij er bij, en MATHILDA nam het woord, in dezer voege, terwijl zij hare armen kruiselings over haren boezem legde: ‘De heilige moeder Gods, wier wonderdoende beeld ik te *'s Gravesande* dagelijks mijne hulde bewijs, nikte[6] mij onlangs gansch vriendelijk toe. Ik peinsde dag en nacht over de beteekenis van zulk eene groete, welke in den droom mij dikwijls werd herhaald, maar kon de reden van dat gunstbewijs geenszins ontdekken. - Uw verhaal, heer zoon, heeft een licht voor mij doen opgaan, en in dit oogenblik is het mij klaar, dat in het gemelde toenikken mij eene voorspelling is gedaan en tevens eene gelukwensching, aangaande uwe verheffing. Mijn raad is dus niet twijfelachtig. Schoon ik, als moeder, de gevaren des oorlogs voor u vrees, schoon ik, als zwakke vrouw, het stille ongemoeide leven, aan de dienst der heiligen gewijd, verre verkieslijk acht boven de bemoeijingen en de beslommeringen der wereld en der regering,[7] meen ik in dit geval u niet anders te mogen zeggen, dan: laat u de voorgestelde keuze welgevallen. Immers de vrienden van het opperhoofd der kerk begeeren u; immers zij verlangen uwe medewerking tegen de snooden, die den heiligen vader vervolgen; immers INNOCENTIUS vereert u hoogelijk, indien hij zijne gewijde zaak in uwe handen stelt. Onder de kruisbaniere strijdende, moet gij overwinnen, of zult gij,

snevende, de martelaarskroon verwerven!' - Hier zweeg MATHILDA. De jonge graaf, wiens oogen van heerschzucht fonkelden, en wien de aanmoediging zijner moeder, uit welke beweegredenen die dan ook voortkwame, met innige vreugd vervulde, omhelsde haar nogmaals, en wendde zich toen naar de jonkvrouwe van *Delft,* die hem op deze wijze hare meening te kennen gaf. 'Ik moet, heer graaf, van gedachte met de weduwe van FLORIS verschillen. Gij zijt zeer jong, gij hebt in uwe erflanden, mijns inziens, nog genoeg te doen, om niet een' nieuwen last op u te laden, een' last, welken de meer geoefende schouders van *Thuringens* vorst niet hebben kunnen dragen. Het is den heiligen vader ligt te gebieden, het gehoorzamen aan zijn bevel valt zwaar. Wie zijn uwe vrienden? de hertog van *Braband* en eenige misnoegde geestelijken en heeren uit den Duitschen adelstand. Maar wie zijn daarentegen uwe vijanden? Keizer FREDERIK, koning KOENRAAD zijn zoon, en hoe vele magtigen en edelen van het rijk! Van waar zult gij schatten genoeg bekomen, om een leger op te rigten, hetwelk met een gewenscht gevolg uwen tegenstreveren het hoofd bieden kan, en al hadt gij schatten genoeg, waar zoudt gij manschappen vinden? Sneeft gij, wat moet er dan van *Holland* en van al uwe erflanden worden? Is de zege uw deel, wat dan nog zal het lot van *Holland* wezen? Verpligt om ver van daar uw vast verblijf te houden, zult gij niet in staat zijn, naar behooren over uw graafschap te waken; en uwe onderzaten, alhier ter prooi aan de steeds om

hen loerende wolven, zullen als schapen ronddolen, die hunnen herder missen. - Heer neef! wend gij de bewuste voorstelling met alle krachten af!' - 's Graven gelaat verloor nu weder de helderheid, welke het na de redenering zijner moeder omschenen had; hij verzonk in een diep gepeins, bleef eene geruime wijl met het hoofd voorover hangende, met gevouwene handen stil zitten, stond toen op, zeide: dat hij alvorens een vast besluit te nemen, het antwoord op zijn' brief aan den graaf van BENTHEIM afwachten wilde, nam afscheid van zijne edele bloedverwanten, en keerde naar *Leyden* terug.

Eindnoten:

(1) Bl. 3. De oneenigheden tusschen de pausen en de keizers van *Duitschland,* welke in oude tijden zoo dikwijls uit verschillende oorzaken ontsprongen, wel voor een' tijd gedempt werden, maar dan op nieuw ontbrandden, en vele gruwelen ten gevolge hadden, zijn algemeen bekend. De zaak, van welke hier de rede is, is in korte woorden deze: keizer FREDERIK II, uit het huis van *Zwaben* of van *Hohenstaufen,* was door paus GREGORIUS IX in den ban gedaan. De dood van dezen kerkvoogd, in het jaar 1241 voorgevallen, gaf eenige verademing aan den vorst, wiens zaken, niet alleen gedurende den korten tijd van achttien dagen, het tijdvak der regering van den nieuwen paus CELESTIN IV uitmakende, maar ook kort na de benoeming van INNOCENTIUS IV, in 1243, een gunstiger aanzien verkregen, en behielden. Dan weldra zag men, dat de staatkunde van INNOCENTIUS dezelfde was, als die van GREGORIUS was geweest. De kerkvoogd, zich in *Italie* door 's keizers troepen in het naauw gebragt vindende, verplaatste zijn' zetel naar *Lyons,* en handelde van daar met alle magt tegen zijn' vijand. HENDRIK van *Thuringen* werd nu tot Roomsch-koning verkoren, en zoo tegen den reeds met die waardigheid bekleeden zoon des keizers (KOENRAAD van *Zwaben*) overgesteld. Dan slechts van Mei 1246 tot in Februarij 1247 mogt INNOCENTIUS zich in het wel slagen zijner pogingen in deze verheugen, daar reeds, na verloop van die weinige maanden, HENDRIK, (bijgenaamd *der klerken koning*, omdat hij aan de geestelijkheid zijne benoeming verschuldigd was,) door den dood werd weggerukt. Nu moest er een nieuwe Roomsch-koning gezocht worden, en de paus maakte er dadelijk zijn werk van, maar al de vorsten, tot welke hij zich wendde, sloegen zijn aanzoek af, hetwelk eindelijk door WILLEM II, graaf van *Holland,* een jong, heerschzuchtig man, aangenomen werd. - MEERMAN behandelt deze gebeurtenissen naauwkeurig in het Eerste en Tweede boek van zijne Geschiedenis van graaf WILLEM van *Holland.*

(2) Bl. 4. De stad *Stade*, ten zuiden van *Bremen* gelegen, had zich in het jaar 1234 ter prooije gezien aan de wraaklust van den aartsbisschop van laatstgenoemde stad, tegen wiens onbillijke eischen de inwoners (van *Stade*) zich verzet hadden. Op verzoek van den kerkvoogd, had paus GREGORIUS IX eene kruisvaart tegen hen uitgeschreven. De hertogen van *Braband* en van *Kleef*, benevens graaf FLORIS IV van *Holland,* namen deel in dien krijg, trokken tegen de Stadingers op, en dwongen ze tot onderwerping, in een' veldslag, welke voorviel op den 24° van Zomermaand des gemelden jaars. - Zie onder anderen over deze gebeurtenis WAGENAAR, Deel II. bl. 374 en verv. van zijne Vaderlandsche Geschiedenissen.

(3) Bl. 5. FLORIS IV werd in 1234, in een steekspel te *Corbië,* op last van den graaf van *Clermont,* vermoord. Zie MELIS STOKE, WAGENAAR en anderen.

(4) Bl. 5. Doorgaans werden alleen jonge lieden uit den adelstand schildknapen van groote heeren. Zie VAN LEEUWEN, Batt^{a}. Ill^{a}.

(5) Bl. 5. Sommigen houden RICHARDIS voor de zuster van WILLEM II, onder anderen HÜBNER, in zijne Geslachtlijsten; maar de Kronijk van *Holland* en *Zeeland* noemt haar zijne moeije; ook MEERMAN, D. I. bl. 119. waar tevens gezegd wordt, dat *Delft* een eigendom van RICHARDIS was, en dat zij onder den naam van Jonkvrouwe van *Delft* bekend is. Wat haar karakter betreft, dit heb ik naar welgevallen geschetst, hebbende ik daaromtrent niets in MEERMAN gevonden.

(6) Bl. 7. In een' Roman van WALTER SCOTT, betiteld *The Bride*, heb ik eene Madonna gevonden, die tranen stortte, van daar mijne gedachte in den tekst. Wat van MATHILDA'S mirakelbeeld op bl. 21 gezegd wordt, is historiëel.

(7) Bl. 7. MATHILDA van *Braband,* graaf WILLEMS moeder, schijnt eene vrome vrouw geweest te zijn, die weinig zucht naar deel in de regering te hebben betoonde. Volgens dien grondslag (zie MEERMAN, D. I. bl. 121.) heb ik haar karakter geteekend.

II^{de} hoofdstuk.

Op zekeren avond, omtrent het midden der maand October 1247, zat de oude BERTHA, de moeder van den jager des heeren van *Teylingen,* vlijtig met spinnen bezig in hare bouwvallige woning in het dorp *Sassenheim.* De wind blies hevig en snoof door de reten der wanden huilend heen, terwijl de najaars-plasregens al kletterend nedervielen, en groote droppels, door het kwalijk gesloten rieten dak der hut heen dringende, op den vloer aflekten. - 'Waar toch mijn HERMAN mag blijven!' riep ijlings BERTHA uit, alsof zij iemand bij zich had, die haar aangaande haren zoon berigt kon geven; maar zij was gansch alleen, en ontving dus

geen antwoord. Evenwel vermeerderde hare vrees dat haar kind, de steun haars onderdoms, eenig onheil mogt zijn overgekomen; haar wiel hield op te snorren, de draad ontsnapte hare vingeren, en beide handen zonken werkeloos op haren schoot. Zoo bleef de goede moeder een' tijd lang zitten, toen op eens de jagthond, die in een' hoek van het vertrek, lang had liggen slapen, al blaffende oprees, naar de huisdeur snelde, tegen dezelve aansprong en krabde, en zoo de aannadering van zijnen meester te kennen gaf. Weldra verdwenen dan ook de angsten van BERTHA, zij zag haren lieveling weder, hielp hem zich van zijne doornatte overkleederen ontlasten, wierp een paar takkebossen op het smeulende vuur, en zette zich nu met HERMAN bij de haardstede neder, vragende en verlangende te vernemen, wat toch des jagers te huis komst, zoo zeer had vertraagd. ‘Het hooren’ antwoordde deze ‘van een zeer gewigtig nieuws. Luister wel toe, lieve moeder, en ik zal u alles verhalen.’ BERTHA trok het bankje, op hetwelk zij gezeten was, nader aan dat van haren zoon, en spitste hare aandacht tot luisteren naar HERMAMS verhaal.

Deze vervolgde. ‘Heden namiddag, gelijk gij weet, door heer WILLEM[8] op het slot ontboden, werd ik terstond na mijne komst in zijne tegenwoordigheid toegelaten en ondervraagd aangaande velerlei dingen, betreffende de jagt. Heer WILLEM had klagten gehoord over het nadeel, hetwelk de vossen, die zich in het woud[9] ophouden, den landlieden aanbrengen, en wilde die gaan

opzoeken, en vangen of dooden. Wij spraken over de beste wijze om in dat voornemen te slagen; mij werd vooreerst geboden het jagttuig na te zien en in orde te brengen, en voorts de heeren GERRIT VAN POELGEEST en KERSTAND VAN RAAPHORST welke zich dien dag (dit wist heer WILLEM) bij elkander bevonden, te gaan noodigen, om den uitval op de ondieren mede te doen. Ik ging, maar niet voor dat de schaduw van den zonnewijzer het nommer vier bedekte, van *Teylingen* op weg. Weldra verschool zich de zon achter de dikke wolken, die, door een' hevigen wind voortgestuwd, ons dit slechte weder bezorgd hebben, ik moest op *Poelgeest* zeer lang wachten en keerde eerst, toen het reeds duister was, met een' brief van heer GERRIT aan mijn' meester, op het slot terug. Daar zat heer WILLEM met zijne echtgenoot het avondeten te gebruiken: Wel hondsvot! zijt gij eindelijk daar? ik dacht, gij waart reeds door de vossen verslonden, - waren de eerste woorden, welke mijn heer mij gramstorig toevoegde; ik boog mij, zweeg, en gaf den brief over. Lang, dien geopend hebbende, tuurde heer WILLEM op denzelven, en riep toen uit: Indien ik POELGEEST'S meening wel versta, valt er aan vossen noch aan jagen thans te denken, en moeten wij ten strijd tegen gansch ander wild! - Zijne vrouw verbleekte, kruiste zich, en zag hem vragende aan: Onze graaf (vervolgde mijn heer) is te *Woeringen* tot Roomsch koning verkoren, en

heeft het aanzoek aangenomen. Thans roept hij zijne getrouwen op om hem te helpen aan het verdrijven van de aanhangelingen van het Zwabische huis. - En zal ik dan, sprak ODA[10] terwijl tranen langs hare kaken rolden: met mijne kinderen alleen hier moeten toeven, terwijl gij u blootstelt aan de gevaren des krijgs, en mogelijk, zoo als uw vader eens was, gevangen gemaakt wordt door de vijanden van uwen heer! - Dwaze vrouwenvrees! antwoordde heer WILLEM dra, met eenen honenden lach. Indien ik ter heervaart gepord worde,[11] zal ik mij aan 's graven dienst niet onttrekken; gij weet, mijn huis is van ouds het zijne toegedaan, en ga ik, HERMAN, (zich tot mij wendende) zoo trekt gij met mij op!' - 'O hemel!' riep bij dit bescheid van haren zoon de sidderende BERTHA uit, 'o hemel! moet nog zulk een slag mij, oude, overkomen! zal ik u moeten missen en zoo geen enkel mensch meer hebben, die mij de oogen sluit! Wat hebt gij toch, mijn kind, uwen heer geantwoord?' - 'Dat ik voorzeker (sprak HERMAN) zijn dienaar en met goed en bloed aan hem verbonden was; maar dat ik mij ongaarne van u en mijne RIKA zoude verwijderen, en aan het lot wenschte over te laten, of ik ten strijde trekken zoude of niet. Mijn heer stoof op in drift, noemde mij een' lafaard, een' nietswaardige, die de eer niet verdiende van den koning te volgen, en gebood mij ijlings uit zijne tegenwoordigheid en van het slot te gaan. Ik gehoorzaamde zonder meer te zeggen; want het is toch onze pligt te verdragen, wat ons

ook door onze heeren en meesters toegevoegd wordt; maar ik voelde mijne kaken van verontwaardiging gloeijen, want toch gij weet het, moeder, een lafaard ben ik nooit geweest!!' Tranen vielen nu uit de oogen der diep bedroefde moeder op hare gevouwene handen af, en al, wat haar nog eenigzins kon troosten, was de gedachte, dat mogelijk haar zoon, indien het tot aanteekenen voor den krijg en tot lotwerpen kwam, door het lot begunstigd, vrij dobbelen zou. Op het bevorderen van zulk een' gewenschten keer der zake was zij steeds bedacht, gedurende den slapeloozen nacht, welken zij, na het bovengemelde gesprek, op hare legerstede doorbragt. Eene gelofte aan de heilige maagd, te betalen in gevalle deze hare smeekingen om bevrijding van den geliefden zoon verhoorde, was hetgeen der bedrukte moeder als het beste en meest gepast hulpmiddel inviel. Zij ging dan des anderen daags vroegtijdig ter kerke, en beloofde, voor het gewijde beeld der moeder Gods geknield, het zilveren krusifiks, hetwelk zij op haren trouwdag van haren, nu reeds lang gestorvenen, echtgenoot, ten geschenke ontvangen, en sedert altijd aan eene koord om den hals gedragen had, ten offer te zullen afstaan, indien haar wensch wierd vervuld. Dan, helaas! naauwelijks acht dagen na het gemelde luidde de banklok,[12] en werden al de manswaarde personen van *Sassenheim* opgeroepen; men schreef derzelver namen op, men wierp het lot, om het benoodigde getal dergenen, die den heer volgen moesten, te vinden, en HERMAN, de jager, was een van dezen. Vruchteloos zou eene poging zijn, om de droefheid van BERTHA, op

het vernemen van deze mare te schilderen; wie begrijpt niet, wat eene moeder gevoelt, als haar eenig kind, haar eenige steun, haar van het hart wordt gescheurd, om aan de gevaren van eenen krijg, alleen gevoerd om de heerschzucht der grooten te believen, te worden blootgesteld!

Maar leed de moeder van HERMAN; misschien nog meer smart, veroorzaakte aan RIKA, zijne aanstaande bruid, de droeve mare der op handen zijnde scheiding. Zoo dra het lot van den jongman beslist was, ging hij bedrukt, zijne geliefde bezoeken, en sprak haar op de volgende wijze aan. 'Ik vleide mij, dat, wanneer onze landelijke bezigheden, door den winter opgeschort, u en mij den tijd zouden gelaten hebben, om meer gezet onze bijzondere belangen te behartigen, wij, aan onze wederzijdsche belofte getrouw, ons door den echt zouden hebben mogen verbinden; ik vleide mij, dat, als wij, voor het heilige altaar onze belofte vernieuwende, door den priester zouden ingezegend wezen, wij met mijne oude moeder te zamen wonende, door aangenamen kout, de lange avonden, als waren het korte uren geweest, zouden zien voorbijsnellen.... dan ach, mijne RIKA, het is er anders mede gelegen; ik moet van hier, ik moet heer WILLEM en die moet den grave volgen, ten strijd. Heilig wordt die strijd door de grooten genoemd; de geestelijken beloven de martelaars kroon aan al, wie sneeft. Maar! RIKA, liever ware ik stil in onze hut gebleven, en hadde geene andere dan de bruidegomskroon verworven!' -

‘Maar’ antwoordde de jonge dochter, nadat zij van den eersten schrik eenigermate bekomen was: ‘gij zijt nog al een lieveling van uwen heer: zou hij u niet voor ditmaal vrij laten willen? ga, zeg hem, dat gij op uw trouwen staat; zeg hem, dat uwe moeder u niet kan missen, zeg hem, dat zijne jagt door uw vertrek de grootste schade zou lijden, zeg hem al, wat gij wilt, maar blijf!’ - ‘Mijne eer gedoogt niet te doen, wat gij verlangt, dierbare RIKA, (was HERMANS antwoord) reeds ben ik door mijn' heer een lafaard genoemd, toen ik van te huis blijven repte, eer het lot op mij gevallen was; sprake ik hem nogmaals aan, wie weet, hoe hij mij thans zou noemen, en als een lafaard zou ik toch niet gaarne bekend staan!’ ‘Neen’ (hernam de jonge dochter, in wier eenvoudig hart het gevoel van eer zeer diep geprent was, en die wel iets in haar karakter behield van den moed, die eertijds de vrouwen der oude Batavieren kenmerkte) ‘neen dit moet gij ook niet; welaan, *ik* wil mij tot heer WILLEM vervoegen; vraag uwe moeder om met mij naar het slot te gaan, misschien zullen hare smeekingen bij de mijne gevoegd, doeltreffen, en zonder uwe eer te doen lijden, uw te huis blijven bewerken!’ - HERMAN omhelsde zijne geliefde, haar hartelijk dankende, voor wat zij doen wilde, keerde met een opgeruimder gelaat naar zijne moeder terug, vond deze gereed om aan RIKA'S verlangen te voldoen, en sleet met haar den avond, zich bezig houdende met het nazien en schoonmaken zijner wapenrusting,

bestaande in pijlen, boog, helm, pansier en schild, welke hij nog altijd bleef vreezen, dat hij weldra noodig hebben zou. Reeds op den volgenden dag hare beste kleederen aangetrokken hebbende, begaven de twee vrouwen zich naar TEYLINGENS slot. Eenigzins moeijelijk viel het haar in de tegenwoordigheid van den trotschen heer toegelaten te worden. Zij stonden lang op het voorplein van het kasteel, aangebast door de veelvuldige jagthonden, welke daar gehuisvest waren, eer het gewenschte verlof, om binnen te treden, haar gegeven werd. Wederom moesten zij in het voorportaal den tijd met lastig wachten slijten, tot dat heer WILLEM, van zijne echtgenoot en zijne twee zoontjes, WILLEM en DIRK, vergezeld, den trap afkwam, en, naar de voorpoort gaande, waar zijn gezadeld paard gereed stond, dewijl hij van zins was een bezoek bij de gravinne moeder te *Loosduinen* af te leggen en haar geluk te wenschen met de hooge benoeming van haren zoon, een' vlugtigen blik wierp op de oude BERTHA en op RIKA. Die blik, vol hoogmoed en verachting, benam der oude vrouwe geheel het vermogen om te spreken; maar de jonge dochter greep moed, en gaf met eene zedige bescheidenheid haar ernstig verzoek te kennen. Op zijne beurt verstomde de edelman. De zachte stem van RIKA betooverde hem, en deed hem met belangstelling de oogen vestigen op haar aanvallig gelaat, en de beschouwing van dat gelaat deed hem zijn' jager benijden, maar boezemde hem geen medelijden noch met HERMAN noch met RIKA in. Trouwens, medelijden was een gevoel, gansch vreemd aan

TEYLINGENS hart; het kwellen van zijne onderhoorigen was zijn genoegen, en geheel *Sassenheim* beefde voor hem; hij sprak dan ook, na de aanvallige RIKA een oogenblik in stilte bewonderd te hebben, op eenen norschen toon, de volgende woorden uit: ‘Gij weet het, HERMAN is mijn man,[13] mijn eigen, het lot is op hem gevallen, hij volge mij, ik ben zijn wederstreven moede, en raad u verdere vertoogen af; want komt men over de bewuste zaak mij nogmaals lastig vallen, zoo straf ik hem als een' ongetrouwen en onwaardigen dorpeling,[14] en breng u beiden tot den bedelstaf!’ - ‘Ach!’ waagde hier de oude BERTHA, op hare kniën nedervallende en de handen vouwende, uit te stameren: ‘Gedenk der liefde uwer moeder, doe om haren wil, wat gij om mijnen wille niet wilt doen....’ ‘Mijne moeder heb ik nooit gekend, van hare liefde heb ik nimmer eenig bewijs gehad!’ was al, wat de trotschaard haar schamper toevoegde. Nu trok zich ODA het lot der beide vrouwen aan, en vraagde haren echtgenoot, of er geene mogelijkheid zijn zoude, voor ditmaal den jager te verschoonen; maar hare taal deed een verkeerd uitwerksel op heer WILLEMS hart, en was als wierp zij olie in een ontbrandend vuur. Hij herhaalde dan zijne weigering nog eens, ging de slotpoort met verhaaste schreden uit, wierp zich op zijn' klepper, en verdween. Thans was alle hoop verloren; BERTHA en RIKA verlieten het kasteel, en HERMAN bespeurde terstond bij hare te huis komst, dat hij zijn wapentuig in orde brengen moest.

Eindnoten:

(8) Bl. 10. WILLEM II. van *Teylingen* leefde in dien tijd, volgens VAN LEEUWEN, Batt[a]. Ill[a]. Dan zijn naam alleen is volgens de historie; van zijn karakter heb ik niets gevonden, en daarom dit naar mijn goeddunken geschetst.

(9) Bl. 10. Het is bekend, dat het in dien tijd tusschen *Voorhout* en *Haarlem* zeer boschrijk was; zoo dat het Haarlemmerhout nog als een overblijfsel van het eens bestaan hebbende groote bosch kan aangemerkt worden.

(10) Bl. 12. ODA *van Wassenaar* was WILLEM *van Teylingens* echtgenoot. Zie VAN LEEUWEN, Batt[a]. Ill[a]. Niets dan de naam van deze vrouw is mij bekend.

(11) Bl. 12. *Ter heyrvaart porren,* was eene in dien tijd gebruikelijke uitdrukking. Zie MEERMAN, D. I. bl. 47.

(12) Bl. 13. Zie al wat tot dit oproepen, opschrijven, loten enz. betreft, MEERMAN, D. I. eerste bock.

(13) Bl. 17. Mijn *man,* zoo ook *manswaard*, waren toen gebruikelijke uitdrukkingen; het eerste woord voor lijfeigenen, het andere voor jonge lieden, die den ouderdom bereikt hadden, om tot de krijgsdienst gebruikt te worden. MEERMAN, als voren.

(14) Bl. 17. *Dorpeling* was zooveel als *deugniet.* Zie VAN WIJN, Historische Avondstonden, Boek II. bl. 36.

III[de] hoofdstuk.

Graaf WILLEM, op zijn' terugkeer naar *Leyden* de verschillende oordeelvellingen over dezelfde zaak, welke hij van zijne moeder en van RICHARDIS gehoord had, te zamen vergelijkende, en aan zich zelven moetende bekennen, hoe zeer hij aan MATHILDA'S raad de voorkeur gaf, boven dien van zijne moei, welke evenwel op goede gronden steunde, kreeg eindelijk den inval, dien hij gelukkig noemde, van aan den bode uit *Braband* bescheid te geven, dat hij, gestreeld door de op hem geslagene aandacht, in de voorstelling van zijn' persoon tot de Roomsch koninklijke waardigheid, stemde. ‘Met dit te schrijven,’ dacht de graaf, ‘verbind ik mij nog tot niets. Schoon ik wel wil in aanmerking komen, is het daarom nog geenszins zeker, of de Duitsche vorsten mij zullen kiezen, en doen zij het, zoo staat het dan nog aan mij, om de verkiezing al dan niet aan te nemen.’ Op deze wijze meende WILLEM, of liever maakte hij zich diets, geene inbreuk te doen, op zijne belofte, van den raad van BENTHEIM te zullen afwachten; hij volgde dien van MATHILDA niet volkomen, en voldeed met dat al eenigzins aan zijn eigen gevoel. Na ingevolge dezer overdenking gehandeld te hebben, ondervond de graaf inwendig eenige meerdere rust, en schoon het antwoord, hetwelk hij vervolgens van den graaf van *Bentheim* ontving, niet zoodanig was, als

hij het wel gewenscht zoude hebben, deed hij geene pogingen, om zijne benoeming te beletten, en ging in tegendeel in de maand September naar een kasteel niet ver van *Keulen,* (terwijl te *Woeringen,* een ander kasteel daaromtrent, de beraadslagingen voortgezet werden) om spoedig van den uitslag der zaak onderrigt te kunnen bekomen. Intusschen was het er zoo ver van daan, dat zijn toestemmen in de voorstelling niets ter zake gedaan zoude hebben, dat de paus niet zoodra vernomen had, dat er zich eindelijk iemand liet vinden, die genegen was, in de plaats van HENDRIK *van Thuringen* op te treden, of PETRUS DE CAPUTIO, een zijner vertrouwelingen, was door hem, met den titel van kardinaal legaat bekleed, gelast geworden om naar *Duitschland* te reizen, daar den kerkenban, op nieuw weder uitgesproken tegen keizer FREDERIK en KOENRAAD, diens zoon, allerwegen bekend te maken, geen geld te ontzien, en de Duitsche vorsten door smeeken en dreigen over te halen tot WILLEMS benoeming. Die benoeming had dan ook werkelijk op den 3^{den} October 1247 plaats, en onverwijld werd daarvan aan den graaf berigt gezonden. Nu was het oogenblik, dat WILLEM beslissen moest, daar; geene tegenbedenkingen schenen hem meer van gewigt, geen raad tot weigeren geldend; alle zwarigheden zwichtten voor zijnen moed tot aanvaarding der hoogst gewigtige taak, en voor de redenen van CAPUTIO, die zijne gewone welsprekendheid niet eens behoefde, om van den jongen vorst een toestemmend antwoord te verkrijgen. Dit antwoord door den graaf gegeven zijnde, schreef hij naar *Holland.* De brief aan zijne moeder was op

de volgende wijze ingerigt: ‘Hooggeëerbiedigde weduwe van *Holland!* verheug u met uwen zoon! Schoon het antwoord van den graaf van *Bentheim* op mijn' brief niet geheel overeenkomstig is geweest met mijnen wensch, en deze heer (door ouderdom voorzeker wat zwaartillend) mij de verheffing tot Roomsch koning had afgeraden, heb ik het aanzoek van den kardinaal legaat, dat bijna onweêrstaanlijk was, bij uw geëerd advijs gevoegd, in aanmerking nemende, genoegen genomen in de op mij gevallene keuze. Weldra zal mijne krooning plaats hebben, en uw zoon, hoe onwaardig ook der hooge eere van als lieveling des heiligen vaders deszelfs gewijde zaak te mogen verdedigen, zal onder de kruisbanier heldhaftig strijden, en zijn' troon vestigen op de puinhoopen van het veroordeelde Zwabische huis. Gedenk mijner in de gebeden, welke gij voor de beeldtenis der heilige maagd uitstorten zult, en neem ten gebruike voor de kerk te *'s Gravesande* zes zilveren wierookvaten aan, welke ik aan dezelve schenk, ten einde de gunst der moeder Gods te winnen. Mogen de heiligen, die gij vereert, u in hunne bijzondere hoede nemen!’

De brief aan RICHARDIS was van dezen inhoud: ‘Hoogstbeminde en geachte jonkvrouwe! denk niet, dat uw troetelkind uwe meening in den wind slaat, daar het, tegen dezelve aan, zich de keuze en de benoeming tot Roomsch koning (welke geschied is) heeft laten welgevallen. Neen ik stel altijd hoogen prijs op uwen raad; maar hadt gij CAPUTIO eens hooren spreken, gij zelve zoudt mij geraden hebben,

te handelen, gelijk ik deed. Uwe vrouwelijke beschroomdheid alleen deed u, volgens dien heiligen man, de zaak inzien, zoo als ik hem verhaalde, dat gij onlangs te *Delft* deedt, en hij verzekerde mij, dat, bij nadere beschouwing, ook gij u zoudt verblijden in de verheffing van uwen neef. Daar ik dit mede vertrouw, heb ik u willen bekend maken, dat ik als graaf vertrokken, als koning eerlang u hoop weder te zien, en welken rang ik ook bekleede, steeds blijven zal, wie ik van jongs af voor u was.' - De indruk, welke deze brieven op de genoemde vrouwen maakten, was zoo verschillend, als beider karakter, verschillend zijnde, haar de hoofdzaak, zoo als wij reeds vroeger gezien hebben, deed beschouwen. MATHILDA diep doordrongen van eerbied voor de geestelijkheid, en den paus bijna gelijk stellende met Hem, wiens vertegenwoordiger op aarde de trotsche kerkvoogden zich zelven meermalen noemden, zou de minste gedachte, die in haar opgekomen mogt zijn, omtrent het twijfelen aan de onfeilbaarheid der daden, of uitspraken des heiligen vaders, voor eene onvergeeflijke zonde hebben aangemerkt, hoe onbetamelijk die daden, hoe tegen regt en rede strijdende die uitspraken ook waren geweest. Daarbij (of als een noodzakelijk gevolg misschien van bovengenoemde gesteldheid) was de weduwe van FLORIS vol hoogachting jegens de heiligen, aan welker hoofd de maagd MARIA stond, en ging gebukt onder het bezwaar van allerlei bijgeloovigheden. In het vermeende toenikken van het mirakelbeeld te *'s Gravesande,* (een beeld, haar door hare schoonzuster SOFIA *van Braband,* welke

eene dochter was van de heilige ELISABETH, ten geschenke gezonden) hebben wij daar reeds een staaltje van gezien. Zij was dan hoogst verrukt door de tijding, welke haar biechtvader haar uit den brief van WILLEM leerde kennen; zij liet terstond al de jonkvrouwen, die in het geestelijke gesticht te *Loosduinen* zamen woonden, bij elkander roepen, nam eene statige houding aan, verkondigde het groote nieuws, en beval, dat er onverwijld eene hooge misse gevierd zoude worden, om den hemel te danken voor zijne bijzondere gunst; en 's graven mildheid al bij voorraad vermeldende, roemde zij bij deze gelegenheid zeer hoog de godsvrucht van haren zoon, die, zoodra hem eenig onverwacht geluk te beurt viel, er op bedacht was, om der kerk hulde te doen, en haar te beschenken. Hierin toch bestond voornamelijk, helaas! de deugd van dezen tijd!

RICHARDIS, vroom, maar niet zoo dweepachtig, en met meer verstand begaafd, dan MATHILDA, verbleekte toen zij kennis kreeg van den inhoud des gemelden briefs. ‘Misleide jongeling!’ riep zij uit, ‘had ik CAPUTIO gehoord, zegt gij, ik zou van meening zijn veranderd en geëindigd hebben met mij te verblijden over uwe verheffing! Neen, CAPUTIO, een gunsteling van INNOCENTIUS, moet listig zijn, als hij. - CAPUTIO, een Italiaan, moet slimmer wezen, dan wij in deze noordelijke streken zijn. CAPUTIO, een man van rijpe jaren, moet zonder moeite eenen jeugdigen, heerschzuchtigen vorst kunnen betooveren door zijne vleijende taal. Voorzeker, mijn gevoelen doet hier niets ter zaak; maar ik voorzie veel ramp

uit WILLEMS doen. Het stil beheer van *Holland* was genoeg voor zijne krachten; zoo veel onlusten en vroegtijdige sterfgevallen hebben het vaderland sinds lang bedroefd, dat alles hier op eenen vreedzamen en ordelijken voet terug te brengen, eene taak was, die en werkzaamheid, en (wél volbragt) ook eer genoeg beloofde. Wat nu? uitheemsche krijg, uitputting der landzaten, ontvolking van het land! Neen, WILLEM, gij zijt door uwen vurigen geest bedrogen, en door CAPUTIO om den tuin geleid. Mij, mij bedroeft het, dat gij koning zijt!' Ver van door eenige vreugdebedrijven eene blijdschap te vertoonen, welke zij geenszins gevoelde, sloot zich de jonkvrouwe van *Delft* binnen de muren van hare woning op, verscheidene dagen lang den toegang aan iederen bezoeker belettende.

Het oordeel van RICHARDIS over CAPUTIO was juist. Geheel overgegeven aan de belangen van den paus, in wiens blakende gunst hij stond, liet hij zich gewillig tot al diens aanslagen tegen den keizer en deszelfs huis gebruiken. Hij zag weldra, wie WILLEM van *Holland* was, trachtte zijn vertrouwen te winnen, en hield zich verzekerd, dat met een weinig vleijerij en aanmoediging, deze een zeer geschikt persoon zou wezen, om tot alles, wat INNOCENTIUS voor had, gebruikt te worden. SICCO behaagde hem minder. In dezen bespeurde hij niet zeer veel onderdanigheid voor de geestelijken; meer doorzigt en meer bezadigdheid, dan in zijn' heer. De vriendschap, die tusschen beiden bestond, scheen hem toe, nadeelig aan 's pausen belangen te kunnen wezen, en om die reden toonde

hij zich voortaan meer genegen tot JAN *van Avennes,* dan tot 's konings schildknaap. JAN *van Avennes* was WILLEMS schoonbroeder. Als oudste zoon van MARGARETHA van *Vlaanderen,* uit het huwelijk van deze met BURCHARD *van Avennes* gesproten, had hij al sinds eenigen tijd aanspraak gemaakt op sommige bezittingen, welke zijne moeder, beter gezind jegens hare zonen, uit haren tweeden echt met WILLEM *van Dampierre,* dan jegens die van het eerste bedde, hem betwistte. Zware oneenigheden hadden tusschen MARGAREET en JAN om die oorzaak plaats gehad. JAN had zijnen nood aan graaf WILLEM geklaagd; maar slechts medelijden van hem kunnen verkrijgen, dewijl hem de magt tot hulpbetoon ontbrak. Evenwel, daar het WILLEMS belang was, MARGAREET, zoo mogelijk, afbreuk te doen, had hij zich van de vriendschap van AVENNES verzekerd, door hem zijne zuster ADELHEID ter vrouwe te geven; en heer JAN zich verbeeldende, dat, hoe hooger *Hollands* graaf in aanzien en vermogen stijgen zou, hoe meer hij zelf door hem begunstigd en geholpen zou worden, toonde zich genegen, om hem met al zijne krachten in zijne ondernemingen ten dienst te staan. Er waren, zoo doende, twee personen, tegen welke SICCO moest trachten zich staande te houden; hij poogde zulks, doch geenszins door list of slinksche wegen; hij wilde de achting van zijnen meester waardig blijven, terwijl hij zijne genegenheid zocht te behouden, en volhardde dus in zijne gewoonte, om altijd openhartiglijk zijne meening te zeggen, wanneer die werd gevraagd, zonder zich door CAPUTIO'S list, of door de bijoogmerken van AVENNES te laten afschrikken.

De nieuwe koning had dus één' getrouwen vriend, voor waar een groot kleinood; maar door den kardinaal legaat begoocheld, en door AVENNES gestreeld, stelde WILLEM niet altijd genoegzamen prijs op de rondborstige verkleefdheid van SICCO.

De benoeming van den graaf van *Holland* tot Roomsch koning nu geschied zijnde, was het eerste vereischte, dat hij tot ridder geslagen, het tweede, dat hij gekroond zoude worden. De stad *Keulen,* reeds door hare oudheid en deftigheid vermaard, werd bestemd, om daar de eerstgenoemde plegtigheid te vieren, en op den bepaalden dag alles in gereedheid gebragt zijnde,[(15)] werd, na het lezen eener hoogmisse in de domkerk van gemelde stad, de graaf door den koning van *Bohemen* tot den kardinaal legaat geleid. CAPUTIO, met al de sieraden, zijner hooge waardigheid passende, omhangen, hield den jongen vorst op eene deftige wijze zijne ridderpligten voor, en ontving zijne belofte, op het heilige evangelie afgelegd, van dezelve getrouw te volbrengen. Het was een treffend schouwspel, den jongen, schoonen, van gezondheid naar het ligchaam, en van ijver naar den geest blakenden jongeling, geknield, met gevouwene handen, voor den bedaagden kardinaal te zien, omstuwd van wereldsche pracht, en verdiept in ernstige gedachten. De gelofte afgelegd zijnde, naderde WENCESLAUS, de koning van *Bohemen,* gaf den graaf een' slag met een gulden zwaard, verwelkomde hem in het getal der ridderen, en het geschal van pauken en trompetten verkondigde het volk, dat de plegtigheid afgeloopen was. Steekspelen, waarbij onze graaf

zich op eene voordeelige wijze onderscheidde, luisterrijke banketten en andere vermakelijkheden, hielden voorts de verzamelde grooten drie dagen lang bezig; maar na den afloop derzelven werd het tijd, om aan ernstigere zaken te denken. De tweede plegtigheid, waarvan wij gewaagden, de krooning, namelijk, moest te *Aken,* naar aloud gebruik, plaats hebben; maar *Aken* hield getrouw keizer FREDERIKS zijde, en die stad binnen te trekken, was voor als nog voor WILLEM eene ondoenlijke zaak. 'Wat zegt gij, SICCO,' sprak de graaf, terwijl hij vertrouwelijk op den arm des schildknaaps geleund, langs de boorden van den *Rijn* wandelde, 'wat doe ik best, om de vorsten en de steden, die zich halsstarrig toonen, tot onderwerping te dwingen?' - 'Wanneer men zich,' antwoordde SICCO, 'in ongelegenheid heeft gebragt, is goede raad gewoonlijk duur. Wat zal ik zeggen; ter naauwer nood koning, gevoelt gij reeds den last eener kroon, die zelfs nog niet eens op uwen schedel gedrukt is. Maar geen keer aan gedane zaken te geven zijnde, moet gij met het beleg voor *Aken* te slaan, beginnen, voorts zoo veel mogelijk door voorkomenheid en dienstbetooning de harten der wederspannige vorsten zoeken te winnen, en u wachten voor al te groote onderwerping aan CAPUTIO. Geloof mij, deze Italiaan is listig, niet uwe eer, maar die van INNOCENTIUS ligt hem na aan het hart; u vleit hij; zijn voordeel beoogt hij; zoo werk gij voor u zelf, daar gij de hagchelijke loopbaan zijt ingetreden, en handel, alsof de paus niet bestond!' 'Handel, alsof de paus niet bestond,' werd herhaald

door de stem van iemand, die zich nu bij de wandelaars voegde, en toonde, hen eene wijl te hebben gevolgd en aangehoord. Het was CAPUTIO, die zich aan hunne oogen vertoonde. ‘Is dit uw raad?’ zoo sprak hij verder, den schildknaap gramstorig aanziende, ‘en wat zou, bid ik u, van WILLEM worden, indien hij den heiligen vader niet ontzage? Van hem toch moet hij hulp en geld erlangen; uit zijne handen moet hij eens de keizerlijke kroon ontvangen; zijne banbliksems en zijne gunst alleen kunnen hem den weg tot de hoogste waardigheid banen: wat zou heer WILLEM zonder paus INNOCENTIUS zijn!’.... ‘Graaf van *Holland!*’ antwoordde SICCO, ‘heer van zijne staten, vader van een vreedzaam volk. Wat is hij nu? eene soort van leenman, afhankelijk van de grillen eens vreemden; want wie zou hem willen borg staan voor de duurzaamheid der gunst van een' gebieder, die zoo lang slechts dezelfde blijft, als het met zijne belangen strookt!’ - ‘De belangen van WILLEM,’ hernam CAPUTIO, ‘zijn met die van INNOCENTIUS één, waarom dan zou men een' niet te voorzienen omkeer vreezen? Maar zeker, zoo uw heer van zijnen kant weifelt, en zijne trouw aan INNOCENTIUS verzaakt, dan is er reden om te duchten, dat hij niet lang in gunst zal staan!’.... ‘Verschoon mijn vader!’ sprak nu de graaf, zich tot CAPUTIO wendende, ‘verschoon een onbedachtzaam woord, mijnen schildknaap ontsnapt. Mijne trouw zal INNOCENTIUS blijken, ik weet, dat van zijne gunst mijn staan of vallen geheel afhankelijk is.’ Soortgelijke ge-

sprekken waren geenszins geschikt, om den kardinaal betere gezindheden jegens SICCO in te boezemen; maar zij deden hem evenwel zijnen eigenen invloed op den graaf bemerken. Van al, wat plaats had, gaf hij aan INNOCENTIUS verslag, schilderde hem den jongen vorst naar waarheid af, en drong op de noodzakelijkheid aan, om hem met geld en volk te ondersteunen. De paus prees CAPUTIO hoog, betuigde hem zijne tevredenheid, beval hem aflaat van zonden te verkondigen voor al, wie zich onder WILLEMS vanen tegen den keizer scharen zou, deed *Aken* in den ban; overlaadde *Keulen* met loftuitingen, roemende hetzelve als het pronksieraad der Christenkerk, en zond den kardinaal OCTAVIANUS met een deel schats tot WILLEMS ondersteuning af.

Eindnoten:

(15) Bl. 25. Zie deze plegtigheid uitvoerig beschreven bij MEERMAN, D. I. bl. 230 en verv. PETRUS DE CAPUTIO was inderdaad, als pauselijk legaat, daarbij tegenwoordig.

IV^{de} hoofdstuk.

Geheel *Sassenheim* was op de been, toen WILLEM *van Teylingen,* zijne manschappen aanvoerende, hij zelf van het hoofd tot de voeten geharnast, en elk zijner knechten van het benoodigde wapentuig voorzien, de lange laan, die van zijn slot naar het dorp geleidde, afkwam. Vrouwen en kinderen waren langs den weg geschaard; deze moeder zeide nog eens haren zoon vaarwel; deze echtgenoot omarmde nog eens haren gemaal; dit jongsken, of kleine meisje, kuste nog eens de hand van den vertrekkenden vader.

BERTHA zat roerloos aan de deur harer hut, ondersteund door de aanvallige RIKA; op HERMAN waren beider oogen gevestigd; noch de eene, noch de andere kon spreken; de tranen, die zij stortten, zeiden alleen hem vaarwel. ‘Voort!’ riep heer WILLEM, ‘laffe knapen, voort! Laat gij u door vrouwengeween vermurwen, en door kindergeschrei weerhouden? Voort!’ WILLEM gaf zijn paard de sporen, trompettengeschal verdoofde der klagenden stemmen, en *Sassenheims* bende trok op.

Dan, zoodra had niet heer WILLEM zijne manschappen een uur ten naasten bij vergezeld, of hij liet die aan het geleide van de hopliên over, en keerde spoorslags naar *Sassenheim* terug. Hier trad hij de woning van BERTHA binnen, waar deze, benevens RIKA, nog in droefheid gedompeld zat. ‘Vrouwen!’ sprak hij op eene ongemeen vriendelijke wijze, ‘ik kom u nog één voorstel doen. HERMAN wil ik de vrijheid geven, hij zal zijn' post als jager blijven vervullen, en voor zijne oude moeder zorg dragen; maar RIKA stelle zich in zijne plaats bij mij. Vol moet noodzakelijk het getal van mijne volgeren wezen; maar RIKA kan zoo wel als HERMAN eene plaats bekleeden, eene plaats, in welke voor haar geen gevaar zal zijn; ik neem op mij, haar van de benoodigde kleederen te voorzien, voor haar te zorgen, en bij de wederkomst des legers, haar in welstand, BERTHA, u terug te voeren. Wat zegt gij, gij, die zoo zeer HERMANS vrijheid verlangdet, neemt gij mijn voorstel aan?’ Verbaasd zagen de vrouwen beurtelings op elkander en op heer WILLEM.

‘Keurt HERMAN zulk eene ruiling goed?’ vraagde het meisje. ‘Ik heb hem van de zaak nog niet gesproken, aanminnige RIKA!’ was het antwoord, dat TEYLINGEN gaf: ‘maar,’ voegde hij daarbij, haar met teederheid aanziende, en een' zijner armen om haar slaande: ‘indien gij wilt mijn persoonlijke bediende, mijn *pagie* zijn, zoo hebben wij de toestemming van HERMAN niet van noode, uw werk zal ligt, uwe genoegens zullen groot wezen!’ De gedachte aan de mogelijkheid van haren beminde van de gevaren des krijgs vrij te maken, en hem aan zijne treurende moeder weder te geven, zou al ligt de eenvoudige RIKA overgehaald hebben, om hare stem tot het volgen van den ridder te geven; maar WILLEMS manieren en laatste woorden openden de oogen van BERTHA. ‘Neen, mijne dochter!’ riep zij, ‘ga niet mede; veel, o zeer veel is mij mijn HERMAN waard; veel zoude ik zelve doen, om hem terug te bekomen; maar uwe eer geldt meer dan HERMANS leven.’ - ‘Zwijg, oude!’ beet haar WILLEM toe, terwijl zijne oogen van gramschap fonkelden, en hij, RIKA loslatende, met eene dreigende houding naar BERTHA toetrad: ‘zwijg! of ik zal u in eens het spreken verleeren, en RIKA tegen wil en dank met mij voeren!’ - ‘Helpt!’ schreeuwde het meisje, zich tusschen BERTHA en den ridder plaatsende, ‘helpt! buren, helpt!’ Het paard van heer WILLEM, dat aan een' boom nabij de hut gebonden was, had alreeds de aandacht van de bewoners van het dorp tot zich getrokken; velen stonden er om heen, allerlei

gissingen aangaande de terugkomst van TEYLINGEN makende: nu hoorden zij het geschreeuw in de hut, en stormden die binnen. WILLEM stond als voor het hoofd geslagen daar, blakende van stille woede over het mislukken van zijn ontwerp; maar zich aan geene beleedigingen van zijne onderhoorigen willende bloot geven, sloeg hij het vizier van zijnen helm neder, maakte zich ruimte door de menigte heen, steeg ijlings te paard, en was in korten tijd weder bij zijne knechten.

Eer nog het jaar 1247 ten einde was, werd het beleg geslagen voor *Aken.* Allengs groeide het leger van graaf WILLEM aan; behalve de heer van *Teylingen,* voerden hem ADOLF VAN DER MARCK, WOUTER VAN LIMBURG, ARNOUD VAN DIEST, HENDRIK VAN VOORN, GYSBRECHT VAN AMSTEL, JAN PERSIJN en andere, zoo Hollandsche als Duitsche grooten, manschappen toe, zoodat de vorst zich weldra sterk genoeg vond, om tevens het slot *Keizerswaard,* dat door den dapperen GERNARD verdedigd werd, te omsingelen; maar de winter verliep, en de zomer van het volgende jaar, en nog bleven *Aken* en *Keizerswaard* onwrikbaar. Meer manschap scheen vereischt te worden, om met kracht de beide ondernemingen voort te zetten; nu stelde CAPUTIO voor, wat door 's pausen goedkeuring bekrachtigd, en zoo ten uitvoer gebragt, van een gewenscht gevolg bleek te wezen. De vijfde kruistogt was op handen. LODEWIJK IX, koning van *Frankrijk,* zoude de tallooze benden, die uit alle Christenlanden zamenvloeiden, tegen de Muzelmannen aanvoeren, en aflaat van zonden was gepredikt aan allen, die de

kruisbaniere volgden. Dan, velen aarzelden; de langdurigheid der reize, de gevaren, aan dezelve verknocht, en de schade, welke voor hunne huisgezinnen voort kon komen uit hunne afwezigheid, duchtende. CAPUTIO begaf zich op weg naar *Friesland* en *Duitschlands* noordelijke deelen, en deed de blijde mare hooren, dat, wie zich bij graaf WILLEMS leger kwame voegen, en de hand leende aan het veroveren der belegerde plaatsen, gerekend zou worden, als hebbende aan zijne gelofte, om tegen de ongeloovigen in *Egypte* en *Palestina* te strijden, voldaan; en van alle kanten stroomden nu de te voren opgeschrevenen, ook uit *Holland* en *Zeeland,* waar almede het pauselijk besluit verkondigd was, naar de boorden van den *Rijn,* om gebruikt te worden, waar WILLEM goedvinden zou. De krooning, 's graven hoogste verlangen zijnde, was het voor *Aken,* dat hij de grootste menigte volks te zamen riep. Bijkans tweemaal honderd duizend mannen omsingelden nu de stad; stormgevaarten werden aangebragt, met zware steenen werden de muren beschoten; wie zich van de inwoners op dezelven vertoonden, of er zich buiten waagden, werden met een' hagel van pijlen begroet; maar wat er ook gedaan werd, *Aken* zwichtte niet.

De zon was reeds in het teeken der weegschaal getreden, de gelijkheid van dag en nacht, kondigde reeds den naderenden tijd aan, waarop de krijgsverrigtingen plagten gestaakt, en de strijderen huiswaarts terug gezonden te worden. Met den dageraad uit zijne slaapstede gerezen, wandelde WILLEM, op zekeren morgen, arm in arm, met zijnen vriend

AVENNES, door den getrouwen SICCO gevolgd, voor de legertenten heen en weder, peinzende en redekavelende over het bezwarende van de omstandigheden, in welke hij zich bevond. Daar treedt op eens de Vriesche hopman HALBE voorwaarts, in volle wapenrusting, en met zijne strijdbijl in de hand. ‘Heer Graaf!’ zoo spreekt hij WILLEM zonder omwegen, of bijzondere pligtplegingen aan. ‘Heer Graaf, waarom draalt gij? waarom pakt gij de zaak aangaande gindsche stad niet bij het regte eind aan. Leg een' dam, die den afloop van het water uit de vele bronnen belette, zoo zal dat laag liggende nest weldra onderloopen, en de inwoners zullen verzuipen, of zich moeten overgeven.’ Verbaasd, en verblijd zag de koning den schranderen hopman aan. Hij vraagde hem naar de wijze, waarop hij dit plan wilde ten uitvoer brengen, kreeg een antwoord dat hem voldeed, en de mogelijkheid van het wél gelukken deed inzien, gaf last aan den hopman om met zoo veel manschappen, als hij zou noodig hebben, het werk te beginnen, en verheugde zich, weinige dagen daarna, in het gezigt van een' veertig voeten hoogen dam, die den afloop van het water uit de bronnen belettende, dit, in de stad, al hooger en hooger deed klimmen. Men werd in het leger gewaar, dat de stedelingen pompen en schepraderen in beweging bragten, om het, in hunne huizen dringende water kwijt te worden, ook zag men over de muren gedurig volle emmers uitgieten; maar al dit pogen wekte slechts der Vriezen spotlust op. ‘Zie toe!’ riep HALBE, ‘zij beginnen reeds hunne zolders te

bewonen, welhaast vinden zij geene schuilplaats meer dan op het dak! Welhaast komen ze gelijk de eenden in onze plassen, en zwemmen naar ons toe, al smeekende om lijfsgenade! Dan rigten we onze pijlen op hen, en wreken op zoo vele Akenaars, als wij maar willen, den dood van onzen broeder, den braven vaandrik RESUMA, dien zij vermoordden!' - Toen eindelijk de nood in de benaauwde stad zoo hoog geklommen was, dat er aan geene uitkomst was te denken, en de regering een gezantschap aan graaf WILLEM, met het aanbod ter overgave, onder zekere voorwaarden, zond, (16 October) behandelde de vorst met meer zachtzinnigheid dan de hopman wel verlangd had, de in onderdanigheid tot hem komende burgers. Hij was edelmoedig genoeg om hun gehouden gedrag te prijzen, en te beloven, dat hij hunne voorregten in stand houden zou. Terstond beval hij den dam omver te werpen; het geschiedde onder het luidruchtig jubelgeschrei van zijn leger; het water liep spoedig af, de poorten der stad werden geopend, en dien eigen dag bezocht haar de reikhalzende overwinnaar. - 'Leven de Vriezen!' riep SICCO uit, toen hij des avonds zijn' heer hielp, zich van zijn harnas te ontdoen, ten einde na dezen verblijdenden dag, de rust des slaaps te gaan genieten. 'Leven de Vriezen! zonder hen zou de stad zoo ras nog niet gevallen zijn! In hun moerassig land gewoon het water te bedwingen, maakten zij thans van hunne kunst een overschoon gebruik. Hebt gij gezien, hoe behendig zij werkten, met hoe veel kunde

en overleg? Voorwaar door hun bedrijf alleen is meer gedaan, dan door al het beuken en schieten. Zij hebben zich vrij meer verdienstelijk gemaakt, dan al de vreemden, die in uw leger zijn, te zamen.' - 'Aan CAPUTIO;' antwoordde WILLEM, 'hebben wij grootelijks hunne komst te danken; dien vromen man vooral dank ik de zege. Uit gindsche tent, op den *St. Salvadors* berg gespannen, heeft hij het beleg gade geslagen, zijne gebeden voor het wél gelukken, van ons pogen, uitgestort, en, zoo als hij mij daar even, toen hij mij geluk kwam wenschen, zeide, gelijk BILEAM het heirleger van *Israëls* vijanden vervloekte, *Aken* en deszelfs weerspannige bewoners, uit naam van INNOCENTIUS, ten val gedoemd. De heiligen, die ik steeds aanriep, voegde hij er bij, hebben mijn gebed verhoord. Gij triumpheert door hen!' SICCO hervatte. 'Zoo boeit de listige vreemdeling uwe gedachten, en poogt die af te trekken, van het eerlijke volk. Wie is die BILEAM? was hij ook een legaat, en welke paus heeft hem gezonden? Ik heb er nimmer van gehoord; maar zeker zal hij ook een Italiaan geweest zijn, want een Nederlander vloekt zijn' vijand niet, maar slaat toe.'

De val van *Aken* was eene gebeurtenis, die spoedig in *Holland* bekend, door graaf WILLEM schriftelijk aan zijne moeder en aan de jonkvrouwe van *Delft* gemeld, en door den overbrenger des briefs omstandiglijk verhaald werd. FLORIS *van Holland,* 's graven broeder, aan wien de regering des lands, gedurende zijne afwezigheid was opgedragen, stelde

met haast orde op zijne zaken, en nam de reis naar *Aken* aan, ten einde het feest der krooning ook door zijne tegenwoordigheid, luister bij te zetten. - Beschadigd en uitgeput van levensmiddelen en velerlei gerijfelijkheden, zoo als de stad door het langdurige beleg was geworden, had zij eenigen tijd noodig, eer de gewenschte plegtigheid gevoegelijk binnen hare muren plaats kon hebben. Twee weken werden te dien einde besteed; eindelijk daagde de laatste dag van October, en WILLEM, omringd van zijne strijderen, vergezeld van de legaten, van aartsbisschoppen, bisschoppen, hertogen, graven, van de bloem des Hollandschen en Duitschen adels, voegde zich bij de geestelijkheid van *Aken,* die hem in staatsiekleederen te gemoet kwam, en trok aan het hoofd, van dezen luisterrijken stoet, de stad, en het paleis, tot zijne opwachting in gereedheid gebragt, binnen. Den dag daaraan (aan al de heiligen gewijd) werd de vorst, op nagenoeg gelijke wijze, naar de stiftskerk der lieve vrouwe geleid[16]. Zijnen mantel en zijne wapenrusting afgelegd, en met behulp der bisschoppen van *Munster,* van *Minden,* van *Luik* en van *Utrecht,* het gewaad eens diakens aangetogen hebbende, beklom nu WILLEM eenen voor hem opgerigten troon, werd voorts, nadat er eenige gebeden uitgesproken waren, genoodzaakt den troon te verlaten, zich voor het hoog altaar, met uitgestrekte armen op den grond neder te leggen, en in die vernederende houding, de vragen aan te hooren en te beantwoorden, welke hem door den aartsbisschop van *Keulen,* dien het regt der krooning toe-

kwam, gedaan werden. Dit geschied zijnde, moesten de vorsten, die WILLEM gekozen hadden, de geestelijkheid en het volk antwoorden op de vraag, of zij den vorst, die ja gezegd had, op het voorstel of hij waardiglijk zou regeren, gehoorzaam wilden zijn. Toen hierop, mede, een luidruchtig geroep van toestemming was gevolgd, mogt eindelijk de koning oprijzen; zijne armen, schouderen en borst ontbloot zijnde, werden die, als ook de regterhand, door den aartsbisschop van *Maintz* met zalf-olie bestreken, en eindelijk legde hem de aartsbisschop van *Trier* de handen op het hoofd, onder het uitspreken van vele zegeningen. Nu moesten de wereldlijke keurvorsten, om zoo te spreken, door het vervullen hunner bij elke krooning vereischte taak, hun zegel aan het bedrijf der geestelijkheid gehecht hebben, maar zoo ver was de verheffing eens mededingers van den wettigen Roomsch koning KOENRAAD, van de algemeene goedkeuring te hebben, dat niet een dezer keurvorsten zich bij WILLEMS krooning vinden liet. Opgeworpene plaatsvervangers handelden dan, als het ware, uit hunnen naam, en zoo ontving de vorst, weder op zijnen troon, (of wel op den smallen, hoog gerugden eikenhouten armstoel, weleer door keizer KAREL gebruikt) gezeten, den ring, het zwaard, den aardkloot en de kroon! CAPUTIO en de bisschop van *St. Sabina,* die zich gedurende het beleg bij hem gevoegd had, gaven hem daarop de koninklijke inzegening, al de aanwezigen hieven een vreugdegeschrei aan, en zoo keerde de jeugdige monarch, het toppunt zijner

wenschen bereikt hebbende, vol blijdschap, vol hoop voor de toekomst, en vol moed, met opzigt tot het verder wel gelukken zijner ondernemingen, naar het paleis terug. Acht dagen werden nu, zoo al niet geheel der vreugde gewijd, echter grootendeels met feestvieringen gesleten, na welker afloop het hooge gezelschap meerendeels, den jongen vorst verliet, en elk de reize huiswaarts aannam.

Eindnoten:

(16) Bl. 36. Zie aangaande de krooning MEERMAN, D. I. bl. 292 en verv. Wat het deel, hetwelk de Vriezen in de verovering van *Aken* hadden, aangaat, is ook door gemelden schrijver als waarheid geboekt; de naam van HALBE evenwel is niet genoemd.

V^{de} hoofdstuk.

Naar aanleiding van hetgeen SICCO den koning aangaande de Vriezen gezegd had, begreep nu deze hun eenige bijzondere dankbetuiging verschuldigd te zijn. Om hun die op eene plegtige wijze te doen geworden, riep hij HALBE met zijne knechten, op het plein voor het paleis bijeen; vertoonde zich aan hen in praalgewaad, roemde zeer hoog, wat zij ten aanzien van het beleg der stad gedaan hadden, erkende openlijk de verpligting, welke hij aan hen had, en zeide, dat hij verder staat op hunnen bijstand maakte. Met zoo veel genoegen, als het eerste gedeelte zijner aanspraak aangehoord was, met zoo weinig tevredenheid, werd derzelver slot ontvangen. Een luid gemurmel liet zich onder de verzamelde menigte hooren, HALBE trad voorwaarts, en sprak: ‘Wij hebben u, heer koning, naar eed en pligt trouwhartig bijgestaan, maar onze diensttijd is verstreken.

Ons vaderland en onze huisgezinnen roepen ons luid terug, wij vertrekken. Voorspoed en heil zij u, zege zij uwe wapenen, maar anderen mogen nu strijden voor eene zaak, die de onze niet is!' - CAPUTIO, die nevens den koning stond, den onaangenamen indruk bemerkende, welke deze woorden van den Vries, op WILLEM maakten, bezon zich niet lang, maar, de waardige houding, die hem zoo eigen was, aannemende, en de armen over de verzamelde menigte uitbreidende, riep met eene ontzag wekkende stem uit. 'In den naam des heiligen vaders, heil, en zegen en vergeving van zonden, aan allen, die getrouw blijven, aan de goede zaak. Het is weinig eenigen tijd te strijden, eene enkele poging te wagen, en zich dan, door zich te onttrekken, met de bestrijders der kerk gelijk te stellen. - De kroon is aan het eind der loopbaan opgehangen; wie tot het laatst toe medewerkt, kan die kroon verwerven, wie terug wijkt, is die kroon niet waard en haalt de helsche verdoemenis, zich op den hals!' - Deze woorden troffen sommige der Vriesche knechten zoodanig, dat zij uit hunne gelederen traden, CAPUTIO te voet vielen, om een uitgeknipt stukje laken, den vorm van een kruisifiks hebbende, ootmoedig smeekten, en dit verkrijgende, het met geestdrift op hunne kleeding hechtten, ten teeken hunner bereidvaardigheid, om onder WILLEMS vanen te vertoeven; maar verre de meesten, met HALBE aan het hoofd, bleven zich onwillig betoonen. Evenwel zouden dezen welligt verpligt zijn geworden te bukken, zoo

niet zekere edelman, DODINGA genaamd, die zich op zijn' terugkeer uit *Duitschland* naar *Vriesland,* voor eenige dagen bij het leger bevond, zich hunne zaak had aangetrokken. Hij sprak met zoo veel klem, drong zoo sterk aan, op het verdienstelijke van hetgeen reeds door zijne landgenooten verrigt was, en deed zoo luide gelden, wat CAPUTIO zelf in *Vriesland* was komen aanzeggen, dat WILLEM eindelijk moest toegeven, en het verlangde verlof tot vertrekken, aan HALBE en aan de zijnen gaf. Zoo werd de trom geroerd, aan de achterblijvende spitsbroeders, het vaarwel toegeroepen, en de terugmarsch door de Vriezen aangevangen. Gemelijk over den afloop der zaak, zat koning WILLEM, eenige dagen later in zijne legertent voor *Keizerswaard,* toen SICCO zich daar bij hem vervoegde. ‘Wat deert den vorst?’ vraagde hem deze, ‘kwelt hem GERNHARDS stijfhoofdigheid!’ - ‘Voor hem, die *Aken* won,’ antwoordde WILLEM, ‘is de onhandelbaarheid van den bevelhebber van een kasteel, eene zaak van luttel beduidenis; maar dat het volk zich wars betoont van strijden, dat een deel mijner volgelingen, zoo slecht een voorbeeld geeft, en mij verlaat, daar ik zoo zeer nog hunne hulp behoef, dat kwelt mij. Hoe zal ik immer al de gevaren, door welke ik nog bedreigd word, te boven komen, indien dan dit, dan weder een ander deel des volks, mij den rug toekeert!’ - ‘Zoo begint gij dan nu, (hernam SICCO) den wijden omvang te bemerken, van al wat gij u zelven, vrij ligtvaardiglijk te doen gegeven hebt? Dit

alleen is iets goeds, door het vertrek der Vriezen uitgewerkt. Ik hoor u gaarne van het bezwarende der taak, die nog te volbrengen staat, spreken, en wenschte wel, dat dit bezwaar u deed besluiten, de zaak niet verder voort te zetten, en eindelijk terug te keeren naar het vaderland, waar men u noodig heeft. Gij weet het, door overstroomingen(17) geteisterd, beschadigd aan dijken en dammen, zucht *Holland* thans en ziet verlangend uit, naar den natuurlijken helper, dien het mist. Steek dan het zwaard in de scheede, en kom uwe landskinderen te hulp!' - 'Ei, staak uwe lafhartige redenering, (hervatte de koning,) wie niet waagt, kan niet winnen, ik ben te ver gegaan om thans terug te trekken, de zorg van mijn' broeder FLORIS is voor *Holland* genoeg. CAPUTIO en AVENNES beloven mij eene volkomene zege; schoei uwen raad op hunne leest, en gij zult mij beter gevallen, dan gij doet, door uwe gedurige tegenspraak.' - 'Mijn koning!' riep SICCO uit: uw getrouwe vriend zal nooit uw vleijer worden. CAPUTIO noch AVENNES zijn belangeloos als ik. De eerste is geheel aan INNOCENTIUS overgegeven; de andere verlangt de vermeerdering van uwe magt, om daarvan tegen zijne moeder, partij te trekken; ik beoog niets dan uwe eer, ik zoek niets dan uwe vriendschap. De kardinaal legaat haat mij; AVENNES tracht mij bij u te benadeelen, ik heb zulks tot mijne smart al lang bespeurd; maar wat er ook gebeure, ik zal mij niet laten aftrekken, van wat ik meen uw waar belang te zijn; ik zal

steeds onzen ouden vertrouwelijken omgang herdenken, treuren als die vernietigd wordt, maar nooit uit baatzucht u verraden; want vleijerij, dat is verraad!' WILLEM bleef na deze toespraak van den schildknaap in gepeins zitten, toen de heer *van Teylingen,* die zijne manschappen, het te huis keeren nog niet had vergund, de blijde tijding kwam brengen, dat de aartsbisschop van *Maintz,* en de bischoppen van *Metz* en van *Straatsburg,* eene luisterrijke overwinning behaald, en KOENRAAD *van Zwaben* gedwongen hadden, de wijk naar *Italië* te nemen. Nu maakte 's konings zwaarmoedigheid voor weltevredenheid plaats. Verheugd omhelsde hij TEYLINGEN, reikte SICCO de hand toe, en zeide: 'Wensch mij geluk!' - 'Geluk! van ganscher harte,' antwoordde de schildknaap, 'met al, wat uw waar geluk bevorderen kan!' WILLEM hervatte. 'Nu op *Keizerswaard* los; wanneer die vesting gewonnen zal zijn, keer ik naar *Holland* terug!' Allengskens kwamen nu de benden, die aan het verslaan van KOENRAAD *van Zwaben* hadden deel genomen voor *Keizerswaard* aan, en hielpen de vesting bedwingen. TEYLINGEN stelde zich aan het hoofd zijner knechten, en streed met dezelve, bijzonder door den graaf van *Gelder* en den heer van *Brederode* bijgestaan, met heldenmoed. De poorten en voormuren van het kasteel, werden met den stormram gebeukt; de torens met zware steenen beschoten, eindelijk werd de slotpoort zoodanig bestormd, dat zij zich voor de belegeraars opende, en de bevelhebber de noodzakelijkheid der overgave begreep. HERMAN *de*

jager, die meer dan iemand naar het te huis keeren verlangde, had zich onder TEYLINGENS mannen door zijn woedend vechten onderscheiden, maar was in 't eind, met eenen pijl doorschoten, van den muur, dien hij reeds beklommen had, afgevallen, en onder dooden en gekwetsten blijven liggen. Dit had zijn heer gezien, maar zich geenszins om den trouwen dienaar bekommerd, en voorts niets meer van hem hoorende, bragt hij vervolgens de mare van zijnen dood in *Holland* over. - Op den 12^{den} of 14^{den} December 1248, trok koning WILLEM zegevierende de vesting binnen. De slotvoogd, met het overschot zijner uitgehongerde strijderen, kwam blootshoofds en met eene demoedige houding, den overwinnaar te gemoet, en was op het punt zich voor hem op de kniën te werpen en om lijfsgenade te smeeken, toen WILLEM hem de hand toereikte, en met een gul gelaat hem aanziende, zeide: ‘Ei, vrees niet, brave man, gij hebt mij lang gekweld, maar ik eerbiedig uw manmoedig bestaan; verneem wat straf ik u opleg. Gij zult voortaan voor *mij* dit *Keizerswaard* bewaren. Uwe trouw aan mijnen vijand, die uw heer was, waarborgt mij uwe trouw aan mij, die thans uw heer geworden ben. Het is op deze wijze, dat zich een Hollander wreekt!’ - Nu viel GERNARD inderdaad aan de voeten van den koning neder, dan niet uit vrees, maar uit bewondering en dankbaarheid. Hij beloofde hem trouw, en de belofte van zulk een' man, gold met reden bij onzen WILLEM meer, dan de, op *reliquiën* der heiligen plegtig gezworene eeden, van vele anderen.

SICCO was bij dit tooneel tegenwoordig geweest, tranen glinsterden in zijne oogen; hij zag den koning met ontroering en teederheid aan, en kon niet nalaten, hem in het oor te fluisteren: ‘Ik dank u, dat gij u eens weder u zelven waardig hebt getoond!’

Het overgaan van *Keizerswaard,* en de gerustheid, welke de nederlaag, aan KOENRAAD toegebragt, omtrent de meer zuidelijke deelen van *Duitschland* thans koning WILLEM gaf, veroorloofden hem het opbreken van het leger toe te staan. Hij zelf verlangde het aanstaande driekoningenfeest, te *Keulen* te gaan vieren, de misse in de domkerk bij te wonen, en de daar bewaard wordende hoofdschedels der gemelde drie koningen te kussen, na het voldoen aan welke godsdienstige plegtigheid, hij dan de reis naar *Holland* aan zoude nemen. - Onder de weinige geleerden van dezen tijd, was zekere monnik van de orde der predikheeren, die zoodanig in de natuurkunde uitmuntte, zoo veel kennis van dieren en planten had, en zulke wondergenezingen wist uit te regten, dat zijn vrome wandel alleen, hem in veiligheid stelde tegen het gevaar, hetwelk hij anders zou geloopen hebben, om als toovenaar beschuldigd en verbrand te worden. Deze man, ALBERT geheeten en *de Groote* bijgenaamd, van 's konings voorgenomenen terugkeer te *Keulen* gehoord hebbende, verzocht: dat de vorst met zoo veel heeren van zijn gevolg, als hem zouden willen vergezellen, eenen maaltijd, welken hij hem verlangde te geven, bijwonen wilde. De koning, die van den wonderdoenden man reeds meer dan eens, had hooren spreken, bewilligde volvaar-

diglijk in zijn verzoek, en begaf zich, na zijne vrome voornemens, ten uitvoer gebragt te hebben, verzeld van SICCO, AMSTEL, TEYLINGEN, HERMAN, graaf van *Henneberg,* die zijne zuster MARGAREET ter vrouwe had, WILLEM *van Brederode,* HENDRIK *van Voorne,* DIRK *van der Goude,* HUGO *van Akersloot,* KLAAS *van Haarlem,* AREND van *Groeneveld,* JAN *van Renesse*[18] en meer andere heeren, naar ALBERTS verblijf. Weinig aangenaamheid scheen men van het beloofde onthaal te mogen verwachten, daar het vertrek, waarin het gezelschap ontvangen, of liever binnen gelaten werd, (want de gastheer zelf vertoonde zich niet,) niets uitlokkends had. Bloote wanden, weinig huisraad, geen enkel sprankje vuur aan den wijden haard. Half verkleumd van koude, en het wachten moede, begonnen alras de edellieden, eerst binnen's monds, daarna luid te morren. ‘Mijne heeren!’ zeide GROENEVELD, ‘ik noodig u, als wij in het vaderland terug zullen wezen, op mijn onlangs niet ver van *Delft,* door mij gebouwd kasteel; daar vindt men geene ledige stookplaats, maar kolen aan den haard, in Januarij!’ - ‘Mijn slot,’ zeide TEYLINGEN, schamper smalende, ‘niet *nieuw*, maar van stevige muren voorzien, is reeds van ouds zoo wél doorstookt, dat een enkele brandende takkebos, het daar beter maken zou, dan het hier immer kan worden, al smete men den geheelen schoorsteen vol met hout; maar mijne gasten wacht ik des winters nooit bij eenen enkelen takkebos op!’ - ‘Bestond mijn dierbaar slot van *Amstel* nog!’ riep GIJSBRECHT uit, ‘ik

zou u allen daar met vreugd onthalen, vrij beter dan men ons hier doet; maar te veel vuur heeft er mij van beroofd[19] - nu *Kroonenburg* zou tot mijn oogmerk ook nog dienen kunnen!' - 'Laat ons vertrekken,' zeide SICCO, 'het schijnt, de pater heeft ons om den tuin willen leiden, en de koning moet toonen, dat hij niet voor kortswijl dienen wil!' - 'Zacht, mijne vrienden,' sprak de vorst, 'laat ons nog eene poos geduldig wachten, ik vlei mij, dat de gastheer het zoo kwaad niet meent.'

Naauwelijks had WILLEM deze bevredigende woorden uitgesproken, of ALBRECHT trad binnen en verzocht den koning en het verdere gezelschap, in den boomgaard ter tafel te komen. 'In den boomgaard!' werd van alle kanten, onder meer of minder luid gelach herhaald, - maar alras maakte het lagchen plaats, voor de grootste verwondering. Men stapte op eenmaal van den winter, in den zomer over; onder groen geboomte, op welks takken vogelen heen en weder vlogen, en hun liefelijk gekweel lieten hooren, was de tafel gereed. De uitgezochtste spijzen, van welker toebereiding noch opbrenging, men niets bemerkt had, bedekten dezelve, terwijl de geur van velerlei bloemen, die tusschen het groen te voorschijn kwamen, de gasten tegen wasemde, en hun gezigt gestreeld werd, door de schoone fruiten, die van eenige vruchtboomen, boven hunne hoofden, afhingen. Daar de warmte, in dit verblijf, de zomer warmte evenaarde, schoon er nergens vuur te zien was, at men na het eindigen van den maaltijd, gaarne van die

fruiten, en bleef verstomd van bewondering zitten, nadat van al het aangebodene, ruimschoots gebruik was gemaakt.

Nu in plaats van meer op den gastheer te smalen, of zijn onthaal den koning onwaardig te keuren, wisten de gasten niet welke bewoordingen zij zouden gebruiken, om hunne verbazing uit te drukken. Eindelijk nam de koning het woord. 'Onbegrijpelijk, eerwaarde pater!' zeide hij, 'zijn de uitwerkselen van uwe wetenschap en kunst. De natuur heeft voor u, hare schatkameren ontsloten, en u, in hare geheimen doen lezen; u staan, gelijk het schijnt, de saizoenen ten dienst, en gij gebiedt over den wasdom der planten! Hoe zal ik u mijnen dank betuigen, en mijne erkentenis doen blijken!' - 'Dank voor mij zelven, begeer ik niet,' was ALBRECHTS antwoord, 'maar wilt gij iets te mijnen gevalle verrigten, zoo duld niet langer, dat de geestelijken van de orde, tot welke ik behoor, die binnen *Utrecht* gevestigd zijn, in zulk een onvoegzaam verblijf, als dat, waar zij sinds zeventien jaren wonen, langer vertoeven. Laat voor hen een welgeschikt klooster bouwen, en begiftig dat met eene milde hand, zoo zullen uwe verdere ondernemingen gezegend zijn, en gij zult van uwe weldadigheid de zoete vruchten plukken!' De woorden van een' man als ALBRECHT, die zulke uitstekende daden had getoond te kunnen verrigten, konden niet anders dan een' diepen indruk, op den koning maken; en zijne beloften moesten hem als onfeilbare voorzeggingen voorkomen. Na *Duitschland*

verlaten te hebben en te *Utrecht* aangekomen te zijn, vergat dan WILLEM ook den pater geenszins. ‘Waar’ vraagde hij OTTO III, zijn' oom, die bisschop van *Utrecht* was: ‘waar is in uwe stad, eene nog onbebouwde plaats te vinden, waar ik een sierlijk gesticht voor de predikheeren kan laten bouwen; zulks te doen is mij door eenen man verzocht, die wel het wonder van zijne eeuw mag heeten, een' man, die meer dan menschelijke wijsheid en bekwaamheden bezit.’ Nu verhaalde de koning, wat hij te *Keulen* had gezien, en OTTO, zijn verlangen om den grooten ALBRECHT te verpligten billijkende, wees hem de verlangde ruimte aan. De noodige bevelen, tot het oprigten van het klooster werden gegeven, en, na eenig tijdsverloop, zag men het staan,[(20)] met 's konings wapen, op een der vengsterglazen geschilderd, prijkende. *Utrecht* behaagde den vorst, en het onthaal, hetwelk hem de gemeente bij zijne intrede aldaar gedaan had, was hem zoo aangenaam geweest, dat hij ook dit met eenige gunst vergelden wilde. ‘Ik wensch een medeburger,’ zeide hij, ‘van deze goede gemeente te wezen, men schrijve mij onder de burgeren aan, zoo zal ik hun beschermer worden, en deelen in het goed en kwaad, dat hun te beurt vallen mogt.’ Met luid gejuich werd dit besluit van den Roomsch koning door de ingezetenen van *Utrecht* vernomen, een ieder wilde hem zien, die zoo veel minzaamheid te kennen gaf, en toen hij de stad verliet, werd hem door eene groote menigte volks, uitgeleide gedaan.

Eindnoten:

(17) Bl. 41. MELIS STOKE, op A^{o}. 1248. zegt:

> In den selven Jare mede
> Daer ghinc die vloet menighe stede
> Vlaendren, Zeelant, al te male
> Ende oec Hollant also wale.

(18) Bl. 45. Al die heeren leefden in dien tijd, volgens VAN LEEUWEN, Batt^{a}. Ill^{a}. - De wonderdoende ALBERT is ook een, in de geschiedenis bekende, persoon.

(19) Bl. 46. Het slot van Amstel was in vroegere eeuwen, door de Kennemers, verbrand geworden. Zie VAN LEEUWEN, Batt^{a}. Ill^{a}.

(20) Bl. 48. Dit klooster heeft gestaan, waar thans de Jakobijnenstraat te *Utrecht* is. MEERMAN, D. I. bl. 324.

VI[de] hoofdstuk.

Intusschen was de heer *van Teylingen* regtstreeks, zonder zich te *Utrecht* op te houden, van *Keulen* naar *Holland* gekeerd. - Zoodra de tijding van zijne aannadering zich te *Sassenheim* deed hooren, liep daar wederom alles uit. Met kloppende harten hoopten de vrouwen hare mannen, de kinderen hunne vaders, onder de terug komenden te zullen vinden. BERTHA strekte reeds de stramme armen uit, om haren zoon te omhelzen; RIKA juichte in de verwachting van haren HERMAN te zien. Daar hoort men de trom, daar verneemt men het geklank der trompetten, daar ziet men de helmetten en de harnassen blinken. ‘Zij komen! Zij komen!’ is nu het algemeen geroep. - Maar wie beschrijft naar eisch de vreugd dergenen, die hunne vrienden erkenden, - wie beschrijft naar eisch de smart van hen, welke die vrienden misten, - wie schetst naar behooren de droefheid van RIKA, toen zij bespeurde, dat de jager niet onder de huiswaarts keerenden was! ‘Heer WILLEM!’ riep zij uit, den toom van het paard, waarop TEYLINGEN gezeten was, vattende, en zich voor den ridder op de kniën werpende: ‘heer WILLEM, wat hebt gij met HERMAN gedaan?’ - ‘Ik heb hem zien strijden, ik heb hem zien vallen; voor *Keizerswaards* muren ligt, meen ik, zijn lijk!’

was TEYLINGENS antwoord. De teugel ontsnapte RIKA'S bevende hand, en magteloos viel zij ter aarde. De ridder vervolgde nu zijnen weg, werd aan de slotpoort van zijn kasteel, door ODA en zijne zonen ontvangen, en bekommerde zich in het minste niet, om de bedrukten, die hij achter zich had gelaten. RIKA vond meer medelijden bij hare mededorpbewoners, die namen haar op, en bragten haar in BERTHA'S hut. ‘Wat zie ik,’ riep deze, ‘RIKA in onmagt, is HERMAN dan dood?’ - ‘Ja, goede moeder, treur om uw' zoon!’ - was het antwoord, dat men haar zonder omwegen gaf, en hetwelk dan ook zoo zeer op het verzwakte gestel der oude vrouwe werkte, dat zij plotseling ter aarde viel, en stierf. - Toen RIKA na eene wijle tijds, hare bewustheid wederkreeg, kon men haar niet lang BERTHA'S dood verbergen. Toen zij het lijk gewaar werd, viel zij op hetzelve neder, kuste het hartelijk en riep uit. ‘Rust, arme weduw, rust, ik benij u uw lot, gij zijt van de smarten der aarde ontheven, maar ik zonder HERMAN, wat zal ik doen!’ - Nu gaf een stroom van tranen haren benaauwden boezem lucht, en toen eenigzins bedaarder zijnde, vraagde zij, of degenen, die met heer WILLEM waren teruggekomen, den jager dood hadden gezien, of niet. Dit ten haren gevalle door sommige der haar omringende personen, aan de te huis gekomenen gevraagd, en ontkennend beantwoord zijnde, zeide zij: ‘zoo laat mij nu alleen, ik heb rust noodig!’ Maar rust was geenszins wat zij zocht. Zij had een plan beraamd, tot welks

aanvankelijke uitvoering, zij den nacht te baat wilde nemen. Het was, zich in manskleederen te steken, en zoo de reis naar *Keizerswaard* te ondernemen. Zij wist dat geen leenroerige, zonder verlof van den heer, den grond, waartoe hij of zij behoorde, straffeloos kon verlaten, maar dit bekommerde haar niet; zij had geen eigendom te verliezen, en of de hut waar BERTHA gewoond had, door haar heimelijk vertrek, al in de hand des leenheers viel, die schade rekende zij gering, al zou daar door HERMANS erfenis, (gesteld de geliefde was nog in leven,) eenigzins benadeeld worden. Niets kwelde haar, dan het denkbeeld, dat de jager misschien nog levende, zonder hulp en zonder lafenis, ver af van vrienden en bekenden, aan zijne wonden leed; niets kon haar eenigen troost in hare tegenwoordige droefheid geven, dan de gedachte, dat zij misschien haren HERMAN zou wedervinden, en behulpzaam kunnen zijn. Eenige oude kleederen van den geliefde, hingen in een' hoek der hut, deze kleederen trok RIKA aan; zijne oude jagers muts paste zij op haar hoofd, maar de bol kon hare schoone lange haren niet bevatten, - zij sneed die haren af, en meende nu onkenbaar te wezen. Maar mogt zij het lijk van BERTHA verlaten, mogt zij verzuimen aan de doode, de verschuldigde eer te bewijzen? die gedachte weêrhield haar, toen zij reeds de hand aan de klink der deur had geslagen. Zij keerde ijlings terug, knielde naast de ziellooze moeder neder, bezag en betastte hare handen en haar aangezigt. Alles was koud als de aarde, in welker schoot BERTHA'S lijk

weldra zou nederzinken, nu viel het licht der maan door eene der reten van het bouwvallige huis, op het kruisifiks, hetwelk de doode nog aan haren hals had hangen. ‘Gij dierbaar kleinood!’ zeide RIKA, het losmakende en aan hare lippen drukkende, gij zult mijn medgezel op mijne reize zijn. ‘U aanschouwende zal ik voor de rust der ziel van BERTHA bidden, en die ziel zal mij met welgevallen aanzien, omdat ik voor HERMAN mij in gevaar begeef!’ Nu aarzelde RIKA niet langer, zij hing het kruisifiks om haren hals, haalde den kraag van het wambuis hoog op, sloeg de kleppen van de jagersmuts neder, ontsloot de deur, en verwijderde zich met haastige schreden, den weg inslaande, dien zij bij zijn vertrek, haren HERMAN had zien nemen. - Den dag nadat het boven verhaalde voorgevallen was, zagen de bewoners van *Sassenheim* met belangstelling de hut van BERTHA aan, en met bevreemding, dat hoe hoog de zon ook rees, de vensterluiken niet geopend werden, noch RIKA zich aan de deur vertoonde. Sommige der geburen klopten nu aan die deur eens aan, geene stem antwoordde, geen geritsel zelfs werd in het huis gehoord. Deze stilte gaf tot allerlei gissingen aanleiding. ‘Welligt,’ zeide de een, ‘is RIKA ook onder haren kommer bezweken!’ - ‘Welligt,’ zeide een ander, ‘is zij reeds vroeg ter kerk gegaan, en bidt daar voor de ziel van de gestorvene!’ - ‘Welligt,’ sprak een derde, ‘heeft zij het denkbeeld, van HERMANS dood niet kunnen verdragen, en de handen aan zich zelve geslagen.’ Voor en tegen

al deze gissingen, werden nu door de al meer en meer aangroeijende menigte, verschillende redenen bijgebragt, maar niemand had moeds genoeg, om de deur van de hut, waar men een lijk, zoo al niet twee, dacht te vinden, open te doen; en lang nog scheen men omtrent de ware verhouding der zaak, in twijfel te zullen blijven, toen RUPERTUS, de kapellaan van het Teylinger slot, door *Sassenheim* kwam, en vraagde, wat de oorzaak van die zamenscholing was. RUPERTUS was een waardig lid der Christelijke kerk, een man die eer aan zijne bediening deed. In waarheid vroom, opregt, eenvoudig, vereenigde hij den ernst, die zijne waardigheid als geestelijke voegde, met eene opgeruimdheid van gemoed, welke alleen den braven man kan eigen wezen. Gestreng waar het op pligtsbetrachting aankwam, was hij inschikkelijk, wanneer het dwalingen uit onkunde spruitende gold. Kundig (voor zijnen tijd,) zonder opgeblazene waanwijsheid, gaarne helpende, troostende, goeden raad gevende, was hij door zijne gemeente met regt als een waardig herder geëerbiedigd en bemind. In hem hadden BERTHA en RIKA, na het vertrek van HERMAN een' trooster gevonden, en staande hare eenzaamheid was hij haar dikwijls komen bezoeken, en had haar met geld en vriendelijke woorden ondersteund, hoogelijk haar gedrag bij de laatste ontmoeting, met heer WILLEM prijzende. Bij de komst, en de aanvraag van dezen man, vormde de menigte terstond een' kring rondom hem, en begon ieder zijne meening, omtrent RIKA te zeggen. De heer VAN TEYLINGEN, meende RUPERTUS,

moest van alles onderrigt worden, eer men bestond in het huis te treden, waartoe hij anders zich gewillig aanbood. Een jonge knaap werd naar het slot gezonden, en het duurde niet lang, eer heer WILLEM, van een paar gewapende knechten vergezeld, verscheen. Nu kruiste zich RUPERTUS, en opende de deur. Heer WILLEM volgde hem naar binnen, zij zagen het lijk, maar RIKA was nergens te vinden. ‘De booze heeft haar zeker weggevoerd!’ riep TEYLINGEN schamper glimlagchende uit, - ‘of wel is haar de geest des jagers komen halen, om bruiloft met haar op den *Bloksberg* te vieren!’ Deze uitroep had meer invloed op de gemeente, die nu verschrikt zich van de hut verwijderde, dan de woorden van RUPERTUS, die, den Heer VAN TEYLINGEN bestraffende, zeide, dat men aan zoo iets geen geloof moest slaan, vooral daar RIKA nimmer van eenige verkeerdheid was te beschuldigen geweest. Maar ziet, daar ontdekt men, dat het welbekende kruisifiks, niet meer om den hals der gestorvene hangt, daar wordt men gewaar, dat de kleederen die in den hoek plagten te hangen, verdwenen zijn, daar vindt men op den grond een' bos lange haren, van die van RIKA'S kleur, nu blijft er geen twijfel meer over; het meisje heeft zich aan diefstal schuldig gemaakt, zich getracht te vermommen, en is, maar men weet niet, noch gist niet werwaarts, gevlugt. Met alle regt mogt nu heer WILLEM haar laten opsporen, en straffen om eene tweeledige misdaad, in geval men haar vinden kon. Terstond gaf hij last, dat op verschillende wegen, onderzoek naar

de voortvlugtige zou worden gedaan, zijne knechten begaven zich op weg; en den kapellaan werd het toezigt over het lijk, en de ter aarde bestelling van hetzelve opgedragen. -

Intusschen was RIKA al verder en verder gereisd, geheel niet wetende, waar zij *Keizerswaard* moest zoeken, en niemand ontmoetende, die haar in dat opzigt teregt helpen kon, besloot zij in ieder dorp of stad, waar zij aankwam, te vragen naar den weg, dien de manschappen, welke van koning WILLEMS leger, te huis kwamen, waren afgekomen; zoo wees men haar zuid - oostelijk op, maar op de vraag: 'hoe ver ben ik nog wel van *Keizerswaard!*' wist geen mensch haar bescheid te geven. Haar moed verflaauwde echter niet, schoon zij op den tweeden dag na haar vertrek, bij een' landbouwer de vergunning gekregen hebbende, om te vernachten, daar 's mans zoon, die pas van het leger terug was, hoorde zeggen: dat de plaats, werwaarts zij hare gangen rigtte, nog magtig ver was van waar zij zich bevond, namelijk in de nabijheid van *IJsselstein.* Uit de achterloopers, die met 's konings mannen te *Utrecht* gekomen waren, was in de eerste dagen van zijn verblijf aldaar een jongeling, die zich aan diefstal schuldig gemaakt had, weggeloopen, hij werd gezocht; bij elken landman werden narigten omtrent zulk en zulk een' persoon, dien men uitduidde, gevraagd; de zoekers kwamen bij den man, die RIKA huisvesting gaf, de beschrijving van den dief, kwam met het uiterlijk aanzien, van de jonge dochter vrij wel overeen, zij werd onzacht uit haren slaap ge-

wekt, en aan de krijgslieden voorgesteld. Doodelijk ontsteld over zulk eene ontmoeting, betuigde het meisje, dat zij geheel onschuldig was: ‘Nooit ben ik, zeide zij, in het leger geweest, ik ben eene jonge dochter uit *Sassenheim,* ik zoek mijn' bruidegom, die bij *Keizerswaard* krank ligt aan zijne wonden; om niet bekend en tegen gehouden te worden, heb ik mij in mans gewaad vermomd.’ Nu verving een luid gelach, de gramstorigheid der gewapende knechten, zij zagen ook welras, dat deze persoon degeen, dien zij zochten, niet was, maar wilden echter om zeker te gaan, het bundeltje doorzoeken, dat RIKA bij zich had, zij vonden in hetzelve niets dan vrouwen kleederen, en verlieten des landmans huis. Maar ongelukkig hunne onderzoekingen voortzettende, kwamen zij een paar van TEYLINGENS mannen tegen. Door deze laatsten werd hen naar eene voortvlugtige vrouw in manskleederen gevraagd, en zij wezen hun de woning aan, waar zij RIKA gevonden hadden. Zij was op het punt om weder te vertrekken, de dag brak aan, de mannen vertoonden zich aan de deur, en terstond werd RIKA herkend. ‘Ach,’ smeekte zij vruchteloos, ‘laat mij de vrijheid behouden, laat mij naar HERMAN gaan, immers heb ik geen kwaad bedreven, ik zoek alleen hem, dien men mij ontnam!’ - ‘En gij naamt kleederen en kostbaarheden, die u niet toekwamen mede, op uwe ongeoorloofde vlugt; dit kruisifiks alleen, getuigt genoegzaam tegen u,’ antwoordde een der mannen; voorts pakten zij haar beiden aan, hieven haar te paard, en snelden met

haar heen. De terugtogt was spoedig afgeloopen; voor TEYLINGEN gebragt, werd de ongelukkige van diefstal en voorbedachte schending van hare verpligting als lijfeigene beschuldigd, en onmeêdoogend in een hol, dat tot gevangenis diende, in bewaring gesteld, tot den tijd van een nader verhoor. Nimmer was het in de eenvoudige RIKA'S gedachten opgekomen, dat zij een' diefstal beging, toen zij de manskleederen aan, en het kruisje om haren hals deed; andermaal voor heer WILLEM en het geregt van *Sassenheim* gebragt, in haar gewoon vrouwelijk gewaad, beleed zij zulks, liet alle aanspraak op de kleederen varen, ten bewijze, dat zij met dezelve, zich niet had gewenscht te verrijken, en smeekte alleen het kruisje te mogen behouden, omdat de oude BERTHA, die zij als moeder vereerde het gedragen had. Maar dit kleinood, werd haar met al HERMANS kleederen ontnomen, en zij, dewijl de waarde van dat alles, te zamen meer dan vijf schellingen[21] bedroeg, veroordeeld haren misslag met den dood te boeten. Men begrijpt ligt, hoe verschrikt de jonge dochter was, toen zij zich dit wreede vonnis hoorde aanzeggen, daar zij alleen gedacht had, om hare verwijdering, misschien een' tijd lang met het dragen van een ploegijzer,[22] op hare schouderen, gestraft te zullen worden, en deze schande welligt geheel te zullen ontwijken, door hare wederkomst. RIKA wist niet, dat heer WILLEM de magt niet had, haar aan het leven te straffen, en dat hij buiten dit, haren dood geenszins verlangde. In hare onkunde wierp zij zich aan zijne voeten neder, en

smeekte om ontferming en genade; hare houding was daarbij zoo innemend, en haar gelaat zoo schoon, dat WILLEM zich naauwelijks kon onthouden, niet alleen van te zeggen, dat hij haar misdrijf vergaf, maar ook dat hij haar vuriglijk beminde. Hij verbergde evenwel zijne gemoedsbeweging, en sprak: ‘Gij hebt den dood verdiend, dan om uwer jongheid wille, verander ik de straf, in eene harde gevangenschap; voort naar den kerker terug!’ - Nu grepen eenige ruwe knechten de jonge dochter aan, en sleepten haar weder in het hol; terwijl heer WILLEM bleef nadenken, over de middelen, die hem het beste zouden kunnen dienen, om zonder dat het opzien baarde, zijne snoode oogmerken tegen haar, te doen gelukken. HERMAN was nu wel van de hand, en BERTHA tevens, maar RUPERTUS stond nog heer WILLEM in den weg. Hij poogde dan dezen te misleiden, door voor te geven, dat hij slechts ten voorbeeld voor anderen, de jonge dochter eene wijl gevangen wilde laten, en haar daarna op vrije voeten stellen zou. Zelf ging hij de gevangene bezoeken, en zeide. ‘Dank mijne genade, dat gij nog in leven zijt, maar weet, dat gij voor nog een misdrijf hebt te boeten. Toen ik naar het leger vertrekkende, u het voorstel deed mij in plaats van HERMAN te volgen, hebt gij u door BERTHA laten verleiden, mij ongehoorzaam te wezen, en door uw geschreeuw mij beleedigd; thans eisch ik daar voldoening voor, gij zult op mijn' aanstaanden veldtogt, met mij reizen, of gij blijft eeuwig in dit hol!’ - ‘Liever voor altijd gevan-

gen, dan vrij en schuldig te zijn,' antwoordde moediglijk de jonge dochter, 'de oude BERTHA heeft mij geleerd, dat nimmer een meisje een' ridder mag volgen, ten zij zij zijne echtgenoot is.' - 'Wel nu!' hernam WILLEM, 'wilt gij mijne echtgenoot wezen, het is wel, aanvaard mijne hand!' 'Uwe hand!' zeide RIKA, 'en ODA VAN TEYLINGEN leeft!' - WILLEM wilde antwoorden, toen een luid geroep van zijne zonen, hetwelk in de beneden gangen weergalmde, hem te kennen gevende, dat hij gezocht werd, hem ijlings het hok deed verlaten, terwijl hij zorgvuldig de deur achter zich sloot. Eenige dagen verliepen, dat WILLEM, door bezigheden belemmerd, RIKA niet zag; toen ging hij weder eens bij haar, en sprak. 'Kan u dit somber hok niet verdrieten, RIKA! een woord en ik stel u vrij. Volg mij, wij zullen naar HERMAN vernemen, mijne zorg, mijne trouw zijn u gewijd, het zal u op reis aan niets ontbreken; kom, zie in mij een' hoeder en een' vriend!' - 'Hoe kan ik een' vriend in mijn' vijand aanschouwen? Hebt gij niet, heer ridder! mij van alles beroofd? Zijt gij niet de oorzaak van al mijne ellende?' was het antwoord, dat RIKA schroomvallig gaf. 'Maar als ik nu al uw leed wil verzachten, u troosten, en nevens u zoeken, of HERMAN nog leeft!' - 'O mogt ik hem vinden, mogt ik hem zien; ja, dan ware, heer ridder! mijn lijden vergeten, dan viele ik dankbaar u eenmaal te voet!' was de taal der jonge dochter, die nu door de hoop van haren geliefde te kunnen ontmoeten, hare standvastigheid aan het wankelen voelde gebragt.

‘Zoo neem een manmoedig besluit, lieve RIKA!’ hernam heer WILLEM, op een' vleijenden toon, ‘gij, die alleen uwen HERMAN gingt zoeken, waarom toch onder mijn geleide niet.’ - ‘Laat mij nog eens de zaak overwegen,’ sprak RIKA, smeekende hare oogen op heer WILLEM vestigende. Deze blik deed hem zijne oogen nederslaan; hij stemde in het verzoek der gevangene, en liet haar alleen. - Dit viel voor op den dag, dat TEYLINGEN met zijne echtgenoot zich op het feest, hetwelk RICHARDIS wilde geven, en waarover in het volgende hoofdstuk gesproken zal worden, moest laten vinden. Terwijl hij dan afwezig was, verkreeg RIKA van den man, wien de sleutels der gevangenis toevertrouwd waren, en die haar het dagelijksche voedsel bragt, dat RUPERTUS tot haar werd toegelaten. Zij stelde dien vromen man geheel in haar vertrouwen, en opende hem haar hart; zij beleed hoe zeer zij naar de vrijheid wenschte, en gaarne, om HERMAN te zoeken, de reize zoude doen; maar tevens, hoe zij voor heer WILLEM vreesde, en niet wist, of zij gevoegelijk hem volgen kon. Het behoeft naauwelijks gezegd te worden, wat het antwoord en de raad van den braven geestelijke was: ‘Ga niet, mijne dochter!’ zoo sprak hij. ‘Gelijk de slang in het Paradijs ons aller moeder tot het kwaad onder eenen schoonen schijn verleidde, zoo zoekt heer WILLEM u ten val te brengen door zijne zoete taal; ga niet, getroost u alles, veel liever, dan de reize onder zijne gewaande bescherming te doen; houd u morgen krank en vertrouw op mij, ik zal voor u, gelijk een vader, zorgen.’ - De kapellaan hield

woord; toen WILLEM des anderen daags wilde gaan vernemen wat RIKA besloten had, hield hem RUPERTUS tegen. ‘Uwe gevangene,’ zeide hij, ‘is krank, onaangeroerd heeft de wachter haar maal van gisteren gevonden; zij ligt te bedde, het voegt u niet haar thans te gaan zien; ik zal ODA verzoeken haar met artsenijen bij te staan’ - en deze zich op dat pas vertoonende, deed de kapellaan zijn verzoek, waarin de vrouw van *Teylingen* gereedelijk stemde. Zoo werd heer WILLEM vooreerst belet zijn slagtoffer te bezoeken, voorts werd zijn tijd zoodanig ingenomen door de toebereidselen, welke hij voor zijne afreize, volgens 's konings bevelen, maken moest, dat hij naauwelijks in de volgende dagen een oogenblik meer over had, om zich de deur van het hol te doen openen, en aan RIKA te vragen, wat zij besloten had. ‘Te blijven!’ was het antwoord, dat zij met eene flaauwe stem, ten aanhooren van de wacht, hem gaf; en zoo verliet TEYLINGEN haar, en voorts zijn kasteel, razende van spijt, dat hij zijn oogmerk niet had kunnen bereiken, en zonder RIKA vertrekken moest.

Eindnoten:

(21) Bl. 57. Op een' diefstal van meer dan vijf schellingen waarde, stond de dood, ten minste volgens het Duitsche regt. MEERMAN, D. I. bl. 211.
(22) Bl. 57. Eene gebruikelijke straf, onder meer soortgelijke, voor een' ontloopenen vasal. MEERMAN, D. I. bl. 212.

VII^{de} hoofdstuk.

Zoo ras de mare van WILLEMS komst te *Utrecht,* zich in *Holland* verspreid had, was de vreugde daar algemeen geworden, en voornamelijk had dezelve eene bijzondere blijdschap, aan zijne bloedverwanten

veroorzaakt. MATHILDE, die zich op dat tijdstip te *Loosduinen* bevond, gaf terstond bevel tot het houden van eenen dankdag, liet eene plegtige misse vieren, en begaf zich met alle mogelijke staatsie, aan het hoofd harer kloosterlingen naar de kerk, om de feestviering bij te wonen, en er hartelijk deel aan te nemen. Daarna maakte zij kenbaar, dat al, wie haar wilde geluk wenschen, met de behoudene terugkomst, van den koning haren zoon, haar welkom zoude wezen, op zekeren door haar bepaalden dag. Naauwelijks was men van dit besluit der gravinne moeder onderrigt, of allen, die in de nabuurschap, van haar tegenwoordig verblijf woonden, begrepen het pligtmatige van een bezoek, hetwelk verlangd scheen te worden, en zonder de barheid van het jaarsaizoen te ontzien, begaven zich hare schoonzuster ADA, abdisse *van Rijnsburg*, ODA *van Teylingen,* de heer *van Warmond,* (die om zijne hooge jaren 's graven vanen niet gevolgd was,) OEM VAN WYNGAERDEN, met CATHARINA DUYCK, zijne echtgenoot, de vrouw *van Zonneveld* onder *Valkenburg,* wier lusthuis een grafelijk leen was, CHRISTINA *van Wassenaer,* de jeugdige burggravin van *Leyden,* die onder de voogdij van koning WILLEM stond, de vrouwen van POELGEEST en van RAAPHORST, en van ZYPESTEIN, hetzij te voet, hetzij te paard, hetzij in draagkoetsen gezeten, naar *Loosduinen.* Hoe zeer ook, zich MATHILDA met geestelijke dingen bezig hield, was zij niet ongevoelig genoeg, voor wereldsche grootheid om niet gestreeld te wezen, door het denkbeeld, dat haar zoon als overwinnaar en als koning terug keerde,

en zich zelve iets te laten voorstaan, op den luister die als het ware van zijnen troon op haar terug kaatste. Het was dan in haar geen eigenlijke hoogmoed maar een gevolg van eigenliefde, (der menschen doorgaande drijfveer, hetzij zij dit willen bekennen, of niet,) die haar de aankomende bezoekers, met meer dan gewone deftigheid, en eene bijzonder statige houding deed opwachten, terwijl hare kloosterlingen volgens haar begeeren, met derzelver nieuwste kleedije aan, en in twee rijen geschaard eene soort van hofstoet vormden. Wie inkwam, werd aan het einde dezer rijen, MATHILDA gewaar, die zelve met al hare sieraden, als geestelijk hoofd van haar stift, met welgevallen de gelukwenschingen, aannam. - RICHARDIS, 's graven geliefde moei, was eene van de personen, die zich niet het minst over zijne behoudene terugkomst verblijdden; maar dit behoud uit de gevaren des krijgs, was haar aangenamer dan de titel van koning, welken WILLEM medebragt. Om zulks eenigzins te kennen te geven, trok zij niet naar *Loosduinen* op, maar wachtte tot haar lieveling, zich weder te *Leyden*, in *Lokhorst*, zijn gewoon verblijf aldaar, bevond. Zoo ras was zij niet van zijne komst verwittigd, of haar vlugste paard moest voorgebragt worden, en snelde zij naar *Leyden* heen. ‘Mijn WILLEM!’ riep ze, den haar te gemoet komenden vorst, in de armen vallende: ‘mijn WILLEM! zie ik u in welstand weêr! Dank zij de heiligen, die u beschermden en terug bragten!’ - ‘Ja, dank zij u aller gebeden,’ antwoordde de vorst, ‘ik ben aan vele gevaren

ontkomen, en betrede met roem overladen, mijn' vaderlandschen bodem weder!' - 'Maar, lieve moei, ik heb nog uwe gebeden noodig, mijne taak is nog niet ganschelijk afgewerkt; mijn verblijf alhier zal kort zijn, ik ga het beleg slaan, voor het wederspannige *Ingelheim*, en moet naar *Duitschland* terug.' - Hier betrok het gelaat van RICHARDIS: 'Ik had gehoopt, (hervatte zij,) dat uwe landzaten thans voor goed, het genot van uw bijzijn zouden hebben; gij weet, ik heb dien Duitschen togt nooit goed gekeurd, mijne meening daaromtrent is nog dezelfde, dan... (ziende dat WILLEM gemelijk werd,) het voegt mij mogelijk niet, zóó tot een' koning te spreken? - Ik wil ook geenszins u thans lastig zijn. Is uw vertrek bepaald, geef mij dan eenen dag ten minste, op welken ik u bij mij te *Delft* onthalen mag?' - De koning bewilligde gereedelijk in de bede der jonkvrouwe, en deze keerde naar hare bezittingen terug, nadat zij den vorst te paard had zien stijgen, daar hij van zins was, zijne moeder een bezoek te geven.

Nu was te *Delft,* alles in rep en roer. RICHARDIS wilde haren neef, op haar kasteel, regt koninklijk ontvangen, en had niet te veel aan acht dagen, na welker verloop het feest plaats hebben moest, om de uitnoodigingen te doen, en alles in behoorlijke orde te brengen. De bepaalde dag gekomen zijnde, had de zon zich naauwelijks aan de kimmen vertoond, of de jonkvrouwe van *Delft* verliet haar slaapvertrek, om alles nog eens in oogenschouw te nemen, ging daarna haar feestgewaad aantrekken,

en begaf zich naar de ruime zaal, waar het gezelschap zich te tien ure voor den middag,[23] verzamelen moest, om een uur later met den maaltijd een begin te maken.

Te tien ure dan, verschenen allengs de genoodigden; de vrouwen, al naar mate hare jaren zulks medebragten, met meer of minder zware stoffen bekleed,[24] alle evenwel met sierlijke ronde japonnen aan, die om hare middel met prachtige nederhangende gordels gesloten waren; hals en armen waren geheel bedekt, en sommige droegen nog aan het einde der mouwen bij de hand, die lange slippen, welke reeds een' geruimen tijd in gebruik waren geweest. Een wijde mantel van zijde, met bont gevoerd, of slechts omboord, luisterde de gemelde kleeding niet weinig op, en rijke halssieraden van goud, of paarlen, of edele steenen, voltooiden derzelver pracht; terwijl door een niet onbehagelijk hoofdhulsel van een doorschijnend linnen- of zijden weefsel, de oudere vrouwen zich een deftig aanzien wisten te geven, en de jeugdigere haar gelaat meerdere bevalligheid bij te zetten. Eene, aan eene lange koord welke om de middel vastgemaakt was, hangende tasch, bevatte sommige kleinigheden, welke men van tijd tot tijd noodig had. - De mannen die zich mede op het feest te *Delft* bevonden, waren of als ridders gekleed, of droegen een' tot over de kniën afdalenden rok, waarover ook een mantel was geslagen, sommige hadden den hals met een' kraag gesierd, andere hadden dien bloot. Eene tasch gelijk aan die der vrouwen, werd ook door hen

tot hetzelfde einde gebruikt. - In eene lange[25] vrij smalle, nieuw in hout betimmerde zaal, wachtte RICHARDIS hare gasten op. Aan het einde dier zaal was een schoorsteen, die bijkans de geheele breedte van het vertrek besloeg, en rijkelijk met brandenden turf, en vlammend hout voorzien was. De ramen, uit kleine betraliede glasruiten zamengesteld, zagen uit op de binnenplaats van het kasteel; en de tafel, met een keurig ammelaken bedekt, en rijkelijk met zilveren lepels, en messen met zilveren heften, ja ook met zilveren zoutvaten gestoffeerd, stond in het midden der zaal. Aan het hooger einde derzelve was een prachtige stoel voor den koning gereed, en verder stonden met trijp bekleede vouwstoelen, en banken met tapijt overdekt, voor de personen, die aanzitten moesten, rondom de tafel. Het *Buffet,* zoodanig geplaatst, dat het de oogen der meest aanzienlijke gasten treffen moest, prijkte met keur van gouden en zilveren pronkschalen en drinkbekers van soortgelijke metalen, onder welke laatste er één was, met edele gesteenten versierd, en ten bijzonderen gebruike des konings, bestemd. - Nadat de vorst, zijne verheugde moeder bij de hand leidende, binnen getreden was, werd door den hofmeester de spijs op de tafel gezet, de gasten begaven zich naar de hun aangewezene zitplaatsen, en de maaltijd begon,[26] aan elk vooraf water tot het wasschen der handen toegediend zijnde. Niet vruchteloos had RICHARDIS den tijd tusschen het noodigen en het ontvangen van haar hoog gezelschap besteed. Een wild zwijn uit de bosschen, waarvan het, in onze tijden welbe-

kende, Haagsche bosch, een gedeelte uitmaakte, was op haren last gevangen, gedood, en toebereid, zoodanig, dat meer dan een schotel een smakelijk geregt daarvan, inhield. Uit *Vlaanderen* had zij, met groote kosten, een in den mond van de *Schelde* gevangen meerzwijn, laten komen, en dit, benevens eene, aan het spit gebraden walvischtong, versierde haren disch, en werd door de aanzittenden, als eene bijzondere lekkernij genuttigd; terwijl ook paling (dien men toen paelderinc noemde) en versche oesters, met eene smakelijke, sterk gekruide en met gember aangezette saus, rond gediend werden. Potaadje, of groenten bood men almede, eerst den koning, daarna de andere gasten aan. Ondertusschen werd er rijkelijk bier, waaronder het Haarlemsche en Delftsche, uitblonk, en wijn, als rood bijaerts, asoijs, gaskoengen, romany, geschonken. Nu verschenen op het tweede geregt een paauw, ter eene, eene zwaan ter andere zijde, beiden sierlijk met hunne vederen opgemaakt, benevens hertenvleesch, en kiekens, op verschillende wijzen toebereid. Toen nu het gezelschap verzadigd was, werd het bovenste ammelaken of tafellaken weggenomen, en de tafel (weder een reiner aanzien gekregen hebbende) voorzien van veelvuldige gebakken, als: taarten, Lovensche koeken, wicken, (of garstenkoeken,) kruidkoeken; en lekkernijen, als: suikerrozaat, compost, amandelen, honig, gedroogde, gesuikerde, en met nagelen, kaneel of dergelijke specerijen, ingemaakte vruchten, en werd daarbij rijnwijn, van welken graaf WILLEM eene[27] boot aan zijne moei ten geschenke had gezonden, ook

zedewaer (cider) hypocras en malvezei, rond gediend. Voorts stond de koning op, al de andere gasten volgden zijn voorbeeld; aan ieder werd nog eens water tot het wasschen der handen aangeboden, en RICHARDIS geleidde het gezelschap in een ander vertrek, waar ruime gelegenheid was, om zich met de in dien tijd in zwang zijnde spelen, als schaken, dammen, en verkeeren, bezig te houden, voor allen die niet verkozen eenig gesprek met elkander aan te vangen, en hetzij bij den haard, of elders in de zaal te zamen te gaan zitten praten. 'Jammer,' zeide de koning, den toestel tot spelen ziende, 'jammer dat mijne grootmoeder MARIA,[28] hier niet tegenwoordig is! zij zou terstond, geloof ik, gebruik maken, van een of ander dezer borden, gij weet, het spel is hare geliefkoosde bezigheid!' - 'Ik zoude het mij tot eene eere gerekend hebben,' antwoordde RICHARDIS, 'des eersten WILLEMS weduwe bij mij te hebben mogen zien; maar vóór uwe terugkomst is zij naar *Helmond*[29] vertrokken, men zegt, dat zij aldaar een nonnenklooster stichten wil.' - 'Nu,' hervatte de graaf, lagchende, 'zoo moet zij der geestelijke zusteren het schaken of verkeeren leeren, zoo is zij voor elken dag uit den nood! Dan, lieve moei! laat ons eens onze krachten in het damspel te zamen beproeven; van u kreeg ik hierin de eerste les, en wie weet, of ik thans niet van u zal winnen!' RICHARDIS, gestreeld door de herinnering van zijne kindsche jaren, welke haar lieveling te kennen gaf, toonde zich bereid om hem te voldoen, en beiden zetteden

zich bij een dambord neder. Het spel werd met aandacht en inspanning aller krachten van beide zijden voortgezet, totdat de oplettendheid der jonkvrouwe, door iets, hetwelk de hofmeester haar aan het oor kwam zeggen, afgetrokken zijnde, zij het spel verloor. ‘Ha!’ riep de koning toen zegevierende uit. ‘Ha! lieve moei! gij hebt mij wel eens het te velde trekken afgeraden, nu ziet gij, dat ik overwinnen kan!’ - ‘Mijn lieve WILLEM!’ antwoordde RICHARDIS, ‘aan uwen moed heb ik nooit getwijfeld; maar gij hadt andere vijanden dan zwakke vrouwen te bestrijden, en uwe eer heeft mij altijd na aan het hart gelegen!’ - Nu stelde de gastvrouwe aan haar gezelschap voor, het oor te leenen aan, en de kunsten te aanschouwen van een' zanger of bedreven' speelman, (*Menestrel*) wiens aankomst haar door haren hofmeester aangekondigd was. De koning zich begeerig toonende naar het genieten van dit tijdverdrijf, zette zich ieder neder, en de kunstenaar werd in de zaal geleid. Deze begon met vele buigingen voor den koning, en de hem omringende personen te maken; liet zich voorts op de vedel hooren,[30] spelende met eene vaardigheid en kracht, welke (ofschoon zij waarschijnlijk bij die van de ons met lof bekende hedendaagsche kunstenaren, niet halen konden) de min geoefende ooren, van de 13de eeuw grootelijks streelden, en verwisselde toen de vedel tegen de *guitarre.* De liefelijke toonen, welke hij uit dat instrument haalde, behaagden zoo blijkbaar zijne toehoorderen, dat hij om hun genot nog te verhoogen, begon zijne stem

met die klanken te paren. Nu was aller aandacht bijzonder op den kunstenaar gevestigd, en deze dit bemerkende, zong een lied (*Ballade*), hetwelk den nieuwelings verkregenen krijgsroem van graaf WILLEM ten tekst had. De jonge vorst werd daarin uitermate geprezen, bij de moedigste paladijnen, die uit de kruistogten bekend waren, ja bij KAREL den grooten, en de fabelachtige, wonderen verrigtende ridders van diens tijd vergeleken en - de zanger had het handgeklap, waarmede zijne voordragt, geëindigd zijnde, beloond werd, niet noodig, om te bemerken, dat hij beviel. Want op WILLEMS aangezigt was eene zelfvoldoening te lezen, welke in het oog zijner moeder weerkaatste; de hovelingen durfden niet anders dan mede hunne weltevredenheid toonen, RICHARDIS alleen bleef een ernstig gelaat behouden; wars van vleijerij, en derzelver hoogst schadelijken invloed op jeugdige harten kennende, smartte het haar, de onschuldige oorzaak te wezen van het toedienen van dit vergif aan haren lieveling. Het was haar derhalve aangenaam, dat de kunstenaar verzocht ter zijner verpoozing, iets anders te mogen vertoonen, en te dien einde een jongsken hetwelk hij, grootsprakig genoeg, *zijn lakei,* noemde, te laten binnen komen. Dit hem vergund zijnde, kwam een, ongeveer tienjarige knaap, welke een kistje droeg, in de zaal. De kunstenaar het kistje geopend hebbende, nam er bekers en balletjes uit en bediende zich van eene der voorhanden zijnde tafels, om met die bekers en balletjes te spelen. Voorts gaf hij eene tamboer aan het kind, ging zelf op den vloer zitten, en wierp toen (op de maat, welke de

knaap aangaf) kleine appeltjes en mesjes op, welke hij beurtelings ving, weder opwierp, nogmaals ving, somtijds de appelen op de punten der messen doende hechten, somtijds die met de heften terug stootende, eindelijk alles weder in zijne handen opzamelende. Dit schouwspel wekte grootelijks de bewondering van de toeschouwers, en vermaakte iedereen. Na deze vertooning, de keel en de mond van den speelman genoegzaam uitgerust hebbende, onthaalde hij ten slotte het gezelschap op den zang van sommige vogelen, welke hij op het bedriegelijkst nabootste, en toen wederom diepe buigingen makende en de toejuichingen inoogstende, verliet hij de zaal, zeggende: 'Ic) LODEWIJK *van Vaelbeke*[31] pleghe te stane bi vorsten en heren, omme hunne blidscap te vermehre, late mi comme die wil, ic spele naer heur sin.' - Nu was de dag gedaald, en de tijd om zich huiswaarts te spoeden, voor de gasten daar. Terwijl een ieder zich gereed maakte om te vertrekken, werden nog eenige ververschingen rond gediend, toen ontving de jonkvrouwe van *Delft* den dank van allen, voor haar vriendelijk en aangenaam onthaal; daarbij van den koning eene hartelijke omhelzing, en weldra bevond zij zich weder alleen.

Eindnoten:

(23) Bl. 65. Van zulke vroege uren om het middagmaal te gebruiken, vindt men bij vele schrijvers over dien tijd gewag gemaakt.
(24) Bl. 65. Zie VAN WIJN, Historische Avondstonden, artikel *Nederlandsche kleeding.*
(25) Bl. 66. Denzelfden, B. II. bl. 54.
(26) Bl. 66. Denzelfden, artikel *wijze van tafelen.*
(27) Bl. 67. Eene *Boot* hield XII *sestiene en* IIII *stoop.* VAN WIJN, B. II. bl. 101. in de noot *d.*
(28) Bl. 68. MARIA VAN BRABAND stond als eene groote speelster bekend. VAN WIJN, B. II. bl. 103.
(29) Bl. 68. Het is waarschijnlijk eerst later, dat MARIA zich ter woon te *Helmond* nederzette, ten minste MEERMAN zegt van haar, D. I. bl. 117. dat zij hare *laatste jaren* aldaar doorbragt, en zij stierf eerst in 1260.
(30) Bl. 69. VAN WIJN, artikel *muzijk.*
(31) Bl. 71. De naam van dien man is te vinden bij VAN WIJN, B. II. bl. 110; van zijne kunsten wordt gesproken, eene bladzijde vroeger, in de noot *d.*

VIII^ste^ hoofdstuk.

Onder de bij RICHARDIS genoodigden, was ook CHRISTINA van *Wassenaar* geweest. De vader van deze hoog-adellijke jonkvrouwe, JACOB *van Wassenaar,* burggraaf van *Leyden* en heer van *Rijnland*, was in 1235 overleden, en zijn zoon THOMAS tien jaren daarna. Op CHRISTINA waren dus al de waardigheden van deze hare twee bloedverwanten vervallen, maar nog niet meerderjarig zijnde, was zij onder de voogdijschap van koning WILLEM gesteld, en woonde met hare moeder THEODORA *van Teylingen,* te *Leyden* aan *den Burg.* Van hare kindschheid af, was zij aanvallig en minzaam geweest, en inzonderheid in SICCO'S oogen behagelijk. Nu, daar zij den ouderdom van ongeveer twintig jaren bereikt had, blonk zij in al de kracht van hare schoonheid. Zij was van eene edele rijzige gestalte; hare blonde haren, welke een weinig uit het boven beschreven hoofdhulsel uitkwamen, overschaduwden half het bevalligste voorhoofd, den zetel der onschuld, welke uit hare zachte blaauwe oogen blonk. Haar schoon en vriendelijk gelaat droeg al de kenmerken der gezondheid van haar ligchaam en der reinheid harer ziel; haar mond, altijd tot het uiten van iets vriendelijks gereed, was inwendig met de heerlijkste tanden bezet! Hare bewegingen waren sierlijk, haar tred was majestueus; en sprak zij, dan werd de

hoorder door de liefelijkheid van hare stem verrukt, terwijl hij de juistheid van haar oordeel, de vrolijkheid van haren aard, en de zedigheid van hare uitdrukkingen om strijd bewonderde.

Als betooverd stond SICCO daar, nadat hij op het feest te *Delft* dit aanbiddelijke voorwerp, onder de andere vrouwen ontdekt had; genoegzaam over haar, aan de tafel geplaatst, was het hem bijna onmogelijk iets te eten, en nadat de maaltijd gedaan was, volgde hij CHRISTINA op de hielen, maar had in lang geen moeds genoeg, om haar een enkel woord toe te spreken. Eindelijk toch, terwijl LODEWIJK *van Vaelbeke*, met zijne kunsten bezig, aller oplettendheid tot zich trok, sloop de schildknaap achter den vouwstoel, op welken de jonkvrouwe zat, en waagde het, haar te vragen of de muzijk haar voldeed. CHRISTINA antwoordde minzaam, en nu het eerste woord gewisseld zijnde, werd het gesprek tusschen de jonge lieden stillekens voortgezet, en dat met zoo veel ijver, althans van SICCO'S zijde, dat hij van al, wat de kunstenaar verder deed, of sprak, zeer weinig zag, of hoorde. Misschien heeft het den lezer bevreemd, dat, toen van de loftuitingen door den rederijker aan koning WILLEM gerigt, de rede was, in het algemeen van de hovelingen als van medevleijers gewaagd is, daar toch de schildknaap wel een hoveling maar geen vleijer zijnde, misschien als eene uitzondering makende, had behooren genoemd te worden. Thans zal men misschien zonder naderen uitleg begrijpen, waarom van den Stadinger gezwegen werd. Hij sprak toen juist met CHRISTINA, en wist volstrekt

niet, wat de zanger uitgedrukt had. Toen hij het handgeklap hoorde, sloeg hij onwillekeurig een paar malen zijne handen tegen elkander, en meende, dat de toejuiching alleen de stem des zangers gold. RICHARDIS sloeg hare oogen vol verwondering op hem, maar hij misduidde de beteekenis van dien blik, meende er in te bespeuren een verwijt, alsof hij te luid gesproken had, en ging dus voort op een' nog zachteren toon, zich met de erfdochter van *Wassenaar* te onderhouden; maar te dien einde, wilde hij zich doen verstaan, moest hij haar nog meer naderen, en het kostte hem veel, geen' kus op hare rooskleurige wang te drukken. - Het einde van het feest maakte een einde aan SICCO'S bedwelming, en aan zijn geluk. Hij moest de schoone CHRISTINA verlaten, hij moest den koning volgen; hij deed zulks, maar nog nooit had het hem zoo veel gekost zijn' pligt getrouw te zijn. Onder weg naar *Leyden* terug, was de schildknaap stil; dit verwonderde WILLEM niet; want het snel voortrijden maakte het voeren van eenig gesprek moeijelijk, maar het bevreemdde den vorst; toen deze zich met zijn' vriend weder in zijn hof bevond, dat dit stilzwijgen nog bleef voortduren. 'Wat deert u SICCO!' vraagde WILLEM in het einde: 'zijt gij over het onthaal van mijne moei niet tevreden? mij dunkt, zij gaf een prachtig en vermakelijk feest!' 'O zonder twijfel, heer graaf,' antwoordde SICCO, 'wat is zij schoon!' - 'Wie?' vraagde WILLEM, 'Wie? RICHARDIS? in hare vroegere jaren geloof ik, is zij schoon geweest, maar thans!... "Neen,"

stamerde de schildknaap, “ik bedoelde de jonkvrouwe van *Delft* thans niet - ik meende - wie haar zag, moet haar kunnen noemen, zonder dat ik zulks opzettelijk doe, - wat heerlijke oogen! wat bedwelmend wit en rood! wat liefelijke glimlach!”... “Zie mij eens aan, vriend!” sprak de vorst, “droomt gij, of zijt gij verliefd? wie toch heeft u betooverd?” - “Wie zou het anders kunnen wezen,” hervatte de Stadinger, dan uwe aanbiddelijke pupil,’... ‘CHRISTINA!’ riep de koning met verbazing en eenig ongenoegen uit: ‘de Erf-Burggravin van *Leyden:* Nu ja, zij zag er heden regt bevallig uit!’ - ‘Te flaauw,’ hernam de schildknaap, ‘is zulk een uitdrukking voor het aanbiddelijke schoon der jonkvrouwe. Ik heb zoo veel aanlokkelijkheden nooit in een zelfde voorwerp vereenigd gezien!’ - ‘Al die de liefde treft,’ zeide WILLEM: ‘spreken op soortgelijke wijze van het voorwerp hunner aanbidding, ten minste bij den aanvang hunner kwaal, maar de tijd betert alle dingen, - ga ter rust, SICCO, morgen zult gij kalmer zijn.’ - ‘Geene rust’ antwoordde de schildknaap, ‘is in staat het beeld van CHRISTINA uit mijne gedachten te wisschen, de dag van heden heeft mijn volgend levenslot beslist; ik moet haar beminnen, door haar bemind worden, haar eens de mijne noemen, of...’ ‘Ga ter rust, SICCO,’ deze woorden herhalende, viel hem WILLEM in de rede, ‘en bedaar; gij begrijpt toch, dat het u nimmer vergund kan worden, aanspraak te maken op de hand van de

edele telg van *Wassenaar!* Denk wie gij zijt, en wie zij is, en smoor uwen hartstogt in zijn begin!' Gevoelig troffen deze woorden den Stadinger soldaten zoon. De langdurigheid van zijn verblijf aan het hof, van zijnen omgang met de grooten, en van zijn vriendschappelijk verkeer met den graaf, deden hem hoe langer hoe meer zijne nederige afkomst vergeten, of maakten ten minste, dat hij aan dezelve niet altijd genoegzaam dacht, om den afstand tusschen hem, en allen, die hem dagelijks omringden, gedurig voor oogen te hebben. Toen die hem nu gansch onverwacht en plotseling herinnerd werd, en als een onoverkomelijke hinderpaal, aan zijne liefste wenschen werd voorgesteld, had hij al de kracht van geest, die hem doorgaans eigen was, noodig om zich staande te houden, maar eene doodelijke koude overviel hem, en zonder een woord meer te zeggen, verliet hij zijnen heer! -

Ingelheim, een klein stadje tusschen *Meintz* en *Bingen* was nu het voorwerp, waarop koning WILLEM doelde, verlangende eerst dit, en vervolgens andere grootere en kleinere plaatsen aan den Rijnkant, tot het omhelzen van zijne belangen te dwingen, of over te halen. Weinig dagen na het voorgevallene bij RICHARDIS, nam de koning de reize naar *Duitschland* weder aan, gevolgd door SICCO, TEYLINGEN en meer andere heeren, die hem bij zijnen vorigen veldtogt vergezeld hadden, en in het laatst van Februarij 1249 kwam hij voor *Ingelheim* aan. Een der eerste personen, welke hem daar kwamen begroe-

ten was zijn geliefde zwager AVENNES. Deze had, kort na dat *Aken* zich overgegeven en de krooning plaats gehad had, verlof van den koning gekregen, om een gedeelte der nog ten dienst staande manschappen, in de staten zijner moeder MARGAREET onder zijn geleide een' inval te laten doen. De kans op een goed gevolg dezer onderneming was gunstig. Koning LODEWIJK IX van *Frankrijk,* die reeds eenmaal als bemiddelaar tusschen de moeder en den zoon was opgetreden, over wiens uitspraak heer JAN toen niet voldaan was geweest, en wiens gewapende tusschenkomst hij altoos vreesde, was afwezig; daarenboven had WILLEM van *Dampierre* een van MARGAREETS geliefde zonen en haar mederegent, het gewaagd, hem op den nieuwen kruistogt, te vergezellen; zoo was dan ook AVENNES uitnemend wel geslaagd. Schoon MARGAREET zich heldhaftig gedragen, zelve te paard gezeten, hare, in haast bijeen gebragte manschappen tot eene moedige verdediging van hare regten aangespoord, en zich aan het bijwonen der krijgsverrigtingen geenszins ontrokken had, was de aanval zoo onvoorzien en zoo hevig geweest, dat zij aan denzelven niet naar eisch had kunnen wederstaan, en genoodzaakt was geworden, met opoffering van 60,000 £ een' vrede te koopen, waarbij haar zoon wel sommige betwiste landstreken erkende tot het gebied van MARGARETHA te behooren, de leenheerschappij over de Zeeuwsche eilanden aan haar, en die over het graafschap *Namen* aan zijne halve broeders overliet, maar evenwel zich zelven grootelijks bevoordeeld rekenen kon, daar hij een' wezenlijk

bruikbaren schat in handen kreeg, en niets dan ligt te verbrekene beloften gaf. - Hartelijk omhelsden de twee zwagers elkander, en volijverig vuurde AVENNES zijne knechten aan, om in zamenstemming met de manschappen, die de koning had medegebragt, *Ingelheim* te overmeesteren. Niet lang wederstond dan ook die plaats aan de haar omsingelende krijgsmagt. Op den 28 Maart zwichtte zij, en zag koning WILLEM zijne vanen op hare muren geplant. Dan weinige dagen later werd zijne vreugd over het wélgelukken dezer nieuwe poging, tot vermeerdering zijner bezittingen in *Duitschland,* op eene gevoelige wijze gestoord. Een bode kwam aanrennen, terwijl de vorst zich met sommige zijner edelen, met het kaatsspel vermaakte; zijn gelaat kenmerkte treurigheid, zijn gewaad droeg teekenen van rouw. 'Wat is uwe boodschap?' riep hem WILLEM toe. 'Mijne moeder?... mijne geliefde moei?' - 'CHRISTINA?' zuchtte SICCO. 'Zijn allen wél,' hernam de bode, 'maar niet te min is mijne boodschap droefenis!' Nu meldde hij, dat WILLEMS oom, zijn gewezen voogd, zijn trouwe raadsman, OTTO, de bisschop van *Utrecht,* door den dood was weggerukt. De vervulling van den nu openstaanden zetel, was voor den vorst eene zaak van groot gewigt. Het sticht van *Utrecht* was, van oude tijden af, zeer dikwijls het graafschap *Holland* vijandig geweest; de bisschoppen, steeds hun grondgebied willende uitbreiden, en de graven geene inbreuken op het hunne willende gedoogen. Geen betere kans op eensgezindheid was er dus, dan wanneer een persoon na aan

het huis van *Holland* vermaagschapt, als kerkvoogd van *Utrecht,* op den bisschoppelijken stoel gezeten was. Met OTTO'S dood was er aan zulk eenen persoon gebrek, en hoe meer WILLEM bij zijne tegenwoordige veelvuldige afwezigheden uit zijne staten, voor het uitbarsten van eenige vijandelijkheid van den kant van *Utrecht* moest vreezen, hoe meer hij nu ernstig nadacht over de keuze, die gedaan worden moest. Ligt kan men dus zijn' toorn en zijne verontwaardiging begrijpen, toen hij in de maand April zich te *Meintz* bevindende, waar een hofdag moest gehouden worden, hem door den heer van *Teylingen* berigt werd, dat GOZEWIJN *van Amstel* tot bisschop van *Utrecht* verkoren was. 'Hoe nu!' riep WILLEM uit, 'wie vermeet zich, eer ik er kennis van draag, zulk eene keuze te doen! O hier erken ik GIJSBRECHTS streken; voorzeker heeft hij hier de hand in 't spel gehad. Zijn huis, altijd naijverig omtrent het mijne, verheugt zich wanneer het, het andere schaden kan. Wat zal de zwakke GOZEWIJN verrigten? Hij zal een speelbal zijn van GIJSBRECHTS list, en als het dezen goeddunkt, tegen mij opgeworpen worden! Men zegge CAPUTIO, dat ik hem spreken moet.' - De kardinaal legaat bij den koning gekomen zijnde, verhaalde deze hem, wat voorgevallen was, en het gelukte CAPUTIO hem, het middel om uit zijne verlegenheid te geraken aan de hand te geven. 'Ongetwijfeld,' zeide hij 'zal de aartsbisschop van *Keulen* mede niet tevreden zijn met GOZEWIJNS benoeming. Uw belang, o vorst! brengt mede,[32] dat gij den Keulschen kerkvoogd

zoo veel maar wezen kan tracht te believen; hiervan zijt gij bewust, vraag hem dan, als ware het alleen om zijne wijsheid te raadplegen, of hij in de gedane keus genoegen neemt, en indien gij een ontkennend antwoord ontvangt, waaraan ik niet twijfel, zoo zeg, dat gij dan ten zijnen gevalle, de keus van GOZEWIJN in een te houden kapittel, van nul en geene waarde, wilt doen verklaren, en wij zullen het daarheen sturen, dat HENDRIK *van Vianden*, die een neef van den aartsbisschop is, gekozen worde.' - De koning nam genoegen in dezen staatkundigen raad. De Keulsche prelaat keurde AMSTELS benoeming af, het kapittel werd gehouden, GOZEWIJNS zwak karakter en onbekwaamheid tot den post, met welken hij bekleed was, werd ten voorwendsel van zijne afzetting genomen, en HENDRIK *van Vianden* tot de waardigheid van bisschop van *Utrecht* verheven. GOZEWIJN inmiddels van het zich tegen hem zamenpakkende onweder berigt gekregen hebbende, stond van zijne hooge waardigheid af, niet tegenstaande de pogingen, welke heer GIJSBRECHT deed om hem tot volharden over te halen, want het was wel, zoo als de koning vermoed had, GIJSBRECHT die voor GOZEWIJN, in de bres gesprongen was. -

AVENNES in de wijze, waarop hij door den koning ontvangen geworden was, een nieuw bewijs gevonden hebbende, van de vriendschap, welke de vorst voor hem steeds gevoelde, maakte van den Meintzischen hofdag gebruik, om iets te verkrijgen, hetwelk hij van een' hem partijdiglijk toegedanen vriend,

alleen verkrijgen kon; hij sprak in de vergadering der geestelijken, vorsten, en leenmannen, van het Duitsche rijk, daar tegenwoordig, toegelaten zijnde, zich om de voorwaarden van het jongste verdrag, met zijne moeder gesloten, weinig bekommerende: 'HENDRIK *van Courtenay*,[33] die het graafschap *Namen* als leen van *Henegouwen* hield, gestorven zijnde, stelde zich zijne zuster in het bezit daarvan. Na een tijdverloop van acht jaren kwam HENDRIKS en haar broeder BOUDEWIJN uit *Konstantinopel,* waar hij als keizer van het oosten zijn' broeder ROBERT opgevolgd was, over, en dwong zijne zuster, van *Namen* afstand te doen. Dan wederom in het volgende jaar (1237) vertrekkende, nam hij op zijn graafschap eene belangrijke somme gelds van den koning van *Frankrijk* op. Ongeoorloofd was deze handelwijze; zonder voorkennis van zijn' leenheer, den graaf van *Henegouwen,* of van het rijk, waarvan *Namen* een achterleen is, had hij daartoe de vrijheid niet. Nog daar en boven is jaar en dag verstreken, en BOUDEWIJN heeft mij, die sinds het verdrag, met mijne moeder in 1246 gesloten, graaf van *Henegouwen* ben, geene hulde van zijn leen gedaan, schoon ik de mijne den koning op den bekwamen tijd heb afgelegd; zoo eisch ik regt, en laat ik aan u aller oordeel over, of BOEDEWIJN nog graaf van *Namen* heeten moet!' - Deze betuiging door AVENNES met eeden gestaafd zijnde, vraagde de koning, wat de meening van de vergadering was. Elk lid derzelve, niet onbewust van WILLEMS verlangen in

deze zaak, antwoordde in overeenstemming daarmede; keizer BOUDEWIJN werd van zijn leen vervallen verklaard, en hetzelve aan AVENNES toegewezen. WILLEM bekragtigde deze uitspraak met een' brief, waaraan bij zijn zegel hing. - SICCO, wiens treurigheid sedert hem de gezindheid van zijnen heer met betrekking op zijne liefde voor CHRISTINA, gebleken was, door hetgeen hij van WILLEMS handelingen ten opzigte van GOZEWIJN *van Amstel* en van AVENNES had gezien, althans geenszins was verminderd, den koning bezig vindende met het onderteekenen van den bovengemelden brief, verstoutte zich en zeide: 'CAPUTIO heeft, u eene daad doen doen, die naar Italiaansche list, meer dan naar vaderlandsche opregtheid zweemt. AVENNES heeft u onbillijk doen handelen. Mijn vorst! het zij uw' ouden vriend vergund, uwe aandacht op het bejag dier beide mannen, gaande te maken!' - 'Wat wilt gij,' vraagde de koning, 'moest ik mij door AMSTEL laten ringelooren, en moest ik niet mijn' bloedverwant behulpzaam zijn?' - 'De keus van GOZEWIJN, moest gij,' antwoordde SICCO: 'door eene andere keuze doen vervangen, maar niet langs eenen slinkschen weg, zoo als de kardinaal legaat u heeft geraden; en wat uw' zwager betreft: hoe kan het BOUDEWIJN, die ver van hier de keizerskroon draagt, geweten worden, dat hij voor een enkel graafschap geene hulde komt doen? en boven al, hoe kan AVENNES toegewezen worden, wat volgens het jongste verdrag DAMPIERRE toebehoort? Scheur dezen brief in tweeën, en zeg uw'

zwager, dat hij zijne eeden leer getrouw te zijn!' WILLEMS toorn ontstak op deze woorden van den schildknaap, en zijn antwoord zou voorzeker de kenmerken zijner onvergenoegdheid gedragen hebben, indien hij tijd tot antwoorden had gehad, maar TEYLINGEN verzocht gehoor, en deze was te dikwijls reeds een brenger van gewigtige tijdingen geweest, dan dat de koning hem niet terstond zijn verlangen zou hebben toegestaan. Den schildknaap werd geboden te vertrekken, en TEYLINGEN met den koning alleen gelaten zijnde, begon zijne aanspraak in dezer voege. 'Terwijl de heer van *Amstel*, u en het huis van *Holland* ongenegen, van zijne vijandige gevoelens u onlangs een sterk bewijs gegeven heeft, daar zijne pogingen, om GOZEWIJN op den bisschoppelijken zetel van *Utrecht* te zien bevestigen, niet anders kunnen uitgelegd worden, dan als zijn verlangen kenmerkende om de oude tweedragt tusschen uw graafschap en het Sticht te doen herleven, - begeer ik u, mijn vorst, door de mededeeling van een in mij opgekomen ontwerp, een blijk van mijne verknochtheid aan uw huis en uw' persoon te geven. Gij weet, dat sedert OTTO, uw vaders broeder, de regering van *Vriesland,* voor het bekleeden van den Utrechtschen zetel verlaten heeft, genoemd landschap door een' zoogenaamden Podestaat wordt beheerscht. Genoegzaam onafhankelijk van u, zwaait die Podestaat, thans SJAARDAMA, bijna een' koninklijken schepter. Dit strijdt met uw belang. Ware *Vriesland* meer onmiddellijk onder uw beheer geweest,

gij zoudt den onverzettelijken HALBE na *Akens* val niet met zijne knechten hebben moeten missen, gij zoudt nog steeds meer hulp van dien kant ontvangen, dan u tegenwoordig gewordt. Tracht dus de geestelijkheid te winnen, die aan uwe voorouderen reeds zoo vele bezittingen te danken heeft. Vlei ze, geef geld, beloof nog meer, mits zij den Podestaat bewege, u te erkennen als de opperheer des lands. Wil SJAARDAMA (dien gij natuurlijk door eene groote somme gelds zoudt moeten winnen,) niet in dat land eene ondergeschikte magt blijven uitoefenen, zoo stel hem tot stadhouder van *Westvriesland* aan. Het volk aldaar, dat muitziek is, zal op die wijze bedwongen worden, en aan den kant van uwe Duitsche staten, zult gij in uwe nieuwe bezitting een' voormuur hebben, tegen een' inval, die van de Noordsche volken, wie weet het, komen kon....' Hier brak de spreker af; de koning, op wiens gelaat, gedurende zijne rede, het genoegen, hetwelk hem TEYLINGENS voorslag gaf, duidelijk te lezen was geweest, bleef eene poos in overdenking zitten, en zeide toen: 'Aannemelijk, voorwaar, vind ik uw plan; maar wien zal ik met de uitvoering belasten, geheimhouding is hier van belang?' - 'Aan wien gij uw vertrouwen schenkt, mijn vorst,' antwoordde heer WILLEM, 'ben ik bereid mijn plan en de wijze, die mij tot het wel slagen, meest gepast dunkt, te ontvouwen - maar wilt gij, dat geen mensch van deze onze onderhandeling wete, zoo bied ik volvaardig mij zelven tot de uitvoering aan!' Niets aangenamer

kon den vorst voorgesteld worden, AVENNES was de man niet, die hem in deze voegde, en SICCO.... te regt begreep hij, dat deze zich tot eene onderneming zoo als die, waarvan de rede was, niet zou laten gebruiken; koning WILLEM hervatte dan: 'Heer ridder! een bewijs van uwe trouw vind ik in dit uw aanbod opgesloten, "ik neem het aan; maar wat zal uwe belooning wezen?" - "Uwe gunst, mijn vorst," zoo liet zich nu TEYLINGEN hooren: uwe gunst alleen, zou mij genoeg belooning wezen; dan, daar ik uwe edelmoedigheid ken, en weet, dat gij uwen getrouwen, gaarn iets ter vergelding schenkt, zoo stel ik voor, dat mij, indien ik slaag, het regentschap over *Vriesland* toebetrouwd zal worden, en zoo ik faal, het geld hetwelk gij mij ter omkooping van de geestelijkheid en SJAARDAMA, ter hand zult stellen, het mijne blijven zal.' - Hoezeer de koning met het plan was ingenomen, vond hij de eischen van VAN TEYLINGEN, hoog. SICCO, alvorens hij iets stellig besloot, zijne meening af te vragen, kwam wel een oogenblik in hem op, - maar valsche schaamte weerhield hem; hij liet zich door het verlangen naar uitbreiding zijner magt vermeesteren, en viel in den strik, hem door heer WILLEM gespannen. Allengskens werden nu, bij het naderen der herfst, de hulptroepen afgedankt. TEYLINGEN voerde zijne mannen op weg naar *Holland* aan, maar scheidde zich vervolgens van hen, en toog naar *Vriesland.* Wij zullen in het vervolg zien, wat de uitslag zijner bemoeijingen aldaar was.

Eindnoten:

(32) Bl. 79. Zie de redenen, waarom de aartsbisschop van *Keulen* te vriend gehouden moest worden, bij MEERMAN, D. I. bl. 339; en wat er voorviel ten opzigte van GOZEWIJN *van Amstel* (hoofdzakelijk zoo als ik het in den tekst vermeld heb) op bl. 348 en verv.

(33) Bl. 81. Men leze hierover na MEERMAN, D. I. bl. 340 en verv.

IX^{de} hoofdstuk.

In het begin van Januarij 1250 was SICCO in het gevolg van koning WILLEM, binnen *Leyden* terug. Bijkans een jaar afwezend geweest zijnde, had de schildknaap den tijd gehad, om over zijne liefde voor CHRISTINA na te denken. Zijne eerste drilt was bedaard, hij had begrepen, dat inderdaad zijn stand te gering was, dan dat hij op de hand der schoone telg van *Wassenaar* zou hebben durven hopen; ‘maar zou er, (dacht hij,) evenwel geene mogelijkheid wezen, om haar, door mijne trouw aan haren voogd, of wel door eenig roemrijk feit, den afstand, die tusschen ons plaats heeft, te doen vergeten? O zoo ik slechts van hare zijde de minste aanmoediging ontving, wat zou te zwaar voor mij wezen! Ik zal haar wederzien! laat ik dan beproeven, wat mijne liefde op haar vermag. Nooit vraagde ik den koning nog om eenige gunst, - mogt ik CHRISTINA behagen, wie weet, wat WILLEM voor zijn' ouden vriend zou willen doen!’ - Naauwelijks was de terugkomst van den vorst in zijne hofplaats bekend, of alles wenschte hem te komen begroeten. De dag, ter opwachting bestemd, was daar, SICCO stond naast den armstoel, waarin zijn meester gezeten was; zoo dikwerf de deuren van de zaal geopend werden, bespiedde hij met een gelaat, waarop verlegenheid, maar evenwel het uiterste verlangen geteekend ston-

den, de binnen tredende personen. Lang werd zijne hoop bedrogen, lang tuurde hij vruchteloos. In het eind evenwel werd zijn wensch voldaan, de schoone bloem van *Wassenaar* vertoonde zich, aan zijne verlangende oogen. Maar wie geleidde haar? Niet hare moeder, niet haar neef, de heer van *Voorschoten en Katwijk.* Het was een jeugdig welgemaakt, wel gekleed, en van gelaat bevallig man. SICCO herkende hem, het was heer DIEDERIK *van Kuyk*, graaf ALBERTS zoon. - Niet sneller schiet een bliksemstraal, en treft den ouden eik; niet sneller vliegt een pijl en kwetst de vlugtende hinde; dan nu de schicht der jaloezij des schildknaaps hart bereikte, en doorboorde. ‘O heilige maagd MARIA!’ dacht hij, ‘zoo dit eens de begunstigde minnaar van CHRISTINA ware, zoo eens deze mij ware voorgekomen, in het vragen om hare hand! zoo ik eens moest vernemen, dat hij om zijnen rang en zijne schatten, door den koning aannemelijker wierd gekeurd, dan ik!.... Zijn bloed zou moeten stroomen! Ik zou mij zelven niet meer meester zijn!’ - Intusschen bogen de jeugdige personen zich voor den koning, en hem werd iets gevraagd, hetwelk de Stadinger niet hooren kon, maar waarop de vorst, luid genoeg om door hem verstaan te worden, antwoordde, dat hij zich op de zaak bedenken zou. Nu mengde zich CHRISTINA en haar geleider meer onder het aanwezige gezelschap, en SICCO verstoutte zich, CHRISTINA te naderen, en haar bevende aan te spreken. Zij antwoordde bescheiden, minzaam, maar ongedwongen, zoo dat het scheen

als deed de toespraak van den schildknaap, haar in het minst niet aan. O wat zou deze niet gegeven hebben, om in haar iets van de verlegenheid te bespeuren, die zijne ziel bestreed, want met reden zag hij in CHRISTINA'S gemoedsrust, hare onverschilligheid. Met vlammende blikken staarde hij den jeugdigen DIEDERIK aan, en zoo dikwijls hij dien met wellust de oogen op CHRISTINA zag vestigen, of haar hem vriendelijk toe zag spreken, zwoegde zijn boezem, en vloog het bloed onstuimig, door zijne aderen heen. Allengs vertrokken degenen, die den koning waren komen bezoeken, en daar de vorst zich toen met eenige staats aangelegenheden ging bezig houden, had SICCO de vrijheid om in eenzaamheid zich aan zijne treurige bespiegelingen over te geven. Hij deed zulks, maar weldra de behoefte gevoelende, om zich aan iemand te uiten, en zoo mogelijk te ontdekken of zijne vrees gegrond was, al dan niet, besloot hij ijlings zich naar *Delft* te begeven, de verstandige RICHARDIS in zijn vertrouwen te stellen, en haren raad in te nemen. Terstond zadelde hij zijn paard, en rende naar het verblijf van WILLEMS moei. RICHARDIS, den Stadinger om zijne vriendschap voor haren lieveling genegen, aarzelde niet SICCO in hare tegenwoordigheid toe te laten. Bevende verhaalde deze haar de oorzaak zijner komst. ‘Edele jonkvrouwe, (vervolgde hij) ik smeek u, geef mij licht, en troost, en raad; ik ben bereid om alles aan te hooren, en mij te voegen naar hetgene gij meest oorbaar keuren zult.’ RICHARDIS sprak: ‘Mijn zoon, ik weet, dat na

des konings jongst vertrek van hier, de heer *van Kuyk,* getroffen door de schoonheid van CHRISTINA, heeft gepoogd zich bij haar behagelijk te maken; ik weet, dat hij door hare moeder met de onderscheiding, welke zijn rang vorderde, ontvangen is - ik hoorde zeggen, dat hij der telg van *Wassenaar* aangenaam scheen te zijn.... ontzet u niet, mijn zoon.... ik hoorde dat zij, niet over hare hand kunnende beschikken, zonder het medeweten van haren voogd, diens terugkomst wachtte, om zijne meening te vragen, en dan aan DIEDERIK een beslissend antwoord te geven. Misschien heeft zij in het bezoek van dezen morgen de zaak den koning voorgesteld, ten minste zijn antwoord, hetwelk gij hoordet, paste, mijns inziens, wel op zulk eene vraag. Ziedaar al het licht, dat ik in staat ben u te geven; troost vind ik niet; raad, hij is deze: vermeester uwe drift, zie af van een onuitvoerlijk voornemen, waag u niet aan eene tweede nog minder zachte afwijzing van uwen heer. Mijn zoon, gij weet het: de menschen op deze aarde zijn niet gelijk; inderdaad niemand is schuld aan het bloed, waaruit hij sproot; maar de geboorte bepaalt ons lot; een ander is het bloed der edelen, een ander dat der ondergeschikten. Adellijk bloed, moet zich met adellijk bloed vermengen, of er zou wanorde in de maatschappij ontstaan. Geene verdiensten kunnen tegen rang opwegen; de edele telg van *Wassenaar* zou zich onteeren, indien zij huwde met een' man, wiens afkomst met de hare niet in eenige evenredigheid staat.' - 'Zoo zijn dan trouwe diensten

aan vorst en aangenomen vaderland, niets! (riep SICCO, half radeloos van droefheid, uit.) Zoo is dan de opregtste liefde, van geene waarde! zoo is dan het heiligste voornemen, om eene echtgenoot regt gelukkig te maken, en de moed om haar te beschermen, niets beduidend! zoo moet dan een eerlijk man gstraft worden, om dat zijn eerlijke vader, niet anders dan een eenvoudig krijgsman was! En gij, jonkvrouwe, gij wier verstand zoo hoog geroemd, u boven de meerderheid uwer zusteren verheft, gij billijkt een alleronbillijkst vooroordeel, gij oordeelt, dat geboorte alleen den mensch verhoogt of verlaagt? O hemel ware ik op het lijk mijns vaders gestorven; ware ik nimmer het voorwerp der zorgen geweest, van edellieden, die in mij, schoon zij het mensch beklaagden, den gemeenen man zouden blijven verachten! RICHARDIS! waarom hebt gij zelve mij met uwe goedwilligheid vereerd, daar gij mij eens den dolk in het hart moest stooten!? Dan het is genoeg - ik weet nu, waaraan ik mij heb te houden, ik weet nu, wat der grooten vriendschap is, - ik heb in dit gesprek zeer veel geleerd, vaarwel, jonkvrouwe, welligt veneemt gij ras van SICCO meer....' Dit zeggende verliet de Schildknaap het paleis van RICHARDIS, nog erger te moede, dan hij er binnen getreden was. Hij vloog terug naar *Leyden,* en wierp zich daar te bed: eene hevige koorts tastte hem aan, en vele dagen bleef hij bewusteloos en in doodsgevaar liggen. Verlaten, was hij echter geenszins; de koning voelde bij deze

gelegenheid zijne verflaauwde vriendschap voor den schildknaap herleven, kwam dikwijls in persoon naar hem vernemen, en gelastte uitdrukkelijk, dat niets gespaard wierd, van wat tot zijn herstel kon dienstig wezen. MATHILDE, van SICCO'S krankheid gehoord hebbende, zond hem een' gordel, welke drie dagen over haar mirakelbeeld gehangen had, en in welken een stukje[34] van het gebeente des heiligen ENGELMUNDUS gewikkeld was. Deze gordel moest, volgens haar voorschrift, den lijder om het naakte ligchaam gewonden worden, en zou, geloofde zij, ontwijfelbaar zijne genezing bewerken. RICHARDIS, die niettegenstaande hare (in dien tijd algemeene) vooroordeelen ten opzigte van rang en geboorte, een hartelijk deel in het lot van al hare natuurgenooten nam, en bijzonder SICCO beklaagde, zondt haren biechtvader HILLEBRAND, kwam zelve, diende de artsenijen toe, welke zij uit verschillende kruiden en wortels wist zamen te stellen, (eene kunde, die de vrouwen vrij algemeen bezaten en uitoefenden,) gaf last aan een paar mannelijke bedienden, tot het aanwenden van MATHILDA'S hulpmiddel, en hield niet op het teeken des kruises over den kranke te maken, en haren paternoster dagelijks voor zijn herstel af te bidden. - Intusschen gingen natuurlijker wijze de hofzaken haren gang. De koning had zijne pupil bij hem bescheiden, om haar het beloofde antwoord te geven, op hare vraag, die werkelijk geweest was, of hij wilde stemmen in hare echtverbindtenis met DIEDERIK *van Kuyk.* Zij kwam, zij had met WILLEM het verlangde mondgesprek, en na het eindigen van hetzelve, RICHARDIS

ontmoetende en van haar vernomen hebbende, in welk een' droeven staat de arme SICCO, uit hopelooze liefde voor haar, zich bevond, stemde zij in de bede der jonkvrouwe, dat zij den lijder bezocht. Zij naderde zijne bedsponde, en tranen stroomden langs haar aanminnig gelaat. ‘Hoe nu!’ vraagde RICHARDIS verwonderd. ‘Weent de edele telg *van Wassenaar* om dezen schildknaap! zou CHRISTINA'S hart minder voor DIEDERIK dan voor SICCO slaan! de hemel verhoede het!’ - CHRISTINA schudde ontkennend met het hoofd, geleidde de jonkvrouwe op zekeren afstand van het ledekant, wischte de oogen af, en sprak toen zachtkens: ‘Neen geëerbiedigde moei van mijnen heer, mijn hart voedt niets dan medelijden voor den kranken Stadinger, het is vol liefde voor KUYK; maar mijne tranen vloten om hem en om mij zelve; want ach de koning wil mijne hand aan mijnen vriend niet toezeggen, dan onder de vernederende voorwaarde, dat ik mijn vrij, mijn wettig erf, het burggraafschap van *Leyden,* als een leen van *Holland* zal aanmerken, en mijn' gemaal verpligten bij het aanvaarden van zijn' post, daarvoor hulde aan den koning te doen. Met deze boodschap belast, moet ik nu DIEDERIK ontmoeten, en reeds speelt mij zijne gramschap voor den geest, ja is het, als of ik hem hoorde zeggen, op zulk eene voorwaarde kan ik uw echtgenoot niet zijn!’ - Deze laatste woorden, een weinig luider uitgesproken, werden door den kranke gehoord, met stijf staande opene oogen, vloog hij overeind, en gilde. ‘Neen, ik weet het, CHRISTINA, neen, ik kan

uw echtgenoot niet zijn.... mijn bloed is niet, wat het behoorde te wezen, en toch (zijne armen naar CHRISTINA uitstrekkende,) CHRISTINA! gij zijt mij liever dan het leven!'... De verschrikte vrouwen, vloden de kamer uit, de oppassers schoten toe, om SICCO tegen te houden; maar reeds lag hij weder magteloos op zijne peluw nedergezonken. De klank van CHRISTINA'S stem, was tot in zijn binnenste doorgedrongen, en had als een toovermiddel op zijne krachten gewerkt; maar de overspanning, bragt vermeerdering van zwakte te wege, en twee dagen verliepen, dat SICCO naauwelijks teekens van leven gaf. Na deze dagen was het, alsof de lijder uit eenen vasten slaap ontwaakte. Hij zuchtte diep, rigtte zich een weinig op, sloeg de oogen met bedaardheid in het rond, en zeide: 'Ik heb gedroomd!' De eerwaarde pater RUPERTUS, (dien wij vroeger hebben leeren kennen,) altijd te vinden waar lijdenden waren, stond bij hem; hij gaf den kranke iets te drinken, en sprak op de zachtzinnigste wijze: 'Houd u bedaard, mijn zoon, de hemel schijnt onze gebeden te verhooren, en uw herstel te willen, maar vooral houd u thans nog stil.' SICCO gehoorzaamde, meer nog door zijne krachteloosheid, dan door onderwerping; maar allengskens vorderde zijne beterschap, en weldra was hij in staat, en gaf de priester hem verlof, om te spreken. Nu ving hij weder aan, met te zeggen: 'Ik heb gedroomd! mij dacht ik zag haar, schoon als altijd, maar bedrukt; het was als bevestigde zij RICHARDIS vonnis, en gave mij last te zeggen: Ik kan uw echtgenoot niet zijn! mij dunkt ook, dat ik dit

zeide - en zij verdween. Nu brandde mijn wraaklust tegen KUYK weder op, in mijne ziel, ik zocht den medeminnaar - ik doodde hem - maar hij rees ijlings op, bebloed, verminkt, afgrijselijk, mij steeds vervolgende, en bedreigende, wijl ik CHRISTINA zocht - nimmer kon ik mij van hem ontslaan, noch haar bereiken, in het eind werd alles duister en verward - ik sliep, geloof ik, vaster in, ten minste ik ben bedaard ontwaakt. Maar zeg mij, pater, moet ik geloof slaan, aan de beduidenissen van dien droom, mag ik CHRISTINA niet beminnen, mag ik mij van mijnen medeminnaar niet trachten te ontdoen?' - 'Het overpeinzen daarvan, en de lust daartoe, maakt u reeds strafbaar,' antwoordde RUPERTUS, met een streng gelaat. 'Een booze geest heeft u voorzeker aangeblazen, hoogmoed heeft u ten val willen brengen. Hoogmoed, die een' heiligen PETRUS zelfs niet onaangevochten heeft gelaten, heeft zich in uw hart ingedrongen, zoo dat gij u durfdet verheffen, tot het begeeren van eene vrouwe, die boven u zoo hoog verheven is. Daarop heeft die booze geest nog een' anderen tot zich genomen, en gij hebt lust gehad naar bloed: gelijk KAÏN zijnen broeder doodsloeg, hebt gij heer DIEDERIK willen verslaan. Dan welligt door de kracht van het heilig gebeente, hetwelk gij op uwen boezem draagt, is uw geweten ontwaakt, en heeft u voorgespiegeld, wat gij zoudt hebben moeten lijden, indien gij werkelijk het snoode feit hadt uitgeregt. Dank den heilige, die u beschermd heeft, dank

MATHILDA, die u dien talisman zond, en tracht door boetedoening en het uitoefenen van goede werken, vergiffenis van den hemel te verkrijgen!' De droeve schildknaap barstte nu in tranen uit, wrong zijne handen, en zweeg. RUPERTUS liet hem weenen, en stoorde zijne gemoedsbewegingen door geene tusschenspraak. Hij had menschenkennis genoeg om te weten, dat er omstandigheden zijn, waarin de stem der vriendschap, ja die der godsvrucht zelfs, meer wondt dan heelt, en dat in zulke omstandigheden, den bedrukte aan zijne gedachten over te laten, vaak het beste troostmiddel is. SICCO ondervond het heilzame van des priesters gedrag in deze. Na lang geweend en in zich zelven verzonken gezeten te hebben, riep hij eindelijk uit: 'Welaan, ik onderwerp mij dan aan mijn weerbarstig lot, ik zeg de hoop op CHRISTINA'S bezit vaarwel, en wil mij als een man, en als een boetvaardig geloovige gedragen. Maar wat moet ik doen? Meent gij, eerwaarde vader, dat eene reize naar het *Heilige Land,* mij de vergiffenis des hemels zou kunnen doen verwerven, voor het verlangen, hetwelk ik (ik beken het) ook eer ik droomde gekoesterd heb, om mijnen moed aan DIEDERIK te koelen? Zoo vraag ik den koning om verlof, en begeef mij op weg!' - - 'Al wie zich onder de kruisbaniere scharen, of als pelgrim trekken naar het *Heilige Land,* verkrijgen aflaat van zonden, dit is des pausen menigwerf herhaalde toezegging,' sprak RUPERTUS, 'dus ga mijn zoon, en al de heiligen zullen u beschermen, en geleiden.'

Niet lang na deze zamenspraak, vond SICCO zich weder genoeg hersteld om zijne kamer te verlaten. Hij ging tot den koning, verzocht en verkreeg de vrijheid, om zijne pelgrims reize te ondernemen, en begaf zich na weinige dagen op weg.

Eindnoten:

(34) Bl. 91. Soortgelijke manier van genezen heb ik in zeker vertelseltje, waarvan mij de naam ontsnapt is, gebruikt gevonden.

X^{de} hoofdstuk.

Omtrent den tijd van des schildknaaps vertrek, kwam TEYLINGEN van zijnen togt naar *Vriesland* terug. Bij den koning toegelaten zijnde, werd hem door dezen naar den uitslag zijner zending gevraagd. ‘De geestelijkheid,’ antwoordde de ridder, ‘heeft mij hare medewerking geweigerd, en mij naar den podestaat zelven verzonden. Deze heeft mij stilzwijgende aangehoord, en zijn antwoord in dezen brief, waarvan mij de inhoud onbewust is, gegeven.’ Dit zeggende overhandigde hij het geschrift, en koning WILLEM las: ‘*Heer grave ende coninc groetmagtigh! Meynet ghi dat ic mine luyden verraden*, *ende den lande opgheven wille*, *om geldt ofte ehre an dinen hove, en storten in onghemacke, wat onsre vadere in ehre ende vriheyt hebben beseten? Neen so is* SJAARDAMA *niet ghesint. Sendet mi ne meer solcke boetschappers als heere* WILLEM, *ne brife, da ik over waer si ne opene sel.*’(35) - Wie zou hier den toorn des konings beschrijven! ‘Gij hebt mij hatelijk gemaakt,

in plaats van mij dienst te doen!' riep hij, TEYLINGEN vol gramschap aanziende, en den brief van zich afwerpende uit. 'Gij hebt mijne toestemming in uw voornemen door uwe schoone woorden verrast; gij zijt oorzaak, dat mij eene scherpe beleediging wordt aangedaan, door een' man, wiens welwillendheid mij vroeger gebleken was. Gij hebt mij meer nadeel berokkend, dan voordeel aangebragt; - maar ik doorzie thans uwe baatzuchtige bedoelingen. - Vertrek uit mijn gezigt.' TEYLINGEN, die uit de wijze, waarop de podestaat zijn voorstel had ontvangen, zeer wel had kunnen vermoeden, hoedanig het antwoord in den brief vervat, zoude wezen, en die de ontevredenheid des konings, bij het lezen van denzelven wel had voorzien, keurde raadzaam, te zijner verschooning thans niets in het midden te brengen, en vertrok, zich vleijende de gunst van den vorst allengs wel te zullen herwinnen, en intusschen zich met de gedachte troostende, dat het, ingeval van mislukking, hem toegezegde geld, hem thans geworden moest. - Op het oogenblik, dat hij zich uit 's konings tegenwoordigheid verwijderde, vraagde heer DIEDERIK *van Kuyk* verlof. Heer DIEDERIK had naauwelijks op een voor hem minder gunstig oogenblik kunnen komen. Steeds aangedaan over den hoon, welken hij, met opzigt tot de zaken van *Vriesland,* moest verduren, was WILLEM minder dan ooit geneigd om zijne eischen, aangaande het erfgoed van CHRISTINA op te geven. Wat KUYK ook in het midden waagde te brengen, om het regt van zijne beminde op eene vrije bezitting van het voorouderlijk goed te betoogen,

hij ook aanbood, om, zonder hulde er voor te doen, de burggrafelijke waardigheid van *Leyden,* bij het aanvaarden van CHRISTINA'S hand, te mogen bekleeden, de koning was niet tot rede te brengen, en de jonge edelman zag zich genoodzaakt, om, wilde hij niet de schoone telg van *Wassenaar* verliezen, zich te onderwerpen aan de voorwaarden van den onbillijken voogd. Hij zwichtte dan, en het verkrijgen van zijnen wensch in deze, deed WILLEMS toorn over SJAARDAMA'S antwoord bedaren. CHRISTINA'S huwelijk dus vastgesteld zijnde, begreep de koning, dat het voegzaam wezen zou, de echtverbindtenis van zoo aanzienlijk eene persoon met eenigen omslag te vieren, en zijn genoegen over deze zaak, door het geven van een luisterrijk feest, aan den dag te leggen. Maar bij het nadenken hierover, trof hem bijzonder, wat hem al, sedert hij van de grafelijke tot de koninklijke waardigheid opgeklommen was, getroffen had, namelijk, de bekrompenheid van zijn hof, zoo wel te *Leyden,* als te *Haarlem,* te *Zierikzee* en elders. Zijne voorvaderen hadden zich wel met deze verblijven, (want paleizen kunnen ze niet genoemd worden,) kunnen vergenoegen; hij zelf had daaraan genoeg gehad, zoo lang zijne heerschappij zich slechts over, wat naderhand de zeven vereenigde provinciën geheeten heeft, meer middellijk of onmiddellijk uitstrekte, en hij de edellieden van zijne erfstaten alleen, als graaf te ontvangen had; maar nu hij met den titel van Roomsch - koning prijkte, nu hij over uitgebreide landschappen het gebied voerde, en (meende hij zeker) nog in grootere mate voeren

zou, nu hij reeds omringd van Duitsche grooten, al meer en meer soortgelijke vreemdelingen zou te ontvangen hebben, afgezanten van naburige vorsten zou moeten huisvesten, en misschien wel eens een' rijksdag in zijne oude erflanden willen uitschrijven, nu behoorde hij een aan zijnen rang meer geëvenredigd hof te bewonen; zoo redeneerde de jonge vorst. Terwijl hij naar de gewoonte van zijnen tijd, staande zijn tegenwoordig verblijf in *Holland*, het geheele land doortrok, om hier en elders regtzaken af te doen, was hij in zijne gedachten bezig met het uitzoeken van eene plaats, waar hij gevoegelijk zulk een paleis zou kunnen stichten. Niet ver van zijne moeder, niet ver van het verblijf zijner geliefde moei, in eene aangename landouwe, verlangde zich WILLEM te vestigen; welk plekje gronds vereenigde deze gewenschte voorwaarden beter dan het bosch, hetwelk een goed gedeelte van *Delfsland* besloeg en zich in *Rijnland* uitstrekte? Eens op een' helderen winterdag omtrent het laatst van Januarij 1250 dit bosch doortrekkende, om MATHILDA te *Loosduinen* te gaan bezoeken, en zich eene korte wijl in zijn, aan den noordelijken zoom van dat bosch staande jagthuis ophoudende, bepaalde zich 's vorsten keuze. ‘Hier,’ riep hij uit. ‘Hier wil ik mij een hof laten bouwen, hier zal mijn *tuin* mijn *hage* zijn!’ - Gij, mijne geëerbiedigde landgenooten, die thans, met *onzen* WILLEM aan uw hoofd, het vaderland bestiert! wanneer gij u in het bloeijende *'s Gravenhage,* kwijt van uwen gewigtigen post; of gij, die u aldaar komt verlustigen en langs den Vijverberg wandelende, het van ouds zoo-

genaamde *stadhouderlijke kwartier* aanschouwt, denkt aan den ouden tijd, aan zes honderd jaren geleden, en ziet in verbeelding, WILLEM, den tweeden graaf van *Holland* van dien naam, den grond leggen van het bovengenoemde kasteel, en daardoor oorzaak worden van het verrijzen eener stad, welke een der sieraden van ons vaderland is. - 's Vorsten bepaling gemaakt zijnde, was hij niet zoodra te *Leyden* terug, of hij gaf last tot het ten uitvoer brengen van zijn voornemen; alras werden hem plannen vertoond, en de kosten opgegeven, en toen WILLEM'S keuze gedaan was, vele handen aan het werk gezet, om den grond af te steken, het in den weg staande boomgewas en kreupelhout te rooijen, en de noodige bouwstoffen te verzamelen. Ware SICCO, 's konings trouwe raadsman, op dat pas tegenwoordig geweest, hij zoude naar allen schijn, met eene waarschuwing in het midden zijn gekomen, en den koning hebben in bedenken gegeven, hoe onevenredig zijne geldmiddelen aan de uitvoering van zijn ontwerp waren; maar de schildknaap was vertrokken, en de koning luisterde zonder tegenspraak te ontmoeten, naar de ingevingen van zijne ijdelheid! -

Voornemens zijnde, in de lente van het nu loopende jaar 1250, het vaderland weder te verlaten, om zijne belangen zoo in het *Luxemburgsche* als *Vlaamsche,* en in zijne *Duitsche* staten te behartigen, verlangde de koning, dat het huwelijk van zijne pupil, vóór zijn vertrek zou voltrokken worden, en daar zijn wensch in deze volkomen met dien des heeren van KUYK, althans, strookte, werd

de trouwdag op den 20st n April bepaald,(36) en *Haarlem* uitgekozen, als de plaats, waar, door den vorst, een luisterrijk feest ter eere van CHRISTINA en DIEDERIK zou gegeven worden. *Haarlem*,(37) reeds toen eene stad van aanbelang, met een vorstelijk huis (thans het raadhuis) en een daarvóór liggend ruim veld, toen *het zand* (thans de groote markt) genaamd, voorzien, was echter veel minder groot, dan wij het kennen. Wat nu de oude gracht heet, was de stads buitenwal ten zuiden en ten westen. Het *Spaarne* liep aan de oostzijde, niet door de stad, maar langs dezelve heen, en de drie eeuwen later, zoo beroemd gewordene *Kruispoort,* toonde haar einde aan de noordzijde aan. Het *Bakenes*, nu binnen de muren besloten, was toen eene voorstad, en genoegzaam waar de daar naast bij gelegene brug, over het *Spaarne* ligt, stond een sterke toren, welke *'s Gravenstien* geheeten werd. De aangename ligging van *Haarlem*, en de geschiktheid van *het Zand* om daar ridderspelen te houden, behaagde den koning grootelijks, en deed de genoodigden heen stappen over de moeijelijkheid der reize derwaarts, terwijl de ingezetenen, vereerd door WILLEMS keuze, en zich verlustigende in de gedachte van getuigen van hoffelijke vermakelijkheden te zullen wezen, om strijd hunne woningen(38) aanboden, om daar plaats in te ruimen, voor de grooten, die zich in het gevolg des graven, of van bruid en bruidegom, zouden bevinden. - Tegen den dag, tot het begin der feestviering bepaald, was alles in de stad in rep en roer, om behoorlijk in gereedheid te bren-

gen, wat tot de ontvangst van het hooge gezelschap enz. noodzakelijk was, en toen de koning verscheen, liep oud en jong naar den weg, langs welken hij zijne intrede deed, (een weg daarom naderhand de *Koningsstraat* genoemd, en nog onder dien naam bekend,) om hem naar zijn hof, al juichende, te geleiden. Het jeugdige paar, hetwelk hem volgde, trok voorts ieders aandacht tot zich; de schoonheid van CHRISTINA en de fraaije mannelijke houding van haren bruidegom, werden door de gemeente bewonderd, en de luisterrijkheid van den stoet der edellieden, die verder den trein uitmaakten, boezemde ieder ontzag en verbazing in. Behalve de namagen van de verloofden, zag men weldra te *Haarlem* bij een: heer DIEDERIK VAN DORP,[(39)] met zijne echtgenoot JOHANNA VAN VALCKENBURG; den jeugdigen heer *van Egmond,* wiens grootmoeder BADELOCH *van Amstel* was; WILLEM *van Berkhout;* FLORIS *van Adrichem;* ADRIAAN *van Blijenburg;* ALBERT BANJAARD, wiens kasteel in *Noord-Holland* nog half in puin lag, sedert de graaf *van Loon* het in 1203 verwoestte; BARTHOUT *van Assendelft,* die MARIA *van Heemskerk* ter vrouwe had; GIJSEN DUYK; ALPHERT *van Brederode* benevens zijne echtgenoot BEATRIX, de dochter van den graaf *van Hoorn;* FLORIS *van Borsele,* heer WOLPHERTS tweeden zoon; HENDRIK *van Voorhout,* wiens huisvrouw MARIA *van Schooten* hem vergezelde; FLORIS *van der Woude,* wiens wapen drie roode ruiten op een gulden veld, naderhand voor een ander verwisseld is; den heer *van Naaldwijk;* heer HENDRIK *van Alblas;* GOZEWINUS VAN CATS, eersten

edele van *Zeeland;* SIMON *van oud Haarlem,* die juist omtrent dien tijd zijn huis aan de karmeliter monniken in *Haarlem* afstond, DANIEL en HERBERT *van der Merwede*, op wier wapenschild van keel (rood) met eene zilveren fasce, thans vijftien besans of bollen van goud prijkten, ter gedachtenis en vereering van huns vaders dapperheid, bij de verovering van *Konstantinopel* in 1204 aan den dag gelegd; JAN den VIII^{ste}, heer *van Arkel*, wiens ligchaamskracht alle verbeelding te boven ging, zoo dat hij in staat was, wanneer hij te paard gezeten, een' stevig in den grond bevestigden paal omvatte, met zijne kniën en voeten het paard op te ligten, met BERTHA *van Ochten,* zijne echtgenoot en hunne twee zonen JAN en OTTO; twee roode fascen, gekanteerd onder en boven tegen elkander, op een zilveren veld, maakte zijn wapen uit; maar hij had dit teeken ter onderscheiding niet noodig, wijl zijne ongemeene lengte, hem terstond onder de hem omringende personen deed kennen. Al deze heeren en vrouwen van het hoogste aanzien, en nog meer, welke wij om niet langwijlig te worden, niet noemen, benevens vele Duitsche edelen met hun grooter of kleiner gevolg, binnen *Haarlem* gehuisvest moetende worden, daar het feest twee dagen duren zou, waren niet alleen de huizen der aanzienlijken vol gasten, maar zelfs de min gegoede burgers zagen de kleine vertrekken in hunne woningen, ja hunne werkplaatsen, in slaapkamers voor ridders, schildknapen en adellijke vrouwen veranderd, en keken verbaasd op, toen wapenrokken, zwaarden, helmen en spiesen, in plaats van hunne werk-

tuigen, aan de wanden hingen, of, met goud en bloemen geborduurde zijde stoffen kleederen, sierlijke hoofdhulsels, en met bont omzoomde mantels, over hunne armelijke tafels en zitbanken uitgespreid lagen; terwijl de wapenborden van wie zij gehuisvest hadden, boven de deuren hunner woningen vastgehecht waren. Velen onder de schamele gemeente waren genoodzaakt zich zeer te behelpen, ja zelfs eene dikwijls afgebrokene nachtrust voor lief te nemen; maar men stoorde zich daar weinig aan, deels door het vooruitzigt op winst, anderdeels door het verlangen naar het vermaak, hetwelk men zich van de feesten beloofde. Op den morgen van den eersten dag, kondigde reeds vroegtijdig het trompetten geschal aan, dat men zich te bereiden had tot het steekspel, hetwelk op het *Zand* stond gehouden te worden. Weldra zag de verbaasde menigte CHRISTINA *van Wassenaar* en de andere adellijke vrouwen zich op de voor haar gereed gemaakte verhevene zitplaatsen, vóór het vorstelijke verblijf verzamelen, en de ridders zich in het afgebakende perk, ten strijd bereiden. Het teeken tot den aanvang gegeven zijnde, werden dan nu vele van die roemrijke feiten bedreven, welke in menige boeken beschreven zijn, en daarom geene herhaling behoeven. De koning zelf, onderscheidde zich als naar gewoonte bij soortgelijke gelegenheden, en aan haren voogd, moest eindelijk de schoone CHRISTINA den prijs der dapperheid en behendigheid schenken, welken zjj liever aan haren bruidegom had zien te beurt vallen; doch dezen, hoe moedig ook, minder bedreven dan de vorst in het hanteren der wapenen, was het

niet gelukt zijn' tegenstrijder te overwinnen. - Den volgenden dag, werd de schoone gelegenheid, welke het ruime *Spaarne* aanbood, ten nutte gemaakt tot het houden van een spiegelgevecht op het water. In prachtig gesierde vaartuigen gezeten, terwijl het schoonste lente weder het schouwspel begunstigde, en aller harten tot vrolijkheid stemde, zagen de vrouwen aan, hoe hare echtgenooten, broeders, of minnaars, zich beijverden derzelver tegenstrevers met hunne lange spiesen te bereiken, te doen wankelen, te doen tuimelen. Daar alles in der minne geschiedde, werden dan ook degenen, die in het water nederploften, er spoedig uitgetogen, en gaven meer stof tot lagchen, dan tot verontrusting aan het overige gezelschap. Na het afloopen van dit, toch altijd meer of min gevaarlijke spel, werd, zoo als na het steekspel van den vorigen dag, een prachtige maaltijd ten hove gehouden, waar men den avond doorbragt, genoeg zaam op de wijze zoo als vroeger bij gelegenheid van het feest te *Delft,* beschreven staat. Intusschen had de burgerij van *Haarlem,* gevoelig over de eer, welke hare stad had genoten, op hare beurt iets willen doen, om hare dankbaarheid den koning te betuigen. Eer op den laatsten avond het hooge gezelschap uit een ging, werd de vorst gebeden zich met zijne gasten op het getimmerte te vertoonen, hetwelk de vrouwen bij het steekspel had bevat. Graaf WILLEM voldeed gereedelijk aan het verlangen der burgerij, en nu zag hij het zand allerwegen met in den grond geplante brandende fakkels en pektonnen gesierd en verlicht, en vóór

de plaats, waar hij zich bevond, eene soort van *theater* opgeslagen, waarop een paar minnezangers bij beurte zijnen lof en de erkentenis van *Haarlems* burgerij opzongen, in verzen, gelijk men die in MAERLAND en in MELIS STOKE vindt. Dit was eene verrassing, den vorst en het hooge gezelschap bij uitstek aangenaam; Een luid gejuich der omstaande menigte kondigde eindelijk aan, dat de rederijkers uitgesproken hadden; WILLEM groette zijne onderdanen op eene minzame wijze, keerde in zijn hof terug, en gaf nu hun afscheid aan zijne talrijke gasten. Na het genieten der nachtrust, werden door al de in *Haarlem* vreemde personen, de toebereidselen tot derzelver vertrek gemaakt, en na weinige uren, was de stad weder zoo stil, als zij voor het houden der feestviering plagt te wezen. De koning intusschen vroegtijdig opgerezen zijnde, verliet *Haarlem,* om een' uitstap te doen naar *Sparendam.* Dit armelijke gehucht, gelegen aan de uitwatering van de rivier het *Spaarne,* in het *IJ,* had reeds meer dan eens een verzoekschrift, ingezonden, om verlof te verkrijgen tot het graven eener bekwame doorvaart voor schepen, die van *Noord-* naar *Zuid-Holland*, met verschillende waren beladen, wilden overkomen. Graaf WILLEM, bedacht op het bevorderen van het welzijn zijner onderzaten, zich eene beschrijving hebbende doen geven van de ligging der plaats, en begrijpende, hoe voordeelig het verlangde voor het geheele land zou kunnen wezen, had besloten, nu hij in de nabuurschap was, die niet te verlaten, zonder met eigene oogen te zien, of inderdaad het voorstel

aangenomen kon worden. Heerlijk rees de zon boven de kimmen, toen de vorst te paard gezeten, met een klein gevolg de stad uitreed. Al aanstonds opende zich aan zijne oogen, een verrukkelijk natuurtooneel. Zijn weg liep heen door welige landerijen, met schoone runderen bezet; ter regterhand zag hij het *Spaarne* kronkelen, ter linkerzijde was het gezigt door boomgewas en duinen bepaald; voor hem uit, lag het prachtige huis te *Kleef,*[40] sinds ongeveer eene halve eeuw door ALIJD, de echtgenoot van graaf DIEDERIK VII gesticht, en zoo hecht gebouwd, dat het tegen de aanvallen van vijanden, of van den tijd, scheen bestand te zullen wezen. Verder komende werd, wel is waar, de grond die eerst zandig was geweest, moerassig, zelfs zoo, dat de graaf en zijne mannen zich verheugden, van op paarden gezeten te zijn, daar deze dieren somtijds tot op de helft hunner beenen door het water plassen moesten; maar liefelijk nogtans bleef het gezigt; oostelijk opkeerende, liet men ter linkerhand het boomrijk *Velzen* en *St. Aagtenkirck*[41] met deszelfs hoogen toren liggen, en *Sparendam* vertoonde zich aan den voet van den dijk, welken men nu opreed, gelegen. Verbaasd werd WILLEM aangestaard door de eenvoudige visschers, die het gehucht bewoonden, en daar vrij afgezonderd leefden; maar uitbundig was hunne vreugd, toen zij de oorzaak vernamen van 's graven komst; en toen hij, na alles bezien en het oordeel van de kundigste mannen der plaats gevraagd te hebben, ten aanhooren van de zamen gevloeide menigte zeide,[42] dat hij

verlof gaf tot het graven eener *spoije,* van vier en twintig voeten breed, door welke (van behoorlijke schutsluizen voorzien) tamelijk groote schepen in en uit zouden kunnen varen, mits betalende ter goedmaking van kosten en onderhoud, elk vaartuig twaalf, acht, of een minder getal *penningen,* naar gelang van de grootte van het schip; toen belette hij naauwelijks de gemeente hem op de schouderen te zetten, en in triumf het gehucht rond te dragen. Met zegenwenschen overladen, en wel tevreden over het goede, dat hij in dezen had volbragt, reed de koning nu langs eenen anderen weg naar *Haarlem* weder, de kortheid des tijds hem alleen belettende zich in het dorp *Sparenwoude,* waar hij nu langs reed, den reeds als kind door zijne bijzondere lengte uitmuntenden en bekenden KLAAS VAN KEITEN[43] te gaan zien. - Te *Leyden*, werwaarts zich de vorst nog op den eigen' dag begaf, wachtte hem wederom een feest, hetwelk weinige dagen later eenen aanvang nam, het was dat van de huwelijks-vereeniging, zijner aanvallige pupille. Op den bepaalden twintigsten April, werd de schoone bruid met eene staatsie, haren hoogen rang waardig, naar de *St. Pieterskerk* geleid, door SICCO'S gelukkigen medeminnaar. Hare moeder; mevrouwe van *Rijnsburg* ADA van *Holland,* 's konings oudste moei; de jonkvrouwe *van Delft,* vele van hare en van heer DIEDERIKS bloedverwanten vergezelden haar, en woonden benevens den koning en zijnen hofstoet, de inzegening van het echtverbond, dewelke door den hofkapellaan JOHAN *van Diest* verrigt werd, bij. Daarna verza-

melde zich behalve de genoemde personen, een talrijk gezelschap in de woning van de weduwe *van Wassenaar.* Al wat pracht en sierlijkheid kon bijzetten, was daar ten toon gespreid; maar schoon geene kosten gespaard waren, geene moeite was ontzien, en vele bevallige vrouwen zich te zamen bevonden, een ieder van de gasten was genoodzaakt te bekennen, dat geen voorwerp zoo schoon als de jeugdige burggravin was. Reine vreugde blonk uit hare liefelijke oogen; haar bruidegom staarde haar met verrukking aan, en de vrolijkheid van het gezelschap, werd door die van het jonge paar niet weinig verhoogd. Zoodat na den maaltijd *den Burg* te beklimmen, en daar in het doolhof elkander te verschalken, den jeugdigsten lieden van het gezelschap, eene aangename tijdkorting verschafte, en zij zich met scherts en lagchen eene geruime wijl bezig hielden, zonder zich om het vallen van den avond, en dus het naderende oogenblik der scheiding, te bekreunen. Intusschen was onder de mede genoodigden een persoon, wiens aanblik den koning hinderde; het was heer WILLEM van *Teylingen,* dien wij onder de feestvierenden te *Haarlem* niet gevonden hebben. Met voordacht had de koning hem de gelegenheid om daar te verschijnen, niet gegund. Sedert het voorgevallene aangaande den podestaat van *Vriesland,* was hij in WILLEMS ongenade vervallen, en had niet weder ten hove mogen verschijnen; maar zijne namaagschap aan de moeder der bruid, had hem den weg tot het huis van THEODORA gebaand. Diep gevoelig over de minachting, hem door 's konings voorbedacht ver-

zuim betoond, wilde hij nu de gelegenheid niet voorbijgaan laten, om zich zoo mogelijk met den vorst te verzoenen; te dien einde, daar zijne echtgenoot, die anders hare dagen stillekens op het kasteel *Teylingen* sleet, nu met hem was, verzocht hij, na den maaltijd, zijne moei THEODORA, ODA aan den koning voor te stellen. CHRISTINA'S moeder voldeed, zoodra zich daartoe eene gepaste gelegenheid opdeed, aan zijn verlangen; de koning fronste het voorhoofd, en wilde zich afwenden, maar de bevende ODA daar voor zich ziende staan, en op eens begrijpende, dat *zij* geheel geene schuld had, aan haars mans bedrijf, liet hij zijne gewone goedhartigheid de overhand nemen, en sprak vriendelijk met de onschuldige vrouw. TEYLINGEN, die van verre bespiedde, hoe zijne ODA zou ontvangen worden, zag niet zoodra, dat alles wel ging, of hij trad toe, boog zich ootmoedig, en kuste des konings hand. Doch naauwelijks werd de vorst hem gewaar, of hij hernam al zijne fierheid; wierp een' blik vol verontwaardiging op hem, en zeide, zich omkeerende: ‘Laat mij, ik heb aan SJAARDAMA geene boodschap meer!’ - TEYLINGEN beet zich de lippen en verkropte zijne spijt; doch van nu aan woelde in zijn hart een haat, van welken wij de uitwerksels nader zullen leeren kennen. Natuurlijk was alle vreugd van het feest voor heer WILLEM verloren, en des konings genoegen door het voorgevallene gestoord; deze wendde dan ook, lang eer het gezelschap scheidde, de veelvuldigheid der bezigheden voor, welke hem des anderen daags wachtten, en keerde naar zijn hof terug.

Eindnoten:

(35) Bl. 96. Deze brief is te vinden bij WINSEMIUS, Cronijk van *Vriesland.* De soort van taal, heb ik naar MELIS STOKE gevolgd. NB. Het *ne* dat daarin voorkomt, is te zeggen *niet;* het *overwaer, voorwaar.*

(36) Bl. 101. Den tijd van dit huwelijk (overigens met de waarheid overeenkomstig) heb ik een weinig vervroegd. De verbindtenis tusschen de twee genoemde personen had eerst plaats in 1251 of 1252.

(37) Bl. 101. Voor hetgene *Haarlem* betreft, vergelijke men met den tekst: VAN OOSTEN DE BRUYN, beschrijving van *Haarlem.*

(38) Bl. 101. Er bestonden in dien tijd nog geene herbergen.

(39) Bl. 102. Al deze personen en wapens volgens VAN LEEUWEN, Batt^{a}. Ill^{a}.

(40) Bl. 107. Het huis *te Kleef* (waarvan thans slechts een geringe bouwval meer over is) is door ALIJD, of later door WILLEM KUSER, hofmeester van MARGARETHA van *Kleef*, gebouwd, en wel in 1392. Ik heb, om van gemelde huis te kunnen spreken, de eerste overlevering verkozen.

(41) Bl. 107. *St. Aagtenkirck* of *Aagtendorpe* heette in koning WILLEMS tijd, wat wij nu de *Beverwijk* noemen.

(42) Bl. 107. Graaf WILLEMS komst te *Sparendam* wordt niet door de historieschrijvers gemeld, maar wel verhalen zij de zaak van de *Spoije* enz., evenwel schijnt die een weinig later, namelijk in 1253, plaats gehad te hebben, en door, door sommige Heemraden geopperde zwarigheden, toen nog niet tot haar beslag gekomen te zijn. Zie VAN OOSTEN DE BRUYN, Boek I. bl. 58; en MEERMAN, D. II. bl. 254.

(43) Bl. 108. KLAAS VAN KEITEN leefde omtrent A^{o}. 1300, zegt SMIDS, in zijne Schatkamer van Nederl. Oudheden.

XI[de] hoofdstuk.

Zoo lang de heer van *Teylingen* afwezend was geweest, had RIKA eenige verademing genoten. De goedhartige ODA had aan het verlangen van RUPERTUS, dat zij zich over de gevangene zoude ontfermen, niet kunnen wederstaan, maar had haar in een klein vertrekje van het kasteel geplaatst, haar eenig werk te doen gegeven, en haar meer als onder opzigt staande, dan als in hechtenis zittende, behandeld. Heer WILLEMS terugkomst uit *Vriesland* was door eene nieuwe opsluiting voorafgegaan geworden, dewijl ODA haren echtgenoot vreesde, en zonder zijne toestemming, wanneer hij te huis was, zelfs niet goedertieren durfde zijn; maar het scheen als had *Teylingen* de jonge dochter vergeten; zonder dat hij naar haar vernam, gingen ettelijke dagen om. Eindelijk vraagde RUPERTUS, of de tijd nog niet daar was, dat hij zijne belofte zoude vervullen, en de vrijheid wedergeven aan RIKA, die zoo lang was vast gehouden geweest. ‘Wat gaat mij RIKA aan,’ antwoordde WILLEM vol toorn, ‘men spreke mij van haar niet meer, zij boete levenslang in den kerker, voor hare halsstarrigheid; ik heb thans wel aan andere zaken, dan aan een bevallig aangezigt te denken.’ Zoo triumfeerde thans eene nieuwe drift, de zucht tot herwinning van 'skonings

gunst, in *Teylingens* boezem over de liefde, die hem een' tijd lang bezig gehouden had; en nadat hij WILLEMS schamper antwoord op de bruiloft, had ontvangen, was hij minder dan ooit tot aandoeningen van teederheid gestemd. Intusschen had RUPERTUS, toen de kleederen van HERMAN, welke RIKA gediend hadden, en het kruisifiks ten voordeele van den heer *van Teylingen* verkocht waren, zich den eigendom van laatstgenoemd kleinood verzekerd, in de hoop, dat het misschien eenmaal tot nut der lijdende gebruikt zou kunnen worden, en toen SICCO zijne pelgrims reize begon, had hij, na den schildknaap met de omstandigheden der twee Sassenheimer personen eenigzins bekend gemaakt te hebben, het dezen toevertrouwd, om misschien tot het wedervinden van HERMAN, indien hij nog in leven was, te kunnen bijdragen. SICCO, die zelf door eene hopelooze liefde lijdende was, had deernis met twee lievenden, door droevige omstandigheden gescheidenen betoond, en beloofd alles, wat wezen kon, in het werk te zullen stellen, om iets van den jager te vernemen, en hem zoo mogelijk tot hulp van RIKA te doen toesnellen. Laat ons nu zien, wat inderdaad met HERMAN voorgevallen was.

Na het overgaan van *Keizerswaard,* terwijl het krijgsvolk daar, over de behaalde overwinning jubelde, en in deszelfs uitgelatene vreugde, niet meer aan de gekwetste of gesneuvelde makkers dacht, begaven zich eenige geestelijken uit een, tusschen genoemde vesting en de stad *Dusseldorp* gelegen, klooster naar de plaats, waar de verzuimde lijders lagen, deels om die te

helpen, en naar hunne verblijfplaats over te voeren, deels om te zoeken, of ook eenig wapentuig van belang, of sieraad van waarde op het slagveld te vinden was. Door hen werd HERMAN, in wien zij nog eenig leven bespeurden, van onder vele lijken van daan gehaald, op eene draagbaar, van wilgen takken zamengevlochten, gelegd, en zoo in hun klooster gebragt. Lang lag hij daar bewusteloos, en in een' staat, die zijne goedwillige oppassers aan zijn behoud deed twijfelen, maar allengs namen zijne jeugdige krachten de overhand over het geweld der smarten; de monniken bespeurden beterschap, en hadden eindelijk het genoegen, den jager onder hunne minst bedenkelijke lijders te mogen tellen. Maar nadat het gevaar niet alleen geweken was, maar de herstellende zieke van tijd tot tijd eene kleine wandeling deed, bleef HERMAN moedeloos en droefgeestig, steeds krachteloos, en te zeer bedrukt naar den geest, om zelf tot zijne geheele herstelling veel mede te werken. ‘Ach,’ zeide hij, toen de paters hem daarover hunne verwondering te kennen gaven: ‘Ach ik heb niets meer, waarom ik zou wenschen te leven, mijne moeder is dood, mijne geliefde heb ik op eene schrikkelijke wijze verloren, dit heeft mij JELGERT *bij den hoek*, een mijner bekenden, toen hij hier langs naar *Ingelheim* trok, verzekerd, hij had het in *Holland* van geloofwaardige menschen gehoord; mijn landsheer toont, dat hij zich niet om mij bekommert! hadt gij mij slechts op het slagveld gelaten! Ik geef om mijn land, ja om het leven niets meer!’ Allengskens evenwel won de

lijder in krachten aan, en in den herfst van het jaar 1249 was het hem mogelijk zijnen weldoeners door het uitoefenen van zijne bekwaamheid in het jagen, eenige geschenken tot betooning zijner dankbaarheid aan te bieden. Zoo door zijne bereidwilligheid in deze, als door andere hetzij huisselijke kleine diensten te bewijzen, of zich ten voordeele der monniken, met den veldarbeid bezig te houden, maakte zich HERMAN den kloosterlingen aangenaam, ja bijkans onmisbaar, en hij bleef stil bij hen. In den avond van een' der eerste dagen van April 1250, terwijl de vesper gezongen werd, en de stemmen der kloosterlingen, tot buiten het bestek der kerkenwanden drongen, mengde zich eensklaps eene vreemde stem met het koorgezang. Kort daarop werd aan de voorpoort geklopt; die werd geopend, en een jong man, mager, bleek van gelaat, ros van baard en haren, in wiens wezenstrekken, kommer en verdriet gegrift stonden, vraagde om huisvesting voor eenen nacht. Zijn van voren opgeslagen hoed,[44] met schelpen versierd; zijn lange zwarte mantel, onder welken een haren kleed zich vertoonde, het touw met knoopen, dat hem ten gordel strekte, en in lange einden nederhing, zijne ongeschoeide voeten, en de staf, aan welks boveneinde een bedelaarsnap vastgemaakt was, welken staf hij in zijne linkerhand hield, terwijl hij met de regter de paters groette, deden hem al aanstonds voor een' pelgrim erkennen, en als zoodanig met blijdschap ontvangen. Toen hij binnen getreden, en nedergezeten was, werd HERMAN *de Jager* geroepen,

om den vreemdeling water ter verfrissching van zijne gezwollene voeten, en eenige ververschingen aan te brengen. De pelgrim hoorde dien man gebrekkig Hoogduitsch spreken, en vraagde hem daarop in het Nederduitsch, wie hij was. Sinds lang hadden geene aangenamere toonen in des Sassenheimers ooren geklonken: 'Hoe!' riep hij met verbazing uit, 'eerwaarde pelgrim, mag ik in u een' landgenoot vinden! een' onderdaan, als ik, van *Hollands* edelen graaf, van koning WILLEM?!' - De pelgrim sprak: 'O ja, ik ben.... of wel ik was zijn boezemvriend!' - Inderdaad het was SICCO dien HERMAN ontmoette, en schoon zij elkander niet persoonlijk hadden gekend, ten minste de schildknaap den eenvoudigen leenman van TEYLINGEN niet, hadden zij beiden in het beleg van *Aken,* en het bestormen van *Keizerswaard* onder WILLEMS vanen gediend.

Terstond viel SICCO de boodschap, met welke hij door RUPERTUS belast was, in; hij vraagde dan den naam van den onbekende, en hoorde dien niet, of hij riep uit. 'Ja ik erken het, ik heb wél gedaan door mij op reis te begeven, de hemel is met mij, mijn togt zal voorspoedig zijn!' - 'HERMAN, zijt gij de jager van den heer van *Teylingen* geweest; was de naam uwer moeder BERTHA, zoudt gij een kleinood herkennen, dat aan die vrouw toebehoord heeft?'.... 'In hare armoede,' viel hem de verbaasde HERMAN in de rede, 'had zij niets dan een zilveren kruisifiks, hol aan de achterzijde, aan de keerzijde opgewerkt met het beeld van onzen Heer! een ringetje was boven-

aan bevestigd; met eene zwarte koord daardoor gehaald, droeg mijne moeder het gestadig om den hals. O menigmalen heb ik als kind op haren schoot gezeten, met dit kleinood gespeeld, en later hetzelve kussende, voor de oude BERTHA gebeden!' - SICCO de beschrijving van het kruisje, welke HERMAN gaf, volkomen overeenkomstig met het voorwerp vindende, haalde het van onder zijn' mantel ten voorschijn, en liet het den jager zien. Deze vatte het met geestdrift aan, en drukte het aan zijne lippen; maar eensklaps liet hij de handen zakken, en zeide op een' treurigen toon: 'Ach! het is dus maar al te zeker, mijne goede moeder is dood; want anders zou zich dit huwelijkspand niet in vreemde handen bevinden!' SICCO bevestigde door zijn stilzwijgen, de overtuiging, die HERMAN dien aangaande had. Nu vervolgde deze met diepe bedruktheid en eene flaauwe stem: 'Ik had ook eene geliefde - haar naam was RIKA, - zij heeft zich, zeide men mij, uit wanhoop van het leven beroofd, - uit het water der gracht, die *Teylingens* slot omringt, en waar zij zich ingestort zou hebben, wordt dikwijls hare stem al klagende opkomende gehoord, - en haar geest waart bij nacht om de verlatene hut van BERTHA rond!'.... 'Neen! goede HERMAN, neen,' hervatte SICCO: 'men heeft u kwalijk onderrigt, uwe RIKA leeft!' 'Zij leeft!!' gilde HERMAN, 'en ik bleef hier ver van haar, mijnen tijd nutteloos slijten. - O paters, geeft mij verlof, morgen vlieg ik naar *Holland* terug!' - Nu bleef voor den schildknaap de

moeijelijke taak nog over, van het ware, zoo treurige lot van RIKA aan haren minnaar bekend te maken; hij kweet zich met behoedzaamheid van dien pligt, de tijding doorboorde het hart van den jongman; maar zijn verlangen om huiswaarts te keeren, en te zien, wat hij mogelijk ter verlossing zijner geliefde zou kunnen doen, werd er door vermeerderd, en schoon de paters hem gaarne in hunne dienst gehouden hadden, vermogten zij hem niet te wederstreven; den volgenden dag na hartelijk afscheid van hem genomen, en SICCO zijnen vurigen dank voor de overgebragte tijding betuigd te hebben, verliet hij het klooster en sloeg den weg naar *Holland* in; terwijl de schildknaap den zegen van de monniken op zijne gevaarvolle reize ontvangende, en met eenigen teerkost voorzien zijnde, zijne bedevaart voortzette. - Gevaarvol, en hoogst moeijelijk te volbrengen, was inderdaad de reis, welke SICCO ondernomen had; behalve het bezwaarlijke van het altijd te voet, en wel barvoets, trekken over bergen, door digte bosschen, langs ongebaande wegen, het verduren van de zomerhitte op opene velden, bij dag, of van de koelheid der nachten onder den blooten hemel, en het somtijds ondergaan, van de kwellingen, door honger en dorst veroorzaakt, had hij, roovers die bij nacht uit hunne schuilhoeken op de reizigers aanvielen, of stroopende krijgslieden, welke in die onrustige tijden *Duitschland* in alle rigtingen doorkruisten, te vreezen. Dan hij moest voor een schuldig voornemen boeten, zijn geweten klaagde hem aan, - en wat zou men

niet willen doorstaan, om verlorene zielsrust te herwinnen! - hij had eene ongeoorloofde liefde uit te delgen, zijn hart klopte evenwel nog voor CHRISTINA, en wat zou men te zwaar achten, om eene neiging, die nimmer voldaan kan worden, te overwinnen! Zoo gevoelde, zoo redeneerde de schildknaap, zijnen eenzamen togt vervolgende, dan eens met meer, dan eens met minder moed, den reeds afgelegden weg, en dien welken hij nog af te leggen had, berekenende. Op een' zeer heeten dag, van de maand Julij, had de koele lommer van een paar schoone eikenboomen, die reeds eeuwen lang de stormen verduurd, en de bliksemstralen getrotseerd hadden, en die hunne wortels uitstrekten, tot aan een helder beekje, dat een twintigtal voetstappen van hunne stammen af, zachtkens tusschen deszelfs rotsige boorden heen vliette, den reiziger aangelokt, om daar een weinig rust te nemen, en zijn sober middagmaal te gebruiken. Terwijl hij daarmede bezig was, hoorde hij, zoo het scheen, aan de overzijde der beek, uit de bergen, die de vallei op eenigen afstand bepaalden, een geruisch, hetwelk eerst flaauw en als het suizen des winds, allengkens duidelijker en onderscheidenlijker als een feestgezang, door vele stemmen aangeheven, hem in de ooren klonk. Het duurde niet zeer lang, of hij zag werkelijk een aantal vrolijke, welgekleede landlieden, die een paar met bloemen bekranste jonge personen, bruid en bruidegom, naar allen schijn, volgden, en tot binnen eene kapel, wier toren het digte eikenloof SICCO belet had te

bemerken, maar welken hij nu gewaard werd, vergezelden. ‘Een paar gelukkigen!’ riep de schildknaap onwillekeurig uit. ‘Helaas moet mij dan overal iets aan mijn droevig lot doen denken, moet allerwegen mij iets komen herinneren, dat ik verlaten op deze aard, aan niemand dierbaar ben!’ - ‘Aan niemand dierbaar te wezen, is het benijdenswaardigste lot, het maakt ons los van deze wereld, en voert de gedachten ten hemel op!’ - zeide, een man in monniken gewaad, die SICCO'S uitroep gehoord had, en bezijden hem was komen staan. De schildknaap zag hem verwonderd aan, en de monnik vervolgde. ‘Mijn zoon! gij ziet in mij een' man, die veel van de menschen heeft moeten lijden. Onder HENDRIK *van Courtenay* naar *Konstantinopel* vertrokken, ben ik door de *Sarracenen* gevangen gemaakt, jaren achter een heb ik allerlei mishandelingen moeten ondergaan, eindelijk uit de slavernij der ongeloovigen verlost, ben ik vele gevaren doorworstelende, in *Italië*, mijn vaderland, terug gekomen. Ik had daar een' ouden vader gelaten, hij herkende mij niet, de droefheid over mijn weerbarstig lot, had hem van het verstand beroofd, - zij, met wie ik in den echt had moeten treden, was de echtgenoot van een' ander geworden, een klein landgoed, dat ik in eigendom bezeten had, was door de schuldeischers van mijn' vader in beslag genomen, ik had niets om het uit hunne handen te lossen, ik ging met mijn' vader rond, om aalmoezen te vragen, die mij dikwijls onbarmhartig geweigerd

werden, eindelijk bezweek de oude man, aan al zijn leed; ik nam dit monniken gewaad aan, en zegde de samenleving vaarwel; nu woon ik in gindschen rots als kluizenaar; ik heb de kalmte des gemoeds, door dagelijksche boeten voor mijne bedrevene zonden terug gevonden; ik ben wel nog op de aarde, maar al mijne gedachten zijn op de hemelsche dingen gevestigd; kom met mij jongeling, open mij uw hart; welligt zal ik u troost kunnen geven!' - De uiterlijke houding van den monnik en zijne openhartigheid, boezemden SICCO vertrouwen in, hij volgde hem naar zijne vreemdsoortige woning, en vertoefde daar tot den volgenden dag. Gelijk de gesprekken van den kluizenaar hem behaagden, zoo vond deze, wat hij verhaalde, ook belangrijk genoeg, om er met aandacht naar te hooren, en eene soort van vriendschap greep tusschen beiden plaats, welke voor het minst SICCO'S leed verzachtte, door dien hij openhartiglijk met iemand spreken kon. De reden van SICCO'S uitroep, welke aanleiding tot 's paters toespraak gegeven had, werd nu gevraagd, en beleden. 'Ik beminde,' zeide de schildknaap, 'een medeminnaar openbaarde zich, ik wilde hem verpletten, - en daarom draag ik dit pelgrims gewaad!' - 'Heil u, mijn zoon!' zeide de kluizenaar, 'dat gij uw' lust naar bloed hebt laten varen, - en u der opgelegde tucht hebt onderworpen; houd moed; de hemel zal met u zijn, en u voor uwe opoffering loonen. Schoon de monnik gezegd had, dat van alles los te wezen, het hoogst geluk op aarde was,

logenstrafte hij zijne eigene stelling door het verlangen, dat hij betoonde, om langer den pelgrim bij zich te houden, en gaf zoo doende een nieuw bewijs, van de zucht naar de gezelligheid, welke zoo wijsselijk door den Schepper, in den boezem van ieder mensch is geplant; maar SICCO wilde vertrekken, hoe mistroostig hij was, de wereld had voor hem, al hare aanlokkelijkheden niet verloren, hij haakte naar het volbrengen van zijne aangenomene reis, om zoo veel te spoediger den terugtogt aan te kunnen nemen; en hoe verdienstelijk hij ook de leefwijze van den kluizenaar mogt vinden, de lust bekroop hem niet, om eene dergelijke leefwijze te leiden. De monnik wilde hem eenige dagreizen vergezellen, en dit was hem aangenaam; eindelijk bevonden de reizigers zich aan de grenzen van *Duitschland.* De kluizenaar mogt, volgens eene gelofte, die hij gedaan had, die grenzen niet overschrijden; zoo was dan het oogenblik des afscheids daar; de grijsaard en de jongman omhelsden elkander, de eerste gaf den anderen zijnen zegen, en zoo nam eene ontmoeting een einde, die ettelijke dagen ten minste SICCO getoond had, dat hij niet van het menschdom verlaten was. Hoe meer laatstgenoemde de grenzen van het *Duitsche* rijk achter zich liet, hoe meer de zwarigheden der reize zich voor hem vermenigvuldigden. Het nederrijk, werd in die dagen door den Griekschen keizer JOHANNES DUCAS VATACES,[45] geregeerd, maar de *Latijnen* of *Franschen* onder BOUDEWIJN II, hadden *Konstantinopel* en een groot deel van het oude *Grie-*

kenland in bezit. De oude grondeigenaars streden gedurig tegen de vreemde veroveraars, en bragten die vaak zeer in het naauw, terwijl zij (de *Grieken* namelijk) wanneer er zich eenige gelegenheid toe opdeed, hunne magt door invallen in de landen hunner naburen, steeds trachtten te vergrooten. Met dit oogmerk voerde VATACES omtrent dit tijdstip, krijg tegen de *Bulgaren,* maakte zich meester van *Thessalonika,* en benaauwde van die zijde de Fransche bezittingen zeer. Om reden van gedurig heen en weder trekken van krijgsbenden, en het onveilige der wegen, besloot onze reiziger dan zich zoo weinig mogelijk landwaarts in te wagen, en zich liever de moeijelijkheid te getroosten, van het bergachtig *Bosnië* en *Albanië* door te gaan. Van daar het land zuid-oostwaarts op doortrekkende, stak hij op het eiland *Negropont* over, en rustte, na zoo vele bezwarenissen doorgestaan te hebben, in de stad van denzelven naam eenige dagen uit. Intusschen zocht en vond hij plaats op een schip, hetwelk naar *Klein-Azië* zoude stevenen, vertrok op den, door den schipper bepaalden tijd, en kwam zonder verderen hinder aan wal. Dan, voor Christenen was het, in die tijden reeds, ten uiterste bezwaarlijk het *Heilige Land* te doorreizen, en het heilige graf te genaken. Niets bleef den *Franken* van de veroveringen van GODEFROI VAN BOUILLON meer over, dan *Ptolemaïs. Jeruzalem* was sedert drie en zestig jaren weder in het bezit der koningen van *Perzië* gevallen, en zonder toelating van de *Sarracenen,* aan wier spotlust zij ter prooi waren, konden

geene Christenen, de plaatsen bezoeken, welke het oogwit hunner pogingen uitmaakten. SICCO, evenwel, zich liever alle beleedigingen en tegenstrevingen der ongeloovigen willende getroosten, dan in het volvoeren van zijn oogmerk, te leur gesteld worden, slaagde in zijn voornemen. De Franciskaner monniken, wie het klooster van *St. Salvador* in eigendom toebehoorde, van zijne aankomst verwittigd zijnde, kwamen hem vriendelijk te hulp. Hieromtrent zullen wij in het vervolg een nader verslag gegeven vinden, thans verlaten wij den pelgrim voor eene wijl, en willen de aandacht eens weder vestigen, op hetgeen met HERMAN den jager, sedert zijn afscheid van den schildknaap was voorgevallen.

Eindnoten:

(44) Bl. 114. Zie VAN KAMPEN, Historie der Kruistogten.
(45) Bl. 121. Dit is volgens LE BEAU, *Histoire du Bas Empire.*

XII^{de} hoofdstuk.

Met een hart, waarin blijdschap over het nog in leven zijn van RIKA zich met droefheid over haar lot, en met twijfelachtigheid aangaande het mogelijke van hare bevrijding, vermengde, spoedde zich HERMAN, toen hij het klooster verlaten had, naar *Sassenheim.* Met voorzigtigheid willende handelen, besloot hij, zich daar niet op eens bij helder daglicht te vertoonen, maar eerst bij nacht, daar de maan hem gunstig was, het dorp in te komen, en misschien als een vreemde reiziger bij een' of an-

deren landbouwer een nachtverblijf te zoeken. Hij wikkelde zich dan, toen hij het dorp naderde, in zijnen mantel, sloeg de kleppen van zijne muts neder, en vraagde bij een' grijsaard, wiens armoedige omstandigheden hij kende, den nacht in zijne schuur te mogen doorbrengen, eene gunst, waarvoor hij hem des anderen daags betalen zoude. Hij bemerkte, dat de oude man hem meer uit vrees, dan uit herbergzaamheid, zijne bede toestond, en meende door het veranderen van zijne stem, geheel onbekend te zullen blijven; maar naauwelijks was hij in een' hoek van de woning gaan zitten, of de schoonzoon van den oude, die te *Voorburg* woonde, maar sinds een dag of twee, om bezigheden te *Sassenheim* was, trad binnen, en begon, na zijn' vader gevraagd te hebben, welke vreemde gedaante hij daar bij zich had, HERMAN van nader bij te bezien, en aan te spreken. Deze behield uit vrees van zich te verraden, het stilzwijgen, maar de rouwe gast, pakte hem stevig aan, en zeide: ‘Indien gij een mensch zijt, zoo spreek!’ HERMAN ligtte het hoofd op, en zag den man strak in het aangezigt, als om hem zijne onheuschheid te verwijten. Schrik beving nu den eerst zoo stoutmoedige. ‘Het is de geest van den jager!!’ gilde hij, sidderend terug deinzend. ‘Vader! hoe liet gij dit spook in uw huis!’ - De oude stond roerloos van ontsteltenis daar, terwijl de zoon pogingen deed, om hem met zich het huis uit te trekken. HERMAN vreezende, dat zij rumoer in het dorp verwekken, en zijne zaak zoo doende benadeelen zouden, rees op, wierp

zijne muts en zijnen mantel af, nam zijne gewone stem weder aan, en zeide. ‘ZWEDER, ontzet u niet, ik ben niet de geest, maar de levende persoon van den jager, het gerucht van mijn' dood is valsch geweest!’ Niet gemakkelijk viel het de verschrikten tot bedaren te brengen, en te overtuigen, dat HERMAN niet uit het graf, maar uit de nabuurschap van *Keizerswaard* teruggekomen was; eindelijk toch lieten zij zich overhalen, om met hem neder te gaan zitten, en het verhaal van zijn wedervaren aan te hooren. Dit bij hen geloof gevonden hebbende, stelde de jager hen verder in zijn vertrouwen, zeide: dat hij vernomen had, dat RIKA leefde, en verzocht ZWEDER met hem naar het kasteel te gaan; maar hiertoe was deze niet te bewegen; hij hield het sprookje staande, dat aangaande het meisje in omloop was, en wilde zich niet blootstellen aan het hooren van hare uit het water der gracht, opkomende stem! zoo zeide dan HERMAN, dat hij alleen den gevaarvollen togt wilde ondernemen, en ging het huis uit, na zich weder met de muts bedekt, en in zijnen mantel gewikkeld te hebben. Zoo sloop hij langs de muren van het Teylinger kasteel, aan de overzijde van de gracht, die het omringde. Lang luisterde hij al voortgaande, maar hoorde niets, eindelijk, zich voor den halfronden toren bevindende, die het slot aan de oostzijde bepaalt, trof werkelijk eene klagende stem zijne ooren. ‘RIKA zijt gij het, dierbare RIKA,’ riep hij nu: ‘O zoo verhef uwe stem nog eenmaal!’ - ‘Mijn HERMAN! verlos mij!’ klonk hem in de ooren,

meer kon hij door den wind en het geblaf der honden van het kasteel, die door zijn geroep ontwaakt waren, niet hooren, maar dit was over genoeg. Hij wist nu, waar zijne RIKA gevangen zat, en wanhoopte niet, haar met geweld te verlossen, door de gracht over te zwemmen, en haar door het kleine venster, dat hij bemerkt had, heen te halen, indien hij met bidden en smeeken, van heer WILLEM niets verkrijgen mogt. Wel was het bedoelde venster met ijzeren bouten verzekerd; maar het scheen HERMAN toe, dat niets zijne krachten zou wederstaan, en met hoop vervuld, keerde hij, zich nu niet langer bij het kasteel durvende wagen, daar het hondengeblaf, eenige beweging onder de wachten, die de poort, en de eenigzins noordelijk op gelegene valbrug bewaakten, scheen veroorzaakt te hebben, naar *Sassenheim* weder! Ver van den bloohartigen ZWEDER moed in te boezemen, om hem behulpzaam te wezen, bemerkte HERMAN alras, dat hij door te zeggen, dat hij RIKA'S stem had gehoord, eer diens geloof aan het sprookje versterkte, dan hem overtuigde van het leven, der jonge dochter; hij zeide dan alle hoop op medewerking van dezen kant vaarwel, en besloot zich den volgenden dag tot RUPERTUS te wenden, zich vleijende, dat deze iets vermogen, of ten minste hem goeden raad geven zou. Zijne komst baarde den goeden kapellaan zoo veel verwondering, als vreugde. ‘Mijn zoon,’ zeide hij, ‘gij keert ter goeder uur. De heer van *Teylingen* ligt zeer gevaarlijk krank; hem tot medelijden te stemmen, zal mij nu,

mogelijk wel, gemakkelijker dan in zijne gezonde dagen wezen; heb slechts geduld, ik vertrouw dat ik RIKA'S verlossing zal kunnen bewerken.' RUPERTUS bedroog zich niet in zijne verwachting. Razend van spijt over de mislukking van eene tweede poging, welke heer WILLEM gedaan had, om weder in gunst bij den koning te komen, had zelfs het ontvangen van het loegezegde geld, hem niet tot bedaren kunnen brengen, en de aandoening van zijn geheele gestel, had hem eene krankheid op den hals gehaald, die de zorgvuldige, in het bereiden van geneesmiddelen, uiterst bedrevene ODA, aan zijn behoud deed wanhopen. Het geroep van HERMAN was op het kasteel gehoord; maar had daar anders niet bewerkt dan vrees. Het geloof aan rondwarende geesten, en spookverschijningen, zoo algemeen, dat wat men ongewoons des nachts of zag, of zich verbeeldde te zien, of hoorde, aan bovennatuurlijke oorzaken werd toegeschreven, had de aandacht van ODA, die bij den kranken WILLEM waakte, en van sommige der bedienden, opgewekt; het waren de Elven[46] of de witte wijven, zeide de een; het waren de Nikkers of Watergeesten, zeide een ander. ODA bepaalde dit niet, maar meende een voorbeduidsel van haar echtgenoots aanstaanden dood, in het nachtgedruisch te bemerken; iets waarin zij door het huilen en blaffen der honden, versterkt geworden was. Haar schrik en angst had zij den zieke niet kunnen verbergen, en hij die door kwelling van het geweten, zoo wel als door ligchaams smart gefolterd werd, was nu meer dan immer gestemd,

om aan hetgeen RUPERTUS hem wilde voorstellen, gehoor te verleenen. Op den morgen toen HERMAN met den kapellaan gesproken had, vervoegde zich deze bij den zieke, en in hem nog grooten lust om in het leven te blijven bemerkende, zeide hij: ‘Berouw over uwe zonden en verbetering, van hetgeen verbeterd kan worden, is een noodzakelijk voorvereischte tot uw herstel. Herinner u RIKA, dat rampzalige slagtoffer van uwen toorn. Heeft zij niet lang genoeg voor eene jeugdige onvoorzigtigheid geboet? Gij, die vergeving verlangt, van den oppersten regter, wilt geene vergeving schenken, aan wie tegen u heeft misdaan! Aan wie geene barmhartigheid bewijst, zal geene barmhartigheid bewezen worden. Red uwe ziele van de hel door nog bij tijds de gevangene in vrijheid te stellen, of draag tot uwe genezing bij door dit goede werk te verrigten.’ RIKA de zijne te maken, was nog wel altijd iets, dat WILLEMS verbeelding streelde, maar kon hare vrijstelling hem, of van lijden in de toekomst, of van ligchaams smarten bevrijden, zoo kocht hij, haar ten minste voor het oogenblik, aan de zamenleving terug gevende, dit goede, nu de wraaklust de liefde in hem verdoofde, tot eenen geringen prijs; zoo redeneerde de altijd baatzuchtige kranke; maar nog antwoordde hij niets; toen vervolgde RUPERTUS. ‘HERMAN, uw jager, is op het dorp gekomen,’ - ‘Hoe!’ riep heer WILLEM zoo hard als zijne krachten het hem toelieten: ‘hoe is de jager uit den dood verrezen, of is het zijn geest, die hier ver-

schijnt, om mij te kwellen!' - 'Hij is het in eigen' persoon,' hernam RUPERTUS, 'hij eischt van uwe handen zijne bruid terug, en wee u, zoo gij haar niet goedschiks aan hem geeft, want dan zijt gij uw leven niet zeker, indien gij mogelijk in welstand weder onder uwe vassalen verschijnt.' Nu zwichtte de door zijne ziekte moedeloos en zwak gewordene heer WILLEM. 'Stel RIKA in vrijheid,' zeide hij, 'geef haar aan HERMAN, maar laat hen van mijn grondgebied vooreerst gebannen zijn!' - RUPERTUS zoude nog wel veel, tegen zulk eene voorwaardelijke genade hebben kunnen in het midden brengen, maar wat hij verkregen had was hem, zoo al niet voor het geweten van den lijder, althans voor RIKA en HERMAN genoeg. Hij verliet dan de bedsponde van den kranke, met de sleutels, welke hem den toegang tot den kerker openen moesten, in de hand, en had het onuitsprekelijke genoegen, de jonge dochter in de armen van haren bruidegom te voeren. Wie zal naar eisch de vreugd van RIKA schetsen, toen zij zich wederom vrij en in het genot van frissche lucht en helder daglicht zag! en bovendien met haren HERMAN vereenigd! Wie zal naar behooren de verrukking van den jager afmalen, toen hij de verloren geachte geliefde vóór zich zag en omhelsde! Beider blijdschap ging alle beschrijving te boven. Maar nu rees de vraag, wat er van hen zoude worden; beiden van geld, van middelen tot onderhoud, van huisvesting beroofd, verpligt het dorp waar zij geboren waren, te verlaten. - RUPERTUS trok zich ook in deze, hunne belangen aan.

ADA, de abdisse van *Rijnsburg,* was de persoon, tot wie hij zijne toevlugt nam. ADA om hare deugd en liefdadige godsvrucht bekend, en als zoodanig door RUPERTUS hoog geëerd, was hem meermalen tot ondersteuning van lijdenden bijgesprongen; hij twijfelde dan niet, of zij zoude op zijne voorspraak degenen, voor welke hij nu hulp verzocht, op haar grondgebied willen overnemen, en hare bescherming toezeggen. De abdij van *Rijnsburg* een hoog adellijk stift, weleer door PETRONELLA van *Saxen*, de weduwe van graaf FLORIS *den vetten*, gebouwd, rijk begiftigd, bij uitstek door de pausen begunstigd, zoodat de abdis niemand in haar gebied boven zich kende, en uit dien hoofde den titel van *mevrouwe* voerde, ja zich *abdis door Gods genade,* schreef, lag in eene alleraangenaamste landouwe. Vette weilanden, en vruchtbare boomgaarden omringden haar, een welaangelegde tuin, rijk in bloemen en plantgewassen, diende ter verlustiging van de adellijke jonkvrouwen, die ten getale van veertig aan dit stift verbonden waren, en hooge lommerrijke boomen overschaduwden de ruime plaats, waar wekelijks meer dan twee duizend behoeftigen, voedsel ontvingen. Een uur gaans omtrent van *Teylingen* af gelegen, was gemelde abdij gemakkelijk nog op den eigen dag, waarvan wij spreken, te bereiken; RUPERTUS stelde dan de uitvoering van zijn goedhartig voornemen niet uit, ging naar *Rijnsburg,* door HERMAN en RIKA op eenigen afstand gevolgd, werd in de tegenwoordigheid van de abdisse toegelaten, en verkreeg zijnen wensch, op de voorwaarde alleen, dat het behoeftige paar, door den echt verbonden,

naar *Zeeland,* waar de abdisse vele landgoederen bezat, zou vertrekken, en daar, op eene door haar aangewezene pachthoeve, zich door den arbeid het benoodigde onderhoud verschaffen, tegen betaling van eene billijk gestelde rente. ‘Zoo iets,’ zeide HERMAN, ‘is geene voorwaarde, het is eene liefderijke beschikking te noemen, al, wat hare hoogheid van mij verlangt, zal ik gewillig doen.’ - Na verloop van weinige dagen, kreeg deze geheele zaak haar beslag; het huwelijk van den jager met zijne RIKA werd door den eerwaardigen RUPERTUS ingezegend, HERMAN hing om RIKA'S hals het kruisifiks, hetwelk ook de bruidschat zijner moeder geweest was, dat hij uit SICCO'S handen nu laatstelijk ontvangen had, en hetwelk RUPERTUS hem gewillig zonder betaling te eischen, in eigendom had afgestaan. De jonge echtelingen vertrokken naar de hun aangewezene plaats. Eene aangename zelfvoldoening was het loon van den kapellaan. De kranke heer WILLEM werd allengskens beter; zoo lang hij niet naar de verbannenen vraagde, zweeg RUPERTUS van hen; maar toen hij eindelijk verlangde te weten, of RIKA in vrijheid gesteld was, en hij zelf van den jager niets meer te vreezen had, kreeg hij een algemeen geruststellend antwoord, in de woorden: ‘RIKA is uit den kerker verlost, en thans, met HERMAN, haren echtvriend, ver van hier.’ WILLEM, die over andere zaken nu na te denken had, vraagde niets meer, en zoo behoefde de kapellaan in geene bijzonderheden, die hij best oordeelde geheim te houden, te treden.

Eindnoten:

(46) Bl. 127. Elven, witte wijven enz. enz. Zie SCHELTEMA, Geschiedenis der Heksen Processen, bl. 88.

XIII[de] hoofdstuk.

Zeven en zestig jaren waren verstreken, sedert er in de dom- of St. Lambertus kerk te *Luik,* een geweldige brand ontstaan was, die het grootste gedeelte van dat gebouw, benevens het hoogaltaar vernield had. Het eene en andere te herstellen, was lang, door verschillende omstandigheden achterwege gebleven; eindelijk, evenwel, was men daar toe gekomen, en op den eersten Mei des jaars 1250, zoude de inwijding van het nieuwe heiligdom, plaats hebben. De geestelijkheid van *Luik* had koning WILLEM laten bidden deze plegtigheid te komen bijwonen; en de vorst, buiten dit, eenige zaken te vereffenen hebbende, zoo in *Luikerland,* als in *Vlaanderen* en in *Braband,* leende het oor aan de genoemde uitnoodiging, en, vergezeld door zijne moeder, wier bijzondere godsdienstigheid wij reeds hebben leeren kennen, bevond hij zich op den gemelden dag, in de domkerk. PETRUS, aartsbisschop van *Rouaan,* (de Luiksche kerkvoogd, om reden dat hij nog niet ingezegend was, slechts als toeschouwer kunnende tegenwoordig zijn,) verrigtte de inzegening, en heiligde met groote staatsie het nieuwe hoogaltaar, der moeder Gods en den heiligen LAMBERTUS toe. MATHILDA, diep doordrongen van al, wat zij bijgewoond had, kon niet nalaten, na het afloopen der plegtigheid, haren

zoon over al het treffende en aandoenlijke derzelve te onderhouden, en hem aan te bevelen: toch altijd vast te houden aan de vereering der heiligen, als deze LAMBERTUS, die zich door zijnen vromen wandel op aarde, de martelaarskroon verworven had. De jonge vorst betuigde zijnen diepen eerbied voor al de heiligen in het algemeen, maar voegde er bij: dat zijn stand, en veelvuldige wereldsche bezigheden, hem niet toelieten, zich met de verdiensten van al, wie de kerk als heiligen roemt, in het bijzonder bekend te maken; zoodat hij moest bekennen, niet juist te weten, welk regt de H. LAMBERTUS had, om zoo hoog vereerd te worden. Hierop begon MATHILDE een vrij lang uitgerekt verhaal, hetwelk verkort, het volgende behelsde:
'LAMBERTUS,[47] die aan THEODATUS, bisschop van *Maastricht,* zijne opvoeding te danken had, volgde dien vromen man in deszelfs waardigheid op, in 't jaar des Heeren 668. Koning CHILDERIK II *van Frankrijk,* riep hem tot zich, om zich van zijnen wijzen raad te bedienen, maar na des vorsten dood werd hij door vijanden, welke hij zich door zijne vroomheid had gemaakt, van het hof verdreven en van zijn bisdom ontzet. Het klooster te *Stavelo,* genoot de eer, hem zeven jaren te huisvesten. Na verloop van dien tijd, werd hij op zijnen zetel hersteld, en met groote blijdschap te *Maastricht* ontvangen. Nu, vernomen hebbende, dat de bewoners van *Zeeland* nog in het blinde heidendom verkeerden, nam hij hunne bekeering op zich, en slaagde naar wensch. Maar, als een andere

JOHANNES BAPTISTA, den vorst, die toen *Frankrijk* beheerschte, met name PEPIN *van Héristhal,* zijne onbehoorlijke leefwijze onder het oog gebragt hebbende, haalde hij zich den haat van diens toenmalige echtgenoot, ALPAÏS, eene tweede HERODIAS, op den hals, werd vervolgd, zoodat hij naar *Luik* de wijk moest nemen, en onderging in 't eind, den marteldood, terwijl hij, nedergeknield, zijne gebeden uitstortende, door DODO den broeder der snoode ALPAÏS, met vele steken doorboord werd, omtrent het jaar zeven honderd en acht.' Hier zweeg MATHILDA. De koning, die, als om te beter naar de rede zijner moeder te luisteren, de oogen gesloten en met gevouwen handen, stil gezeten had, - zweeg ook. - Men verhaalt, dat hij in slaap was gevallen, en eerst toen MATHiLDA hare stem weder verhefte en vraagde: 'wel nu WILLEM, is zulk een man niet waard, als heilige geëerd te worden?' ontwaakte, en uitriep: 'Heilige LAMBERTUS, bid voor ons!' Een uitroep, welken de vrome weduwe van *Holland* aan eene opwelling van godsdienstig gevoel toeschrijvende, bij uitstek wel te vreden deed zijn, met haren zoon. Zoo gestemd, ging MATHILDA ter rust. Al wat zij in den verloopenen dag gezien, gehoord, nagedacht en verhaald had, werkte op hare, door den slaap bedwelmde hersenen, en deed haar droomen, wat zij den volgenden morgen, als waarlijk gebeurd, als toekomstige zaken voorspellende, en als ontwijfelbare openbaringen aanmerkte. Zij zag dan in den droom: een vorstelijk paleis, van alle kanten door de vlammen omgeven;

groote scharen zoo monniken als krijgslieden, deden hunne uiterste pogingen om den brand te blusschen, terwijl andere, dien op alle mogelijke wijzen trachtten aan te zetten. Lang werd er van beide kanten geworsteld, de vuurgloed speelde door het gebouw, maar het werd niet verteerd; daarop zag zij een' ijsselijken draak te midden van het gebouw, degenen die den brand aanstookten, met vuur, hetwelk hij uit zijnen muil bij stroomen braakte, besproeijende. Toen bedekte een dikke rook het geheele gevaarte, en zoo ras die verdween, bespeurde de slapende een hoog altaar, gelijk aan dat, hetwelk zij had zien inwijden. Vóór hetzelve lag de draak zieltogend neder geveld; met een' zijner klaauwen hield hij nu eene keizerlijke kroon vast; maar een persoon, gelijkende naar de beeldtenis, welke MATHILDA kortelings van den H. LAMBERTUS gezien had, in een blinkend wit gewaad, en met een' palmtak in de hand, nam die kroon weg, en voer met dezelve hemelwaarts. Daarop begon eene verrukkelijke muzijk, en van engelen omringd, daalde LAMBERTUS wederom neder, en plaatste, de nu van hemelglans schitterende kroon, op het hoofd van eenen jongeling, die vóór het beeld der *H. Maagd* geknield lag. Deze rees op, doch zonder zijn gelaat te vertoonen, - en, - de droomende meende, aan zijne houding, in hem WILLEM, haren zoon! te erkennen! Nu deed de blijdschap MATHILDA ontwaken. Hare eerste daad was, hare gebeden en dankzeggingen vóór een in hare kamer staande MARIA-beeld, uit te storten; hare tweede, zoodra dit gevoegelijk geschieden kon, den koning haren droom, en de

uitlegging, welke zij aan denzelven gaf, met geestdrift te verhalen: ‘Mijn zoon’ zoo sprak zij: ‘wees verblijd, gij zult voorzeker keizer worden! Het vuur, hetwelk ik zag, is de oorlog, het paleis dat niet vergaat, is het keizerrijk, de draak is FREDERIK zelf. Gij weet, de heilige vader noemt den in den ban gedanen vorst *de groote draak.*(48) Ik heb hem verslagen zien liggen; hij zal dus ter helle varen. Zijne kroon werd hem ontnomen, en op uw hoofd gezet! Wat duidelijker blijk kunt gij verlangen van uwe zegepraal? Eene zegepraal, die gij ontwijfelbaar verkrijgen zult, als de verdiende belooning voor uw moedig strijden voor het geloof; en voor uwe vrome vereering der heiligen!’ - WILLEM, die veel beter dan zijne moeder, de hagchelijkheid des strijds, waarin hij gewikkeld was, kende, die wel bewust was van den grooten aanhang, welken de keizer nog in *Duitschland* had, en die gebrek aan geldmiddelen zoo niet reeds ondervond, ten minste met reden duchtte, was minder opgehemeld met de voorzeggingen van MATHILDA, dan zij zelve. Evenwel bragt het heerschende bijgeloof, waarmede ook hij behebt was, mede, dat hij de taal zijner moeder, niet geheel als nietsbeduidend kon aanmerken. Hij bedankte haar dan, met eenen kus, voor hare mededeeling, en beloofde, dat de schuld ten minste aan hem niet liggen zou, indien hare voorspelling derzelver geheel beslag niet kreeg. - Nu besteedde de koning nog eenigen tijd aan het vereffenen van geschillen, die op nieuw tusschen hem, en de Gravin van *Vlaan-*

deren gerezen waren, nam daarna afscheid van MATHILDA, die naar *'s Gravesande* terug reisde, en begaf zich naar de boorden van den *Rijn,* waar hij zich in den loop van den zomer van eenige kleine plaatsen, meester maakte. - Dan in dit zelfde jaar, terwijl de koning, na het voleindigen van zijnen weinig beduidenden veldtogt, zich in *Zeeland* bevond, ontving hij de heugelijke tijding, dat keizer FREDERIK overleden was. Deze ongelukkige vorst, sinds eenige jaren in het zuiden van *Italië* zich ophoudende, had meermalen vruchteloos van den paus, om zijne verzoening met de kerk gebeden, maar was altijd met eene liefdeloosheid, die zoo weinig met den geest van de Christelijke godsdienst strookt, afgewezen geworden. Eindelijk onthief toch de bisschop van *Palermo,* den nu naar ziel en ligchaam uitgeputten vorst, van den kerkelijken vloek. Toen toog de keizer het gewaad van eenen Cistercienser monnik aan, en wachtte zoo, zijn naderend einde af. Zijn natuurlijke zoon MANFREDUS, zeggen sommige schrijvers, verhaastte dat einde, door den kranken vader onder een hoofdkussen te versmoren; hoe dit zij, FREDERIK de II stierf den 13 December 1250, te *Fiorentino.* Uitbundig was de vreugd van paus INNOCENTIUS, toen hem, te *Lyons*, geboodschapt werd, dat zijn aartsvijand niet meer in leven was. Terstond beraamde hij de middelen, die het best, zijns inziens, strekken konden, om hem alle mogelijke vruchten van zijn' triumf te doen genieten. Het koningrijk *Napels* en *Sicilië* met den pauselijken staat te vereenigen, was een van zijne doeleinden. INNOCEN-TIUS III had reeds met dit koningrijk FREDERIK II in zijne jeugd beleend. Nu werd om reden van de ontrouw van den overledenen leenman, deze zijne bezitting aan den H. Stoel vervallen verklaard, en een brief aan de Sicilianen geschreven, van welken de aanhef:[49] *Laat de hemelen juichen en de aarde opspringen*, *daar hij, die niet opgehouden heeft, u wreedelijk te kwellen, van de aarde is weggenomen,* genoegzaam doet begrijpen, in welken zin, het geheele geschrift opgesteld was. Een ander hoofdoogmerk van den paus was, de partij van den wettigen Roomsch-koning KOENRAAD, zoo veel het geschieden kon, in *Duitschland* afbreuk te doen, en die van WILLEM *van Holland,* te bevoordeelen. Te dien einde werd, aan zekeren kapellaan van laatstgenoemden, (Pater VAN EYKA) de last opgedragen, om het kruis te prediken tegen KOENRAAD en diens aanhangelingen, met toezegging van al de belooningen welke te voren aan een' togt naar het H. land verbonden geweest waren, voor al, wie zich in dezen krijg liete aannemen; ja met de vergunning van veertig dagen aflaat van zonden, voor elk, die slechts EYKA, of zijner medestanderen prediking kwam aanhooren. Aan Duitsche vorsten, wie, om hunne trouw aan den verguisden opperheer, de kerkgeregten waren ontzegd geweest, werd de toelating tot dezelve thans vergund, op hoop ze zoo doende van KOENRAAD af te trekken; en aan de erf-onderdanen van laatstgenoemden (de *Zwaben*) werd geschreven[50]: HERODES *is niet weggenomen, of een andere* ARCHELAUS *zoekt het vorstendom*, *dat gene bestierd heeft, zich toe te eigenen.*

Wij verzekeren u, dat wij KOENRAAD *nimmer tot het Roomsche rijk, noch tot de keizerlijke waardigheid, noch tot het vorstendom Zwaben, zullen toelaten.* Zóó, niets ontziende, zelfs niet het misbruik maken van, en het onbehoorlijk gebruiken zijner kennis der Heilige Schriften; zóó Christenen tegen Christenen op nieuw in het harnas jagende, en onderdanen aanzettende tot het breken van hunne trouw, aan hunnen heer, vierde INNOCENTIUS bot aan zijnen onverzoenlijken haat tegen het rampspoedige huis *van Hohenstaufen,* en bleef volharden in het verloochenen van zijnen pligt, als hoofd van JEZUS kerk! - Koning WILLEM vernam, daar hij in *Zeeland* was, gelijk reeds gezegd is, de tijding van keizer FREDERIKS dood. Terstond kwam hem de droom en de voorspelling zijner moeder, in de gedachte; maar hij was te zacht van aard om het beeld van een' verscheurenden draak, op den rampzaligen monarch, die zoo weinig geducht en zoo veracht, zijne laatste dagen doorgeleefd had, en die zoo boetvaardig gestorven was, te kunnen toepassen. En hoezeer zijne heerschzucht hem deed wenschen, naar het bezit der keizerlijke kroon, zag hij te wél in, dat KOENRAAD *van Zwaben* ten minste evenveel regt had als hij, om die kroon te begeeren, om niet bekommerd te wezen, omtrent den uitslag eener worsteling, die hij voorzag, dat nu misschien met meerder drift, dan staande 's keizers leven, zou worden voortgezet. MATHILDA in tegendeel, zoodra zij eenige dagen later dan haar zoon, van het belangrijk voorgevallene onderrigt werd, liep dadelijk naar hare bijzondere kapel, wierp zich voor het

wonderdoende MARIA-beeld neder, en dankte met eene geestdrift, een beter onderwerp waardig, den hemel voor het omkomen van den afschuwelijken draak, den Godvergeten afvallige, die nu voorzeker in het getal der duivelen zou opgenomen worden, en branden in het onuitblusschelijke vuur der hel, tot straf voor zijne wederspannigheid, tegen den heiligen vader, en tegen de heilige moederkerk. Niet veel minder verheugd dan INNOCENTIUS zelf, zag zij nu haren geheelen droom reeds als bewaarheid aan, en in hare verbeelding prijkte steeds haar WILLEM, met de keizerlijke kroon!

Niet in gebreke gebleven zijnde, zoodra zij in de verledene lente te *'s Gravesande* terug gekeerd, een bezoek van hare schoonzuster RICHARDIS ontvangen had, deze, haren droom te verhalen, en deszelfs uitlegging mede te deelen; spoedde zich MATHILDE nu naar *Delft,* om der jonkvrouwe de aanvankelijke vervulling van hare voorzegging te verkondigen. Bij het eerste verhaal had de verstandige RICHARDIS gemeesmuild, bij het tweede kon zij niet nalaten te zeggen: dat zij bij lange de geheele zaak niet eens was met MATHILDE. ‘Ik heb,’ zoo sprak zij, ‘keizer FREDERIK nooit als geheel in het ongelijk staande, aangemerkt; nooit het gedrag der pausen jegens hem geheel goedgekeurd; nooit mij verblijd over het benoemen tot Roomsch-koning van uwen zoon. Ik kan mij dan ook thans niet verheugen, over het droevig einde, van eenen rampzaligen opperheer, ik kan de vreugd van INNOCENTIUS niet billijken, en aan uwe blijde

vooruitzigten, niet die vastheid toekennen, welke gij aan dezelve hecht. Al heeft de heilige vader den keizer een' *Draak* genoemd, (God vergeve hem die zonde,) en al hebt gij in uwen droom een' draak gezien, het staat daarom bij mij nog geenszins vast, dat uw hersenbeeld op FREDERIK doelde. Aan droomen hecht ik weinig waarde, ja ik heb wel eens hooren zeggen, dat men die in een' omgekeerden zin moest opvatten, en is dit zóó! De hemel beware ons voor hetgeen dan wel de zin van het voorspook kon wezen. Zage men eens in den draak, den gruwel van een' oorlog, door onderdanen tegen hunnen heer gevoerd, de verraderijen, trouweloosheden en verwoestingen, welke plaats grijpen; in den dood van het gedrogt, het eind van al die jammeren, en in den jongeling, welke de keizerlijke kroon ontvangt, KOENRAAD, den jeugdigen zoon van FREDERIK; KOENRAAD, die ook tot Roomsch-koning is gekroond geworden,(51) die steeds een' grooten aanhang heeft, en die als een geduchte medestander naar de keizerlijke waardigheid, tegen onzen WILLEM overstaat! zoo zoude uwe uitlegging eene geheel verkeerde opvatting wezen.' MATHILDA had met moeite de jonkvrouwe tot dus verre aangehoord. Nu maakte zij het teeken des kruises en riep uit, op den wreveligen toon, dien vaak de zachtzinnigste menschen aannemen, wanneer zij hunne liefste overtuiging met reden hooren wederleggen: 'De Heilige LAMBERTUS, die mij verschenen is; vergeve uwe heiligschendende taal! Neen, de door INNOCENTIUS gevloekte KOENRAAD,

kan de jongeling niet zijn, dien ik in den droom zoo vromelijk nedergeknield zag liggen; het was mijn WILLEM, op wiens hoofd de kroon werd nedergelaten. Gewis de zege zal eens WILLEMS zijn!' - Minder opgeruimd, dan zij bij hare komst te *Delft* geweest was, verliet de weduwe van *Holland* nu het verblijf van RICHARDIS. Hoezeer zij in de tegenwoordigheid der jonkvrouwe, dezer redenering als lasterlijk had uitgekreten, voelde zij echter nu, dat die zoo geheel ongerijmd niet was; thans bestreden hoop en vrees hare ziel, waar in, weinige uren geleden, de blijde hoop alleen gehuisvest was; om die hoop weder te vestigen, waren nu pogingen noodig, in plaats dat vroeger, die van zelve zegevierde, maar die pogingen werden gaarne gedaan, en, daar men zoo volvaardig is om te gelooven, wat men verlangt dat waarheid moge zijn, of worden, werd MATHILDA allengs weder ten volle overtuigd, dat de draak, den keizer beteekende, en dat haar WILLEM eens den rijksstaf voeren zou!

Het behoeft naauwelijks gezegd te worden, dat INNOCENTIUS, te midden zijner vreugd en zijner veelvuldige bemoeijingen, graaf WILLEM niet vergat. Ook aan dezen werd, den 15 Februarij 1251, een brief[52] geschreven, hoofdzakelijk strekkende tot aanmoediging van den jongen vorst, om ijverig voort te gaan op het tot dus verre betreden spoor, zonder zich door tegenovergestelde raadgevingen van '*oorblazeren, die hem* (schrijft de paus) *als eene doornen heg omringen,*' te laten afschrikken, terwijl hij zelf niets vuriger verlangt, dan hem eerlang met de keizer-

lijke kroon te versieren. Al, wat zich rondom den koning bevond, verblijdde zich nu met hem, en schoon velen de moeijelijkheid der taak, welke hem nog af te werken stond, te regt inzagen, was er niemand, die hem dezelve niet als van bezwaren bevrijd deed voorkomen; deze, vreesde den vorst te mishagen, door hem zijne meening openhartig te ontvouwen; gene was beducht, door zoo te doen, zich den toorn van INNOCENTIUS op den hals te halen, en als één uit de doornen heg aangemerkt te worden; een ander beoogde gunst, door vleijerij te gebruiken; wederom een ander zag zijn eigen voordeel in het voortzetten van den krijg. AVENNES en meer jonge lieden met hem, die meenden, dat hoe hooger hun beschermer klom, hoe meer zij zelven in aanzien en vastigheid in hunne bezittingen zouden toenemen, waren koen genoeg, om alle hinderpalen tegen WILLEMS zegepraal gering te achten, en hadden zijn' persoon lief genoeg, om hem den hoogsten rang toe te wenschen. SICCO was niet meer daar; hij alleen zou welligt zijn' vriend nog eens het gevaar hebben onder de oogen gebragt, hetwelk hij liep door op den paus te vertrouwen, en dien gehoorzaam te wezen,.... maar wie weet, of bij al den tegenwoordigen schoonen schijn der dingen, zijn raad niet de eenige zou zijn geweest, welke den vorst mishaagde, en niet door hem zou aangenomen zijn geworden!

Eindnoten:

(47) Bl. 133. Zie HOOGSTRATENS Woordenboek op LAMBERTUS, bl. 19.
(48) Bl. 136. MEERMAN, D. I. bl. 403.
(49) Bl. 138. Die brief is in zijn geheel te vinden bij MEERMAN, D. II. bl. 3.
(50) Bl. 138. Deze brief bij denzelven, D. II. bl. 6.
(51) Bl. 141. KOENRAAD was tot Roomsch-koning gekroond in 1237.
(52) Bl. 142. Deze brief bij MEERMAN, D. II. bl. 7 en 8. in zijn geheel.

XIV[de] hoofdstuk.

‘**T**e wapen, rappe ruiterbenden; te wapen dappere voetknechten, ridders en mannen, trekt uit ten strijd!’ was de kreet, die in het begin der lentemaand van het jaar 1251, alom door WILLEMS staten klonk. KOENRAAD van *Zwaben,* had zich aan het hoofd van een talrijk leger geplaatst, en kwam af langs den regter oever des *Rijns,* om zijnen mededinger nogmaals het hoofd te bieden. Weldra was alles in ons graafschap op de been; deze uit gehechtheid aan den koning, gene wijl hij het niet nalaten durfde, gordde het harnas weder aan, en volgde WILLEMS banier. Dan hoezeer de koning helpers behoefde, ditmaal noodigde hij den heer *van Teylingen* niet uit, om mede op te trekken, en diens wrevel werd daardoor te meer geworteld. Zoo dra mogelijk ging WILLEM met zijn volk op weg, en trok *Duitschland* in. Niet ver van *Oppenheim* ontmoetten de vijandelijke legers elkander. Als twee jonge krachtvolle leeuwen op roof verhit, stonden de twee jeugdige koningen, ieder aan de spitse zijns legers, de strijderen aanvurende; de een, zijne zaak als die des hemels, des heiligen vaders, en der moederkerk aanprijzende, de ander bewerende, dat de geregtigheid alleen aan zijne zijde was, en dat het hier zoo veel gold, als de nagedachtenis van een' verguisden, en

ter dood toe gekwelden opperheer te wreken, en een' miskenden zoon te herstellen in zijne onvervreemdbare regten en waardigheden. Het bevel tot den aanval werd daarop gegeven; terstond vlogen honderden pijlen van beide kanten door de lucht, en vielen strijderen dood, of gewond ter aarde; al vast naderden de legers elkander, strijdbijlen en zwaarden kwamen te pas, en bloed stroomde in groote mate. KOENRAAD won veld; WILLEM dit bemerkende, vloog moedig tusschen de, man tegen man worstelenden door, ontzette menige der zijnen, versloeg menig een' vijand, en deed met daden en woorden al het mogelijke om zijn leger de overmagt te doen herkrijgen; doch vruchteloos, zijn volk deinsde al meer en meer terug. Dan op eens ging eene wolk van stof achter zijn leger op, en uit die wolk, kwam een aanzienlijke ruiterdrom, ten voorschijn. Deze vloog voorwaarts op den vijand aan, en bragt hem tot staan. De Nederlandsche voetknechten zich zoo versterkt ziende, hergrepen moed; stoven voorwaarts, drongen op de nu versaagde Duitschers in, zagen ze wankelen, wijken, en weldra in wanorde aftrekken. Toen greep eene slagting plaats, die KOENRAADS benden met eene geheele vernieling bedreigde; maar WILLEM had een' afkeer van zulk een moordtooneel. Hij gaf nog eens zijn paard de sporen, en holde tusschen de vechtenden in, maar ditmaal, om de vijanden te beschermen, en de woede der zijnen te bedwingen. KOENRAAD maakte van zijne edelmoedigheid gebruik, deed den aftogt blazen, geleidde het overschot zijns legers naar *Beijeren*, en liet zijnen mededinger het

slagveld, bezaaid met dooden, en met gebroken krijgstuig, behouden. Nu juichte onze vorst, maar bij zijne blijdschap, vergat hij den pligt der dankbaarheid geenszins. JAKOB bisschop van *Metz,* die hem met de boven genoemde ruiterbende was te hulp gekomen, en dus de groote oorzaak was van het behalen der zege, was het voorwerp van des konings dankbaarheid, WILLEM onthaalde hem in zijne tent, en erkende openlijk, dat de vreugd, welke hij thans genoot, het werk des bisschops mogt genoemd worden. - Intusschen, *Italië* sedert den dood des keizers, niet langer, als het ware, gesloten voor INNOCENTIUS zijnde, verlangde deze zeer, naar *Rome* terug te keeren, en maakte toebereidselen tot zijn vertrek uit *Lyons.* Dan persoonlijk met zijn' gunsteling bekend te worden, was een van 's pausen vurigste wenschen; hij zond den reeds bij ons bekenden CAPUTIO, wiens invloed op den jongen vorst, in meer dan eene gelegenheid gebleken was, om er op aan te dringen, dat WILLEM naar *Lyons* een' uitstap deed. 's Pausen verlangen, zoo goed als een stellig bevel bij den koning geldende, liet deze de zorg voor zijn leger aan de bevelhebbende edellieden over, en begaf zich zoodra mogelijk met ARNOUD, den aartsbisschop *van Trier*, en eene eerewacht van vijftig of zestig ruiteren, op weg. In een' toen ongehoord korten tijd de reize volbragt hebbende, vertoonde zich WILLEM in koninklijke staatsie voor INNOCENTIUS, maar schoon deze hem beleefdelijk ontving, had de vorst weldra gelegenheid te bemerken, hoe zeer hij als een ondergeschikt persoon door den paus aangemerkt werd; als INNOCENTIUS zich te

voet in het openbaar vertoonde, moest de koning aan zijne linkerzijde gaan; en als de hoogmoedige prelaat, te paard wilde stijgen, was WILLEM genoodzaakt hem den stijgbeugel vast te houden. Zulke vernederingen griefden WILLEM diep, en deden hem wel eens aan SICCO denken, die hem altijd gewaarschuwd had, op zijne hoede te wezen, en zich door eerzucht niet te zeer te laten wegslepen, opdat hij niet ten speelbal wierd, aan de listen der geestelijkheid. Welkom was dan ook voor den vorst, de dag, (het was Woensdag na Paschen, den 19 April 1251,) waarop de kerkvoogd den togt naar *Italië* aannam, en hem dus vrijheid liet, naar *Duitschland* weder te keeren. Hier vond hij naauwelijks vijanden meer; degenen, die KOENRAADS zaak boven die van WILLEM toegedaan waren, verbaasd door de nederlaag van eerstgemelden, durfden, en konden niet veel uitregten; en zij die 's graven zijde aanhingen, triumfeerden met weinig moeite over kleine plaatsen langs den *Rijn,* welke nog tegenstand boden. Zoo doende had WILLEM gelegenheid om zich met andere zaken bezig te houden. Een bezoek aan zijn' gewezenen reisgenoot, den aartsbisschop van *Trier,* op diens kasteel *Ehrenbreitstein,* was eene der verademingen, welke hij zich thans veroorloven kon. *Ehrenbreitstein,* heerlijk gelegen op de kruin van eenen hoogen berg, wiens voet door den *Rijn* bespoeld wordt, verschafte den koning het genot van een der schoonste gezigten, welke dat heerlijk gedeelte van *Duitschland* oplevert. Van het kasteel benedenwaarts ziende, scheen de rivier, in welke de *Moezel* hare wateren stort,

eene zilveren beek. Aan de overzijde zag men het oude *Coblenz;* verder het vruchtbare *Rijndal,* de steden *Andernach,* weleer de verblijfplaats van de koningen van *Austrasië*, *Bonn* en het eerwaardige *Keulen*, derzelver torenspitsen verheffen. Ter regter zijde blaauwde het zevengebergte, en ontdekte men vele dier kasteelen, welke ten schuilplaats aan roofzieke edellieden verstrekten, door welke de vaart op den *Rijn,* in dien tijd zeer onveilig gemaakt werd, en die op de schoonheid der hen omringende natuur zelve minder acht sloegen, dan op kansen, welke zich somtijds aanboden, om hunne natuurgenooten schade toe te brengen. Verrukt door het prachtvolle tafereel, hetwelk zich aan zijn oog ontrolde, vergat de koning evenwel zijn vaderland geenszins. ‘Schoon! heerlijk!’ riep hij uit, ‘zijn deze bergen, deze dalen! verkwikkelijk is het gezigt van deze veelbelovende wijnstokken, die langs de rotsen groeijen; van gindsche graanvelden, waarop het koorn rijpt; trotsch en ontzagwekkend zijn deze kasteelen, maar liefelijk zijn de groene weiden van *Holland*, en deszelfs lommerrijke wouden, en deszelfs stille landhoeven, en deszelfs eerlijken handel drijvende steden!’ Het denken aan het land, wekte in WILLEM de gedachte aan zijne magen op. In het bijzonder herinnerde hij zich zijne geliefde moei RICHARDIS, en een verzoek, hetwelk zij hem had gedaan. Terwijl *Delft,* namelijk, door den koning zeer bevoorregt, allengskens in groote en bevolking toenam, had de jonkvrouwe verlangd van haren kant, ook iets voor hare stad te doen. Zij wilde op zeker land,

hetwelk haar onlangs nieuw gebouwde paleis omringde, een klooster voor adellijke juffers oprigten, en had om eenige gunsten voor dat gesticht, haren beminden neef verzocht. Op *Ehrenbreitstein* nu, schreef de koning, dat het nieuwe klooster,[53] 'met nog 300 morgen, te verkrijgen land, vrij zoude zijn van huurwair, (zekere koninklijke belasting) van beden, lasten en hofdienst, en dat wie regter was van *Delft,* het ook van dit land zoude zijn,' en liet door een' renbode, dezen giftbrief, met zijne groete, aan de jonkvrouwe overbrengen. - Hoe langs hoe meer kreeg WILLEM nu de handen ruim. INNOCENTIUS vreezende, dat hij te *Rome* nog niet veilig zou kunnen verblijven, had na zijn vertrek uit *Lyons* zich eerst te *Genua,* daarna te *Milaan* eenen geruimen tijd opgehouden, en zich later, bemerkende, dat hij bij de Milanezen niet zeer gezien was, te *Perugia* nedergezet. KOENRAAD intusschen, geen middel ziende om zijne zaken in *Duischland* te herstellen, had het bestuur des rijks, aan zijn', bijkans eenigen getrouwen bondgenoot, den hertog van *Beijeren,* wiens dochter zijne echtgenoot was, overgelaten; en de listen, welke de paus gebruikt had, en naar allen schijn nog in het werk zoude stellen, om *Napels* en *Sicilië* van hem afvallig te maken, duchtende, best gekeurd zich in *Italië* te vestigen. Dit plan had hij ten uitvoer gebragt, en eer het jaar 1251 ten einde liep, bevond hij zich in *Apulië.* Onder andere staatkundige inzigten van INNOCENTIUS, was al sedert eenigen tijd in zijn geslepen brein opgekomen, dat indien hij een of ander van de aan KOENRAAD meer

of min verkleefde Duitsche vorsten, tot het aannemen van koning WILLEM als schoonzoon overhalen kon, er zoo doende weder een vorst voor de partij van laatstgenoemden, gewonnen wezen zou. Door den legaat HUGO, had hij dan reeds eenigen laten polsen, en een afwijzend antwoord ontvangen; eindelijk slaagde hij bij OTTO I hertog van *Brunswijk,* die zich bereid betoonde, om van zijne negen kinderen, zijne dochter ELISABETH, aan het huis van *Holland* te laten verbinden. Van deze schikking aan WILLEM kennis gegeven zijnde, nam hij genoegen in dezelve, en onderwierp hij zich, als een gehoorzame zoon, aan den wil van den heiligen vader. Geheel onverschillig omtrent zijne aanstaande bruid, en alleen maar hopende, dat zij door geene terugstootende uiterlijke gedaante, hem van het eerste oogenblik af mishagen mogt, begaf de koning zich in de eerste dagen van het jaar 1252 naar *Brunswijk,* waar het huwelijk voltrokken worden zou. Bij zijne aankomst vond hij in het hertoglijk paleis, behalve de ouders der jonkvrouwe, haar zelve, die hij niet kende, en hare zusters bijeen. Na de eerste welvoegelijke pligtpleging, vestigde de vorst met eene meer bijzondere aandacht, zijne oogen beurtelings op de vijf gezusters, althans op die, welke de kindsche jaren ontwassen, hem reden gaven om te denken, dat eene van deze drie, hem toegedacht was. - HELENA,[(54)] mishaagde hem terstond; haar forsche blik, hare grove gelaatstrekken, hare averegtsche manier van 's vorsten groet te beantwoorden, deden hem eene innige vreugde gevoelen, toen hij hoorde,

dat zij de echtgenoot van hertog ALBRECHT *van Saxen* was. MATHILDA'S aanvallig gelaat, hare schoone houding, de zedigheid, die hem uit hare slechts zeldzaam opgeslagen oogen toestraalde, deden WILLEM verlangen dat zij het wezen mogt, aan wie hij zich eerlang zou verbonden zien, en toen hij haar, gravin van *Anhalt* hoorde noemen, en dus begreep, dat HENDRIK, bijgenaamd *de vette,* haar echtgenoot was, benijdde hij dezen zijn geluk, en keerde zich met eenige vooringenomenheid ten nadeele van ELISABETH, naar deze, die hem door den vader als gereed, om hem hare hand te schenken, voorgesteld werd. ELISABETH bloosde, en verried eene verlegenheid, die haar wél stond, terwijl zij eene schrede voorwaarts deed, om den jongen vorst te begroeten. Hij vatte hare hand, kuste die, zich buigende, en sprak een paar woorden, die geene liefde te kennen gaven, maar toch beleefd genoeg waren, om de bevende maagd een weinig moed te hergeven. In den omgang, welke voorts plaats greep, toonde ELISABETH zich meer en meer hetgeen zij was; namelijk een met uitmuntende hoedanigheden begaafde persoon, wier minder uitwendige schoonheid, door haar gezond verstand, en door haar vast karakter, rijkelijk werd vergoed, zoodat WILLEM gedrongen hare wezenlijke voortreffelijkheid, boven de veel schoonere, maar wat de geestvermogens betreft niets beduidende MATHILDE, te erkennen, hoe langs hoe meer tevreden werd, met 's pausen keus. Op den 25 Januarij werd het huwelijk voltrokken; alle mogelijke pracht en staatsie, werd daarbij ten toon gespreid, en het ontbrak geenszins aan gelegenheid,

om zich met allerlei, riddermatige spelen, waarbij de vrouwen als toeschouwsters konden tegenwoordig wezen, ja waar zij de hulde der edellieden ontvingen, te verlustigen. Met een luisterrijk banket op het paleis *Danquarderode,* werden de bruiloftsfeesten besloten, en eerst omtrent middernacht, (een ongewoon laat uur voor de gebruiken van dezen tijd,) werden de jonggehuwden, onder het luid gejuich der aanwezende gasten, en door de twee jongere zusters der bruid, ADELHEID en AGNES, met zoo veel groen en loover, als men had kunnen magtig worden, bestrooid, naar derzelver slaapvertrek geleid, waar ook alles op de meest bevallige wijze, naar de mode van die eeuw, was opgesierd. - Nog was de duisterheid van den nacht, niet voor het laat rijzende zonnelicht geweken, toen een akelig geschreeuw het hertoglijke paleis vervulde. ‘Brand! brand! vlugt, bergt u, brand!’ was het geroep, dat allerwegen klonk, en al de slapenden deed ontwaken. De koning en zijne echtgenoot, sprongen ijlings op, en bemerkten, daar een dikke rook reeds hunne kamer indrong, dat het gevaar nabij was, en de ontkoming moeijelijk wezen zou. Zonder zich den tijd te gunnen om iets van de kostbare sieraden, welke den vorigen dag gediend hadden, mede te nemen, bedekten zij zich met het eerste het beste kleedingstuk hetwelk onder de handen kwam, en zagen reeds de vlam zich eenen weg banen door de deur, welke op het hofportaal uitkwam. ELISABETH betoonde in deze hagchelijke omstandigheid eene buitengewone tegenwoordigheid van geest. Zij bezon zich een oogen-

blik, greep toen de hand haars gemaals, en trok hem met zich door eene andere deur, langs naauwe gangen en duistere omwegen, haar bekend, tot op eene opene plaats, waar de keukens en stallingen van het kasteel uitkwamen. Hier was het licht, door de vlammen, die het dak en sommige vensters uitsloegen; hier was het vol menschen, die met ladders, en brandhaken kwamen aanloopen, om of wel iemands leven te redden, of den vuurgloed te dempen, door het omverhalen van een of ander gedeelte van het paleis. Op eens kwam een man, in een' mantel gewikkeld, op de vorstelijke personen aan, ontdeed zich van zijn opperkleed, wierp het ELISABETH om, nam haar en de koning bij den arm, en sleepte ze uit het gedrang, op de straat. ‘Wat doet gij! - wat wilt gij! - vermetele!’ had wel de koning bij tusschenpozen uitgestamerd. ‘Volg, volg slechts,’ was al wat hij tot antwoord had gekregen. Naast aan het paleis stond de kerk, aan St. BLAZIUS gewijd, en aan deze grensde een klooster van predikheeren. Hier werden de jong gehuwden heen gebragt, en als welkomene gasten ontvangen. Nu eerst bekwamen zij allengs uit de bedwelming, waarin al het voorgevallene hen had gedompeld, nu eerst sloeg WILLEM oplettend de oogen op den mantel, in welken ELISABETH gewikkeld was, en op den man, die haar daarmede had voorzien. ‘Is het mogelijk!’ - riep hij ‘eensklaps uit, zie ik mijn' vriend, mijn' trouwen schildknaap hier!!’ Er waren niet vele woorden ter bevestiging van de gegrondheid, diens vermoedens noodig. SICCO lag aan de kniën van zijnen vorst, en

bedekte zijne handen met kussen. ‘Rijs! rijs!’ riep WILLEM, ‘en omhels uwen dankbaren vriend, - maar hoe komt het, dat gij, die ik in *Palestina* meende te wezen, u op dit pas, zoo nabij mij bevindt!’ - ‘Dit alles hoop ik u, mijn vorst, bij de eerste gelegenheid te verhalen,’ antwoordde de Stadinger, ‘nu hebt gij en heeft althans uwe echtgenoot rust, en eenige verkwikking noodig. De eerwaarde paters zullen u beiden dit verschaffen, ik ga, waar nog mijn pligt mij roept, te weten naar het brandende paleis terug, misschien kan ik nog daar eenig goed werk verrigten;’ - Zoo sprekende verliet SICCO het klooster. Door zijn verder pogen werden eenige kleedingstukken uit de vlammen gered, aan de vorstelijke personen toegezonden, en deze zich van dezelve voorzien, en vernomen hebbende, dat het geheele hertoglijke gezin, aan den brand ontkomen was, gebruikten wat door de zorg der predikheeren, hun ter verkwikking aangeboden werd. ELISABETH, die in het oogenblik des gevaars zich zoo moedig gedragen had, was nu het meest geschokt; toen WILLEM haar omarmende, haar voor zijne redding dankte, barstte zij, die tot nog toe, als gevoelloos stil gezeten had, in eenen vloed van tranen uit. Dit gaf haar lucht, maar deed haar tevens begrijpen, hoe veel een weinig rust, haar goed zou doen, en, een paar staatjuffers van de hertogin inmiddels in het klooster bij haar gekomen zijnde, liet WILLEM aan deze de zorg voor zijne echtgenoot over, en ging zelf naar het kasteel, om daar zoo mogelijk de behulpzame hand te bieden.

Eindnoten:

(53) Bl. 149. Dit is overgenomen uit MEERMAN, D. II. bl. 28.

(54) Bl. 150. Ik heb bij het noemen der dochteren van OTTO *van Brunswijk*, MEERMAN gevolgd, voor zoo veel hare nederdaling in jaren betreft. HÜBNER, in zijne geslachtlijsten, rangschikt ze anders. Nog heb ik, bij het beschrijven der gemelde personen, de vrijheid gebruikt, welke het zwijgen der historie, te haren opzigte, mij liet; alleen is volgens MEERMAN, dat ELISABETH *uitmuntende hoedanigheden* bezat, D. II. bl. 50. De brand in het kasteel heeft werkelijk plaats gehad.

XV^{de} hoofdstuk.

Bij gebrek aan later uitgevondene hulpmiddelen, viel het in den lang verledenen tijd, van welken wij spreken, bij uitstek moeijelijk brand te blusschen; zoo werd dan ook niet alleen het kasteel *Danquarderode,* maar zelfs een gedeelte der oudstad van *Brunswijk* eene prooi der vlammen. Twee of drie huisknechten van hertog OTTO, wier onvoorzigtigheid het ongeluk veroorzaakt had, schoten er het leven bij in, en vele kostbare kleinooden, onder welke eene sierlijke kroon, die koning WILLEM toebehoorde, kwamen nimmer weder ten voorschijn. - Het hertoglijk en vorstelijk gezin, betrok nu een ander kasteel, en daar was het dat, na eenige dagen van verademing na de geledene ontsteltenissen, SICCO op aanzoek van zijn' heer, het volgende aangaande zijn wedervaren op zijne pelgrims reize verhaalde. Om den lezer, door geene noodelooze herhalingen te vermoeijen, gaan wij, wat de schildknaap van zijnen togt door *Duitschland* enz,, en van zijne zeereize, aan het gezelschap mededeelde, thans met stilzwijgen voorbij, en laten hem zelven beginnen te spreken, van na zijne aankomst in het *Heilige Land.* ‘In het begin van de maand Junij 1251, stapten wij (zeide hij) te *Ptolemaïs* aan wal. De haven is schoon, de stad is groot, en omringd van bergen, welker

zuidelijkste de *Karmel* is. Allerlei volk kwam ik tot mijne verbazing in *Ptolemaïs* tegen; er waren Napolitanen, Genuezen, Engelschen, Franschen, en meer anderen onder een. Ieder sprak zijne eigene taal, ieder volgde zijne bijzondere manieren; naar het uitwendige te oordeelen, geleek deze plek gronds in het minste niet naar *Heilig Land,* maar veleer naar eene legerplaats van zeer onderscheidene benden. Een oude Vlaminger, die in vroegere jaren derwaarts overgekomen was, en dien ik beter verstond, dan eenig ander, verhaalde mij, hoe koning LODEWIJK[55] na zeer veel rampen doorgestaan, eene wijl door de ongeloovigen gevangen gehouden te zijn, en een groot gedeelte zijner ridders, en zijns legers in *Egypte* verloren te hebben, sedert den 12 Mei, zich mede alhier bevond. Ik had het geluk den koning te zien, daar hij eens uitreed, vergezeld van zijnen getrouwen JOINVILLE, van zijn' broeder, den hertog van *Anjou,* en van eenige der bij hem geblevene Fransche grooten. Dan niet lang mogt ik te *Ptolemaïs* vertoeven. *Jeruzalem* en derzelver omstreken, waren, gelijk gij weet, mijn doel. Van den pauselijken legaat, die zich in het gezelschap van koning LODEWIJK bevond, verkreeg ik aanbevelingsbrieven aan het opperhoofd der Franciskaner monniken van *St. Salvador*, en begaf mij in de laatste dagen van Junij op weg. Bergachtig en woest is de streek lands, welke wij doortogen, en met vele hindernissen van allerlei aard, onder welke niet de minste was, het levensgevaar, dat ik dikwijls liep, van wege de woeste

Sarracenen, die thans daar bewind voeren, had ik te kampen, eer ik de heilige stad bereikte. Ik kruiste mij, en deed mijn gebed eer ik *Jeruzalem* binnen trad, en begaf mij terstond naar het klooster van *St. Salvador.* Hartelijk verwelkomd zijnde, werd het mij vergund, eenige rust, die ik zoo hoogelijk noodig had, te genieten, en mij met goede spijzen te verkwikken. Na den volgenden dag tot de biecht te zijn toegelaten, werd ik en nog eenige andere bedevaartgangers, door sommigen van de monniken vergezeld, de stad,[56] wier huizen laag en onregelmatig gebouwd, ter helft omver lagen, door, naar de kerk geleid, welke het heilige graf bevat. Wij naderden in diepen ootmoed, lofzangen zingende. Helaas de ongeloovigen stoorden ook ditmaal onze aandacht, zij wierpen ons schimpwoorden toe, en noemden ons *honden!* zoo als de paters ons te kennen gaven; en wilden, zonder dat wij hun geld gaven, ons niet toelaten tot de plaats, waar onze Heer begraven werd, te naderen! Zulks te doen gelukte ons eindelijk, ik viel op mijne kniën, kuste het heilige graf, en had het onuitsprekelijke genoegen, mijne gelofte, in handen van den vromen RUPERTUS te *Leyden* gedaan, te betalen. Hier dacht ik nog eenmaal aan CHRISTINA, hier voelde ik nog eens mijne liefde ontvlammen, maar ook hier beloofde ik die liefde te onder te brengen, CHRISTINA als de echtgenoot van Heer DIEDERIK te eerbiedigen, en nimmer iets tegen laatstgemelden te ondernemen. Hier bad ik om vergeving voor het snoode ontwerp, hetwelk

ik tegen KUYK, toen de minnenijd mijn brein ontstelde, gevormd had; hier scheurde ik eene roos[57] die ik langs den weg gaande, afgeplukt had aan stukken, wierp de teedere blaadjes van mij af, en zeide, zoo ruk ik ook de schoone bloem van *Wassenaar* uit mijn geheugen. - Toen rees ik op, wischte de tranen, die, ondanks mij zelven, langs mijne kaken biggelden, af, en voelde mij verligt en bemoedigd. Aan mijne verpligting voldaan hebbende, had ik nu de vrijheid mij eenigzins nader bekend te maken, met de stad, in welke ik mij bevond; van dag tot dag doorwandelde ik hare straten; en ging dan die dan gene van hare zeven poorten uit en in; ik zag een' toren, dien men mij zeide DAVIDS toren te heeten, maar wie die DAVID was, of was geweest, kon ik niet te weten komen. Ik zag de *Jordaan* en baadde mij in derzelver wateren. Ik beklom den berg *Calvarië,* waar CHRISTUS den kruisdood heeft ondergaan, en zag de kapel, waarin de lijken van GODEFROI *van Bouillon*, en zijnen broeder BOUDEWIJN rusten. Na veertien dagen vriendelijk in het klooster geherbergd te zijn geweest, en nu mijne krachten genoegzaam vernieuwd gevoelende, om den terugtogt aan te nemen, gaf ik mijn' pelgrims staf den paters tot een geschenk, ontving uit hunne handen dezen staf van palmhout, in de plaats, en maakte mij tot mijn vertrek gereed. Dan op eens werd er heftig aan de poort van het klooster geklopt, ik hoorde een groot rumoer, zag de paters vol angst, ginds en herwaarts loopen; en naar de reden van hunne ont-

steltenis gevraagd hebbende, vernam ik, dat een, wien zij *den oude van den berg*[58] noemden, door zijne woeste volgelingen, hun eene belangrijke somme gelds liet afeischen, met bedreiging van hen zelven te zullen laten vermoorden, en het klooster in de assche leggen, indien hij niet binnen zekeren bepaalden tijd wierd voldaan. Wie is dan, vraagde ik, die oude van den berg? Een straffeloos sluikmoordenaar en roover, een Emir der goddelooze Assassijnen, was al het antwoord, dat ik kreeg. Ik bood mijne diensten aan, om te blijven, en mijne weldoeners te beschermen, maar zij sloegen mijn voorstel af, zeiden, dat ik niets voor hen zou vermogen, en rieden mij, mijn vertrek liever te verhaasten, daar het hun mogelijk ten kwade kon gedijen, indien het bekend werd, dat zij een' pelgrim gehuisvest hadden. Zoo nam ik met bezorgdheid afscheid van hen, toog *Jeruzalem,* door de poort van *Damaskus* uit, en begaf mij naar *Jaffa,* waar ik gelegenheid moest vinden om scheep te gaan. Het duurde na mijne aankomst, nog ettelijke dagen eer ik mijn' wensch op eene vrij zonderlinge wijze voldaan zag. Geen vaartuig, dat naar *Europa* koers moest zetten, was in de slechte haven van *Jaffa* te vinden, en al wachtende en hopende, dat er een komen mogt, vermaakte ik mij somtijds met de visschers te vergezellen, die in hunne booten de zee instaken. Op zekeren nacht, het was in het begin van Augustus, nogmaals mede gegaan zijnde, en ons vrij ver van den wal verwijderd hebbende, ontdekten wij een schip; het was een

Fransch vaartuig, van *Ptolemaïs* afgezonden, om eenige ridders, die verkozen hadden, huiswaarts te keeren, naar hun vaderland over te brengen. De noordewind die sterk gewaaid had, had het schip te veel zuidwaarts doen afdrijven, en dit was mijn geluk. Door eene belooning in geld, haalde ik de visschers over, om op het schip aan te roeijen, ik gaf in weinige woorden mijn geval, aan de zich op hetzelve bevindende personen te kennen, en verkreeg van hen verlof, om op te klimmen en de reize mede te doen. Hoe groot mijne vreugd was van mij weder onder geloovigen te bevinden, zou ik u moeijelijk beschrijven kunnen; maar helaas! ik bespeurde alras, dat niet al de geloovigen vromen zijn; want er heerschte onder de ridders zoo veel losbandigheid in woorden en gedrag, dat wel eens de gedachte in mij opkwam: zouden wel de Franschen geloovigen zijn? Onhebbelijke uitdrukkingen, vloekwoorden, en onkiesche vertellingen, troffen telkens mijne ooren. Door hunne overdaad werd het gebruik van spijs en drank ontheiligd, en het spel, waarvan zij hunne bijkans gestadige bezigheid maakten, gaf dikwijls aanleiding tot ergerlijke tooneelen van twist, die somtijds tot dadelijkheden oversloeg; Eens een krakeel van belang tusschen twee dobbelaars ziende opkomen, waagde ik het, te zeggen, dat men beter zou doen, het werpen met de steenen na te laten. Wat was het antwoord, dat ik kreeg? Het schijnt of gij bij onzen koning zijt ter schole geweest[59], hij wierp eens, daar ANJOU en NEMOURS

te zamen speelden, het bord omver, en het geld in de zee, bij geluk hebt gij daartoe zijne magt niet! - en het spel en de oneenigheid duurden voort. Na al het gezegde, mijn vorst, (zoo vervolgde de schildknaap,) zult gij ligt begrijpen, dat het mij uitermate lief was, toen wij eindelijk, na eenen langen en moeijelijken zeetogt, den 20 October[60] te *Hières,* in het zuiden van *Frankrijk,* voet aan wal zetteden. Nu verspreidde zich het scheepsgezelschap; ik toefde niet langer dan noodig was, en trok noordwaarts op, *Frankrijk* in. Ik spoedde mij naar *Lyons,* waar ik niet beter wist, dan dat INNOCENTIUS nog zijn' zetel gevestigd had, en waar ik mij vleide van u, en van den staat uwer omstandigheden, iets te zullen vernemen. Dan hoe groot was niet mijne verbazing, toen ik vernam, dat gij, mijn koning, daar ter plaatse niet lang geleden, waart geweest, dat de paus de stad had verlaten, dat keizer FREDERIK overleden was, kortom, toen ik van al wat sedert mijn afwezen gebeurd was, in het algemeen onderrigt werd. Mijn voornemen was nu, mij, zoo ras dit wezen kon, bij u te vervoegen, maar ik werd krank, toen ik tot bij *Langres* genaderd was. Een landbouwer van de omstreken dier plaats, die mij onmagtig om verder voort te gaan, had vinden liggen, nam mij vriendelijk op, in zijne schamele woning, en gaf mij wat hij geven kon; maar ik had meer noodig, en het liet zich aanzien, alsof ik onder het geweld der ziekte zou bezwijken, toen op een' avond het geluid van vele stemmen,

waaronder zich ééne donderend hooren liet, de ooren van den landbouwer trof. Deze liep uit om te vernemen wat er gaands was, en kwam na eene korte wijl terug, met een' man, wiens gedaante een ieder, en ook mij, die mijne half gebrokene oogen op hem sloeg, ontzag en eerbied inboezemde. Lang van statuur, met een bleek en mager gelaat, holle doordringende oogen, en een' grijzen baard, die tot zijn' gordel afhing, was hij, die zich JACOB[(61)] noemde, geboortig, volgens zijn zeggen, uit *Hongarijen,* bekwaam tot het genezen van allerlei ziekten, en geroepen door de H. Maagd, die hem dikwijls van engelen omringd, verscheen, om tegen den hoogmoed der grooten te prediken. In gevolg van zoodanigen hemelschen last, predikte hij dan ook met kracht en klem, en had reeds vele landlieden tot zich getrokken. Met zijn gevolg, tot de hut waarin ik mij bevond, genaderd, was hij op aandrang van mijnen waard binnengetreden; hij bevoelde mijne handen, en mijn hoofd, deed mij eenige vragen, aangaande mijnen toestand, en zeide, dat hij mijne genezing op zich nam. Toen werden mij artsenijen gegeven; de oude JACOB kwam mij van tijd tot tijd zien, en ik herkreeg mijne gezondheid. Maar het duurde nog lang eer mijne krachten genoegzaam hersteld waren, om mij te veroorloven, mijne reize voort te zetten. Meer dan de helft der maand November was verstreken, eer ik den vriendelijken landbouwer, voor zijne weldaden hartelijk dankende, vaarwel zeggen kon, en mij weder op weg begeven. JACOB was

sinds lang verdwenen, ik heb hem geen blijk mijner erkentelijkheid kunnen geven; naar ik hoor, heeft hij zijne prediking met veel welsprekendheid dikwijls herhaald; trekt *Frankrijk* door, en heeft een leger van landlieden rondom zijn' standaard vergaderd, zoodat reeds zijn aanhang de *herders sekte* heet. Ik beoordeel 's mans gedrag, en bedoelingen niet, alleen weet ik, dat ik, voor wat hij aan mij deed, hem veel verpligting heb. Eindelijk in het laatst van gemelde maand, bevond ik mij in het midden van uw leger terug, maar den *Rijn,* in de nabijheid van *Worms* willende oversteken, werd ik met de mannen, die de schuit bestierden, ongelukkiglijk door roovers, die zich ridders noemen, overvallen, gevangen genomen, en medegesleept naar een van die kasteelen, welke gij kent. In een' onderaardschen kerker geworpen, hadden wij al den tijd, om te bedenken, op welk eene wijze het ons best zou gelukken, om de vrijheid te herwinnen. Zou het geraden wezen mij de schildknaap te noemen, van koning WILLEM, die voorzeker eenige mishandeling, mij aangedaan, niet ongewroken zou laten; of ware het voegzamer, mij slechts voor een' uit *Palestina* teruggekeerden boeteling, uit te geven? de waarheid werd op geene van beide wijzen gekwetst. Zou het tot onze vrijlating bijdragen, een' aanzienlijken losprijs te beloven, of te zeggen, dat wij over geene schatten te beschikken hadden? Ook dit een en ander konde ik, zonder mij aan bedrog schuldig te maken, doen. Behalve deze middelen, welke niet zonder

dat er iemand bij ons kwame, aangegrepen konden worden, bleef alleen dat van bevrijding door eigene krachten over, maar wat vermogten wij tegen de wanden van eene rots! De roovers hadden de barbaarschheid, ons den geheelen nacht, zonder ons eenig voedsel te doen toekomen, te laten zitten; den volgenden dag kwam eene soort van cipier ons brood en water brengen, en zeide op onze vraag, waarom wij, die niets kwaads gedaan, noch in den zin gehad hadden, als doodschuldigen behandeld werden, dat de ondergeschikte edellieden, die thans alleen op het kasteel waren, last van hun opperhoofd hadden, om zoo veel gevangenen te maken als zij konden, en die zonder onderscheid te behandelen, zoo als wij werden gedaan. Dat dit opperhoofd, thans afwezig, door eene gelofte (hij wist niet welke) gebonden was, en na zijne terugkomst, (hij wist niet wanneer) over al de gevangenen beschikken zou. - Gij allen, tot wie ik thans de eer heb te spreken, zult ligt beseffen, hoe troosteloos die tijding zoo voor mij, als voor mijne arme lotgenooten was. Dan ik wil u met een omstandig verhaal van al onze smarten thans niet ophouden, alleen moet ik nog zeggen, dat wij ondragelijk lange negen dagen in het hol zaten, en alleen doordien wij de genegenheid van den cipier gewonnen hadden, daar ik hem van het weinige, dat mij nog overschoot, van tijd tot tijd eenig drinkgeld gaf, wat beter voedsel, eenige verversching, en zoo veel frissche lucht als, staande zijn verblijf bij ons, door het open laten van de

deur, die op een' langen gang, uitkwam, binnengelaten kon worden, het leven behielden. Eindelijk kwam de opperste der rooveren terug. Den dag daaraan, werden wij voor zijne regtbank geroepen. Toen wij het lieve daglicht wederzagen, verblindde ons bijkans de glans der zon. Aan het einde van den gang vele trappen opgeklommen zijnde, bevonden wij ons in een ruim voorportaal, en daarna in eene groote ridderzaal. Hier zaten de ridders, met, wien ik voor HERMAN *van Ritberg,*[62] erkende, aan hun hoofd. Wij waren in alles twaalf gevangenen. Nu sprak de ridder: Ik had mij verbonden den Franschen koning LODEWIJK op zijnen kruistogt te vergezellen. Omstandigheden hebben mij belet, aan die belofte te voldoen. Nu eischte mijn biechtvader voor dit verzuim eene boete, om welke te betalen het eenige middel, dat mij restte, was, mij van zoo veel menschen als mogelijk, meester te maken, op hoop, dat misschien één hunner, mij zou kunnen geven, wat ik noodig heb, te weten, eene gewijde reliquie, uit het *H. Land* mede gebragt, want deze een jaar lang, dagelijks zes maal kussende en daarbij de voorgeschrevene gebeden doende, zal ik voldaan hebben, aan mijn biechtvaders eisch, en aflaat van zonden kunnen ontvangen. Wie mij zoo heilig een voorwerp kan geven, wordt dadelijk in vrijheid gesteld; de anderen moeten een' losprijs betalen, waarvan drie vierden aan de kerk, het andere vierde aan mij, tot goedmaking mijner kosten vervalt, en wie niets te geven heeft, wordt in den *Rijn* geworpen! - Groot was de ontsteltenis, welke

deze vreemdsoortige aanspraak bij de gevangenen te weeg bragt. Ik had reden om het minst bevreesd te wezen, want ik droeg bij mij, een stuk van het gebeente van den H. STEFANUS, den eersten martelaar voor het geloof, zoo als de paters van *St. Salvador* mij verhaald hadden, toen zij mij deze reliquie ten geschenke voor de vrome MATHILDA uwe moeder afstonden. Ik had deze kostbaarheid, mijn vorst! sinds mijn vertrek uit *Jeruzalem* met de meeste zorgvuldigheid bewaard, om dezelve, als een bewijs mijner dankbaarheid voor al wat MATHILDE, toen ik te *Leyden* krank lag, aan mij deed, haar aan te bieden, maar ik mogt er op eene andere wijze over beschikken, en meende, dat indien ik er mijne vrijheid, en die van de andere ongelukkigen mede koopen kon, dit gebruik mij door de paters zelven niet ten kwade geduid kon worden. Evenwel nam ik mede de houding der diepste neêrslagtigheid aan, en wachtte eene wijl met antwoorden, om gewaar te worden, of misschien een mijner lotgenooten, een ander middel tot onze bevrijding zou opperen. In het eerst sprak niemand, maar toen, op een door den ridder gegeven teeken, eenige mannen, van groote zakken voorzien, zich vertoonden, riep een van de gevangenen uit: Mij in den *Rijn* werpen, kan niemand! Met welk regt ben ik hier aangehouden? wie heeft ooit verboden, het varen op onze rivier? wie heeft u magt gegeven, den handel te belemmeren!' - 'Wat raakt mij uw persoon, - wat vraag ik naar regt, - wat geef ik om den handel, - voerde de roover hem toe:

zijt gij een koopman, zoo betaal of - mannen, doet uw' pligt! - Nu traden een paar ruwe gasten toe, en wilden den gevangene een' zak over het hoofd werpen, hij stelde zich te weer, nu dacht mij was het tijd voor mij om te spreken. Ik verzocht stilte, en kreeg gehoor. Toen zeide ik: Ik ben als pelgrim naar *Palestina* geweest. Ik bezit eene hoogst kostbare reliquie, welke ik te *Jeruzalem* heb ontvangen; zeer ongaarne zoude ik die afstaan, maar van een onregtvaardig roover, gelijk gij HERMAN *van Ritberg,* u heden toont te zijn, kan men geene billijke handelwijze verwachten. Eene voorwaarde bepaal ik, zij is de vrijlating van mij zelven en van al deze gevangenen, om niet, en ik stel u het gewijde gebeente van den H. STEFANUS in handen. Weigert gij mij te voldoen, zoo roep ik de hulp van den heilige in, en hij zal ons ongewapenden magt geven, om u en uwe gewapende medestanders te overweldigen! Dit zeggende, gaf ik, als ware het, een teeken ten aanval aan mijne lotgenooten. Zij begrepen mij, en met opgehevene armen, en gevuiste handen vlogen wij voorwaarts. Sommigen die gekluisterd waren, begonnen met hunne ketenen geweldig in het rond te slingeren, en toonden niemand te zullen ontzien; RITBERG door dit onverwachte tooneel ontzet, riep uit. Staat mannen, staat! ik neem des pelgrims voorstel aan! Nu vielen de geredde slagtoffers, mij te voet, als ware ik de H. STEFANUS zelf geweest. Ik vertoonde de reliquie aan RITBERG, maar gaf die niet af, eer wij allen buiten het kasteel,

van den berg af, en op vrije voeten waren. Toen spoedde ik mij naar dat gedeelte uws legers, hetwelk aan deze zijde van den *Rijn* zich nedergeslagen heeft, herstelde mij daar van al het doorgestane leed, schafte mij een paard aan, en ging naar *Brunswijk,* waar ik gehoord had, dat gij u bevondt, op weg; ik kwam daar aan in den avond, welke door zulk een' verschrikkelijken nacht, als waarvan ik de herinnering niet behoef op te wekken, is gevolgd geworden. Mijn pelgrims gewaad baande mij den weg, tot het klooster der predikheeren, die mij vriendelijk opnamen - het overige, mijn vorst, is u bekend!' -

Eindnoten:

(55) Bl. 156. VAN KAMPEN, Historie der kruistogten.
(56) Bl. 157. Voor hetgeen de stad *Jeruzalem* en hare omstreken, ook de gewoonten van de bedevaartgangers betreft, heb ik geraadpleegt DE CHATEAUBRIAND, *Itineraire de Paris à Jerusalem.*
(57) Bl. 158. Eene eenigzins soortgelijke manier, om van iets inwendig of zedelijk hinderlijks af te komen, vindt men beschreven in *Guerres de Religion, par* LACRETELLE, *Tom I. pages* 203 *et* 204. *Note* 2.
(58) Bl. 159. De *Oude van den Berg* leefde omtrent dien tijd. Zie HÉNAULT, *Abrégé Chron. de l'histoire de France,* en VAN KAMPEN, Historie der kruistogten.
(59) Bl. 160. Deze anekdote is uit VAN KAMPENS Historie der kruistogten overgenomen. LODEWIJK IX deed het in den tekst verhaalde, toen hij van *Egypte* naar *Ptolemaïs* zeilde. Ter neder geslagen door al de rampen, welke hem zelven en zijn leger waren overgekomen, en door de gruwelen, waarvan hij getuige was geweest, kon hij het ligtzinnig gedrag zijner grooten niet verdragen, en verweet hun scherpelijk hunne ongevoeligheid.
(60) Bl. 161. De tijd aan SICCO'S overvaart besteed, is berekend naar dien van LODEWIJK IX, volgens VAN KAMPEN. *Hières* schijnt de gewone landingsplaats voor de Franschen, die uit het H. Land kwamen, geweest te zijn.
(61) Bl. 162. Wat van dezen man gezegd wordt (behalve hetgene zijne medicinale kennis en zijne bemoeijingen met SICCO betreft) is volgens HOOGSTRATEN en VAN KAMPEN. Zijne bende heette *Les Pastoureaux.*
(62) Bl. 165. HERMAN *van Rittberg,* een bekend persoon in dien tijd, volgens MEERMAN, D. II. bl. 277.

XVI^{de} hoofdstuk.

'**M**orgen vertrek ik naar *Kronenburg,*' - was genoegzaam alles, wat, na de bruiloft van CHRISTINA *van Wassenaar,* naar zijn kasteel terug keerende, de heer *van Teylingen* zijne echtgenoot gezegd had; en hare vraag: 'hoe komt u zulk eene verre reize, en zoo op eens in de gedachte,' was kort af beantwoord geworden door. 'Ik moet noodzakelijk heer GIJSBRECHT spreken.' De zachtzinnige en altijd onderworpene ODA had gezwegen, maar in stilte getreurd, over de weinige gezelligheid van haren heer, die naauwelijks van den eenen togt terug gekeerd was, of hij had een' anderen in den zin.

Evenwel toen de 21 April daar was, zag ODA geenerlei toebereidselen tot eene reize, hoegenaamd. Zij liet den dag tot over den middag verloopen, maar verstoutte zich toen te vragen. ‘Mag ik mij vleijen, dat mijn heer van voornemen veranderd is, en met ons blijft?’ - ‘Mijne reize is uitgesteld,’ - was het antwoord van heer WILLEM geweest. Gedurende den nacht, welken hij, terwijl zijne schuldelooze ODA aan zijne zijde de zoetste rust genoot, bijna geheel slapeloos doorbragt, was hem de onvoorzigtigheid van het terstond bot vieren aan zijnen wraaklust, in de gedachte gekomen; hij herinnerde zich nog te wel, dat hij den koning tegen heer GIJSBRECHT had getracht te verbitteren, om niet te begrijpen, dat het argwaan bij den vorst zou moeten verwekken, indien hij zich nu naar AMSTELS slot begaf, en besloot nog eenigen tijd te wachten, en welligt nog eene poging ter verzoening te wagen. Gelijk vroeger gezegd is, was die poging gedaan, maar vruchteloos afgeloopen, en eene zware krankte had den heer *van Teylingen* een' geruimen tijd, aan zijn bed gekluisterd. Na zijne herstelling, had hij wel bij 's konings veelvuldige afwezendheden, onderzocht en gepolsd welke de gezindheden van deze en gene edellieden waren, maar hij was niet openlijk voor de zijne uit durven komen, deels uit vrees voor den stadhouder FLORIS *van Holland,* die overal een wakend oog op hield, deels om dat hij den gepasten tijd om wraak te nemen, nog niet oordeelde gekomen te zijn. Eindelijk in den herfst van 1251, terwijl hij wist, dat de koning zich te *Fulda* bevond, en heer GIJSBRECHT

eenige zijner vrienden bij zich op *Kronenburg,* om het vermaak der jagt te genieten, verzameld had, ging hij derwaarts. AMSTEL, onkundig van het geen ten zijnen nadeele door TEYLINGEN aan den koning gezegd was, wel kennis van heer WILLEMS togt naar *Vriesland*, maar niet van de oorzaken of omstandigheden deszelven gehad hebbende, meende laatstgenoemden in blakende gunst bij den vorst te staan, en handelde steeds van zijnen kant, op zijne wijze, dat is te zeggen, zoo min mogelijk iets doende blijken van den onwil, die in zijn hart, voor al, sedert het afzetten van bisschop GOZEWIJN, diepere wortels dan immer, had geschoten, maar evenwel in stilte kuiperijën smedende. Zoo was hij zelfs den vorst zijne opwachting eerbiediglijk komen maken, toen deze zich in de lente van 1250 in *Vlaanderen* bevond, en had zich mede laten gebruiken, als getuige bij het verdrag in dien tijd met gravin MARGAREET gesloten, maar had niet nagelaten bedektelijk met onvergenoegden te heulen. Wat hem van de stille onderzoekingen van heer WILLEM gebleken was, had hij meer als eene bespieding zijner handelingen, van wege den koning, dan als een onmiddellijk gevolg van TEYLINGENS bijzondere gezindheid beschouwd. - Heer GIJSBRECHT zat met HERMAN *van Woerden,* de heeren VAN ALMELO en VAN VOORST, den graaf VAN GELDER en sommige andere misnoegden, zich op *Kronenburg* te vergasten, elk dezer edellieden zijne grieven opgevende, en over de middelen om zich wraak te verschaffen redenerende; toen op eens een luid geklop aan de voorpoort van het kasteel,[63] hetwelk van eene breede gracht

omringd, naar den kant van den ingang met een' sterken ronden toren ter eener, en met een' grooteren vierkanten ter andere zijde van de ophaalbrug voorzien was, het hinneken van paarden, en het geblaf der jagthonden, aller aandacht wekte. Een onbekende ridder, werd aangemeld, en schrik beving de gasten; want het was alsof, wat zij gesproken hadden, reeds tot 's konings ooren was doorgedrongen, en wie zich nu bij hen vervoegde, niet anders dan een door hem gezondenen bestraffer hunner voornemens, wezen kon. ‘Een onbekende! - men late hem niet toe! - hij noeme zich!’ waren uitroepingen, welke bijkans te gelijken tijde, door de ridderzaal klonken. Heer GIJSBRECHTS meening was, dat men den aangekomene niet afwijzen moest, maar hem alleen vergunnen, op te treden, wanneer hij zijnen naam wilde openbaren. Men bleef dus eenige oogenblikken in eene pijnlijke verwachting; toen vlogen de zaaldeuren open, de portier riep: ‘De heer VAN TEYLINGEN!’ - en deze trad binnen. De meening van GIJSBRECHT aangaande dien gast, en de weinig juiste kennis, welke de anderen droegen van zijne tegenwoordige verhouding met het hof, waren oorzaak, dat het noemen van zijn' naam, weinig bijdroeg om geruststelling te baren. AMSTEL vraagde hem dan ook terstond, wat wel de reden zijn mogt, van de eer, die hij hem aandeed, door zijne komst. ‘Mijn vriend!’ antwoordde de behoedzame heer WILLEM, die de aanzittenden niet alle kennende, van zijnen kant vreesde iets te zeggen, dat niet te pas komen mogt: ‘Ik kom u eens op dat kasteel bezoeken, waarvan gij toen wij voor *Aken* lagen, zoo veel

hebt verhaald. Wapenbroeders moeten niet te lang gescheiden blijven, of er komt ligt verkoeling van vriendschap tusschen hen. Mag ik mij niet als genoodigd achten en deelen in uw jagtvermaak? Ik breng twee rappe honden mede, op hazen en op hoenders afgeregt, ook valken, die in de lucht hunne prooi nooit missen. Wat dag u welgevallig is, wilde ik die met u in uwe velden beproeven!' - Heer GIJSBRECHT kon nu wel niet anders dan zijnen nieuwen gast, eene plaats aan zijne tafel aanbieden, hij deed zulks, heette hem welkom met eenen dronk, noemde hem die van de aanzittenden, welker naam hij niet kende, en wendde het gesprek op de vermakelijkheden van de jagt alleen. Den volgenden dag gingen de heeren zamen uit op wild, maar TEYLINGEN nam een oogenblik waar, dat hij met GIJSBRECHT een weinig uitrustende, zich alleen bevond, om hem te zeggen: 'Ik moet u spreken; ik ben door den koning zoodanig beleedigd, dat ik naar wraak, meer, dan op dezen stond, naar eene teug waters smacht: zijn al de heeren, die ik bij u heb gevonden, misnoegden, zoo wil ik mij in hunne tegenwoordigheid openbaren, zijn zij dit niet, zoo gun mij een van deze dagen, een bijzonder mondgesprek.' - AMSTEL antwoordde, dat TEYLINGENS verkleefdheid aan den koning genoeg bekend was, om in zijne tegenwoordigheid van geene misnoegdheid te durven spreken; maar dat, indien hij van die verkleefdheid was terug gekomen, en eenige billijke redenen tot klagen had, hij zelf hem daar omtrent wel wilde hooren, ten einde dan tot eene bevrediging of tot wraakneming, met zijne overige gasten

mede te werken. - ‘Geene bevrediging,’ hervatte TEYLINGEN, ‘is mogelijk, wraak alleen!’ - Eene openhartige verklaring van TEYLINGENS redenen van ontevredenheid, waarbij hij evenwel zich zelf verschoonde, en al het ongelijk den koning aanwreef, had, nadat het jagtgezelschap op *Kronenburg* terug was, van heer WILLEMS zijde, in een bijzonder gesprek met GIJSBRECHT, plaats; deze, van zijnen kant, openbaarde hoe zeer hij over het smadelijk verdrijven uit diens zetel, van bisschop GOZEWIJN gebelgd was en naar wraak dorstte. Na dit bijzonder gesprek, werd TEYLINGEN door AMSTEL als zijn opregte vriend, en als een waardig lid van het gezelschap der onvergenoegde edelen, aan al de heeren voorgesteld, en met blijdschap en vertrouwen in hunnen kring opgenomen. Maar niemand zag nog kans om iets te doen; er werd besloten dat elk van zijne zijde toe zou zien, de makkers verwittigen, wanneer er gelegenheid tot handelen zou schijnen te wezen, en het geheim omtrent het nu gesprokene bewaren. Na eenige dagen toevens op *Kronenburg,* keerde ieder naar het zijne terug, en sprak daar alleen van het genotene jagtvermaak, en van het getal der slagtoffers van der schutteren behendigheid. - In den voorzomer van het jaar 1252,[(64)] daar het gerucht van 's konings op handen zijnde wederkomst in zijne staten, zich begon te verspreiden, nemen AMSTEL en WOERDEN, met gemeen overleg der andere zamengezworenen, bij welke zich nog de graaf VAN GOOR had gevoegd, en met den graaf VAN GELDER, de wapens op tegen den bisschop van *Utrecht,* vallen in zijne staten, stroopen, en plunderen, maar worden meestal met verlies terug-

geslagen. Intusschen nadert de koning, - nu wordt het tijd eenen beslissenden slag te slaan; partijen stellen voor, en komen overeen, om op den 16 Junij aanstaanden, met alle magt van wederzijde, het pleit te beslechten op eene vlakte, in de nabuurschap der stad. De aartsbisschop van *Keulen,* die zijnen vriend HENDRIK VAN VIANDEN was komen bezoeken, moedigde hem tot dit treffen aan, en beloofde gedurende zijne afwezigheid de stad voor hem te zullen bewaken. Tot *Antwerpen* toe, had koning WILLEM zijne terugreize naar *Holland* vervorderd, toen hij berigt van wat er gaands was, ontving. 'Hoe nu, riep hij uit, willen zich mijne onderzaten, de vorsten van mijn bloed, thans onder elkander vernielen, en kan mijn trouwe broeder FLORIS zulks niet verhinderen, dan is het mijne taak. Op mannen! laten wij den burgerkrijg beletten. Op! voort naar *Utrecht!*' Terstond zijn al de manschappen, welke de koning bij zich had, gereed en men rent naar *Utrecht,* bestedende tot dien togt, niet meer dan vier of vijf dagen. En evenwel de koning kwam om zijn liefderijk oogmerk te bereiken, een oogenblik te laat. De stad binnengetrokken zijnde, vond hij de Catharijne poort, door welke de bisschop opgetogen was, gesloten. De vorst meenende hier in eene poging van den aartsbisschop, om de uitvoering van zijn voornemen te beletten, gewaar te worden, gebiedt dat men met geweld en vuur, den weg opene. Dan de aartsbisschop van het rumoer onderrigt, komt half buiten adem aanloopen, bezweert den koning, dien hij dacht dat het op het overweldigen van HENDRIKS eigendom verzien had, van zijn voornemen af te zien, spilt

nutteloos vele woorden in dien verkeerden zin; en komt niet tot bedaren, voor dat WILLEM hem zijn vreedzaam doelwit, te kennen gegeven heeft. Het rammeijen der poort, had intusschen opgehouden; maar er was zoo veel tijd te loor gegaan, dat op aandrang van den Keulschen kerkvoogd, die staande hield, dat het gevecht nu zeker aan den gang zou wezen, en dat het niet betamelijk was, dat zich daar in een derde kwame mengen, de koning zich liet overhalen om zijn volk rust te gunnen, en stilzittende den afloop der zaak af te wachten. Tegen den avond van dien zelfden dag, kondigde het geschal der trompetten, de terugkomst van de strijderen aan. De koning, de aartsbisschop, en de geheele burgerij begaven zich naar de poort, en zie daar komt HENDRIK VAN VIANDEN, zegevierende binnen; ter eener zijde van zijn paard, als krijgsgevangen gebonden HERMAN VAN WOERDEN, ter andere zijde GIJSBRECHT VAN AMSTEL! - Dit schouwspel trof den vorst; een deel zijner, ten minste vermeende, vrienden, door een ander deel derzelven overwonnen te zien, smartte zijn vaderlijk hart. De ernst, die op zijn gelaat was te lezen, beteugelde de juichtoonen des volks, en belette den triumpherenden prelaat, zich aan al zijne blijdschap over te geven. In het bisschoppelijke paleis teruggekeerd, liet WILLEM HENDRIK en zijne krijgsgevangenen voor zich komen, en sprak hen in dezer voege aan. ‘Hoe nu! is dit een welkomgroet aan mij, van mijne landgenooten! doet hier de een den ander' overlast, en voert strijd; terwijl ik buiten's lands, mijn rijk poog te bevestigen, en de vijanden des kruises te vernietigen, valt men hier de kerk

aan; en neemt een herder der kudde, de wapenen tegen dezelve op! Ik had een aangenamer te huis komen verwacht!' Nu verontschuldigden de bisschop en de edellieden elk, zoo veel hem mogelijk was, zijn eigen doen, en de vrede, welke gesloten werd, was de uitslag, en het loon, van WILLEMS pogen. WOERDEN en AMSTEL hunne vrijheid herkregen hebbende, verheugden zich, schoon hun tegenwoordig oogmerk verijdeld was, en vertrokken elk naar het zijne terug, minder getroffen door de edelmoedigheid van hunnen vorst, dan bedacht op middelen om hem te benadeelen, zoo ras een nieuwe kans zich daartoe opdoen zou. TEYLINGEN en andere zamengezworenen, wier bijzijn in het leger minder in het oog geloopen had, ontsnapten aan de kennis des konings van hun misdrijf, en maakten zich den geslotenen vrede ten nutte, door het in stilte terugkeeren naar hunne kasteelen. De graaf VAN GELDER[65] alleen, bleef nog de landen des bisschops teisteren; maar zijne halsstarrigheid kwam hem duur te staan; HENDRIK mergelde zijne bezittingen zoodanig uit, dat hij gedwongen werd zich te onderwerpen, en het geld, van hem geroofd, diende den heerschzuchtigen prelaat, om het slot te *Vreeland* te bouwen, tot beteugeling der Amstellaren. Inmiddels toonde de koning klaarblijkelijk, dat hij te *Utrecht* met geheel geen vijandig oogmerk was gekomen. Hij herhaalde en vermeerderde zijne gunstbewijzen aan die stad gedurende de twee dagen, welke hij na het boven beschrevene nog binnen hare muren doorbragt, en trok toen met zijne echtgenoot, die zich daar bij hem had gevoegd, naar *Leyden* voort.

Eindnoten:

(63) Bl. 170. Zie voor de beschrijving van *Kroonenburg,* SMIDS Schatkamer en HOOGSTRATENS Woordenboek.
(64) Bl. 173. MEERMAN, D. II. bl. 70 en verv.
(65) Bl. 176. Dezelfde, D. II. bl. 75 en 76.

XVII[de] hoofdstuk.

MATHILDA, 's konings moeder, zijne moeijen RICHARDIS en ADA, de abdisse van *Rijnsburg,* benevens de stedehouder FLORIS *van Holland,* en andere hooge bloedverwanten van den vorst, waren te *Leyden* vergaderd, toen laatstgenoemde daar met zijne jonge echtgenoot aankwam. De gravinne weduwe, die zich altijd, niettegenstaande hare nederigheid, wanneer het de kerk, de heiligen en de geestelijken betrof, veel liet voorstaan op den hoogen rang, waartoe haar zoon was opgeklommen, wachtte in de hofzaal, zonder eenen stap voorwaarts te doen, de groete van ELIZABETH af; terwijl de jonkvrouwe van *Delft* haar tot nabij de deur gulhartig te gemoet was gesneld, en mevrouwe van *Rijnsburg* op eene meer statige wijze, hare zuster gevolgd was. Tusschen hare beide moeijen, naderde nu de jonge koningin haar echtgenoots moeder, boog zich, kuste hare hand, en werd door MATHILDA vriendelijk verwelkomd, als hare dochter, en als degene, van wie men hoopte, dat zij aan het grafelijke huis van *Holland,* en aan den gebieder over het Duitsche rijk, eens, waardige afstammelingen schenken zou. ELIZABETH bloosde, en zweeg. Nu, terwijl koning WILLEM zijne moeder omhelsde, vatte RICHARDIS de hand der koningin, en zeide: 'Dubbel aangenaam is het ons, u te zien, eensdeels wijl gij hebt toegestemd in den wensch van onzen dier-

baren landsheer, dat gij zijne echtgenoot zoudt worden, anderdeels daar wij in u de redster van zijn leven eerbiedigen, danken, en liefhebben.' - 'Ja,' voegde hier ADA bij, 'uw moedig gedrag, is ons bekend geworden, en heeft u onze vriendschap verzekerd; mijn kind! wees altijd onversaagd, wanneer het uwe verpligting geldt; en ons schoone *Holland* zal uw vaderland dank weten, voor het geschenk, in u, aan hetzelve gedaan.' ELIZABETH betuigde hare erkentenis, voor al het minzame, aan haar gezegd, en gaf haren wensch te kennen, van zich meer en meer de genegenheid van hare nieuwe naastbestaanden, waardig te maken. Eenige meerdere ongedwongenheid in de gesprekken, nam allengskens plaats. SICCO werd aan de vrouwen voorgesteld, en hartelijk door haar verwelkomd, en eenige voorvallen van zijne pelgrims reize door hem verhaald, gaven ruime stof tot een aangenaam onderhoud. Voorts werd ELIZABETH genoodigd, het heilige stift van MATHILDA te *'s Gravesande;* het aangename verblijf van RICHARDIS te *Delft,* en de gewijde abdij van *Rijnsburg,* met derzelver heerlijke omstreken te komen bezoeken; al hetwelk zij gereedelijk beloofde, wanneer de gelegenheid zich daartoe aanbood, te zullen doen; en zoo werd de dag der hereeniging van de vorstelijke bloedverwanten, op eene aangename wijze, ten einde gebragt. - Niettegenstaande het goede onthaal, hetwelk haar aangedaan was, bevond zich ELIZABETH te *Leyden*, als in eene nieuwe wereld verplaatst. Gelijk ongelukkiger wijze het lot van de meeste prinsessen is, was zij meer uit staatkunde

dan uit liefde met WILLEM van *Holland* vereenigd; noch zijn bijzijn, noch dat van zijne nabestaanden kon dan ook het gemis van het gezelschap harer ouderen en harer zusters vergoeden; meerderen omgang met MATHILDA, deed haar in deze de hooghartige, klein verstandige, en dweepzieke vrouw erkennen, en zij kon de moeder van haren echtgenoot niet beminnen. ADA boezemde haar op den duur ontzag en eerbied, maar geene genegenheid in; en de jaren van de anders haar het best bevallende RICHARDIS, waren te zeer van de haren verschillende, om een' vertrouwelijken omgang, tusschen beiden, te doen geboren worden. AGNES VAN WALLERN, de voornaamste harer Brunswijksche vriendinnen, die haar als staatjuffer was gevolgd, was de eenige persoon, aan wie zij gehecht was, en wier gezelschap haar de eenzaamheid, waarin zij zich vaak bevond, eenigzins dragelijk maakte; maar de blijkbare voorkeur, welke zij soms te onbedachtelijk deze vreemde gaf, veroorzaakte niet zelden jaloersheid, argwaan, en ontevredenheid bij de Hollandsche adellijke vrouwen, die hare dochters in de gunst der koningin poogden te doen deelen, en ELIZABETH had dikwijls daardoor oneenigheden te vereffenen, die haar reden gaven om zich nog ongehuwd en onbezorgd, aan het hertoglijke hof van haren vader terug te wenschen. Dien vader verloor zij in dit jaar, en zoo werd hare manier van leven nog treuriger dan voorheen. Wel kwamen haar echtgenoots bloedverwanten haar troost aanbieden; wel vermaande haar RICHARDIS zich aan den wil des hemels te onderwerpen, en te begrijpen, dat haar weenen den

doode niet in het leven terug roepen kon. Wel beloofde ADA haar verligting van smart, indien zij getrouwelijk zielmissen voor den overledene doen liet, en zoo de verlossing haars vaders uit het vagevuur hielp bespoedigen. Wel verzekerde haar MATHILDA, dat zij aan de voorspoken van iets treurigs, welke zij gezien en gehoord had, als: het gestadig verschijnen van een' nachtuil op het dak van het koningshuis te *Leyden,* en het jammerlijk huilen van een' hond, sinds lang bemerkt had, dat er iemand sterven zoude; maar dat zij, (ELIZABETH,) omtrent haars vaders lot gerust kon wezen, wijl hij de zaak des pausen, en van koning WILLEM was toegedaan geweest, - niets was in staat de droefheid van de koninginne te verminderen, en hare smart te lenigen, nu zij verstoken was van het genot van hare tranen, met die van moeder en zusters te vermengen. Behalve hare getrouwe AGNES, had niemand van die haar omringden OTTO *van Brunswijk* gekend; niemand verstond haar dus te regt wanneer zij over zijne deugden en kinderliefde uitweidde; niemand droeg in het hart, eenig leed over hem; de koning was niet bij zijne echtgenoot; een straffe biechtvader vergde nog meer van haar, dan ADA gevorderd had, om hetzelfde doelwit te bereiken, - zij sleet dan toen bijzonder treurige dagen. -

De koning, zeide ik, was niet bij zijne echtgenoot; wat daarvan de reden was, staat mij nu te ontvouwen. TEYLINGEN had, terwijl de andere zamengezworenen onrust in het gebied van den Utrechtschen bisschop stookten, van zijnen kant niet stil gezeten. Door

middel van zekeren priester, die aan GOZEWIJN *van Amstel* zeer verkleefd was, en, diens afzetting van den bisschoppelijken stoel van *Utrecht,* steeds als eene heiligschennige daad van den koning aanmerkende, zeer op WILLEM gebeten was, had hij de *Westvriezen* of bewoners van *Hollands* noordelijkste gedeelte, een onrustig volk, dat sinds drie eeuwen met gedurig hernieuwde oorlogen, de graven van *Holland* kwelde, listiglijk geraden op hunne hoede te wezen, tegen de maatregelen van den vorst, daar hij hun verzekeren kon, dat diens voornemen geweest was, hunne landstreek onder de magt te brengen, van een' bijzonderen bedwinger, die hunne oude vrijheid zeer zon hebben gefnuikt. Deze aanslag is thans mislukt, liet hun heer WILLEM zeggen, maar kan ligt worden hervat, dus waagt eene kans, om uwe vrijheid te verzekeren, eer het te laat mogt zijn. De zendeling had bereidvaardigheid bij het volk gevonden, maar het scheen hetzelve voor dat oogenblik aan magt te ontbreken, om iets van belang te doen. Na zijn vertrek evenwel waren er eenige oproerige bewegingen bespeurd door GERRIT *van Heemskerk*, een edelman, wien het dorp van dien naam in eigendom behoorde. Deze had terstond kennis van de zaak, aan den Stedehouder FLORIS gegeven, en die was met eenig volk naar *Westvriesland* op weg gegaan. Dan, aan de grenzen komende, en alles rustig vindende, had hij die niet willen overschrijden, ten einde geene aanleiding tot het hernieuwen der vijandelijkheden te geven, en had te *Alkmaar* post gevat. De koning in *Leyden* gekomen zijnde, was natuurlijker wijze van dit alles door zijn' broeder onderrigt

geworden, en was, daar hij het gewigt van het behoud des vredes, met de Westvriezen duidelijk inzag, na weinig dagen toevens, naar *Noord-Holland* vertrokken. Hier, door heer GERRIT ontvangen en gehuisvest, gaf hij 's mans trouw en ijver den welverdienden lof, stelde hem tot baljuw over *Kennemerland* aan, met eene jaarlijksche inkomst van *drie ponden vlaamsch*, en zonderde een zeker getal krijgslieden af, om onder zijn bevel, des noods, tegen de oproerlingen te handelen. Ter nog betere beteugeling van dezelven beval de vorst, het bouwen van eenen sterken burg, welk slot den naam van *huis te Heemskerk* kreeg(66). De stad *Alkmaar* ontving ook toen, een bezoek van den koning, die last gaf, dat voor hem een geschikt verblijf gebouwd zou worden, op eene plek gronds, die hij aanwees, ten einde hij, indien de zaken op nieuw zijne tegenwoordigheid mogten vereischen, daar gevoegelijk zou kunnen vertoeven. Op deze eerste scheiding van ELIZABETH, terwijl zij in *Holland* was, volgde de tweede, die van langer duur zoude zijn. De belangen van *Duitschland,* namelijk, riepen den vorst derwaarts terug. Hij had een' rijksdag te *Frankfort* bepaald; en *Leyden* noch ELIZABETH was in staat hem van het bijwonen deszelven terug te houden. Naauwelijks dus, was hij van de grenzen van *Westvriesland* een paar dagen teruggekeerd geweest, of hij vertrok op nieuw. Vele prelaten en rijksgrooten kwamen op den bepaalden tijd, (het begin van Julij,) te *Frankfort* bij een, maar WILLEM miste er zijn' schoonvader, die zich tot de reize gereed makende, den 9 Junij overleden was. Evenwel werd de vergadering gehou-

den; na derzelver afloop, moest de koning nog om verschillende zaken af te doen, afwezend van zijne oude erflanden blijven; eindelijk besloot hij den winter in het Brunswijksche door te brengen, en zond SICCO naar *Holland* om ELIZABETH voor te stellen, hem op zijnen togt derwaarts te vergezellen. Geene blijdere mare dan deze, had der koninginne kunnen toekomen. Treurig zat zij met AGNES en haren biechtvader, die haar beklag over het gemis van al het genoegen, hetwelk zij in vroegere dagen plagt te genieten, niet zeer menschkundig laakte, als zonden veroordeelde, en poogde te stillen door het verhaal, van door andere vrouwen doorgestane smarten, welke, wat de oorzaken derzelve, en bijkomende omstandigheden betrof, geene de minste overeenkomst met de haren hadden, en dus weinig indruk maakten op het gemoed der jeugdige vorstin, toen een afgezant van den koning zich liet aanmelden, SICCO binnentrad, en zijne boodschap in weinig woorden deed. Nu blonk de reinste vreugd uit ELIZABETHS oogen; het was haar, als had zij haren echtgenoot nooit meer bemind; het was haar, als bestond er nu geene mogelijkheid van nieuwe kwelling meer. Met moeite wederhield zij zich van den gezant te omhelzen, zij reikte hem de hand, en zeide: ‘O vlieg terug, dank uwen heer, dat hij aan mij gedacht heeft, en mij zoo groot eene vreugd wil schenken. O moeder, o lieve zusteren, o broeders,[67] thans in de plaats mijns dierbaren vaders opgetreden, ik zal u allen dan nog wederzien!’ - ‘Bedaar, mijne dochter, bedaar,’ sprak de priester, ‘het voegt u niet over eenig wereldsch genot u

zoo zeer te verheugen. Alles is hier onvast en twijfelachtig, en geen verblijdens waard. Ik laakte uwe overmatige droefheid, thans laak ik uwe overmatige vreugd; altijd zich zelven gelijk te blijven, is wat den vromen mensch het beste past.' - 'Maar, goede vader,' viel hem hier SICCO in de rede, 'eischt gij niet al te veel? wilt gij dat eene jonge vorstin de gelijkmoedigheid, die op uwen leeftijd zelfs schaars gevonden wordt, zoude bezitten; kunt gij het afkeuren, dat eene dochter om haren vader schreit, of zich verheugt in het vooruitzigt van haren echtgenoot, hare moeder en verdere nabestaanden weder te zien?'.... De pater ging antwoorden, toen de burggravin van *Leyden* met haren echtgenoot werd aangemeld, en ontvangen. SICCO stond roerloos, dit was de eerste maal, dat hij na zijne pelgrimsreize CHRISTINA zoude zien. Al het verledene drong zich weder aan zijn geheugen op; zijn boezem klopte geweldig, het schemerde hem voor de oogen; maar hij wilde de proef doorstaan, en trachten aan zijne, te *Jeruzalem* gedane, belofte, getrouw te zijn; hij herdacht de laatste woorden van den biechtvader: 'altijd zich zelven gelijk te blijven, is wat den vromen mensch het beste past,' - en hij verhardde zich tegen zijne gevoeligheid. Daar trad CHRISTINA binnen; zij had gehoord, dat er een bode van den koning was aangekomen, en kwam, ongeduldig om te vernemen, of het wél ging met den vorst, voor wien, als haren gewezen' voogd, zij nog eene bijzondere vriendschap voedde. SICCO sloeg het oog op zijne voormaals zoo teeder geliefde, - maar

hij vond haar veel minder schoon, veel minder fleurig, en zoo zeer de merkteekenen dragende, van voor hem verloren te wezen, dat deze ontmoeting, ver van zijne rust op nieuw te storen, veel tot zijne genezing toebragt. Evenwel klonk de stem der burggravin, nog te zoet in zijne ooren, dan dat hij zich aan een gesprek met haar zou hebben durven wagen; hij sloop dan stil de hofzaal uit; en toen ELIZABETH, om nader bescheid aangaande den koning, CHRISTINA naar den schildknaap verwees, zag men vruchteloos naar hem om, hij was verdwenen. Niettegenstaande de waarschuwende berisping van den geestelijke, kon de koningin hare blijdschap niet bedwingen, noch zich het genoegen weigeren, van aan de vrouwe *van Kuyk* te verhalen, wat eigenlijk SICCO'S boodschap inhield. CHRISTINA begreep hare vreugd, deelde in dezelve en wenschte haar eene voorspoedige reize. - De toebereidselen tot die reize, werden zoo ras mogelijk gemaakt; ELIZABETH bleef niet in gebreken, MATHILDA en hare beide moeijen een afscheids bezoek te geven, en vertrok in het begin van November, door AGNES, SICCO, en een behoorlijk gevolg vergezeld. -

Eindnoten:

(66) Bl. 182. Het huis *te Heemskerk,* in lateren tijd verwoest, stond genoegzaam, waar thans het huis *Markette* staat. Zie VAN LEEUWEN, Batt[a]. Ill[a]., en SMIDS, Schatkamer.

(67) Bl. 183. ALBRECHT en JOHAN, zonen van OTTO *van Brunswijk,* ELISABETHS broeders, volgden te zamen den vader in de regering op. MEERMAN, D. II. bl. 84.

XVIII[de] hoofdstuk.

De oude wrok tusschen MARGARETHA *van Vlaanderen* en koning WILLEM, en tusschen de moeder en hare zonen van het eerste bed, (waarvan vroeger verslag gedaan is,) was nog geenszins uitgebluscht:

Gelijk wij in het VIII[ste] hoofdstuk zagen, was de gravin in het jaar 1248 genoodzaakt geworden, een nadeelig verdrag met JAN *van Avennes* te sluiten, dan waarbij evenwel het regt op de Zeeuwsche eilanden aan haar, en het leenheerschap over *Namen* aan hare zonen DAMPIERRE, verbleven was. Op den hofdag, in het volgende jaar door den koning te *Maintz* gehouden, op dit verdrag reeds ten voordeele van AVENNES inbreuk gemaakt, en aan hem het graafschap *Namen* wederom toegewezen geworden zijnde, gaf dit nieuw voedsel aan de oneenigheid, en tevens het altijd uitstellen door den koning, van de hulde, welke hij voor de Zeeuwsche eilanden aan *Vlaanderen* verschuldigd was; dikwijls had MARGARETHA hem laten aanmanen om die hulde te bewijzen, maar hoe hooger hij opklom in rang en magt, hoe meer hij zulk een' aandrang versmaadde. Voorts bestond er eene schuld, welker betaling telkens door den koning verschoven wordende, allengskens tot eene zeer aanmerkelijke som was opgeklommen. Toen in 1250 de vorst zich in de *Nederlanden* bevond, had er eene schikking tusschen hem en MARGARETHA plaats, waarbij het regt van laatstgenoemde, om 's konings hulde voor *Zeeland* af te eischen, volkomen erkend, maar het doen derzelve hulde nog vertraagd werd; en in overstelling tegen eenige (eigenlijk niets beduidende) voorregten, de gravin den koning zijne schuld kwijt schold. Niettegenstaande dit minnelijke verdrag, bleven de twee partijen elkander een' fellen haat toedragen, en waren er gedurig punten van geschil, welke botsingen veroorzaakten, die eindelijk de op-

pervlakkige goede verstandhouding, ten eenen male deden te gronde gaan. MARGARETHA kon niet verdragen, dat bij haar leven reeds, haar gehate zoon AVENNES iets in *Henegouwen* zou te zeggen hebben. Zij ontzette dan al de inboorlingen, willekeurig van hun bevelhebberschap over steden of kasteelen, en stelde Vlamingers in hunne plaats; weigerde aan den koning de hulde, die zij hem, als opperhoofd des rijks, schuldig was, en herhaalde hare eischen van zijne hulde als graaf van *Holland,* voor de Zeeuwsche eilanden, bewesten de *Schelde.* Deze handelwijze verdroot den koning zoodanig, dat hij op den in 1252 te *Frankfort* gehoudenen rijksdag, al mede door AVENNES tot het nemen van een' beslissenden maatregel aangezet, met medewerking der rijksgrooten, MARGARETHA van het bewind over al de van het rijk leenroerige landschappen, welke zij beheerschte, ontzette, en aan AVENNES een geruim gedeelte toewees, van hetgeen hij zijner moeder ontnam. Weldra barstte daarop de oorlog tusschen de gravin en haren oudsten zoon, openlijk uit. Door WILLEMS benden ondersteund, viel graaf JAN op *Henegouwen* aan; wie ontevreden was, zoo uit den adelstand, als uit de burgerij, voegde zich bij hem, en het duurde niet lang, of de Vlamingers, welke MARGAREET in het bewind gesteld had, werden verjaagd, tachtig derzelven om het leven gebragt, en hunne vrouwen met afgesneden neuzen en ooren, aan de gravin gezonden. Hoogstgevoelig was MARGARETHA natuurlijker wijze over zulk eene verregaande beleediging, haar in de personen van hare ambtenaren aangedaan; dan zij verkropte haren spijt,

tot zij zich sterk genoeg zoude vinden om den koning, wien zij niet kon vergeven, dat hij AVENNES bijgestaan had, het hoofd te bieden. Terwijl WILLEM, gelijk hooger reeds aangestipt is, den winter in het Brunswijksche doorbragt, en de krijg om de barheid van het saizoen geen' voortgang had, werfde zij regts en links, helpers in hare zaak. Uit *Bourgondië, Picardije,* en andere gewesten van *Frankrijk,* kreeg zij gunstige toezeggingen; vele groote heeren, omhelsden hare belangen, en bragten troepen aan; in een woord, zij slaagde zoo wel, dat er in de lente van het jaar 1253 een leger van omtrent honderd duizend man, haar ten dienste stond; en zij op hare magt vertrouwende, zich durfde vermelen afgevaardigden, naar *Holland* te zenden, waar de koning zich toen terug bevond, om van hem te vorderen, dat hij onverwijld de verschuldigde hulde kwame bewijzen. WILLEM zag eene grove beleediging in dit opontbod der gravinne[68]. 'Zoude ik een leenman mijner vassalin, een knecht mijner dienstmaagd wezen!' riep hij van gramschap blakende uit: 'Zoude ik, de opperheer van *Duitschland,* wegens goederen, die aan het rijk toebehooren, aan een' ander trouwe zweren? met zulk eene schande laat ik mij nimmer overdekken. Eer zou MARGARETHA al wat zij bezit van mij ten leen houden. Zij is mijne vassalin en zal het blijven. Voor het overige moge zij doen, wat haar goed zal dunken!' - De afgevaardigden met dit antwoord bij MARGAREET terug gekomen zijnde, werd terstond de koning van zijn leen vervallen verklaard, en bereidde men zich van wederszijden tot het

beslechten van het geschil door het zwaard; want WILLEM had, van zijnen kant, ook toebereidselen gemaakt, en werd mede door vele met hem bevriende grooten bijgestaan; zijn leger, aangevoerd door FLORIS *van Holland,* en LOEF *van Kleef,* was op het punt om naar *Walcheren* over te steken, toen de hertog van *Braband* eene poging tot bemiddeling der geschillen, waagde voor te stellen. De koning daaraan het oor leenende, begaf zich in aller ijl naar *Antwerpen,* waar ook MARGARETHA zich door gezanten liet vertegenwoordigen. Doch meer staatkundig dan opregt, werd door dezen op haren last gehandeld. Bij elk voorstel ter vereffening opperden zij zwarigheden, welker oplossing een' geruimen tijd zou vorderen; hunne eigene plannen droegen zij ingewikkeld voor, zoodat daarvan eene uitlegging moest gevraagd worden, die in zich zelve, en in de beantwoording, vele uren kosten moest; in een woord, de Vlaamsche gezanten trokken de zaak op de lange baan, lieten aan de gravinne raden, nu een' beslissenden slag te slaan, daar WILLEMS leger nog in *Holland* was, en hij zelf steeds door hen opgehouden zou worden; en MARGARETHA gaf gehoor aan dien raad. Zelve begaf zij zich naar *Waterduinen,* een plaatsje aan de kust van *Vlaanderen* gelegen, van waar zij hare vloot, en het krijgsvolk, hetwelk den last had ontvangen, van zich ijlings in te schepen, kon overzien. Nu, meer dan ooit verdiende zij den naam, welken men haar om de onnatuurlijke behandeling van hare oudste zonen, en om haar haatdragend karakter, sinds lang gegeven had van *zwarte* GRIET, daar zij als eene

verraderesse handelde, en hare, anders niet ten eenen male onregtvaardige zaak, geheel bedierf, door de slinksche wijze, waarop zij haar doel zocht te bereiken. Haar geliefde zoon GUIDO *van Dampierre,* die het bevel over het leger zou voeren, stond bij haar, gereed om zich naar de vloot te laten overzetten: 'God geleide u,' sprak de moeder, 'doch let wel, verschijn mij nimmer weder onder de oogen, ten zij gij als veroveraar van *Zeeland* keert!' Met de woorden; 'Ik zal overwinnen of sneven!' werd deze aanspraak door GUIDO beantwoord, en zoo vol moed, als MARGARETHA vol vertrouwen was, begaf hij zich daarop aan boord. Hoe stil en met hoe veel spoed de bevelen der gravinne tot inscheping ook gegeven en uitgevoerd waren, hadden toch noodzakelijk ettelijke dagen, tot het een en ander besteed moeten worden, en was er onder de gemeente wel iets van bespeurd, zelfs in *Zeeland,* van waar dikwijls lieden, die zich met de visscherij geneerden, de vijandelijke vloot naderden, en nu laatstelijk eene meer dan gewone levendigheid op dezelve bemerkende, daardoor kwaad vermoeden opvatteden. - HERMAN, *de jager,* gelijk wij hier boven zagen, thans een bewoner van *Zeeland,* vernam wat er van de vermoedelijke aannadering der vloot gemompeld werd; terstond dacht hij aan SICCO, dien hij wist, dat zich met den koning te *Antwerpen* bevond, en aan het belang van den vorst, om niet onkundig van de bewegingen des vijands te blijven. Hoe noode hij ook, bij het dreigende gevaar, zijne woning en zijne RIKA zoude verlaten, gevoel van pligt en dankbare vriendschap, kregen de overhand

in zijn eerlijk hart, en zonder zich lang te bedenken, trok hij van het eiland *Walcheren* naar dat van *Zuidbeveland* over, en voer bij nacht, in een klein schuitje, dat hem toebehoorde, de *Schelde* tot voor *Antwerpen* op. Zoo ras het den volgenden dag mogelijk was, vervoegde hij zich bij den schildknaap, openbaarde hem zijn geheim, en bevestigde bij dezen, door zijn' overhaasten terugkeer, de overtuiging, dat het gevaar dringende was. SICCO aarzelde dan ook geenszins, den koning van het hem ter ooren gekomene te onderrigten; dan deze weinig staat makende op het berigt van een' man, zoo min beduidende als HERMAN, dreef eerst den spot met SICCO'S ligtgeloovigheid, en besloot niet dan na eenen sterken aandrang van zijnen vriend, om bevel aan FLORIS tot het inrukken in *Walcheren,* te zenden; maar kon niet overgehaald worden, om in persoon derwaarts te gaan, eer hij meer zekere tijding, van het onder zeil gaan der Vlaamsche vloot zoude hebben. Dit ergerde SICCO. ‘Wat ellendig vooroordeel,’ kon hij niet nalaten te zeggen: ‘beheerscht toch de grooten van dezen tijd! Omdat HERMAN geen man van aanzien is, miskent men niet alleen de groote dienst, dit pas door hem bewezen, maar weigert zelfs geloof aan eene tijding, die hij met achterlating van al, wat hem dierbaar is, ja met gevaar voor zijn' persoon, ons bragt. Had een adellijke bedrieger de helft gedaan, gij zoudt hem met dankbetuigingen overladen, en zijn berigt niet in twijfel getrokken hebben! O dat hetzelfde bloed u en RICHARDIS door de aderen stroomt, is in

deze zaak maar al te merkbaar, zij sprak, in een u wel bewust, mij betreffend geval, in den zelfden zin, als gij nu gesproken hebt. Wanneer toch zal in het oog der grooten een mensch een mensch zijn; en de waarde van den persoon, niet naar den rang, welken hij in de zamenleving bekleedt, afgemeten worden!' Deze toespraak was den vorst niet zoo welgevallig meer, als voorheen hem de aanmerkingen van SICCO waren; deze bemerkte dit met smart, doch zweeg, te zeer aan zijnen heer gehecht, zoo als hij was, om dien niet steeds het beste te wenschen, schoon hij al meer en meer gewaar werd dat zijn welzijn althans door goeden raad te bevorderen, hem hoe langer hoe moeijelijker werd. - Intusschen had FLORIS niet zoodra 's konings bevel ontvangen, of hij was met zijn leger, hetwelk minder talrijk dan dat van MARGARETHA was, opgerukt, en had hetzelve voorzigtigheids halve achter de duinen, aan het zuidelijke gedeelte van het eiland *Walcheren,* waar men de landing der vijanden verwachtte, in slagorde geschaard. Op vrijdag den 4 Julij 1253, zag men de vloot opdagen, en maande FLORIS zijne manschappen eerst tot moedig strijden aan; daarop liet hij eene godsdienstige plegtigheid plaats grijpen, den zegen des hemels door de hem vergezellende geestelijken, over zijne wapenen afbidden, en wat van het gewijde gebeente van den heiligen WILLEBRORD, in de oude kerk van *Westkapelle* voorhanden was, aan zijne standaarden vast binden. Nu was een van de vier afdeelingen, in welke DAMPIERRE zijn leger gesplitst had, aan wal gestapt; zorgeloos, en ver van eenen

aanval te verwachten, trok dit gedeelte, terwijl het tweede ontscheepte, met GUIDO aan het hoofd, voorwaarts, toen een ontzaggelijk trompetgeschal, den bevelhebber verbaasd deed opzien, en het daarop onmiddellijk volgend verschijnen van eene talrijke vijandelijke bende, die met verhaasten marsch, en krijgshaftige houding op hem aanrukte, hem zelven en het volk den hevigsten schrik aanjoeg. 's Konings volk viel woedend op de onbereide Vlamingers aan; vele van dezen vloden al spoedig naar de schepen terug; evenwel hield het gros van MARGARETHA'S leger stand; maar voor hetzelve was geen tijd geweest, om zich in behoorlijke orde te scharen, terwijl de Hollanders volkomen geregeld den aanval voortzetteden. Weldra werd er dus meer geslagt, dan gestreden, en was de kust met stervende of gesneuvelde vijanden bezaaid. GUIDO bekwam eene wonde aan den voet, welke hem noodzaakte zich gevangen te geven. Eindelijk werd het laatste gedeelte van zijn leger ontscheept, en zoo de strijd hernieuwd. HERMAN, die zich onder de vanen van FLORIS vrijwillig gevoegd had, begon nu te duchten dat de vermoeidheid van WILLEMS knechten, hen welligt dit laatste gevecht tegen versche troepen, niet zou kunnen doen volhouden, en dus de bijna behaalde zege weder zou ontrukken; hij vliegt dus zoo veel mogelijk vooruit, en roept herhaalde malen, de aan wal komenden toe: ‘De koning nadert, de koning komt ons ter hulp, hij is met een nieuw leger, op *Walcheren* geland!’ - Dit geroep, door velen gehoord, werd van den een aan den ander overgezegd, en geloofd. Nu ontzonk den Vlamingers

den moed geheel en al. HERMAN den goeden uitslag zijner list bespeurende, nadert de vijanden al meer, en meer, en spoort hen tot eene overgave aan, welke de wanhopige staat van hunne zaken, hen noodzaakte, te bewerkstelligen. Op het teeken hetwelk zij van hunne onderwerping gaven, liet FLORIS een eind aan het ter nederslaan der overwonnene vijanden maken, en verheugde zich in het groot getal krijgsgevangenen, dat hij bekwam, en in den ontzaggelijken buit, die hem ten deele viel. Minder onwaar dan HERMAN zelf gedacht had, was des konings komst. Naauwelijks had hij te *Antwerpen* door een' gezant uit het leger, de zekere tijding bekomen, dat de vloot in zee gestoken was, of hij had de stad verlaten, en was naar *Arnemuiden* gezeild. Hier vernam hij de zegepraal zijns broeders, en draalde nu niet om zich naar het slagveld te begeven, en zijn welgevallen den overwinnaar te betuigen. SICCO vond op dit slagveld HERMAN weder; de trouw van dezen landbouwer, op nieuw den vorst betoond, trof den schildknaap, te meer daar HERMAN hem op eene eenvoudige wijze verhaalde wat hij had bestaan, om een einde aan den strijd te maken. In havelooze kleeding met bloed en stof bemorst, als RIKA'S echtvriend was, sleepte hem SICCO met zich mede, en stelde hem den koning voor; ‘Grootmagtig heer!’ zoo sprak hij, ‘terwijl gij billijker wijze uw' broeder prijst, en hem nevens andere bevelhebbers beloont, zoo sla het oog ook eens op dezen man. Hij streed voor u, voor *Aken* en voor *Keizerswaard;* hij bragt u met gevaar zijns levens een belangrijk berigt; hij voegde zich heden

gansch ongevergd bij uwe dapperen, en droeg door eene welbedachte list, veel tot de overgave van den vijand bij, - is zulk een man niet ook een woord van dank, is hij niet ook eene belooning waard?' - WILLEM nu geheel tot blijdschap gestemd, en van alle verlegenheid aangaande MARGARETHA'S ontwerpen ontheven, nam SICCO'S aanspraak gunstig op; hij glimlachte, als wilde hij te kennen geven, dat hij zeer wel des schildknaaps meening in derzelver geheele bedoeling begreep, en zeide, HERMAN vriendelijk aanziende: 'Keer welgemoed naar uwe woning, uw vorst is over uw gedrag voldaan.' HERMAN, verrukt over de eer, welke de koning hem gedaan had, met hem toe te spreken, omhelsde zijne kniën; stond toen op, om zich in de armen van SICCO, (die getoond had zich zijner vriendschap geenszins te schamen,) te werpen, en ijlde naar zijne RIKA terug. -

Gelijk men met eene godsdienstige plegtigheid zich tot den slag had voorbereid, wilde de koning nu de overwinning met dankbetuigingen, althans aan den H. WILLEBRORD gevierd hebben. Hij zelf omhing zich met een haren kleed[69] en ging barvoets, lofzangen zingende en verzeld van zoo vele geestelijken uit de Middelburgsche abdij, als zich bij het leger bevonden, naar laatstgenoemde stad; stortte in de kerk, zijne dankzeggingen voor de verleende hulp, en zijne bede om verderen bijstand uit, liet onder zijn oog, de, van de standaarden afgenomene beenderen van WILLEBRORD, weder in derzelver kistje leggen, beval dat voortaan jaarlijks deze heilige reliquiën op den 4 Julij, statiglijk het eiland *Walcheren* zouden rond

gedragen worden; deed ruime geschenken aan de kerk, waar dezelve bewaard werden; en keerde toen naar het slagveld weder, om orde op de verdeeling van den buit en op het lot der krijgsgevangenen te stellen. Op zijn' weg van *Arnemuiden* derwaarts, waren den koning reeds verscheidene vlugtelingen ontmoet, die hem om genade gesmeekt, en de vergunning verkregen hadden, van naar *Vlaanderen* terug te keeren. Deze werden nu (in de eerste dagen na den slag,) overgezet; maar GUIDO en JAN VAN DAMPIERRE, benevens 230 ridders, waren krijgsgevangen, en boven die, eene groote menigte gemeene strijderen uit den gemengden hoop, welke MARGARETHA'S vanen gevolgd was. De eersten werden met onderscheiding behandeld en op het huis te *Wateringen,* in bewaring gesteld. De laatsten ondervonden eene bejegening, de woestheid der middeleeuwsche zeden waardig. Op 's konings last werden zij van hunne bovenkleederen beroofd, twee aan twee gekoppeld, en zoo met slagen, die op den blooten rug en naakte schouders nedervielen, voortgedreven, tot dat zij de verschillende plaatsen hunner bestemming bereikt hadden. - Zeer spoedig was de tijding van den slag bij *Westkapelle,* en van de door FLORIS *van Holland* behaalde zege, naar het vaste land overgewaaid. Hoe meer men daar beducht was geweest, voor het zoo dreigend opkomende onweder, hoe meer men zich nu verheugde over de verdwijning van hetzelve. Elk naar gelange van zijnen stand, of zijn beroep, of zijne gemoedsstemming betoonde zijne vreugd; maar niemand onderscheidde zich bij deze gelegenheid, gunstiger dan 's konings

moeder. Na door eene plegtige misse en door het bijzonder vereeren, van hare beschermheilige, den hemel hare dankbaarheid betuigd te hebben, begaf zij zelve zich, van twee Dominikaner monniken vergezeld, naar *Walcheren* op weg, ten einde de gewonde gevangenen te hulp te komen, en hen de lafenis toe te dienen, welke in verschillende benoodigdheden bestaande, door haar te zamen gebragt, of haar ten gemelden einde door de abdis van *Rijnsburg,* de jonkvrouwe *van Delft,* CHRISTINA *van Kuyk,* en andere personen van aanzien, waren toegezonden. Zoo herstelde vrouwelijke teederhartigheid te eener zijde, zoo veel mogelijk, wat mannelijke wreedaardigheid, door eene doldriftige vrouw van den anderen kant aangezet, onheils veroorzaakt had.

Eindnoten:

(68) Bl. 188. *Zoude ik een leenman enz.*, dit is woordelijk overgenomen uit MEERMAN, D. II. bl. 121.
(69) Bl. 195. Zoo iets had WILLEM na den brand te *Brunswijk* gedaan; daarvan sprekende, kon ik die karakteristike daad niet wel te pas brengen. Ik heb gemeend dezelve hier te mogen plaatsen, als eigenaardig na de overwinning bij *Westkapel.* Wat de slag betreft, is historiëel; wat ik door den verdichten persoon van HERMAN laat verrigten, is, volgens MEERMAN, door een Hollandsch ridder gedaan. Het ronddragen van WILLEBRORDS gebeente, is van dien tijd af aan in gebruik geweest; MEERMAN zegt evenwel *niet,* dat koning WILLEM het gebood.

XIX^{de} hoofdstuk.

Zoo liefelijk de aankomst is van een' bode, die eene goede tijding brengt, zoo ter nederslaande is die, van een' aankondiger van eene slechte boodschap. Kort na den uitslag des gevechts bij *Westkapelle,* kwam bijkans ademloos een bode aan MARGARETHA'S hofpoort aan. Naauwelijks was aan de tafel der gravinne de beker op het wél gelukken der onderneming rond gegaan en geledigd, of de bisschop van *Thérouanne*, die mede een van de aanzittenden geweest was, werd uit de zaal geroepen, en door den bode van de voorgevallene nederlaag onderrigt. Noodzakelijk moest deze hartgrievende tijding der gravinne

worden medegedeeld, maar wie haar kende, en wist, in welke woede zij bij tegenheden uitvaren kon, vreesde haar de waarheid te zeggen. De bisschop, evenwel, verstoutte zich, trad weder binnen met een gelaat, waar op geheel iets anders dan hoop en zoet vertrouwen geteekend stond, trok spoedig de aandacht van MARGARETHA tot zich, en verhaalde op haar bevel al wat hij van den renbode vernomen had. Wat hij gevreesd had, gebeurde; de gravin voer tegen hare vijanden, tegen hare vrienden, ja tegen hare zonen in de beleedigendste verwijtingen uit; jammerde luidkeels over het verlies van haar leger, van de schatten tot het bijeenbrengen van hetzelve verspild, en over de ontrouw van GUIDO, die beloofd had te zullen overwinnen of sneven, en nu verslagen, als krijgsgevangene leefde! Bisschop RUDOLF (van *Thérouanne*) stelde al zijne redeneerkracht in het werk om MARGAREET tot bedaren te brengen; niets van wat godsvrucht, en wijs betoog hem inboezemde, werd vergeten, maar alles was vruchteloos; met los geretene haren, en hare sieraden van zich smijtende, liep zij razende en tierende de hofzaal door; en alleen ligchamelijke vermoeijing, maakte een einde aan het afschuwelijke tooneel, hetwelk in haren persoon de Vlaamsche hovelingen voor oogen hadden. - Des anderen daags kreeg voornoemde bisschop, met WOUTER, bisschop van *Doornik,* en FILIPS, deken van *St. Donatiaan* te *Brugge,* last om naar *Holland* te reizen en met den koning over den losprijs der DAMPIERRES te handelen. Dan, WILLEM een gezantschap zijner vijandin te gemoet ziende en liefst niet zoo spoedig

in onderhandeling willende komen, was reeds naar *Worms,* welke stad nog altijd 's konings wederpartij was toegedaan, schoon haar daar gezetelde bisschop WILLEM aanhing, gereisd. Derwaarts volgden hem de afgezanten, maar hun werd gehoor geweigerd, en een geruime tijd verliep, eer zij uit 's konings naam tot antwoord op hun ingeleverd verzoek, kregen den eisch: dat MARGARETHA in persoon zich bij den vorst over haar gehouden gedrag kwame verontschuldigen, en vergiffenis vragen voor hare verraderlijke handelwijze. Eene nieuwe uitbarsting van haren hartstogt werd door de gezanten, van wege MARGARETHA, wanneer zij dit bescheid vernemen zou, gevreesd; dan in die berekening vonden zij zich gelukkiglijk bedrogen. De fierheid nam, toen zij zich van hunnen last kweten, geheel de overhand in de ziel der gravinne. ‘Het is wel,’ zeide zij, op een' bedaarden toon; ‘ik weet nu, wat mij te doen staat; niet meer om vredes voorslagen denken, maar oorlog voeren tot den dood!’ - Niet vreemd is zulk eene kalmte, als wij daar aanstonds beschreven, aan karakters zoo als dat van MARGARETHA *van Vlaanderen* was. Alle driften kunnen slechts eene zekere hoogte bereiken; wanneer de terging de mate der geestvervoering, te boven gaat, brengt die zelfde overmatigheid aan de eene zijde, eene wel kortstondige, maar plotselinge kalmte aan de andere zijde voort. Gebeurt er dan evenwel iets, dat het onderdrukte gevoel weder opwekt, zoo ontstaat er eene uitbarsting van woede, welke alle voorgaande uitbarstingen overtreft. Ook zoo iets had in het geval, waarvan wij spreken, plaats.

AVENNES, schoon verblijd over de gewonnene zege, had deernis met het lot van zijne broederen DAMPIERRE, en verstoutte zich om aan zijne moeder op eene allezins gevoegelijke, ja onderdanige wijze te schrijven, ten einde zij zich eenige opofferingen getroostte, en het oor aan 's konings voorslagen leende, opdat de boeijen, waarin hare zonen zuchtten, geslaakt mogten worden. Met oogen, waarin de meer en meer aanwassende gramschap gloeide, hoorde *de zwarte* MARGAREET, het lezen van dezen brief aan, en gaf, toen de voordragt geëindigd was, aan haar onstuimig gevoel den vrijen loop, bevelende met eene van kwaadheid bevende stem, dat men aan AVENNES schreve: 'Om[70] mijner zonen wil, zal ik tot niets mij laten overhalen. Zij zijn in uwe magt, en aan uw goedvinden blootgesteld. Slagt ze, bloeddorstige beul! slagt uwe broederen! Kook ze, zoo gij wilt met peper; braad ze met knoflook, en verslind ze!!' - Welk eene overmatige onverschilligheid ten opzigte harer kinderen, en welk eene verschrikkelijke wreedaardigheid, de moeder in deze uitdrukkingen te kennen gaf, in latere oogenblikken, toen bedaard overleg weder de overhand had genomen, was MARGARETHA bedacht op middelen, die nog aangegrepen konden worden, om de bevrijding harer zonen te bewerken, om hare geschondene eer te wreken, en door eene nieuwe poging tegen koning WILLEM, dezen tot het afzien van zijne trotsche eischen te dwingen. Te dien einde meende zij niet beter te kunnen doen, dan de Fransche ijdelheid te streelen, en den ligtzinnigen ondernemings-

geest van de prinsen, welke thans het bewind in LODEWIJKS staten in handen hadden, aan te vuren. De koning van *Frankrijk* was nog niet van het heilige land terug. BLANCA *van Castille*, zijne moeder, aan wie het rijksbestuur gedurende zijne afwezigheid was opgedragen geweest, leefde sinds omtrent een jaar niet meer. De achtjarige zoon des konings (FILIPS III naderhand bijgenaamd *de stoute*,) regeerde in naam, LODEWIJKS twee broeders, de graaf van *Poitiers* en de hertog van *Anjou,* inderdaad. Tot dezen dan besloot MARGAREET, zich te wenden, en reisde in Februarij 1254 naar *St. Germain en Laye*, waar zich de prinsen bevonden. Op hunne uitgezochte beleefdheid, jegens vrouwen, en wel jegens vrouwen die hen om eenige dienstbetooning komen verzoeken, hebben de Franschen altijd (hoewel met niet veel meer reden dan op sommige andere goede hoedanigheden) gesnoefd; de prinsen maakten er zich dan nu ook een' pligt van, MARGARETHA, schoon zij noch jong, noch bevallig was, met alle goedwilligheid en eerbetooning te ontvangen, en te behandelen, zoo lang zij niet bemerkten, dat hetgeen van hen gevraagd werd, niet overeen kwam met hun belang. Maar zoo ras op krachtdadigen bijstand tegen den Roomsch-koning, en op medewerking tot de bevrijding van de DAMPIERRES door de gravin werd aangedrongen, kwamen er zoo vele verontschuldigingen ten voorschijn, en werden er zoo vele beletselen opgeworpen, dat MARGAREET begreep, dat op de goedhartigheid en beleefdheid der Franschen, onvoorwaardelijk gebouwd te hebben, eene verkeerde be-

rekening was geweest. Zij riep dan KAREL *van Anjou*, wiens veroveringszucht haar bekend was, ter zijde, beloofde hem het bezit van *Henegouwen,* en het op haar nemen van al de kosten des krijgs, indien hij haar den verlangden dienst wilde bewijzen, en haalde hem zoo doende over, om voor haar partij te kiezen. Binnen zeer korten tijd werd nu een talrijk leger op de been gebragt, vele Fransche grooten stelden er eene eer in, om in het zelve te dienen, en spoedig werd het grootste gedeelte van *Henegouwen* door ANJOU vermeesterd. *Valenciennes* evenwel wilde niet bukken, maar gaf te kennen, dat het aan AVENNES getrouw, geen' vreemden overweldiger zou binnen laten. Nu kwam MARGARETHA'S listige geaardheid haar nog eens te pas. Zij liet der regering weten, dat zij op het regt van eigendom haars zoons geene inbreuk maken wilde, maar KAREL slechts als in hare plaats, als vruchtgebruiker wilde hebben erkend. Deze schoonschijnende reden om de stad tot overgave te dwingen, had de gewenschte uitwerking. Den volgenden dag zag men de poorten van *Valenciennes* open gaan en een honderdtal der aanzienlijkste burgeren, hunne hoeden met rozen gesierd, en groene takken in de handen dragende, in het leger komen. Terwijl ANJOU de houding aannam, van door zulk eene onderscheiding, zich zeer gestreeld te gevoelen, en MARGAREET een' schamperen glimlach naauwelijks verbergen kon, bogen zich de misleide burgers voor hertog KAREL neder, en baden demoedig om zijne toestemming, dat zij hem naar de stad geleiden mogten. Zoo werd dit paard van *Troje* ingehaald;

en de onnatuurlijke moeder verheugde zich in den voorspoed van haren gunsteling, dien zij ten koste van haar eigen bloed bevoordeelde. - Eer wij de gevolgen van dezen vreemden krijg verder gadeslaan, willen wij nog eens het oog meer bepaaldelijk op koning WILLEM en zijnen schildknaap vestigen.

Eindnoten:

(70) Bl. 200. Woordelijk uit MEERMAN overgenomen, volgens MATTHIEU PARIS, een tijdgenoot van MARGAREET. MEERMAN, D. II. bl. 133.

XX^ste^ hoofdstuk.

Van 's konings vertrek naar *Worms* is met een enkel woord gewag gemaakt. Wat daar de oorzaak en het gevolg van was, dient eenigzins naauwkeuriger vermeld te worden. *Worms* eene vrije rijksstad zijnde, stond in zoo ver op zich zelve, dat zij door geenen leenroerigen vorst, regtshalve kon gedwongen worden, hare verkleefdheid aan het huis des wettigen keizers op te geven. Haar bezit, of hare gehoorzaamheid was echter voor den Roomsch-koning van te veel belang, dan dat hij niet getracht zou hebben, haar te doen bukken: dit te weeg te brengen, was dan ook zijn oogmerk bij zijne reize derwaarts, maar de magt om de stad te vermeesteren hem ontbrekende,[(71)] en de afgezanten, welke hij haar zond, onverrigter zaken in zijn kamp terug gekomen zijnde, mislukte zijne poging, en keerde hij zonder vrucht, van zijnen togt, in het vaderland terug. Dan, gelijk boven aangemerkt is, RICHARD de bisschop van *Worms,* was WILLEM toegedaan. Deze prelaat maakte gebruik van de maar al te groote magt der kerk. Na de geheele stad, zonder haar te doen

wankelen, in den ban gedaan te hebben, gebruikte hij nu de volgende list. De burgerij onder de benamingen van godvreezenden en ongodvreezenden, (in zijne schatting hetzelfde als gunstig of ongunstig jegens koning WILLEM gezinden,) als het ware gescheiden hebbende, paste hij de uitvloeisels van den kerkelijken ban, op de laatstgenoemden in dier voege toe, dat niet een hunner bij het vieren der misse mogt tegenwoordig zijn, veel min aan de communie deelnemen; dat wie als zoodanig bekend stond, bij zijn sterven door geen' priester bediend, noch gestorven zijnde, op eenig kerkhof begraven mogt worden; en gelastte hij uitdrukkelijk aan elk die iemand als een' ongodvreezende mogt kennen, hem te moeten aangeven, met bedreiging van anders zelf in de bovengenoemde veroordeeling te zullen begrepen worden; trekkende hij ten zelfden tijde den algemeenen ban, over de geheele stad uitgesproken, in. Nu werden dan ook burgers tegen burgers verdeeld; de aanhangers van KOENRAAD werden ongestraft door de anderen aangeklaagd en vervolgd, en hadden al meer en meer, zich van alle zoo geestelijke als burgerlijke regten verstoken ziende, zoo veel te lijden, dat zij eindelijk het hoofd in den schoot legden, zich met den bisschop verzoenden, en gedoogen moesten, dat WILLEM als opperbeschermheer van de stad, werd erkend. Omtrent de maand Augustus 1253, ontving de koning, te *Leyden* zijnde, het verblijdende berigt van dezen keer van zaken, en nam weinig weken daarna, de handen nu eenigzins ruim hebbende, nogmaals in gezelschap zijner

echtgenoot, de reis naar *Brunswijk* aan. In ELIZABETHS gevolg was altijd AGNES VAN WALLERN, gelijk SICCO steeds des konings trouwen vergezeller bleef. AGNES, van welke (zie hoofdst. XVII) met een enkel woord gewaagd is, was de dochter van een aanzienlijk edelman, maar wiens vermogen bij zijn overlijden, hetwelk weinig weken na de geboorte zijner dochter plaats had, gedeeltelijk zoo verminderd, en anderdeels zoo bezwaard was, ingevolge van de te kostbare leefwijze, welke hij aangenomen had, dat zijne weduwe den boedel niet had willen aanvaarden, en zoodra zij de mogelijkheid had gezien, om zich van de zorg der opvoeding van haar kind te ontslaan, het kloosterleven had aangenomen. Die mogelijkheid, was haar door den hertog en de hertoginne van *Brunswijk* verschaft. Bij de vele kinderen, welke deze hooge personaadjen hadden, was het in hunne gedachte niet bezwaarlijk, nog één kind te laten verzorgen, en AGNES groeide aan het hof, met de zonen en de dochteren des landheers op. Daar zij drie jaren jonger dan ELIZABETH was, had deze met haar gespeeld zoo als doorgaans oudere, met jongere kinderen doen; maar allengs werd het geringe onderscheid van jaren tusschen haar beiden minder merkbaar; de eene begon de andere van hare bijzondere belangen, van hare ontwerpen, van hare vooruitzigten in een meer gevorderd tijdvak des levens, te spreken; wat de eene van eenige onderscheiding, welke zij van dezen of genen jeugdigen hoveling genoten had, had opgemerkt, werd aan de andere, wel eens met nedergeslagene oogen medegedeeld, en in geval de eene, over iets

onaangenaams zich te beklagen had, was hare toevlugt, zich in de armen der vriendin te werpen, en aan haren boezem te weenen. Overal waar men ELIZABETH zocht, was ook AGNES te vinden, en verlangde men AGNES te zien, zoo was men genoodzaakt te vragen: welke is zij van deze twee? want altijd stond ELIZABETH bij haar. In schoonheid overtrof de mindere in rang de meerdere, maar in verstandelijke vermogens was 's hertogen dochter, hare vriendin vooruit. Wat de bekwaamheden betrof, op welke men in dien tijd voor vrouwen den meesten prijs stelde, het zingen, en het spinnen en borduren; AGNES had geen gehoor voor schoone klanken en was niet in staat eenen zuiveren toon voort te brengen; maar hare vingeren behandelden den draad, hetzij die vormende, hetzij die gebruikende, met de uiterste bekwaamheid, terwijl ELIZABETH in de toonkunst eene meesteres, weinig behendigheid in het uitvoeren van eenig handwerk betoonde. Als laatstgenoemde zong en daarbij de harp bespeelde, gaf het gevoel, hetwelk zij voor de toonkunst had, aan haar gelaat eene aangename uitdrukking, en aan hare oogen eene zachtheid, welke die anders misten. Als hare vriendin, luisterende nevens haar zat, werd men al ligt om den schoonen mond van deze een' glimlach gewaar, zoo als het uitoefenen van eene kunst, waarvan men zelve niets begrijpt, door iemand anders, niet zelden der onkunde afperst, en AGNES wel gevormde, doch niets beduidende bruine oogen, staarden de kunstenaresse aan, als wilde zij zeggen: is uw lied niet haast ten einde? Maar wanneer de staat-

juffer met oplettendheid en ijver, door hare fijne vingeren den draad, dien zij bewerkte, liet glippen, terwijl haar kleine, welgeschoeide voet, het spinnewiel deed draaijen, dan lette men met meer genoegen op haar, dan op ELIZABETH, die met verveling op het gelaat geteekend werkte, en zich beklaagde over het eentoonig snorren van het wiel. Welke verscheidenheid er ook tusschen de beide vriendinnen bestond, de genegenheid, welke zij voor elkander voedden, werd daardoor in het minste niet gestoord. Toen hertog OTTO zijne dochter aanzeide, dat zij bestemd was, om aan den Roomsch-koning WILLEM hare hand te geven, was AGNES de eerste, aan wie ELIZABETH hare bestemming openbaarde, en de eenige, aan wie zij in vertrouwen bekende, hoe weinig vreugd zij gevoelde bij de gedachte aan eene echtverbindtenis met een' haar onbekenden man, en hoe bevreesd zij was voor de eerste ontmoeting van haren minnaar, die, gelijk zij te verstandig was, om niet te begrijpen, uit staatkunde, en geenszins uit liefde, haar tot zijne gemalin gekozen had. Na de voltrekking van het huwelijk, bleef ook ELIZABETH hare vriendin even lief hebben als voorheen, en vond in haar bijzijn den besten troost, toen zij, gelijk vroeger verhaald is, te *Leyden*, de dagen harer eerste jeugd met een gevoel van leedwezen, over hare tegenwoordige omstandigheden, herdacht. Thans was het de beurt van AGNES, om te treuren. SICCO had indruk op haar hart gemaakt, en zij had in den jongman niets bemerkt, dat haar regt kon geven om te denken, dat hij voor haar eenige genegenheid gevoelde. Zij zweeg. Was het

ELIZABETH gemakkelijk geweest te spreken, omdat zij onverschillig was ten opzigte van haren aanstaanden bruidegom; AGNES was het onmogelijk, omdat zij beminde, ja een' man beminde, wiens hart koud, en ongevoelig voor hare aantrekkelijkheden scheen te wezen. Vruchteloos vraagde de koningin haar, nu met haar te *Brunswijk* zijnde, wat haar deerde, vruchteloos bezwoer zij haar bij de oude wederzijdsche vriendschap, haar in haar vertrouwen te stellen; vruchteloos beloofde zij, indien het in hare magt stond, uit den weg te zullen ruimen, wat haar hinderde, of te zullen bewerken, wat zij verlangde, AGNES stortte tranen, drukte ELIZABETHS hand, maar bleef in haar zwijgen volharden. Zoo groot, zoo sterk is vrouwelijke fierheid; lijden, kwijnen, sterven is ligt, in vergelijking van te zeggen: ‘Ik bemin, zonder weder bemind te worden,’ voor eene van die kunne, welke vaak door de mannen, als zoo zwak en zoo kleinmoedig wordt uitgekreten; en toch, is er niet ruim zoo veel sterkte toe noodig om het innerlijke gevoel des harten te wederstaan, als om eenen uitwendigen vijand te overwinnen!? Terwijl de neerslagtigheid van hare staatjuffer de koningin ontrustte, en de achterhoudendheid van hare vriendin, ELISABETH mishaagde, bragt een en ander eene verkoeling der oude vriendschap te weeg; het gezelschap van AGNES werd door de vorstin minder dan te voren verlangd, en toen zij gewaar werd, dat deze van haren kant, ver van zich daardoor getroffen te betoonen, haar zelden meer kwam opzoeken dan wanneer de koning en meer gezelschap bij haar was; begon zij te vermoeden, dat WILLEM, wiens

uiterlijke gestalte zoo behagelijk was, het hart van AGNES had getroffen. Dit denkbeeld vloog als een vurige pijl door hare hersenen, en vestigde zich in hare ziel; nu werd de eertijds zoo geliefde vriendin haar hatelijk, nu zag zij op de onschuldige neder, vol toorn; nu ontweek zij de eens zoo onmisbare, met alle zorgvuldigheid; evenwel besloot zij haar heimelijk te bespieden, en indien zij de overtuiging van haar verraad bekwam, de ondankbare voor altijd uit hare tegenwoordigheid te verbannen, en levenslang in een' kerker te laten opsluiten. - Zoo is de mensch! Wat men ook zegge, eigenbelang is de voorname drijfveer zijner daden. WILLEM was een onverschillig persoon voor zijne echtgenoot, maar om zoo te spreken, hij behoorde haar, zij had regt op zijne liefde, geene andere kon zich tusschen beiden dringen, zonder dat het gevoel van eene persoonlijke beleediging ontstond. ELIZABETH was niet jaloersch uit liefde, zij werd het uit eigenbelang; en hoe dikwijls zou men niet erkennen, dat zoo iets plaats had, indien men altijd tot de grondoorzaak der dingen wilde doordringen, elke zaak bij deszelfs waren naam noemen, en niet vergoelijken, wat men voor min oorbaar houdt! De reden waarom AGNES zich op een' afstand van ELIZABETH hield, is ligt te bevroeden; zij vreesde voor hare vragen, omdat zij niet vermogt te antwoorden; zij vreesde voor hare oogen, omdat het scheen, alsof die in haar hart zouden doordringen, en haar geheim ontdekken; zij vreesde voor verwijtingen, welke zij bewust was niet te verdienen, want AGNES had ELIZABETH nog even lief als voorheen. Intusschen had de argwaan der koninginne, deze ook aangespoord

om met eene bijzondere oplettendheid, haren echtgenoot gade te slaan; maar zij bespeurde in hem niets, dat haar vermoeden kon wettigen, integendeel; op de reize naar *Brunswijk,* had WILLEM op eene bijzonder zorgvuldige wijze voor het gemak en de veiligheid zijne gemalin gezorgd, en terwijl zij in de hofstad vertoefden, betoonde hij haar, met een opgeruimd gelaat, meer belangstelling dan hij nog immer had gedaan, vergezelde haar op hare wandelingen, hield haar in hare kamer gezelschap, ja zocht voor haar, kleine verlustigingen op. Maar zoo vernuftig is het hart om eigen kwelling te vermeerderen, wanneer het eens eene wond gekregen heeft, dat nu ELIZABETH al het goede, als uit eene kwade bron opwellende, aanmerkte, en wat WILLEM in opregtheid deed, als eene verfijning van list, tegen haar in het werk gesteld, aanzag; zoo dan, toen AGNES haar verlof verzocht, om eenigen tijd bij hare moeder in het klooster te gaan doorbrengen, meende zij, dat zulks op raad van den koning geschiedde, ten einde hij meer ongestraft zijne beminde daar zoude kunnen gaan zien, en schoon zij het verlangde toestond, bleef zij niet in gebreke de barones VAN WALLERN, te gelasten heimelijk acht te geven, op de gedragingen van hare dochter, en haar (ELIZABETH) te verwittigen, indien zij mogt bemerken, dat eenig ridder of heer, AGNES dikwijls trachtte te zien, of te spreken. Dan hoezeer laatstgemelde zich van SICCO'S onverschilligheid overtuigd hield, zij bedroog zich; de schildknaap was haar hartelijk genegen, en slechts doordien zijne liefde voor de aanvallige staatjuffer langzaam geboren was, en zich ontwikkeld had, terwijl zijne vroegere

hartstogt voor de schoone CHRISTINA, op eenmaal was ontstaan, meende hij, dat hij niet meer dan eene bijzondere vriendschap voor AGNES VAN WALLERN gevoelde. Na zijne terugkomst uit het leger in *Zeeland,* was SICCO te *Leyden* tegenwoordig geweest, bij eene opwachting bij den koning en de koninginne, van de personen, welke eerstgemelden kwamen geluk wenschen, over de bij *Westkapel* behaalde zege; hier had hij nog eens de echtgenoot van DIEDERIK *van Kuyk* ontmoet; hij had haar ditmaal aangesproken, maar geene de minste beweging van oude liefde meer, in zijn hart bespeurd, en na die zamenspraak de schare der vrouwen overziende, was geene hem schooner dan AGNES VAN WALLERN voorgekomen; hij had zich ook geenszins door nijd bewogen gevoeld op het zien van heer DIEDERIK zelven, en zonder ontroering de beide echtgenooten kunnen vragen, naar den welstand van hun kind. Het kort daarop gevolgde reizen naar en van *Worms,* in WILLEMS gevolg, had den schildknaap geenen tijd gelaten, om over vrouwelijke aanlokkelijkheden te denken, maar toen hij in *Leyden* teruggekeerd, de vriendin van ELIZABETH weder zag, vond hij haar nogmaals schoon, en op de reis naar *Brunswijk* meerderen omgang met haar hebbende, beminnelijk. Dan geene liefde voor haar in zich vermoedende, zou hij welligt nog lang in dezelfde onkunde hebben voortgeleefd, indien niet het vertrek van AGNES naar het klooster, de gedachte bij hem doende geboren worden, dat zij misschien zich aan de dienst des altaars wijden wilde, zijn hart door vrees geschokt had; die vrees, waaruit kon zij anders

ontstaan, dan uit een bijzonder belang, dat hij kon stellen, in het verblijven der staatjuffer in den kring der wereldsche bemoeijingen, en dat belang, waaruit kon het ontspruiten, dan uit liefde, die hij voor de jonkvrouw voelen moest. Maar liefde! SICCO kende zoo wel de kwellingen, aan dien hartstogt verbonden, de smarten, welke hij vaak veroorzaakt, en de gevaren, aan het toegeven aan denzelven verknocht, dat hij vreesde nog eens te beminnen; en gestadig poogde zich zelven diets te maken, dat AGNES VAN WALLERN hem ten eenen male onverschillig was. Evenwel hoe meer hij zich die onverschilligheid wilde inprenten, hoe meer hij om het inderdaad geliefde voorwerp dacht. Het denkbeeld van met de, nu van hem verwijderde, dagelijks te kunnen omgaan, met haar vereenigd te leven, bij haar uit te rusten van de vermoeijenissen, aan zijne bediening verknocht, en aan haar hart zijne geheimste gedachten, en bekommeringen toe te vertrouwen, vermengde zich met dat van eene afwijzing van hare zijde, indien hij immer eene poging mogt wagen, om haar zijne hand te doen aannemen; ook met dat van zijne onmagt om van zijne afkomst een voldoend verslag te kunnen geven, en gevolgelijk met dat van de waarschijnlijkheid eener verwerping, aangemerkt de welbewezene hoogadellijke afkomst der staatjuffer.

Al die denkbeelden en gedachten doorkruisten zich in SICCO'S brein en bragten hem wakende, als in de stemming van een', die droomt; mijmerende ging hij daarheen, wandelde eenzaam rond, en bevond zich niet zelden onwillekeurig in de nabuurschap,

ja onder de muren van het klooster, waarin het voorwerp zijner mijmeringen verholen was, bleef daar nu eens korter, dan eens langer, werktuigelijk staan, en vertrok dan weder, evenzeer in gepeins. Vraagden hem zijne medehovelingen, werwaarts hij zijne gangen gerigt had, hij wist het somtijds geheel niet, somtijds ter naauwernood te zeggen; en zijne ongewisheid te dien opzigte, werd eene oorzaak van spotternij. Intusschen had de barones VAN WALLERN den onbekenden wandelaar opgemerkt, en van hare ontdekking aan ELIZABETH kennis gegeven. Hare beschrijving van de houding en van de kleeding des persoons, kwam wel niet juist overeen, met wat die zou hebben moeten wezen, indien de koning de wandelaar ware geweest, maar WILLEM had zich ligtelijk kunnen vermommen, en ELIZABETH werd door hetgeen zij gehoord had, in hare overtuiging van de schuld haars echtgenoots bevestigd. Zoo stonden de zaken; toen na ongeveer zes weken toevens te *Brunswijk,* de vorst zijne echtgenoot zijn voornemen bekend maakte, om na weinig dagen met haar de terugreize naar *Holland* aan te nemen. Hij had zoo al geen' tegenstand, ten minste de betuiging van eenig leedwezen van ELIZABETH verwacht, daar hij wel wist hoe ongaarne altijd, deze vorstin hare moeder verliet; het bevreemdde hem dan niet weinig, toen hij haar hoorde zeggen: dat zij niets liever doen zoude, dan zich verwijderen van eene plaats, waar leed en kwelling slechts, haar meer te wachten stonden. WILLEM naar de uitlegging van deze vreemde bewoordingen gevraagd hebbende, kreeg tot antwoord, terwijl zijne gemalin hem sterk in het

gezigt zag: dat AGNES VAN WALLERN een' minnehandel had aangeknoopt, die in het klooster voortzette, zich daardoor onwaardig gemaakt had, haren persoon langer als van ouds te vergezellen, tot straf het verblijf aan het hof voor dat in een' kerker zou verwisselen, en haar dus deed verlangen zich te kunnen onttrekken, aan het geklaag eener gewezene vriendinne, die zeker hemel en aarde bewegen zoude, om hare gunst te herwinnen. 's Konings gelaat duidde verwondering aan; maar er was niets van leedwezen over het vooruitzigt van van AGNES bijzijn verstoken te zullen wezen, op te bemerken, zoo dat nu ELIZABETH op hare beurt zich verwonderde; en, daar de gedachte in haar opkwam, dat haar vermoeden toch wel ongegrond kon wezen, viel zij den koning in de armen, en zeide, hem met vochtige oogen aanziende. ‘WILLEM! zijt gij dan niet de eerste oorzaak van mijn leed? Zijt gij het niet, die AGNES lief hebt, om haar te zien rondom het klooster waart, en in haar die treurigheid hebt doen ontstaan, door welke zij sinds lang mij onbehagelijk is geworden?’ - Een ontkennend antwoord, met de grootste kenteekenen van opregtheid uitgesproken, en van betuigingen van liefde voor ELIZABETH vergezeld, hetwelk deze van den koning ontving, bragt in hare ziel die kalmte, welke er uit verdwenen was, terug; maar het raadselachtige aangaande de sombere gemoedsgesteldheid der staatjuffer, en het omdolen van den onbekende bleef bestaan. ‘Zend eenige van uwe wachten uit,’ zeide de koningin, ‘en geef hun last, herwaarts gevangen over te brengen,

wien zij rondom het klooster zullen dolende vinden, ondervraag dan den persoon zelf, en wij zullen met AGNES handelen, naar mate uit zijne bekentenis, welligt iets ten haren opzigte ons blijken zal.' De koning dit voorstel goed gekeurd hebbende, liet SICCO roepen, en sprak: 'Ik verg van u eene ongewone dienst; meer dan eens aan het hoofd eener gewapende bende, hebt gij, of vijanden overwonnen, of gevangenen gemaakt, ja zelfs uwe tegenstanders, al waren zij meer in getal dan gij en uwe mannen, op de vlugt gejaagd; thans stel ik u aan als aanvoerder van twintig mijner knechten om één', een' enkelen man te vatten.' - 'Wie kan,' riep SICCO uit, 'in deze streken den vorst zoo veel bekommering veroorzaken, - heeft iemand het op uw leven gemunt?' - 'Neen, goede schildknaap,' hernam de vorst: 'het geldt hier niet mijn leven, maar de eer, - ook niet van mij, maar van eene jonge dochter, om hare schoonheid wel waard gevleid te worden, maar die om hare deugd, regt op bescherming heeft. AGNES VAN WALLERN.' (hier verbleekte de schildknaap, de koning vervolgde.) 'Zij is gehuisvest in het klooster, waar hare moeder onder het getal der heilige zusteren leeft; er doolt een ridder om dat klooster heen, met welk oogmerk is tot nog, mij onbekend gebleven, nu eischt het belang van AGNES, dat ik wete, wat hij wil, en wie hij is. Zoo ga, vat mij dien man, en breng hem hier.' - SICCO stond roerloos. 'Hoe nu:' hervatte de koning, 'aarzelt gij mij de verlangde dienst te bewijzen?' -

‘Twintig van uwe knechten tegen eenen man, zou een' te ongelijken kampstrijd geven,’ antwoordde SICCO, ‘best geve zich die omdolende ridder, of man, want hij heeft de eer niet ridder te zijn, zonder slag of stoot gevangen, - zie hier mijn zwaard, hetwelk ik aan uwe voeten nederleg!’ - ‘Hoe nu,’ hernam de koning lagchende, ‘zijt gij het SICCO, die somtijds rondom het klooster dwaalt?’ ‘Hebt gij dan uitzigten op AGNES of zijn het alleen de omstreken van het gesticht die u bekoren, en in zoete mijmering derwaarts lokken?!’ - SICCO begrijpende, dat het hem nu niet geraden was langer het stilzwijgen te bewaren, viel aan de voeten van den vorst, vatte zijne hand, en zeide: ‘Verschoon uw' vriend! Ja ik ben het die onwillekeurig, bijna bewusteloos van wat ik deed, om het klooster dwaalde; wat ik daar zocht, kan ik u evenmin duidelijk openbaren, alleen dit weet ik, dat ik wel eens dacht: o mogen nimmer die muren voor altijd de schoone AGNES aan mijne oogen onttrekken, en als het ware, haar kerker zijn!’ - ‘Zoo bemint gij AGNES!’ vraagde WILLEM, ‘waarom dan hebt gij mij uw hartsgeheim niet medegedeeld?’ - ‘Hoe zoude ik dat hebben durven doen,’ hernam de schildknaap: ‘ik wist te wel *wie* AGNES *is, en wie ik ben,* om nog eenmaal den moed te hebben, u te bidden: vereenig edel en onedel bloed!’ De koning begreep zijne meening, en dat hij zinspeelde op het, hem bij eene soortgelijke gelegenheid gegevene antwoord; en zeide. ‘Er is toch eenig onderscheid mijn vriend! tusschen de afkomst van de staatjuffer,

en die der edele telg van *Wassenaar!* maar zeg mij, is uwe schoone van uwe genegenheid voor haar bewust?' - 'Hoe zou zij dat wezen,' hervatte de schildknaap, 'ik zelf ben die slechts in dit oogenblik met zekerheid gewaar geworden. Ik heb mij zelven ontveinsd, dat ik beminde, - en ach misschien ware het mij goed, daar aan op dezen stond nog te kunnen twijfelen! AGNES is uit de gunst der koningin vervallen, zij zal welligt niet mede naar *Holland* keeren. Ik vertrek met u, o hebt gij uwen vriend nog lief, zeg hem dan, doe hem dan gelooven, dat hij met onverschilligheid *Brunswijk* vaarwel zeggen en de staatjuffer in het klooster laten zal!' - 'Hoe dwaas maakt liefde den mensch!' riep WILLEM uit. 'Dan wat ook hier van zij, het lot van AGNES is in de hand der koningin. Doe niets, eer ik u verder mijne meening zal hebben doen verstaan.' - ELIZABETH van het, tusschen den koning en den schildknaap voorgevallene, kennis bekomen hebbende, liet nog denzelfden dag de staatjuffer bij haar komen, en stelde haar op de proef. 'AGNES,' (sprak de koningin,) 'wanneer voor dezen eene scheiding van weinige dagen moest plaats hebben, tusschen u en mij, zoo stortten wij tranen; het deed ons van beide zijden leed, elkander niet te zullen zien, en onze vertrouwelijke gesprekken te zullen missen, - thans, daar er geene vertrouwelijkheid meer bestaat, kan het eenvoudig *zien* ons geen genoegen verschaffen, en ware het, dunkt mij, best, dat gij, terwijl ik mijn' echtgenoot volg, bij uwe moe-

der bleeft? het kloosterleven zal u misschien behagelijk wezen!' - 'Misschien,' hervatte AGNES met eene bevende stem, 'misschien is het verkieslijk, dat ik achter blijve; voorzeker is het zoo, indien mijn bijzijn u mishaagt, maar mijn hart zal bloeden, - ik zal treuren, - want mijne vriendschap voor u, is waarlijk niet verflaauwd!' - 'Zult gij om mij alleen treuren, AGNES?' - vraagde de koningin spotachtig glimlachende, en het meisje met hare doordringende oogen aanziende; AGNES zuchtte, zweeg, en zonk op de borst harer vriendinne neder; toen vervolgde deze, haar omhelzende, op eenen zachten toon: 'Of zou de Stadinger, - de schildknaap - SICCO - ook eenig deel aan uwe treurigheid hebben?' - Nu barstte de aanvallige AGNES, in tranen uit. Haar geheim was door hare vriendin ontdekt, nu kon zij spreken. Een toestemmend antwoord was het begin eener geheele openhartige bekentenis. ELIZABETH gaf te verstaan, dat SICCO niet ongevoelig was, voor de aanlokkelijkheden der staatjuffer, en van dit oogenblik af aan, was de oude vriendschap tusschen beide vrouwen hersteld, en steviger dan ooit gevestigd. Dan, hoe geruststellend voor AGNES al wat de koningin haar van SICCO'S gezindheden gezegd had, ook ware, zoo schrikte zij op de gedachte, dat hij mogt te weten komen, met welke goede oogen zij hem aanzag, eer hij haar van iets zijne liefde betreffende, gesproken hebben zou. ELIZABETH begreep en billijkte de kieschheid harer vriendin, en beloofde, als zij den koning van het nu gehoudene gesprek verslag zou doen, dien over te halen, om wel aan den

schildknaap te zeggen, dat AGNES weder in gunst getreden was, en de reize naar *Holland* mede doen zoude, maar niet dat ELIZABETH de reden harer treurigheid kende, althans niet dat de Stadinger daarin betrokken was. Volgens deze afspraak werd gehandeld. SICCO bleef onkundig van hetgene de schoone staatjuffer voor hem gevoelde, maar de gunstige gezindheden van den vorst in deze zaak vermoedende, schroomde hij niet gedurende de reize, bijzondere oplettendheden aan AGNES te betoonen, haar van tijd tot tijd eenige aangename dingen te zeggen, ja somwijlen eene uitdrukking te gebruiken, die zijne liefde verried, welk alles op eene wijze werd ontvangen, die hem niet ontmoedigde; maar de eerlijke man wilde niet met eene volkomene openhartigheid spreken, voor hij zelf met zekerheid wist, of zijne afkomst tot die van AGNES niet in te weinig evenredigheid stond, en of hij immer in staat zou wezen, haar in eenen behoorlijken stand te onderhouden. Zoo lang hij alleen voortleefde, had hij genoeg aan hetgeen hem van 's konings milddadigheid toekwam gehad, en zich slechts ééns om zijnen geboortestand bekommerd, nu zag hij alles dien aangaande in een gansch ander licht, en zou al terstond na zijne terugkomst in *Holland* (even voor het einde van het loopende jaar) den koning verlof gevraagd hebben, om eene reize naar *Stade* te doen, dáár oude lieden, die zich den slag, in welken zijn vader gesneuveld was, nog konden herinneren, te ondervragen, en van alle voorkomende gelegenheden gebruik te maken, om iets van zijne afkomst te ontdekken, maar zijn pligt weerhield

hem. Koning WILLEM had op een' uitstap naar *Zeeland* in het voorst van 1254 zijn bijzijn noodig; voorts ook op andere togten, waarover in het volgende hoofdstuk gesproken zal worden. Het was dus niet voor in het begin van October, dat SICCO vol ongeduld, verlof vraagde, het verkreeg, en zich naar *Stade* begaf.

Eindnoten:

(71) Bl. 203. MEERMAN, D. II. bl. 135.

XXI^ste^ hoofdstuk.

Intusschen hadden de misnoegde edelen niet stil gezeten. WILLEM *van Teylingen* vooral, had zich den tijd van 's konings afzijn ten nutte gemaakt, om onder voorwendsel van uit bloote nieuwsgierigheid, de nieuwe gebouwen te *Alkmaar,* en in de omstreken dier stad, te bezigtigen, een' uitstap naar *Westvriesland* te doen, en de bewoners van die streken, door hen op de versterking, welke de Kennemers aan de grenzen, door het bouwen van het huis te *Heemskerk* gaven, oplettend te maken, tot een' opstand tegen WILLEM verder aan te vuren. Gelijk de brandstichter, die de lont aansteekt, en ter plaatse nederlegt, waar zij de schade moet beginnen aan te regten, zich dan ijlings verwijdert, om alle vermoeden te ontgaan, zoo had heer WILLEM, na zich van den indruk, welken zijne stokerijen op de muitzieke Westvriezen gemaakt hadden, verzekerd te hebben, den terugtogt naar zijn bezittingen weder aangenomen;

om te minder argwaan te verwekken, zich nog, onder den schijn van vriendschap een paar dagen op het huis te *Heemskerk,* bij heer GERRIT opgehouden, en met dien over de belangen des lands, en van den koning, met eene geveinsde hartelijkheid onderhouden. Dan eenige weken na zijn vertrek was de altijd oplettende baljuw van *Kennemerland,* eene bijzondere beweging onder zijne onrustige naburen gewaar geworden, en had zich van zijnen kant beijverd, om in geval van nood den vereischten tegenstand, hetzij te land, hetzij te water, te kunnen bieden. Hij was dan ook gereed, toen hij in het begin van Mei 1254, in de wateren (meren of zeëen,) welke *Holland* van *Westvriesland* afscheidden, eene menigte Koggen gewaar werd, die met eene vijandelijke houding op de zijnen aankwamen. Terstond werd een bode met dit berigt naar den koning, die toen in *Holland* wedergekeerd was, afgezonden; deze snelde met eenig krijgsvolk, en van sommige der grooten, die hem omringden, onder welke[(72)] de bisschop van *Spiers* zijn kanselier, meester ARNOLD zijn geheimschrijver, WERNER BOLAND, zijn spijsdrager, en de graven *van Waldek* en *van Solms,* bekend zijn, vergezeld, ter hulp, maar reeds werden hem zegeteekenen te gemoet gedragen. Op den 11 Mei waren de vloten slaags geraakt, en HEEMSKERK met zijne Kennemers, had eene luisterrijke overwinning behaald, waarbij vijf duizend vijanden het leven, of de vrijheid verloren. Evenwel was 's konings komst, niet geheel vruchteloos. Hij jaagde de, van de vernielde schepen ontvlugten, na, en maakte zich van de dorpen *Vronen* en *Oudorp*

meester. Dan vóór zijnen optogt ter bescherming, van de noordelijke deelen van zijne grafelijke bezittingen, was den koning iets voorgekomen, waarvan verslag te geven noodzakelijk is.[73] Gelijk wij in het XIX^{de} hoofdstuk zagen, had de heerschzuchtige *Anjou* onder MARGARETHA'S geleide, zich van *Henegouwen* meester gemaakt. ADELHEID, WILLEMS zuster, de echtgenoot van JAN *van Avennes,* die te *Bouchain* in het kraambed lag, terwijl die verovering plaats had, werd, ter naauwernood hersteld zijnde, door haren gemaal naar *Holland* gezonden, om 's konings bijstand in dit dringende gevaar, af te smeeken. Zij kwam genoegzaam te gelijk met den door heer GERRIT afgezondenen bode, te *Leyden* aan. WILLEM nog onzeker ten opzigte van de hoegrootheid des gevaars, hetwelk hem van den kant van *Noord-Holland* bedreigde, was genoodzaakt zijne maatregelen zoodanig te nemen, dat hij meer krijgsvolk dan hij bij de hand had, des noods derwaarts zenden kon, en vond zich dus in de onmogelijkheid van aan de bede zijner zuster en zijns geliefden schoonbroeders, onmiddellijk te voldoen. Dan hij waagde, door medelijden gedrongen, eene poging, van welke hij zich wel niet veel nut kon beloven, maar die toch den overweldiger toonen moest, dat hij zich het lot zijner bloedverwanten aantrok; hij schreef, bij ANJOU aandringende op de onregtvaardigheid der zaak, welke hij omhelsd had, en hem zijne vriendschap toezeggende, bijaldien hij van zijne onderneming afzien wilde. Hetgeen wel te voorzien was geweest, gebeurde, dat is, graaf KAREL, werd door WILLEMS brief, in

geenen deele omgezet; maar wat men niet voorzien kon, had tevens plaats, namelijk: dat de wufte Franschman, op eene honende wijze 's konings schrijven beantwoordde; noemende hem de *Waterkoning,* en dagende hem uit, om op eenig vlak veld te komen strijden, ten einde daar met hem het pleit te beslechten, betuigende voorts, dat zijne vriendschap hem geen stroo waardig was. Dit schimpschrift werd door een' heraut koning WILLEM ter hand gesteld, eenige dagen nadat hij uit *Kennemerland* zegevierend terug gekomen was. Diep getroffen over de aanmatigingen en de beleedigende uitdrukkingen van den verwaten veroveraar, gebruikte de vorst nogmaals meester ARNOLDS pen, om den graaf te doen verstaan: ‘dat ware hij een goed en dapper man, hij zich op de heide bij *Asschen,* waar althans geen water te vinden was, en zich geene bergen vertoonden, achter welke bloodaards zich zouden kunnen verschuilen, of die tot eene hinderlaag konden gebruikt worden, moest komen blootstellen aan de slagen, welke hij (WILLEM,) hem dan zou trachten toe te brengen, of hem verslaan.’ De koning betuigde dat, ‘hij zelf voorzeker komen zoude, maar verzocht, dat het vastgesteld wierde, dat wie zich daar het eerst bevond, den anderen één' dag zoude wachten[(74)].’ De brief geschreven en verzegeld zijnde, liet WILLEM den heraut in zijne tegenwoordigheid komen, ELIZABETH en ADELHEID mede zich in de zaal bevindende. ‘Ga,’ in dier voege sprak de vorst den zendeling aan. ‘Ga, bedank uwen heer voor zijne boodschap: zeg dat

gij den waterkoning gezien hebt, dat hij, na te water overwonnen te hebben, zich op het vaste land bevindt, en gereed is te strijden, te strijden tot bescherming van de regten eens vriends en eener zuster, op welke gij almede uwe oogen hebt mogen vestigen; ga en vertoon aan ANJOU deze keten,[75] welke ik u ten geschenke geef, zij heeft aan GUIDO *van Dampierre* toebehoord, nu is zij mijne, hij mijn gevangene, zoo erkenne uw heer, dat ik geen bloodaard ben.' De heraut boog zich diep, nam het geschenk van WILLEM aan, en begaf zich naar *Henegouwen,* terug. Intusschen had de paus[76] al hetgeen door MARGARETHA en KAREL gedaan was, vernomen; de vrees voor dezen krijg, ten opzigte van den Roomsch-koning maakte hem verlegen, en bewoog hem pogingen tot eene bemiddeling, tusschen MARGAREET en WILLEM aan te wenden, ja omtrent het midden van den zomer, CAPUTIO met volmagt om den vrede te bewerken, over te zenden, doch tevens met den last om, ingeval hij niet mogt slagen, de partijen te gebieden om in persoon, of door plaatsvervangeren, zich voor den heiligen stoel te komen stellen, om daar de beslissing van INNOCENTIUS te vernemen. - Eene uitnoodiging van eenen anderen aard werd weinig later, graaf WILLEM van 's pausen wege gedaan. KOENRAAD *van Hohenstaufen*, de zoon van FREDRIK II, die geheel zijn leven in het harnas en onder krijgsrumoer doorgebragt, en zelfs tot in de laatste jaren, in *Italië* den onbuigzamen kerkvoogd veel had te doen gegeven, was den 21 Mei 1254 te *Laviello* overleden. Geene

blijdere mare had INNOCENTIUS ter ooren kunnen komen, geen gewigtiger nieuws kon hij den, van nu af aan eerst, met eenen glimp van regtvaardigheid dien titel voerenden, Roomsch-koning WILLEM, melden. Hij schreef dan ook met al de kenmerken eener innige vreugd, het Opperwezen, als, ten gevalle van zijne eigene Godtergende handelwijzen, werkende, niet schromende te noemen:(77) 'De goddelijke Voorzienigheid den vrede in de kerk willende herstellen, geeft u thans de duidelijkste blijken van hare goedertierenheid, en wijst u de middelen om voorspoedig te regeren aan,' enz, verzoekende, ja des noods gelastende, den koning, om zich tegen het aanstaande kersfeest naar *Rome* te begeven, ten einde dan aldaar de rijkskroon uit zijne handen te ontvangen. CAPUTIO, die nu weder den koning, werwaarts deze zich ook begaf, vergezelde, bleef niet in gebreke hem aan te manen om aan het verlangen van den heiligen vader, en aan het bevorderen van zijn eigen belang, te voldoen; maar WILLEM had thans op zoo vele dingen te letten, en zoo vele verpligtingen te vervullen, dat hij eene reize zoo ver van *Holland,* als die hem voorgeslagen werd, nog als iets, aan welks uitvoering zeer te twijfelen viel, moest aanmerken; eer hij beloofde althans, die reize te ondernemen, was hij verpligt zijn aan ANJOU gegeven woord, gestand te doen. De maand September was nabij, en de vijfde dag dier maand, was tot den slag op de heide bij *Asschen* bepaald. De koning riep dan nu zijne bondgenooten, waaronder vele Duitsche grooten, die gedurende den

zomer door WILLEM in persoon waren aangezocht geworden, om hem hulp te verleenen, bij elkander, en vond zich weldra aan het hoofd van een leger van omtrent honderd duizend man, op weg, brandende van verlangen om zijnen beleediger onder het oog te zien, en wraak te nemen, van der Franschen overmoed. ANJOU[78] ten volle overtuigd van den schrik, welken hij den graaf van *Holland* door zijne spotachtige bedreigingen zou aanjagen, was, terwijl zijn heraut naar *Leyden* toog, voortgegaan met het belegeren van eenige Vlaamsche plaatsen, welke zich nog niet onderworpen hadden. Zijne verbazing was groot, toen hem WILLEMS antwoord bekend werd, en toen hij in diens handelwijze, aangaande den heraut, de kenmerken zag van een karakter, dat geenszins verachtelijk was. Nu van overmoed, tot bevreesdheid overslaande, hield hij onverwijld bij LODEWIJK IX, zijnen broeder, (die uit het H. Land teruggekeerd was) aan, om hulp tegen het onweder dat hem bedreigde; maar de koning weigerde het oor te leenen aan zijne bede, en betoonde niet den minsten lust om zich in eenen nieuwen krijg te wikkelen, na zoo onlangs al de ellende van den oorlog te hebben ondervonden. ‘Zoo laat mij toe,’ in dezer voege sprak graaf KAREL, na het ontvangen van dit verpletterende berigt, de gravin van Vlaanderen aan: ‘Zoo laat mij toe op eene of andere wijze mij met den Roomsch-koning te verzoenen. In uwe dienst, hoe zeer ik overwinnaar ben geweest, hoe zeer de dapperheid der Franschen zich allerwegen heeft getoond, is mijn leger ver-

minderd, dooden kunnen niet weder opgeroepen, gekwetsten niet op eens genezen worden; de liefde voor de dapperen, die mij overblijven, gebiedt, dat ik mijn eergevoel tot zwijgen brenge, mij zelven opoffere voor het behoud mijner braven, en met handelen een' vrede verkrijge, dien mijn broeder mij de middelen beneemt om te bevechten.' - 'Neen!' beet hem MARGAREET vrij schamper toe: 'sla zulk een' u onwaardigen weg niet in, vrees niet; ik sta u borg, dat gij ook zonder strijd zult zegevieren! antwoord den koning slechts, dat gij hem wacht, - hij zal niet komen; want,' voegde zij er op een' zachteren toon, en met eene helsche blijdschap op haar gelaat bij: 'zijn moed zal verslappen, zijne kracht zal ontzenuwd worden, misschien wel,' en hier fonkelden hare oogen, 'zal hij een lijk zijn, eer hij de heide van *Assche* genaakt!' - 'Hoe nu!' riep KAREL verbaasd uit: 'Zijt gij eene profetesse of hebt gij omgang met het helsch gespuis?' - Hier deed de prins eenige schreden achterwaarts als duchtte hij voor besmetting. MARGAREET hernam. 'Noch het eene, noch het andere, maar, luister wel. Toen ik van mijne reize naar *Frankrijk* terug keerde, ontmoette ik op de grenzen eene bejaarde arme vrouw, die eenige snuisterijen te koop aanbood. Ik liet mijne dragers stil houden, en bezag hetgene die vrouw in hare korven had. Ik kocht een kruisifiks, dat mij behaagde, en vraagde naar de bestemming van zekere beeldjes van was, die met eene bijzondere zorgvuldigheid in een'

doek gewikkeld, mede in den korf lagen. Ik kreeg tot antwoord, dat die beeldjes moesten dienen, tegen een' of anderen vijandigen persoon. Gij zijt eene vrouw van aanzien, (zeide de oude) zulke hebben soms iemand, aan wien zij geen goed hart toedragen, en verlangen gewroken te zijn; is dit nu het geval, zoo noemt gij dit beeldje met den naam van dien persoon, bestrijkt het driemaal met iets, dat hij gedragen of gehanteerd heeft, en prikt dan in het was; op de armen, of op de beenen, zoo verlamt dit de kracht van den bedoelden persoon; op het hoofd, zoo wordt hij krankzinnig; op het hart, maar dan ook juist midden in het hart, zoo is dat zijn dood. Ik bleef niet in gebreke zulk een kostbaar beeldje te koopen; ik noemde het sedert WILLEM, en heb het meer dan eens op armen, beenen, en hart, gestoken; maar ik vreesde altijd voor de uitwerking, dewijl ik niets bezat, dat de koning gedragen of in handen gehad heeft; daar komt uw heraut terug met de keten van GUIDO, hem door den graaf zelven gegeven! nu was ik buiten nood; ik vraagde die keten, als ware het uit teederhartigheid voor mijnen zoon, om over dezelve te weenen, en die te kussen, voor eenige uren te leen; zij werd mij toevertrouwd, nu wreef ik er drie keeren het wassen beeldje langs, en prikte het weder, verheugd, dat WILLEM zelf mij het middel om hem schade te doen, bezorgd had! Zoo ga gerust, gij zult zonder slag of stoot graaf van *Henegouwen* blijven!' - ANJOU'S bijgeloovigheid overwon nu zijne

vrees; hij liet den koning weten, dat hij ingevolge zijn' voorslag op de heide te *Assche* komen zou, maar stelde den tijd des wachtens van het eene naar het andere leger, op drie dagen; welligt om ruimeren tijd van te werken, aan MARGARETHA'S toovermiddel te geven. Op den bepaalden dag was WILLEM op de aangewezene plaats, maar geen vijand werd door hem bespeurd; noch den 7, noch den 8 September daagde KAREL op. 'Wat staat ons nu te doen AVENNES?' sprak de vorst, de hoofden van zijn heer rondom zich verzameld hebbende, en zich naar zijn' schoonbroeder wendende; 'onze eer is gered, wij kunnen huiswaarts keeren, en den Franschman doen weten, dat hij ons te verachtelijk is, om hem op te zoeken; wij kunnen voorttrekken, hem overrompelen en zijne gemaakte veroveringen uit zijne handen rukken; wat is uw raad?' - 'Mijn raad, en mijne dringende bede, grootmagtig Vorst en Heer,' antwoordde AVENNES, 'is dat gij van uw opzet geenszins afziet; het was toch om te strijden, dat gij al deze dappere mannen opriept; de kans op eene roemrijke uitkomst is schooner dan ooit; keeren wij nu terug, zoo is er voor de groote zaak niets gewonnen, en ANJOU zal nog stoffen op zijne list; maar gaan wij voort, zoo stoppen wij den mond aan allen laster, en jagen welligt de vreemdelingen over de grenzen terug.' De meerderheid der bevelhebbers, die na AVENNES ondervraagd werden, voor het voorwaarts trekken zijnde, gaf de koning zijne bewilliging en geleidde zijn leger *Braband* in. Geen' tegenstand vindende, en door lieden, die hij als

bespieders van 's vijands doen, vooruit gezonden had, vernemende, dat er groote verslagenheid en vrees in het leger van den overweldiger heerschte, zette WILLEM zijnen togt met des te meer vertrouwen in *Henegouwen* voort. *Enghien,* reeds door ANJOU verlaten, gaf zich gereedelijk aan AVENNES over, en *Valenciennes,* waar KAREL almede niet had durven blijven, bukte na eenigen tijd belegerd te zijn geweest. Vruchteloos wederstond ALEXANDER, (de zoon van BELA, koning van *Hongarijen,*) op het kasteel van gemelde stad, waarvan de bewaring hem was toebetrouwd, nog eenige dagen de herhaalde aanvallen van de nieuwe overwinnaars; vruchteloos stortte hij herhaalde malen op de belegeraars neder, en deed zoo veel menschenbloed over de velden stroomen, dat hij daardoor den bijnaam van *Rougepré,* (naderhand in *Rubempré* veranderd,) verkreeg; hij moest eindelijk zwichten, en zijn' meester de tijding brengen, dat de kans ten eenen male tegen hem was gekeerd. ANJOU nam hierop de wijk naar zijn geboorteland, en MARGAREET, de nuttelоosheid van hare geheimzinnige middelen tegen den koning erkennende, en zich door haren bondgenoot verlaten ziende, was genoodzaakt een' stilstand van wapenen, die haar aangegeboden werd, aan te nemen.

Eindnoten:

(72) Bl. 221. Dezelfde, D. II. bl. 169.
(73) Bl. 222. Dezelfde, D. II. bl. 155.
(74) Bl. 223. MELIS STOKE, bl. 89:

De Koning - - -
Die weder screef al openbare
An Karel den Grave in desen doene
Waar hi goet man ende coene
Dat hi quamen t' Asschen op die heyde
Ende hi daer syns ombeyde
Es 't dat hi re comen mach
Die Coninc besciet hem enen dach
Dat hi re wesen soude dan
Ende met hem menich hoghe man
Ende soud' er syns ontbeiden
Want tot Assche op tie heyden
Is een harde scoen pleyn.
Heer Grave in bin niet so vileyn
En dar wel ut' en watre comen
'T ga te scaden of te vromen
Hoech man, si di van hoghen gheslachte
Ende daer toe van groter machte,
Si di coene, comt dan daer
Ic com 'er seker (weet vorwaer)
Op dat ghi beydet enen dach
Winne daer die winnen mach
Daer is 't ut' en watre wale
Daer ne syn berghe ne dale
Dat yement den andren mach becrupen
Noch beringhen, noch beslupen
So wie behout dat velt daer

Hi mach wel segghen over waer
Dat hy 't met stride ghewonnen heeft
Het 's recht dat men hem dan gheeft
Den prys al die warelt dore
Welc onser die dan comt vore
Beyde des anders enen dach.

Ook MEERMAN, D. II. bl. 157 enz.

(75) Bl. 224. MEERMAN, D. II. bl. 158.

(76) Bl. 224. Dezelfde, D. II. bl. 158 en 159. ook D. II. bl. 171 en 175.

(77) Bl. 225. Dezelfde, D. II. bl. 181.

(78) Bl. 226. Dezelfde, D. II. bl. 203 en verv.

XXII[ste] hoofdstuk.

De vreugde, welke koning WILLEM genoot, daar hij zich zoo glansrijk op zijnen laaghartigen belediger gewroken zag, aan zijne aartsvijandin op nieuw eene gevoelige wonde toegebragt had, en zijn' vriend AVENNES eene uitstekende dienst had kunnen bewijzen, was nog boven mate vergroot, door eene tijding, welke hij staande het beleg van *Valenciennes* ontvangen had. Een renbode, namelijk, uit *Holland* afgezonden, had hem het heugelijke nieuws gebragt, dat hem te *Leyden* een zoon geboren was. Zoo ras de omstandigheden het eenigzins toelieten, spoedde de koning huiswaarts. Laat ons nu het oog slaan op hetgene in zijne hofplaats was gebeurd, en daar, na zijne komst voorviel. MATHILDE, die zoo trouw voor vreemde krijgsgevangenen gezorgd had, was natuurlijk niet in gebreke gebleven hare diensten aan te bieden, toen ELIZABETH in het geval was van naar vrouwelijken bijstand te moeten verlangen, en het aanbod der gravinne door WILLEMS gade dankbaar aangenomen zijnde, was ook MATHILDE de eerste geweest, die de blijde moeder met een' zoon geluk wenschte, en het kind in hare armen drukte. ‘O,’ riep zij uit, ‘toen op den jongstledenen 14 Augustus[(79)] de zon zoo schrikkelijk zwart, ter kimme daalde, zoo akelig en roodachtig

een licht over het aardrijk verspreidde, zoo ontzettend den avond in nacht veranderde, en den nacht zelven vervroegde; toen van angst en schrik bevangen dacht ik, en dachten allen met mij, dat wij haar nimmer zouden zien verrijzen, ja dat de wereld zou vergaan! Ik bleef met al de geestelijken van *'s Gravesande,* den nacht over in het gebed, psalmzingende; en ons zelven kastijdende. God! daar verscheen het morgenlicht, - daar rees allengskens weder de zon in al hare pracht, in al haar zuiver licht! Nu veranderden wij ons geklag in jubeltoonen, nu dankten wij den Heer, die onze smeekingen verhoord had, en de wereld gespaard. Maar daar toch zulke wonderen als dat, waarvan ik getuige was geweest, niet zonder oogmerk geschieden, en ongetwijfeld eenig nakend wee aankondigen, zoo vreesde ik, dat de aanstaande ontmoeting van den koning met ANJOU op de Asschensche heide, welligt ten nadeele van eerstgenoemden uitvallen zou, en ik hervatte mijne gebeden. Ook hier leende de hemel aan mijne smeekingen gehoor; de vreemdeling durfde mijn' zoon niet onder de oogen zien, en wijkt nog steeds voor hem terug. Voorts zocht ik naar eene andere beduidenis van het wonderteeken, - ik vond het toepasselijk op de op handen zijnde bevalling van de koningin. De zon ging zwart, dat is in droefheid, onder, dit kon de dood van ELIZABETH in het uitstaan der hevigste smarten, en ook dien van haar kind voorspellen. O die gedachte, wat heeft zij mij geplaagd! Nogmaals

wierp ik mij voor het beeld der moeder Gods ter neder, en smeekte om afwending van het gevreesde kwaad; ik beloofde het geschenk van een paar gouden kandelaren, om daar op het waslicht op het altaar te doen branden, indien mijn gebed wierd verhoord, - en nu, God zij geloofd! ik mag den zoon mijns zoons omhelzen, en de moeder in tamelijken welstand zien!' - RICHARDIS had geen oogenblik te *Delft* vertoefd, toen haar de tijding van ELIZABETHS bevalling was aangekondigd, maar had vol blijdschap willen deelen in de vreugd, die ten hove heerschte, en was sedert zoo al niet door onmiddellijke dienstbetooning, ten minste door eene afwisseling van gezelschap aan de verheugde moeder te bezorgen, deze eene regt welkome gast geweest. ADA, bezorgd dat het kind niet spoedig genoeg, den H. Doop ontvangen zoude, had ijlings al hare bezigheden te *Rijnsburg* verlaten, toen zij van het voorgevallene te *Leyden* onderrigt bekwam, en zich naar die stad begeven, om hare geestelijke zorg voor de jonggeborene te doen blijken, en de moeder geluk te wenschen; reeds gedoopt, en volgens 's vaders bekende begeerte, FLORIS genaamd, had zij het kind gevonden. Toen de koning terug kwam, vond hij de drie genoemde vrouwen bij zijne echtgenoot, en deze in zoo verre hersteld, dat zij hem eenige schreden kon te gemoet gaan, om hem in de armen te zinken, en zijne dankbare omhelzingen te ontvangen. Uitgelaten van blijdschap verlangde WILLEM nu, zijn kind te zien. Vol vaderlijke teederheid nam hij het aan, kuste het her-

haalde malen, en riep uit, terwijl tranen van vreugd zijne mannelijke oogen ontrolden. ‘FLORIS! ja mijn zoon, FLORIS moet uw naam wezen. Van uwe voorzaten, welke zóó geheeten hebben, was de eerste een dapper held; de tweede een bekwaam regent, de derde een vroom ridder; de vierde.... o dat hij mijn vader was, zou alleen genoeg zijn om mij u zijn' naam te doen geven: maar wie herinnert zich niet nog zijne wijsheid in den raad,[80] en zijn beleid in het strijden! Heet FLORIS, mijn zoon, vereenig in uwen persoon al wat uwe vier denzelfden naam dragende voorvaderen heeft doen uitmunten; wees voorspoediger dan de voorspoedigste onder hen, en - moogt gij het droevig sterflot, dat twee hunner trof,[81] ontgaan!’ - ‘Amen!’ zuchtte MATHILDA, die de herinnering van haar echtgenoots dood sterk aandeed. ‘Ja Amen,’ herhaalde de abdisse, en voegde er bij. ‘Indien mijne gebeden iets vermogen, zoo zal deze FLORIS de roem en vreugd van *Holland* wezen; zoo zal hij lang en voorspoedig regeren, en wel bedaagd, van vrienden omringd, zijnen laatsten adem uitblazen.’ - ‘Ja,’ hervatte MATHILDA eene prophetische houding aannemende, en met eene bijzondere verheffing van stem: ‘ja voorspoedig zal zijne regering wezen, alle oneenigheden in zijne staten zal hij vereffenen, alle partijschappen zal hij stillen, wat verdeeld was zal hij vereenigen; hij zal het hoofdpunt worden, waarin alle tweedragtigheden zamenloopen. Zulks is mij geopenbaard! Een wonder is te *'s Gravesande* geschied;

een lam met één hoofd, en twee achterdeelen, elk van eenen staart en van twee pooten voorzien, terwijl het voorste gedeelte als naar gewoonte twee pooten heeft, onder mijn gebied geboren, is het volkomen zinnebeeld, en het onloochenbaar voorteeken van dit kind en zijne toekomende magt!'[82] De aanwezenden, die MATHILDA met verbazing aangehoord hadden, bogen zich eerbiedig, het teeken des kruises makende, toen zij ophield met spreken, en namen vol vertrouwen hare voorzegging aan; RICHARDIS alleen, die weinig met voorteekenen op had, meesmuilde, en gaf geen bewijs van erkentelijkheid, of van geloof. Al wie, onder mijne lezeren, met de geschiedenis van FLORIS V, maar eenigzins bekend is, zal weten, hoe weinig ADA'S gebed op het wedervaren van dien graaf, invloed had, en althans hoe ongelijk zijn lot aan MATHILDA'S voorspelling geweest is.[83] -

Schoon WILLEMS zoon even na deszelfs geboorte, door den doop bevrijd was geworden, van het gevaar aan hetwelk zijne bloedverwanten geloof sloegen, om, kwame hij ongedoopt te sterven, tusschen hemel en aarde te blijven rondzwerven, wilde de vorst zijne geboorte door een kerkelijk feest en eenen prachtigen maaltijd vieren. Alles werd dan te dien einde zoo spoedig mogelijk in de St. Pieterskerk te *Leyden* in gereedheid gebragt. De koning zelf, zijne moeder, ADA, RICHARDIS, CHRISTINA *van Kuyk* met haren echtgenoot, en eene groote menigte adellijke vrouwen en heeren meer, waren tegenwoordig bij het vieren der statige misse, en de milddadigheid en dankbaarheid des

konings werd glansrijk aan den dag gelegd, door zijn bevel, dat te zijnen koste in de kerk eene kapel zou opgerigt worden, ten einde daar bepaaldelijk voortaan den doop bediend wierde. Een altaar van toetssteen, en eene doopvont zoo sierlijk gebeeldhouwd, dat haars gelijke niet in *Holland* te vinden was, zoude deze kapel, bevatten.(84) Na dat het hooge gezelschap uit de kerk, in het aan dezelve grenzende koninklijke verblijf *Lokhorst*, teruggekeerd was, verving een maaltijd, waar luidruchtige vrolijkheid heerschte, den ernst der voorafgegane plegtigheid. Menigmalen ging de beker rond. *St. Geerteminne*, een in die tijden gewone dronk, werd niet vergeten, en de aanzittenden waren bij uitstek in eene vrolijke stemming, toen de blijdschap van den koning, door de terugkomst van zijnen schildknaap, nog werd vergroot. SICCO, die den koning, toen deze de grenzen tusschen *Braband* en *Henegouwen* overstapte, verlaten had, om zijne bewuste reis naar *Stade* te beginnen, de zaal met een gelaat, hetwelk de merkteekenen der vergenoegdheid droeg, binnen tredende, vraagde hem zijn vorstelijke vriend al aanstonds, hem de hand toereikende. ‘Is het alleen om mijnen wil, dat gij zoo wel te vreden herwaarts keert, of was uwe reize voorspoedig?’ - ‘Uw geluk verblijdt mij grootelijks, gelijk het altijd deed, mijn koning,’ antwoordde de schildknaap, ‘maar het mijne heeft thans ook deel aan mijn genoegen, gij ziet in mij den zoon van KAMMINGHA!’ Wie onder de aanzittende Hollandsche grooten, SICCO genegen waren, stonden nu van hunne zitplaatsen op, en wensch-

ten hem, op 's konings voorbeeld geluk; anderen, wien zijne hooge geboorte, voor eene vermeerdering van invloed bij den koning, deed vreezen, en die liever den Stadinger soldaten zoon, wilden blijven verachten, dan den Vrieschen edelman eerbiedigen, veinsden geene acht op het voorvallende te slaan, en bleven met elkander in gesprek, of wendden zich met voordacht tot de vrouwen, en hielden zich met eenige dienstbetooning jegens dezelven bezig. Zulk een gedrag door SICCO bemerkt wordende, deed bij hem den lust verflaauwen, om aan WILLEMS verlangen te voldoen, en voor zulk een gezelschap zijn wedervaren te verhalen. ‘Het is thans het oogenblik niet,’ zeide hij, ‘om aller aandacht op mij te vestigen, het zij mij vergund eenige rust te nemen, en bij eene nadere gelegenheid, te verhalen, hoe ik mijne afkomst heb ontdekt!’ - Doch rust, had de schildknaap minder noodig, dan het wederzien van haar, om wie hij zijne reize had ondernomen; hij had dus zoo ras de eetzaal niet verlaten, of hij vraagde waar AGNES VAN WALLERN was. Het antwoord, dat hij van een' en anderen voorbij loopenden, en drok bezigen bediende, verkreeg, was zoo onbepaald en vlugtig, dat hij nu zelf een onderzoek door het geheele koningshuis ondernam; dan hij durfde geene kamerdeur openen, uit vrees van in het vertrek, waar ELIZABETH zich ophield, aan te landen, en zou welligt onverrigter zake hebben moeten terugkeeren, zoo niet ten laatste het zachtjes openen van eene deur, aan het einde van eenen donkeren gang, zijne aandacht had tot

zich getrokken. Nu werd hij eene vrouwelijke gestalte gewaar, die den kant, waar hij zich bevond, opkwam, maar die, hem bespeurende, eensklaps als bevreesd, stilstond, en in begrip scheen om terug te keeren. ‘O, wie gij zijt tree nader,’ zeide SICCO ‘ik ben met geen misdadig oogmerk hier!’ Naauwelijks had de vrouw zijne stem gehoord, of zij vervolgde haren eerstgekozenen weg, met verwondering flaauwelijk uitroepende: ‘Zijt gij het, heer schildknaap!’ en was weldra genoeg genaderd, om SICCO te doen erkennen, dat zij, de staatjuffer, die hij zocht, zelve was. ‘Schoone AGNES, mag ik u aanschouwen!’ riep hij uit, ‘o kom, en wijs mij eene plaats, waar ik een weinig onbelemmerd met u spreken kan. Dit huis is zoo woelig, het weder is zoo schoon, kunt gij uwe meesteres eene wijle verlaten, zoo kom en doe eene wandeling met mij in de liefelijke omstreken van deze stad.’ ELIZABETH nog te zwak zijnde om aan den grooten maaltijd, welken de koning gaf, deel te nemen, had met hare vriendin, in haar bijzonder vertrek gespijzigd; nu wilde zij zich een weinig nederleggen, en zoo had AGNES vrijheid, om aan het verlangen van den schildknaap te voldoen. Weldra bevonden zich deze beiden van het gewoel des hofs, in de stilte des velds, overgebragt. Weinig was er nog gesproken; het vermoeden hetwelk de jonkvrouw had, van hetgeen SICCO haar zou willen openbaren, maakte haar verlegen; en het belang van hetgeen deze wilde zeggen, gevoegd bij zijne beschroomdheid, als hij met vrouwen sprak,

deed hem beven, zoo als hij nooit in eenig wezenlijk gevaar gebeefd had. Schoon het jaargetijde reeds ver gevorderd was, waren de vette weilanden bij *Leyden* nog lagchend en frisch; het welgedane vee tierde daar steeds, en de verschillende kleuren van het deels bruine, deels ontbladerde geboomte, dat die weilanden omringde, of afwisselde, alles door een' helderen namiddag zon verlicht, leverden een natuur tooneel op, dat geschikt was, om de harten der menschen, tot teederheid te stemmen. ‘Niet alle landen,’ zoo ving SICCO eindelijk aan, ‘niet alle landen, zijn zoo schoon als dit gezegend *Holland* is. Ik kom van de noordelijke deelen van *Duitschland*, en laatst uit *Vriesland*; weinig houtgewas, siert die streken; de diergaarde, welke oudtijds het vermaak der hertenjagt aan de koningen opleverde, gelijk men mij verhaalde in de nabuurschap van het nu onlangs tot den rang van stad verheven dorp *Hindeloopen,* is bijkans het eenige bosch, hetwelk men daar aantreft. Dan elk land heeft deszelfs eigene waarde, en in *Vriesland* zijn grondeigenaars, wier vermogen wel opweegt tegen dat der rijken van dit gewest. - De reize, welke ik nu gedaan heb, had een bijzonder doel, ik wist van mijne afkomst weinig. *Stade,* waar ik bij een oud man, dien ik mijn' vader noemde, toen ik een kind was, woonde, werd door vijanden aangetast. Mijn vermeende vader ging ten strijd, ik volgde hem, doch bleef in zijne tent, terwijl het gevecht plaats had; na het eindigen van hetzelve, kwam hij niet terug, ik ging hem zoeken, en vond hem op het slag-

veld dood. Weenende op zijn lijk werd ik door den graaf van *Holland,* onze konings vader, gevonden, door dien mede genomen en opgevoed; sinds kwam ik in de nabuurschap van *Stade* nimmer weder dan nu; om redenen, die ik u ook zal ontvouwen. - Verlangende te weten, tot welken rang mijn vader in de maatschappij had behoord, en hoe zijn naam geweest was, doorreisde ik de mij van ouds bekende streken, en vraagde bij nog overige oude lieden rond. Na vele vruchtelooze pogingen, ontdekte ik eene hoog bejaarde vrouw, die mij een' gouden ketting toonde, waarbij een brief, het een en ander in het huis van den overledenen krijgsman, dien zij JELLE noemde, gelijk zij zeide, gevonden. Gelukkiglijk was ik in staat den brief te lezen. Hij behelsde: EPPO KAMMINGHA, heer van *Ameland*[85] naar *Palestina* vertrekkende, stelt zijn' zoon SICCO, een jongsken van vier jaren oud, welk een likteeken op den regter schouder draagt, onder de bescherming van zijn' ouden getrouwen dienaar JELLE TAMMES, die te *Stade* woont. De gouden keten hier benevens, (en nu volgt de beschrijving) behoort het kind; dezelve moet hem op zijn' zevenden verjaardag worden omgehangen, en hem van dat oogenblik af niet verlaten, want..... hier was het papier verscheurd, zoodat ik niet verder kon lezen; maar het was mij genoeg; ik ontblootte mijn' schouder, liet de vrouw het likteeken, dat daar werkelijk is, zien, en haalde haar over om mij het kleinood toe te vertrouwen, belovende ik haar

plegtig, te zullen wederkeeren, indien ik door middel van den ketting en van den brief, hem, die nu mijn vader bleek te wezen, niet mogt vinden. Hij zelf was bij haar na zijne terugkomst uit het H. Land geweest; men had hem de droeve mare van mijn' dood, en mijn pleegvaders verdwijning moeten melden, en hij was troosteloos geweest over het gemis van zijnen eenigen erfgenaam, wiens mogelijke weder opdaging alleen, hem had doen besluiten de herkennings teekenen, in de handen der vrouw te laten. Nu ging ik onverwijld naar *Vriesland;* het geslacht van KAMMINGHA is daar, als een der edelste, magtigste en rijkste genoeg bekend, om het mij gemakkelijk te maken, EPPO'S verblijf te ontdekken. Het kasteel te *Hallum* op *Ameland* werd thans door hem bewoond; ik begaf mij derwaarts. De aloude overblijfsels van een' tempel, door koning RADBOUT ter eere van zijn' afgod FOSTO gebouwd, geven een somber aanzien aan het daar nevens staande kasteel, hetwelk almede deszelfs oorsprong aan dien vorst verschuldigd is. Niet zonder eenen onwillekeurigen schroom te gevoelen, trad ik langs den bouwval, de brug nader, die over eene breede gracht naar het woonhuis geleidt. De brug was opgehaald en wél bewaakt, evenwel gelukte het mij vrij spoedig, na mij aangemeld te hebben, als een van *Stade* komende persoon, die iets gewigtigs aan heer EPPO had te melden, tusschen twee krijgslieden in zijne tegenwoordigheid te worden toegelaten. Met al de bijzonderheden dezer eerste ontmoeting van mijnen vader, zal ik u,

dierbare jonkvrouwe, niet lastig vallen; weet alleen: dat ik in KAMMINGHA een achtbaar, doch gelijk het scheen, door ziekelijkheid of kommer vermagerd man van bij de zeventig jaren vond, dat wat ik hem verhaalde hem geloofwaardig scheen, en wat ik hem liet zien, (het likteeken op mijn' schouder,) hem overtuigde, dat ik zijn zoon, zijn SICCO was. Groot was de blijdschap des grijsaards, hij omhelsde mij teederlijk, maakte zijn geluk aan allen, die hem omringden, bekend, en onthaalde mij nog dien zelfden dag, op al wat in zijn afgezonderd kasteel ter verkwikking van een' vermoeiden reiziger, voorhanden was. Toen, den dag na mijne aankomst, de eerste uitbundige vreugde een weinig bedaard was, en ik mij met mijn' vader alleen bevond, vraagde ik hem, van waar ik dat, mij nu zoo dienstig geweest zijnde, likteeken had, daar ik mij niet herinnerde, eenige wonde bekomen te hebben, en waarom ik den gouden keten juist op mijn' zevenden verjaardag zou hebben moeten omhangen en dien niet weder afleggen. Ik kreeg tot antwoord: Gij waart pas zeven maanden oud, toen uwe moeder u op haren arm dragende, door eene wolvin, die uit het riet langs deze gracht, waar het dier op visschen geloerd had, ijlings opsprong, aangevallen werd; zij verdedigde zich zelve en u, zoo goed het haar mogelijk was, maar kon niet beletten, dat u het ondier greep en hevig in den schouder beet. Op uwer moeder angstvallig geschreeuw, liepen vele mijner knechten toe, verjoegen en doodden de wolvin; maar uwe

wonde baarde ons groote bekommering, wat men ook deed, zij wilde niet genezen. Nu had er juist te dien tijde een wonder plaats; een visch dreef op het noordelijke strand van dit eiland aan, een visch zoo groot en van zoo vreemd een maaksel, dat de oudste lieden zelfs zich niet herinnerden, er immer zulk eenen te hebben gezien. Het zeemonster werd op den zevenden dag der zevende maand des jaars, gedood en opgesneden, en uit zijn ingewand kwam deze keten ten voorschijn! die gelijk gij ziet, zeven schakelen heeft. Nu droomde uwe moeder, zij zag in haren slaap een' visch aan den genoemden gelijk, maar als van riet en kruiderijen zamengesteld; zij zag een' wolf die hem zevenmaal aanviel, zevenmaal terug gejaagd, en eindelijk door den visch verzwolgen werd, zij zag sterren, blinkende punten, ook ten getale van zeven, en vond zoo iets vreemds in dien droom, dat zij alras besloot, om denzelven te openbaren, aan een' der monniken van het wijd beroemde Bernardijner klooster te *Aduwart,*[86] in de nabijheid van de stad *Groningen* gelegen; welke monnik beroemd was voor het ontdekken van de beteekenis der nacht-gezigten. Na uwe moeder eenige dagen, die hij in vasten en gebeden doorbragt, opgehouden te hebben, gaf de monnik eindelijk tot antwoord: dat uwe wond met het vet van den visch te bestrijken, derzelver genezing te weeg brengen zoude, (dit leidde hij af, uit het verslinden van den wolf door het zeegedrogt,) - dat voor u zeven

plagen te duchten waren, (de zeven aanvallen van den wolf op den visch duidden dit aan,) maar dat het zorgvuldig dragen der keten, (elke schakel van dewelke door eene ster, of een lichtpunt was aangeduid geweest) u al die plagen zou doen te boven komen en eene zegening, of eenig geluk, in de plaats schenken. Op de zevende maand van uw leven waart gij gebeten geworden, dit was te zeggen dat op uw zevende jaar uwe eerste plage plaats grijpen zoude, en van dien tijd af dan ook de keten door u moest gedragen worden. Al het goede, in deze voorzegging opgesloten, was verbonden aan de voorwaarde, dat uwe moeder een geschenk van belang aan het klooster te *Aduwart* gave, en ik, zoo ras de gelegenheid zich daartoe zoude opdoen, tot dankbetoon eene pelgrims reize naar het H. Land, ondername. Aan de eerste voorwaarde werd gereedelijk voldaan, en het genezen uwer wonde, na de besmering van dezelve met het vet van den visch, was ons voorloopig een waarborg voor de uitkomst der verdere voorzeggingen van den Bernardijner. Dan, ik bleef nalatig in het vervullen van het tweede vereischte: mijne dierbare gade, en u mijn eenig kind te verlaten, mijn' geboortegrond, al mijne bezittingen, voor lang, misschien wel voor altijd vaarwel te zeggen; uit mijnen zoo genoegelijken kring te stappen, en mij aan al de gevaren van eene hoogstmoeijelijke reize bloot te stellen, was eene opoffering, welke ik lang niet van mij zelven verkrijgen kon. Maar ik werd om dat dralen,

door den hemel bezocht. Uwe moeder werd krank, en stierf; met haren laatsten adem mij het volbrengen van mijn' pligt, en van al wat u betrof, aanbevelende. Gij waart toen twee jaren oud. Met regt het verlies van mijne teeder beminde echtgenoot als eene straf aanmerkende, was ik radeloos van droefheid en berouw. Onmiddellijk maakte ik aanstalten voor mijne reize, en zocht ik gelegenheid om u onder een behoorlijk opzigt te plaatsen. Mijn oude wapenbroeder JELLE TAMMES, die gehuwd was en te *Stade* woonde, bood mij die aan. Ik bragt u met den bewusten brief en het kleinood bij hem, en vertrok. Toen ik na het uitstaan van ontelbare tegenspoeden, en na eene driejarige gevangenschap, van het H. Land terug kwam, het was in het najaar van 1236, vernam ik, dat JELLES huisvrouw slechts weinig maanden na mijn vertrek gestorven, hij zelf in den jongsten slag gesneuveld was, - en gij, mijn zoon, verdwenen waart! Over de smart (zoo ging mijn vader voort,) die ik toen gevoelde, en sedert al dien tijd geleden heb, zal ik nu niet uitweiden; nu daar ik u wederzie, en in u den erfgenaam van al mijne goederen, ja, hoop ik, den instandhouder van mijn aloud geslacht mag omhelzen, is al mijn leed vergeten, en wil ik slechts aan blijdschap denken. - Welke gesprekken voorts tusschen mijn' vader en mij plaats hadden, (vervolgde SICCO) zal ik nu overslaan om u, schoone AGNES, ook volgens mijne belofte te zeggen, waarom ik sedert eene poos tijd meer

dan immer te voren, belang stelde in het bekend worden met den stam, waaruit ik sproot. Eene jonkvrouw van hooge geboorte, rijk in deugden, in schoonheid even rijk, had mij betooverd, - maar schuldeloos, zelve onbewust van wat zij deed; - haar te beminnen durfde ik - haar om wederliefde te vragen, durfde ik niet, mogt ik niet, zoo lang ik slechts een soldaten zoon meende te wezen. Nimmer zoude ik haar van mijne liefde gesproken hebben, indien mijne onderzoekingen mij niet voor iets beters dan ik zelf dacht te wezen, hadden doen kennen. Maar ik ben KAMMINGHA, een edelman, uit een overoud geslacht gesproten, met mijne hand, kan ik mijne echtgenoot overvloed en aanzien aanbieden, - wat dunkt u, AGNES, zoude ik van mijne liefde, het voorwerp, dat mijne ziel vervult, thans durven spreken?' - De schoone staatjuffer kon op die vraag geen voegzaam antwoord vinden; wie mijner vrouwelijke tijdgenooten, die met hare gevoelens bekend is, en zich misschien gemakkelijk in hare omstandigheden kan verplaatsen, zal zulks onbegrijpelijk voorkomen? ik denk geene! AGNES dan zweeg, sidderde, en sloeg de oogen neêr, maar een ligte blos verspreidde zich op hare konen, en werd door den schildknaap niet onopgemerkt voorbij gezien. 'AGNES!' riep hij nu uit, hare hand grijpende, en die onder zijn' arm door, op denzelven doende rusten, 'wend uwe oogen niet af, zie mij aan, en laat mij in uwe blikken het antwoord, dat uw mond mij weigert, lezen!'

De oogopslag der jonkvrouwe was zoodanig dat SICCO, een toestemmend antwoord niet miskennen kon. ‘Welnu dan,’ hervatte hij: ‘gij bloem op vreemden bodem geteeld, gij zijt het die mijne zinnen verrukt, en die ik op mijn' geboortegrond wilde overplanten! Door plagen, die ik bij gebrek aan den behoedenden keten, niet afweren kon, ben ik bezocht geweest; maar als ik u mag verkrijgen, houd ik die allen voor gering, ja, zie ik in mijn geluk eene aanvankelijke vervulling der voorzegging, dat als ik den keten draag, elke schakel als eene blinkende sterre glinsterende, mij eenig heil aanbrengen zal! AGNES! zoudt gij niet in mijne blijde vooruitzigten willen deelen, en uwe trouw verbinden aan koning WILLEMS vriend!?’ - ‘De toestemming des konings en van de koningin (antwoordde AGNES,) zou daartoe een onmisbaar vereischte wezen.’ - ‘Gewis, maar een vereischte van den tweeden rang. Uw hart moet in de eerste plaats eene uitspraak doen, klopt het voor mij, zoo zullen alle hinderpalen zwichten, - blijft het koud, bij al mijne liefde, - zoo kan geen koninklijk bevel, geen dwang eener koninginne mij schadeloos stellen voor zulk eene ramp!’ hervatte de schildknaap met drift. Nu fluisterde AGNES naauwelijks hoorbaar hem toe: ‘Wanhoop niet,’ en deze twee woorden klonken den minnaar in de ooren, zoeter dan de welluidendste muzijk. Zonder om de langheid van den weg en de kortheid van den tijd te denken, was het lievende paar al voort en voort gegaan. AGNES bemerkte het eerst hoe

uitgerekt de schaduwen der boomen reeds waren, over het groene tapijt der landerijen, en hoe de zon achter de duinen, die men in de verte zag, begon weg te schuilen. ‘Laat ons terugkeeren, KAMMINGHA,’ zeide zij eenigzins verschrikt. ‘O onder mijne hoede zijt gij veilig!’ sprak hij, ‘voor u zoude ik alle gevaren trotseren; en u ziende, onverwinnelijk zijn! - maar hier bestaan geene gevaren, zijn wij in 't vreedzaam *Holland* niet! Nogtans uw verlangen is eene wet voor mij, beloof mij slechts eene wandeling aan deze soortgelijk, met mij nog dikwijls te herhalen!’ Glimlagchende bewilligde de jonkvrouw in dit verzoek, de weg naar *Leyden* werd nu ingeslagen, en onder aangenamen kout, vrijer te zamen sprekende dan bij het uitgaan geschied was, geleidde SICCO zijne beminde in het vorstelijk verblijf terug. Hier moest terstond ELIZABETH nu alles weten; wie kent niet het vermaak van eene vriendin, om aan de andere omstandig te verhalen wat het harte raakt! De koningin leende gereedelijk het oor, aan AGNES rede, en deelde opregtelijk in de vreugd harer vriendin. Om redenen, welke de gehoudene maaltijd, ligt te raden maakt, vond SICCO best, zijn verhaal aan den koning tot den volgenden dag uit te stellen; maar toen ook had hij niets voor hem verholen, ontving de duidelijkste blijken van zijne toegenegenheid, en hoorde van hem met verrukking, dat AGNES denkelijk zijne wenschen niet tegenstreven zoude. ‘Eer ik naar *Rome* ga, want nu heb ik vrijheid en groote begeerte, om die reize

te doen,' zeide WILLEM, 'verlang ik u met haar vereenigd te zien; dring bij haar aan, opdat zij u niet ophoude, en hare toestemming geve; ijl dan naar *Vriesland* terug, en doe uwen vader besluiten, met u herwaarts te komen. Ik bied hem de gastvrijheid aan.' SICCO door 'skonings woorden bemoedigd, trachtte nu zijne geliefde te spreken, maar zij had in het gevolg der koningin een bezoek bij de jonkvrouwe van *Delft* moeten gaan afleggen, en maakte door hare afwezigheid den tijd voor den schildknaap lang. Eenige dagen verliepen er, dat KAMMINGHA wel somtijds AGNES zag, ook wel eenige woorden met haar kon wisselen, maar niet tot zijn verlangd doelwit geraken, om zonder omstanders een bijzonder gesprek met haar te voeren. Eene zekere, niet onwelstandige schuwheid, beheerschte haar nog, ja sedert zij in den man, dien zij beminde, haren werkelijken aanbidder zag, was die schuwheid meer toegenomen, dan verminderd, zoodat zij steeds zich aan de zijde van ELIZABETH hield, en met den schildknaap alleen te zijn, opzettelijk vermeed. Intusschen was de vorstin door haren echtgenoot onderrigt van hetgeen deze aan SICCO had gezegd, en zij werd telken reize ondervraagd, met opzigt tot de uitspraak der staatjuffer, en als zij zeide, dat deze nog geen antwoord gegeven had, bemerkte zij, dat dit WILLEM mishaagde, ja hoorde zij hem hare vriendin weleens beschuldigen van ongepaste grilligheid, nu zij weigerde, dat ééne woord uit te spreken, waarvan het geluk afhing, van den man, wien men toch wist, dat zij genegen

was. ELIZABETH altijd en gaarne haar verstand gebruikende, om de mogelijke oorzaken van oneenigheid, tusschen tot nog toe wél jegens elkander gezinde personen uit den weg te ruimen, thans vreezende, dat de koning aan AGNES in persoon zijne ontevredenheid op eene te onzachte wijze te kennen geven mogt, sprak hare vriendin over de bewuste zaak aan, en deed haar besluiten, de liefde van KAMMINGHA met eene bekentenis van hare wederliefde te bekroonen. 'Hoe zeer ik huiver,' zeide de jeugdige VAN WALLERN, 'om het ja uit te spreken, nu dat woord mij afgevraagd wordt, schoon ik te voren gewenscht heb, dat zulk een verzoek mij door SICCO gedaan mogt worden, zal ik hem dan op uw verlangen in het bijzonder zien en spreken, - maar heden niet, - morgen, - ja morgen, dan is het de zevende dag, sinds mij KAMMINGHA zijne wenschen openbaarde, en de vrome MATHILDA heeft mij gezegd: mijn kind, let altijd op, dat voor den schildknaap het getal zeven voordeelig wezen moet; besluit gij dus in zijn voordeel, zoo zeg het niet voor op den zevenden dag: dan kunt gij u vleijen, dat uw echt gelukkig wezen zal, maar de nu loopende zijn kwade dagen, en gingt gij op een' derzelven eenige verbindtenis aan, zij zoude zeker u, en hem, aan wien gij beloofdet, tot schade gedijën.' Op den zoo door het bijgeloof gewettigden dag, verschafte ELIZABETH het minnende paar gelegenheid tot het houden van een bijzonder mondgesprek, en toen na afloop van hetzelve, de schildknaap zich

weder bij den koning vervoegde, had deze niet noodig te vragen, hoe het met des anderen liefdehandel stond. SICCO'S eerlijk gelaat, blonk van vreugde, hij noemde zich boven verwachting gelukkig. ‘Zij heeft mij gezegd.’ riep hij uit, ‘dat zij de mijne wil zijn, dat zij mij lief heeft! een zalig verschiet opent zich nu, voor uwen vriend!’ -

Eindnoten:

(79) Bl. 231. 14 *Août* 1254. *Eclipse de soleil centrale annulaire à six et demie heure du soir. Art de vérifier les dates.*
(80) Bl. 234. MELIS STOKE, in het bijvoegsel op FLORIS IV.
(81) Bl. 234. FLORIS I werd, onder een' boom liggende te slapen, vermoord in het jaar 1061. FLORIS IV (zie Noot 3.) in een steekspel, 1234.
(82) Bl. 235. De beschrijving van zulk een lam, en de uit dat *wonder* afgeleide voorspellingen, zijn door MELIS STOKE beschreven bl. 50, onder FLORIS III, in 1167. Ik heb gemeend, het voorval in den tijd van WILLEM II te mogen plaatsen, en er de, mij best te pas komende partij van te mogen trekken, om een staal te leveren van de bijgeloovigheid, en de nietigheid der voorzeggingen van de menschen in de middeleeuwen, die in alle vreemde verschijnselen wonderen zagen, en er, meestal door het gevolg gelogenstrafte, uitkomsten, uit afleidden.
(83) Bl. 235. Verdeeldheden en twisten hielden niet op onder de regering van FLORIS V, en hij zelf werd het slagtoffer van de misnoegdheid der edelen, waarvan sommige eene zamenzwering tegen hem maakten, en hem op eene gruwzame wijze vermoordden A^{o}. 1296. Zie MELIS STOKE, WAGENAAR en anderen.
(84) Bl. 236. Alles is volgens 's konings bevel gemaakt geweest; maar ten tijde der beeldstorming is de kapel verwoest en de doopvont vernield; alleen het toetssteenen altaarblad bleef in zijn geheel, en is naderhand gebruikt in den voorgevel van het raadhuis te *Leyden,* alwaar het nog te zien is, beschreven met een vers op het ontzet dier stad. Zie MEERMAN, D. II. bl. 214 en 215.
(85) Bl. 240. Het eiland *Ameland,* oudtijds aan *Vrieslands* vasten wal verbonden, is er door overstroomingen eerst eenigzins, voorts meer en meer van afgescheiden. Het heeft zeer lang aan het geslacht van KAMMINGHA behoord. Volgens HOOGSTRATENS Woordenboek, op *Amelandt.*
(86) Bl. 243. Zie HOOGSTRATEN, op *Auwert.*

XXIII^{ste} hoofdstuk.

Koning WILLEM het verhaal van zijnen schildknaap gehoord hebbende, en met de toezegging van AGNES bekend zijnde, wilde SICCO nu met meer plegtigheid, dan bij het gastmaal geschied was, voor een' afstammeling uit het aloude huis van KAMMINGHA door zijn' geheelen hofstoet doen erkennen; dan, om te meer gewigt aan die erkenning te geven, was zijn verlangen, SICCO tot ridder te slaan(87) en voorts een feest ten hove te geven, gelijk het bij soortgelijke gelegenheden gebruikelijk was. De dagen tot het eene en andere bepaald zijnde, begaf men zich vroegtijdig ter kerk; de hofkapellaan JOHAN VAN DIEST las de mis, de vermeende Stadinger soldatenzoon, ontving, voor zijn' vorst geknield en de gewone beloften afleggende, van hem een' slag met het zwaard, en voorts de omhelzing, die misschien nimmer bij soortgelijke gelegenheid, met

meer hartelijke vriendschap werd gegeven. Toen naderde AGNES VAN WALLERN, en bond haren minnaar het zwaard aan de zijde, vier ridders bevestigden de gouden sporen[88] aan zijne voeten, de koningin plaatste zich aan zijne regter, en RICHARDIS aan zijne linkerhand, en geleidden hem zoo, naar het hof, terwijl hij, regts en links, geld onder het volk uitstrooide. Daarop verzamelde zich een groot aantal edellieden in 'sgraven woning. WILLEM verhaalde in korte woorden de geschiedenis van zijnen vriend; en verlangde, dat elk die hem zelven genegen was, SICCO KAMMINGHA de hand zoude reiken, en hem geluk wenschen, met den voortreffelijken keer zijner zaken. Al die zich te voren daartoe bereid gevoeld hadden, herhaalden gaarne de betuigingen van hun genoegen; de andere, SICCO minder genegenen, durfden het om 'skonings wil niet nalaten, en WILLEMS naaste bloedverwanten, die den schildknaap van jongs op gekend hadden, en hem een goed hart toedroegen, deden het met welgevallen, en bereidvaardigheid. Na het afloopen van deze pligtpleging, werd het gezelschap op een zeer luisterrijk banket ten hove onthaald, terwijl de koning den nieuwen ridder en zijne aanstaande bruid door de hand der koninginne, een zijne vriendschap en zijn' rang waardig geschenk deed aanbieden, en RICHARDIS in het begiftigen van den vriend haars lievelings ook geenszins in gebreke bleef. Den tweeden dag van het feest, werd op een te dien einde afgezet en gereed gemaakt veld buiten *Leyden,* aan de personen van beide sekse, die het gastmaal ook dien

dag bijgewoond hadden, gelegenheid gegeven om zich met kaatsen,[89] kegelen en klossen, (het werpen van een' bal of soortgelijke door een' opgehangenen ring,) te vermaken; de oudere lieden waren daar bij als toeschouwers tegenwoordig, de spelers aanmoedigende of berispende; terwijl de jongere om strijd hunne behendigheid poogden te doen uitblinken, en eenige toejuiching te verdienen. - Den laatsten dag, aan de verlustigingen gewijd, hoorde men al vroeg in den morgen het geschal der klaroenen, hetwelk de ridders tot een steekspel riep. Op het evengenoemde veld verzamelden zij zich, terwijl de vrouwen in eene groote tent, bekwame plaatsen tot het aanschouwen dezer bijzonder geliefde, maar gevaarlijke oefening vonden. Het was de eerste maal, dat SICCO als ridder, deel aan het spel kon nemen, AGNES was niet zonder bekommering over hem, maar hij spotte met hare vrees: ‘Wie *gij* u tot beschermheer gekozen hebt,’ zeide hij, ‘moet in het veld van eer zich kunnen staande houden, vrees niets, de prijs zal mijne wezen!’ - Wat SICCO voorzegd had greep plaats; bezield met een' ontembaren moed, al zijne krachten inspannende, en al zijne bekwaamheid ten toon spreidende, overwon KAMMINGHA allen, die tegen hem in het strijdperk opkwamen, zijn roem werd door trompetgeschal aangekondigd, en uit AGNES hand ontving hij een' door haar zelve met goud doorstikten bandelier. - Vol vreugd en in groote staatsie trokken de strijderen en de vrouwen, door eene groote menigte volks omringd, het vreedzame *Leyden* weder

binnen, en hadden nog eenmaal het genot van eenen sierlijken maaltijd, waarmede de feestviering gesloten werd. Maar kort daarop werd de vreugd van den koning beneveld door de tijding, welke hem in een' brief van 's pausen wege aangebragt werd. INNOCENTIUS meldde, dat op nieuw in *Italië* gerezene onlusten, hem niet veroorloofden het krooningfeest op den eerst bepaalden tijd te doen plaats hebben, maar dat hij hoopte, dat het Paaschfeest van het volgende jaar hem daartoe betere gelegenheid verschaffen zou, waarom hij tegen dat tijdstip den koning noodigde, zich bij hem te laten vinden. - Hoe meer de mensch de vervulling zijner vurigste wenschen meent nabij te wezen, hoe meer hem uitstel grieft, hij is dan in het geval van een' vermoeiden reiziger, die, daar de duisternis des nachts hem reeds begint te omgeven, een licht op een' geringen afstand ziende schemeren, zich het vinden eener rustplaats belooft, maar dan op eens een' breeden stroom ontdekt, die hem belet tot het gewenschte huis te naderen, tenzij hij nog een' grooten omweg maakt; of in dat, van een' van honger en dorst versmachtende, wien de boomvrucht, naar welke hij reikt, ontsnapt, of het water, hetwelk hij met zijne lippen poogt te naderen, ontzinkt, eene omstandigheid, welke dan ook de Heidenen als eene plage der hel, onder het beeld van hunnen TANTALUS, afgeschilderd hebben. - Gemelijk trad WILLEM, den brief in de hand houdende, het vertrek binnen, waar zijne echtgenoot met MATHILDA, en RICHARDIS zaten. ‘Ik blijf den winter hier,’ zeide hij de vrouwen aanspre-

kende, ‘ik blijf, ten spot aan allen, die mij verlangden als keizer te begroeten, aan allen, die zich gereed maakten mij naar *Rome* te vergezellen, - ik blijf den titel slechts van koning kunnende voeren, terwijl het rijk zonder opperhoofd is!’ - ‘Herinner u den tijd,’ sprak RICHARDIS, ‘toen gij u met den titel van graaf vergenoegdet, ik blijf nog bij mijn vorig gevoelen, ik wenschte wel, dat gij dien van koning nimmer hadt gevoerd!’ - ‘Ja,’ hervatte MATHILDE, ‘zoo is altijd uwe averegtsche meening geweest, maar denkt gij niet dat gij u bezondigt met de onfeilbaarheid van 's pausen raadsbesluiten steeds in twijfel te trekken, en af te keuren, wat zijne heiligheid ten beste van de kerk en van het rijk bepaalt?’ - ‘Ten beste van zijne eigene belangen! (antwoordde de jonkvrouwe,) wat nut trekt WILLEM van al *'s pausen* zoogenoemde gunst? Geldspillingen, vermoeijenissen, krijgen, de verpligting om zijne erflanden menigmalen te verlaten, titels maar geene bezittingen; eerbewijzen, maar geene verknochtheid van onderzaten! Had INNOCENTIUS hem niet noodig om zijn' haat tegen het huis van *Hohenstaufen* bot te vieren, geloof mij, uw zoon ware sinds lang door hem verlaten geweest; nu leidt hij hem om den tuin; in het einde, indien hij zulks geraden vindt, zal hij hem al het loon voor zijne lange trouwe diensten ontzeggen, en welligt den koning dwingen om zich niet anders meer dan graaf van *Holland* te noemen!’ - ‘Houd op RICHARDIS, houd op,’

hervatte 'svorsten moeder met drift. ‘God en zijne heiligen vergeven u, uwe lastertaal tegen het heilig opperhoofd der kerk, WILLEM zal keizer zijn, daar voor zijn de openbaringen, die ik gehad heb, mij borg!’ ELIZABETH vreezende dat RICHARDIS, door eenig wederantwoord, oorzaak tot oneenigheid zoude geven, wendde het gesprek behendig om en zeide. ‘Mijn vertrouwen op den kerkvoogd staat vast. Het uitstel, hetwelk hij voorslaat, wondt mijn gevoel voor de eer en de verhooging mijns gemaals; maar het is mij tevens niet ongevallig, omdat ik nu mag hopen op het bijzijn van mijn' heer, den vader van FLORIS, den beschermer van het vaderland!’ - Nu reikte zij den koning hare hand, trok hem zachtkens naar zich toe, en ontving met welgevallen den kus, dien hij op hare lippen drukte. Intusschen, daar alles er op aangelegd was geweest, om den vorst een afzijn van een' geruimen tijd uit zijne landen te veroorloven, wilde hij van zijne vrijheid gebruik maken om een' togt door *Holland* te doen; de vorderingen van zijn kasteel te *'s Gravenhage* verlangde hij te bezigtigen, en vooral wenschte hij eene soort van bedevaart, naar de grafplaats zijner voorouderen, de abdij van *Egmond* te doen. De eerste dagen van November werden tot dien uitstap besteed. Met genoegen zag de vorst, hoe de grond, welken hij tot zijn paleis bestemd had, reeds met hoog opgetrokkene muren omringd was, hoe de toren, die een' der hoeken bepalen moest, zich boven het ontworpene huisdak verhief, en hoe de wanden der hofpoort, aan het

Noordwesteinde der binnenplaats, (thans het binnenhof genaamd,) den ingang kenmerkten, door welken hij zich vleide in volgende jaren meermalen met een gevolg, zijn' hoogen rang waardig, binnen, of naar buiten te zullen trekken. - Een schouwspel van een' anderen aard, bood hem het eerwaardige *Egmond* aan. In plaats van het gedruisch van werklieden, het getiktak der metselaren, het geklop en gezaag der timmerlieden, werd men rondom de abdij niets dan diepe stilte gewaar. In eene liefelijke landouwe gelegen, van hooge, oude boomen omringd, prijkte het gesticht met een viertal torens, die men door de dunheid van het verwelkende loof, nu beter gewaar werd, dan in den zomer geschieden kon.(90) Tusschen de twee voornaamsten dezer torens was de ingang der abdij; eene poort, boven dewelke een groote steen was ingemetseld, waarop ST. PETRUS was verbeeld, staande tusschen de knielende afbeeldingen van PETRONELLA van *Saksen,* weduw van graaf FLORIS II, ter eener en haren zoon DIEDERIK VI aan de andere zijde. Boven het hoofd des heiligen las men een opschrift in de latijnsche taal, de bede van voornoemde vrome vrouwe uitdrukkende. De koning zag dit gedenkstuk, met belangstelling aan. ‘Met dezen DIEDERIK,’ zeide hij, ‘heb ik eensdeels gelijkenis: als hij, moest ik zeer jong mijn' vader beweenen, als hij, werd ik door eene vrome moeder opgevoed; maar in mijn' broeder heb ik een edeler vriend, dan hij in den zijnen, gevonden; mijn FLORIS is mij trouw, terwijl de zijne, zoo zwart van ziel als van haren, hem bestreden, en

het leven verbitterd heeft!' - Met eerbied trad de koning, van den abt LUBBERT WOUTERSZOON, die boven alle andere abten het voorregt had van, gelijk de bisschoppen, den staf en den ring te mogen dragen, vergezeld, en door de dertig geestelijken van *Egmond* omringd, de kerk binnen. Hier geleidde men hem bij de grafsteden zijner voorouderen, meest alle daar begraven; hier toonde men hem de kostbaarheden, met welke zij zoo rijkelijk de abdij beschonken hadden; hier wees men hem den grooten karbonkelsteen, welke in eene gouden plaat gevat, het hoog altaar versierde. 'Wie gaf,' was WILLEMS vraag, 'dit kostelijk kleinood?' Hij kreeg van LUBBERT tot antwoord. 'Een ooijevaar had zijn nest op het dak van deze kerk gebouwd; door welk toeval is mij onbekend gebleven, brak de vogel een been. Een jongsken vond hem in dien hulpeloozen toestand liggen, nam hem op, en bragt hem bij zijne moeder; de vrouw door medelijden bewogen spalkte het been, en hield de ooijevaar bij zich in huis, terwijl de jongen dagelijks kleine vischjes en ander aas, voor denzelven opzocht, en hem bragt. Het beest herstelde geheel en keerde naar het nest terug. Vervolgens verdween het gansche gebroed, en men was het voorgevallene bijna vergeten, toen een jaar later, dezelfde ooijevaar op nieuw rondom zijn oud nest kwam zwieren, maar eer hij zich daar vestigde, op zekeren dag voor zijne weldoenster kwam staan, en iets uit zijnen snavel voor hare voeten liet vallen. Dit gedaan zijnde, vloog hij voor goed naar het nest.

De vrouw nam het gevallene voorwerp op en bezag het, maar kende deszelfs waarde niet. Nu kwam zij tot mij, met het gekregene; ik erkende in hetzelve dezen karbonkelsteen! en de zaak oordeelde ik van zoo veel belang te wezen, dat ik ter aanmoediging van goede werken, en van weldadigheid zelfs aan de dieren, besloot den edelen steen te plaatsen, gelijk gij ziet, dat ik heb gedaan, en tot koopprijs mij te belasten met het onderhoud der vrouw, haar leven lang!' De koning lette nu met nog meer aandacht op het fraaije kleinood, bewees vervolgens eene godsdienstige hulde aan de nagedachtenis zijner voorzaten, liet eene plegtige misse voor de rust hunner zielen lezen, en voegde mildelijk van het zijne, bij de schatten der abdij. - Zijne beide oogmerken, het bezoeken van *'s Gravenhage* en van *Egmond,* nu bereikt zijnde, keerde hij naar *Leyden* weder. Maar niet lang mogt ELIZABETH het genoegen van zijn bijzijn smaken. Van de Rijnoevers waren zeer ongunstige berigten aangekomen. Half te onder gebragte slotbewoners staken het hoofd weder op; naauwelijks onderworpene kleine plaatsen verbonden zich met de zulke, die WILLEMS heerschappij nog niet erkend hadden, en maakten het den vorst noodzakelijk, eer hij naar *Rome* reisde de woelgeesten te bedwingen. Het tegenwoordig oogenblik, hoe ver het jaargetijde ook reeds verloopen was, hem daar toe gepast schijnende, verliet de vorst dan nogmaals, omtrent de helft der maand December zijn gezin; maar weinig vermoedde hij wat hem bedreigde, of liever

wat voor zijne belangen allernadeeligst, reeds voorgevallen, maar hem nog onbekend gebleven was. Ik bedoel den dood van paus INNOCENTIUS IV. In *Italië* steeds worstelende met de aanklevers van het wettige keizerlijke stamhuis, werd de kerkvoogd krank en overleed te *Napels* den 7 December 1254. Eer wij van den invloed, welke deze gebeurtenis op koning WILLEMS lotgevallen verder had, gewagen, willen wij nog eens de oogen op die van SICCO KAMMINGHA slaan.

Eindnoten:

(87) Bl. 251. Zie aangaande het tot ridder slaan VAN LEEUWEN, Batt[a]. Ill[a].
(88) Bl. 252. VAN LEEUWEN, Batt[a]. Ill[a].
(89) Bl. 253. Zie aangaande deze spelen VAN WIJN, D. II. bl. 104.
(90) Bl. 257. Zie SMIDS Schatkamer, zoo voor de beschrijving van de abdij, als voor hetgene in den tekst later verhaald wordt betreffende den ooijevaar en den karbonkelsteen. Ook met betrekking tot de abdij, VAN LENNEP, Verhandeling en Duinzang.

XXIV[ste] hoofdstuk.

Overeenkomstig 'skonings geüit verlangen, dat, nu zijn vriend de toestemming van AGNES VAN WALLERN verkregen had, zijn huwelijk spoedig voltrokken mogt worden; en daar door SICCO, begrepen werd, dat het voegzaam zoude wezen, dat hij zijn' vader van zijne blijde vooruitzigten kennis gave, en diens toestemming in zijnen echt ginge vragen, begaf zich KAMMINGHA naar *Ameland* op weg, bijna ten zelfden tijde als de koning zijnen boven vermelden togt naar '*s Gravenhage* en *Egmond* begon. Bezwaarlijk viel hem die reize; de felle noordoostewind belemmerde grootelijks zijne overvaart over de Zuiderzee; de herfstregens hadden in *Vriesland* den moerassigen grond doorweekt, de wegen (voor zoo veel er wegen bestonden,) waren bijna onbruikbaar, en

het oversteken naar *Ameland* was hoogst gevaarlijk. Evenwel gelukte het den jongen ridder in het eind, tot EPPO'S kasteel te naderen; maar hier was alles sedert zijne korte afwezendheid op eene merkelijke wijze veranderd. In plaats van door zijn' vader met blijdschap verwelkomd te worden, zoo als hij verwacht had, dat geschieden zoude, vond hij dezen op zijn leger uitgestrekt, met een vervallen gelaat; met doffe oogen, met een' half geopenden mond, - met al de kenmerken der wezenloosheid, liggen; terwijl de vrouw, die zijn huis bestierde, een geestelijke en eenige mannelijke bedienden, treurig bij den lijdende stonden. De somberheid van het vertrek, welks door ouderdom zwart gewordene muren, door geene sieraden vervrolijkt waren; de vervallene staat der huisraden, het aan den breeden haard smeulende vuur, gevoegd bij de donkerheid door den bewolkten hemel veroorzaakt, en bij het loeijen der wind, vermeerderden den indruk, welken zulk een schouwspel op den ridder maakte. ‘Wat is dit!’ riep hij uit, zich bij EPPO'S legerstede op de kniën werpende, terwijl hij 's grijsaards klamme en verlamde linkerhand vatte: ‘Wat is toch hier gebeurd!? Mijn vader, kent gij dan uwen zoon, uwen SICCO, niet meer! O wend uwe oogen naar mij, zie mij aan, ik ben hier, ik uw kind, dat gij zoo lang vruchteloos gewenscht hebt te aanschouwen!’[91] Nu draaide de lijder de oogen in het rond, als onzeker, van waar de roepstem, die hij scheen te hooren voortkwam, eindelijk vestigde hij het gezigt op KAMMINGHA, ligtte met moeite zijne

bevende regterhand op, legde die op het hoofd zijns zoons, en stamerde eenige onverstaanbare woorden uit, welke toch de omstanders een teeken schenen te zijn, dat hij zijn kind herkende, en SICCO zegenen wilde. Daarop zonk EPPO weder in denzelfden staat van gevoelloosheid terug, en ook zonder hetgeen de huisbezorgster nu zeide, zou SICCO begrepen hebben, dat zijn vader door eene beroerte aangevallen was. De bijzonderheden, welke vrouw JUTTE ALBERTS van het voorgevallene verhaalde, luidden als volgt. ‘Op allerheiligen dag was heer EPPO met zijn geheel gezin ter kerk aanwezig; de priester las de mis, en behalve zijne stem, werd er geen gedruisch dan dat van den storm gehoord, toen op eens een luid gejammer en het geroep: help! help! hij vergaat! onze ooren trof. De godsdienstplegtigheid werd gestaakt; een ieder liep naar buiten, om te hooren wat er gaans was, en nu vernamen wij dat eene kogge naar allen schijn uit *Holland* komende, in het gezigt onzer kusten, verbrijzeld was, en met man en muis vergaan. Heer EPPO, die sinds uw vertrek dagelijks naar uwe terugkomst verlangd had, werd op het hooren van die mare door een' geweldigen schrik bevangen. Hij verbeeldde zich, dat gij op het vergane schip moest zijn geweest, riep uit: voorzeker is mijn SICCO onder de golven bedolven! en zonk bewusteloos in de armen van degenen die hem omringden. Men droeg hem huiswaarts, ik liet hem al, wat de geneeskunst in soortgelijke gevallen voorschrijft, toedienen, dan vergeefs. Gelijk

gij hem nu ziet, heeft hij reeds negen dagen gelegen, somtijds uw' naam, met eene gebrokene stem noemende, somtijds even gebrekkig de woorden die hij in de kerk gehoord heeft: *Help! help! hij vergaat;* uitroepende, maar meestal roerloos liggende, of binnen'smonds onverstaanbaar mompelende. De kerkgeregten zijn hem gisteren avond toegediend, nu wachten wij af, wat de hemel over hem zal beschikken, want menschelijke hulp schiet hier te kort.' Inderdaad menschelijke hulp zoo gebrekkig in die tijden, als het op het genezen van ligchaamskwalen aankwam, vermogt in heer EPPO'S toestand niets meer dan reeds aangewend was, en SICCO stond met gevouwene handen, in eene treurende houding bij zijns vaders leger, toen hem eensklaps inviel of misschien zijn geheimzinnig halssieraad, iets ten goede op den lijdende zou vermogen. Terstond maakt hij den ketting los, kust dien, en omhangt er zijnen vader mede, trekt voorts de half versletene zijden met goud gestikte bedgordijnen van het ledekant(92) toe, werpt zich op den hobbeligen van baksteenen zamengestelden vloer, voor een in een' hoek staand MARIA beeldje neder, en boezemt een gebed voor het herstel des kranken uit. Zijne ouderliefde werd in zoo ver beloond, dat eer de dag ten einde liep, daar hij zich met vrouw JUTTE alleen naast het ledekant bevond, de oude man met eene flaauwe, doch verstaanbare stem, 'SICCO,' riep en toen deze genoegzaam was genaderd, hem nogmaals de regterhand op het hoofd legde en zeide, 'vaarwel, leef gelukkig, trouw,.... en al wat ik

had, is voor u!' Toen eischte hij een kruisifiks, dat voor het MARIA beeld stond, en kuste het vurig. Maar nu viel zijne hand onmagtig neder, zijn geheel ligchaam begon hevig te trillen, hij sloot zijne oogen, en blies weldra, den laatsten adem uit! - In plaats dat SICCO, zoo als zijne meening geweest was, enkel van zijne liefde en zijne blijde vooruitzigten op KAMMINGHA'S kasteel zou hebben behoeven te spreken, kon hij nu naauwelijks aan iets van dat alles denken, maar was genoodzaakt zijne gedachten te vestigen op sombere rouw- en begrafenis plegtigheden, en zijn verblijf op het slot, ver boven den daartoe bestemden tijd, te verlengen. Naauwelijks was men verzekerd, dat heer EPPO ontslapen was, of de sombere kamer, werd door het behangen van dezelve met zwart lakensche stoffaadje nog somberder gemaakt; daar op het lijk behoorlijk ontwijd, en op een rustbed geplaatst, waar rondom, lange gebenedijde waskaarsen, op zware zilveren kandelaren brandden; het kruisifiks, welk de overledene laatst in de hand gehouden had, werd aan het voeteinde van het rustbed geplaatst, en een paar monniken bleven den nacht over bij het lijk, gebeden voor de rust der ziel van KAMMINGHA doende, en die door gezangen afwisselende. Niet eer al die beschikkingen gemaakt waren, kon zich SICCO ter rust begeven, en toen hij des anderen daags ontwaakte, was het hem als sliep, of droomde hij nog. Het beeld van AGNES, het eerste, dat hem elken morgen en ook nu, voor den geest kwam, werd door dat van den stervenden EPPO verdrongen. De

gedachten aan huwelijks feesten; en vreugde bedrijven, werden uitgewischt door de herinnering van een treurtooneel en van de pligten, welke op SICCO rustten. Dan tot het vervullen van die pligten maakte hij zich alras gereed, en de nu volgende dagen werden besteed, aan alles, wat overeenkomstig de gebruiken van dien tijd, en van de Roomsche kerk, bij soortgelijke gelegenheid in acht genomen moest worden. Na dat de begrafenis in de gewijde aarde van de kerk op *Ameland* had plaats gehad, en de personen, welke den overledene de laatste eer hadden helpen bewijzen, op eene voegzame wijze op het kasteel waren onthaald geworden, vraagde de abt van het Bernardijner klooster van *Aduwart,* die ook bij de plegtigheid was tegenwoordig geweest, wanneer het SICCO zou gelegen komen, hem de erfenis over te maken, welke aan zijn stift door EPPO'S dood vervallen was. ‘Heer abt,’ antwoordde KAMMINGHA, ‘de erfenis van EPPO'S goed is mijne: met zijne laatste woorden heeft mijn vader mij in het bezit van alles gesteld, dit kan vrouw JUTTE getuigen; maar vind ik eenigen brief, of eenig handschrift, waaruit blijkt, dat aan uw stift iets is toegelegd, zoo wees verzekerd, dat ik mijn vaders wil getrouwelijk ten uitvoer brengen zal.’ - ‘Meer dan eens,’ hernam de kerkvoogd, ‘heeft heer EPPO, wel bewust van het vermogen der goede werken, en van de verpligting van elken leek, om de godsdienstige gestichten te bedenken, mij beloofd, dat ik na zijn overlijden, voor mijn stift zijne nalatenschap erven zoude; die belofte werd

geschreven en onderteekend en met zijn wapen bezegeld, ik vraag dus niets meer dan mij wettig toebehoort.' - 'Eer KAMMINGHA wist, dat ik leefde,' antwoordde SICCO, 'kan hij van gedachte zijn geweest, om de abdij tot zijne erfgenaam te benoemen, maar na mijne wederverschijning moet hij van meening veranderd zijn, en al ware hij dit niet, heer abt, zoo zoudt gij het niet onder *uwe* goede werken kunnen tellen, zoo gij een kind van zijn natuurlijk erfgoed beroofdet, om een rijk gesticht nog te verrijken!' - 'Het belang der geestelijkheid kent geen natuurlijk regt!' hervatte de pater; zonder te bedenken, welk eene, door meer dan één voorbeeld van knevelarij en onregt van de geestelijken van dien tijd bevestigde waarheid, hij met die weinige woorden aan den dag legde. Ten einde op dat tijdstip een gesprek, dat tot oneenigheid kon leiden, niet te verlengen, zeide SICCO, dat hij zijn werk zoude maken van het nazien van al, wat zich op het kasteel bevond, en nam hiermede afscheid van zijne gasten. Voor zoo veel de jonge ridder nog van den staat der zaken zijns vaders ontdekt had, was hem niet toegeschenen dat, behalve aan landbezittingen, het vermogen des overledenen zeer groot was geweest. Het kasteel, door hem bewoond, was uitwendig oud en vervallen, en droeg inwendig de kenmerken van sedert jaren geene verbetering te hebben ondergaan. Reeds in de eerste dagen, welke SICCO er doorbragt, had de slechte staat van de vertrekken, welke hij toen te zien kwam, hem getroffen, maar hij had te veel met zijn' vader

over andere zaken te spreken gehad, om aanmerkingen over dergelijke beuzelingen te maken. Thans had hij met meer oplettendheid nog, toeziende, bemerkt, dat niet alleen het slaapvertrek, hetwelk wij boven beschreven, maar zelfs de ruime ridderzaal in een' staat was, die het onvermogen van den eigenaar tot het in orde brengen van het vervallene scheen aan te duiden. Die zaal, voor het houden van gastmalen, en groote bijeenkomsten weleer geschikt, was met een geweven tapijt, waarop de eerste kruistogt naar het Heilige Land was afgebeeld, behangen. Hier zag men PIETER de heremiet zijn kleed in stukken snijden, en er lapjes in den vorm van een kruis van rond deelen, aan al wie uit de menigte, die hem omringde, zich onder de heilige baniere scharen wilde.[93] Daar zag men een afbeeldsel van den sterren regen, die omtrent dien tijd verscheidene nachten achtereen gezegd wordt, plaats gehad te hebben. Verder die van het innemen der H. Stad *Jeruzalem* (15 Julij 1099) en opdragen van de koninklijke waardigheid aan GODEFROY van *Bouillon,* die het gezag, daaraan verknocht, aannam, maar den titel weigerde, omdat hij zich zelven niet waardig keurde eene kroon te dragen, op de plaats, waar de Messias als een misdadiger, behandeld was geweest. Een vierde tafereel eindelijk stelde voor het mirakel, hetwelk men geloofde te *Namen* gebeurd te zijn, van brood, namelijk, hetwelk onder de asch gebakken, bloedrood zag, wanneer men het brak; maar de verslensdheid der kleuren, en de scheuren, welke men hier en daar

bemerkte, namen al het fraaije van die, anders uitmuntend te *Arras* bewerkte tafereelen, weg. Van den houten, uit glad gewrevene planken bestaanden vloer, waren sommige deelen los, andere gebarsten, en de weinige sieraden, in de hoeken der zaal geplaatst, uit zeegewassen en schelpen bestaande, beschadigd en afgebrokkeld. SICCO'S eigen slaapvertrek droeg almede de kenmerken van eene verwaarloozing, die eene zekere armoedigheid of hoogzuinigheid van de eigenaars des kasteels scheen aan te duiden. Deze kamer was in den natten kalk (fresco) beschilderd met het welbekende te *Stavoren* gebeurde,[(94)] van eene vrouw, door weelde brooddronken geworden, die uit *Dantzig* eene lading graan ontvangen hebbende, deze waar te gering achtte om dezelve in hare voorraadschuren op te slaan, en daarom den schipper gelast had, die over boord te werpen; welke roekelooze daad was gestraft geworden, door het oprijzen van eene zandplaat; (daarom sedert het vrouwenzand genaamd,) waarop graanhalmen zonder korrels groeiden. Dit maakte een der tafereelen op den wand, uit; terwijl men op den anderen ter overzijde zag afgebeeld, hoe de gemelde vrouw tot armoede vervallen, haar brood langs de huizen bedelde; en verder hoe haar geest uit het midden der dorre graanhalmen oprees, als zoekende een voedsel, hetwelk zij bij haar leven had versmaad. Maar hier was de kalk gebarsten, daar lagen geheele brokken van denzelven afgevallen op den grond; nabij de ramen, waaraan sommige glasruiten ontbraken, had de dikwijls instuivende

sneeuw of regen groote vlekken op den kalk gemaakt, en geheel andere kleuren doen ontstaan, dan de schilder er op geplaatst had. Kortom alles kenmerkte ook hier gedwongen, of moedwillig verzuim. Wat kassen, en bergplaatsen betrof, deze waren wel gesloten, maar niets van hetgene zij inhielden, was van eene bijzondere waarde. ‘Was EPPO KAMMINGHA rijk, of behoorde hij tot het getal dier edellieden, wier vermogen door vroegere te groote uitgaven, of door ongunstige tijdsomstandigheden aanmerkelijk verminderd is?’ vraagde SICCO, den dag na het boven verhaalde gesprek met den abt, aan JUTTE, die hem in zijne onderzoekingen behulpzaam was. Zij antwoordde. ‘Rijk was uw vader, volgens al wat ik uit sommige omstandigheden, gedurende de dertien jaren welke ik hier met hem doorgebragt heb, en uit de getuigenis van oudere bedienden heb kunnen opmaken; maar geheel onderworpen aan den invloed der monniken van *Aduwart,* aan een' van welke hij zeide, de grootste verpligting te hebben gehad, had hij zich de uiterste spaarzaamheid tot eene wet gesteld; hij liet altijd weinig geld voor de huishouding aan mijne beschikking, en ontzegde zich alle niet onvermijdbare uitgaven, dewijl de abt, die dikwijls bij hem kwam, zoodra hij iets bijzonders doen wilde, hem zeide: Uwe zaligheid hangt van het wél verzorgen van het klooster af, - ieder gespaarde penning verkort uw lijden in het vagevuur; iedere noodelooze geldverspilling, is een diefstal, aan de kerk gepleegd, en zal uwe ziel

na uw verscheiden met duldelooze martelingen kwellen. Zulke uitdrukkingen, welke ik meermalen gehoord heb, zelfs nadat heer EPPO u op eene meer dan gewone wijze, goed onthaald had; iets waarvoor hem dan ook eene penitentie is opgelegd geweest, doen mij in waarheid gelooven, dat de abdij zijne erfgenaam is; maar waar de schatten zijn, op welke zij het oog heeft, of waarin die bestaan, - dit weet ik niet.' - Naauwelijks had JUTTA uitgesproken, of de abt van *Aduwart* trad binnen, met een gelaat, waarop de begeerte naar het bezit van den buit, op welken hij vlamde, kwalijk bedekt was, door den schijn van vriendelijkheid jegens den erfgenaam, dien hij zich verzekerd hield te zullen berooven. SICCO, op zijne vraag, of de onderzoekingen reeds vruchten hadden voortgebragt, ontkennend geantwoord hebbende, hernam de Bernardijner: 'Zoo zal ik u den weg tot uwe beschaming en tot mijne zegepraal wijzen, volg mij in den kelder van dit kasteel!' Al ware het op het midden van eenen helderen zomerdag geweest, zoude men zonder kunstlicht, langs den bouwvalligen trap, die naar de bedoelde onderaardsche gewelven leidde, niet veilig hebben kunnen nederdalen, noch den weg vinden onder de sombere bogen en pilasters, welke het kasteel tot rustpunten dienden; nu althans, daar de zon, met nevelen omhuld, zich reeds achter de golven des oceaans verborgen had, moest men tot fakkellicht den toevlugt nemen. Dit, ten voorschijn gebragt zijnde, volgde SICCO den abt in den kelder, tot aan eene houten

met zware ijzeren spijkers beslagene en wel verzekerde deur, die een' trap afsloot, welke naar een klein vertrek in de onderste verdieping van eenen toren opleidde. Eene deur gelijk aan de voorgaande scheidde dit vertrek van den verder voortwentelenden trap af. De abt ook deze deur, gelijk de andere geopend hebbende, toonde SICCO in het muffe vertrekje, waar noch daglicht, noch lucht in kon doordringen, een luik in den vloer, hetwelk alleen voor wien het wist, te vinden was, dit schoof hij weg, en nu vertoonde zich aan het verbaasde oog des ridders een schat van gouden en zilveren munten, zoo als hij nimmer had bij een gezien, - maar tevens in een' van dun geslagen ijzer gemaakten koker, een parkement, met een zegel in rood was er aan hangende en met de hand van EPPO KAMMINGHA geteekend, waarbij inderdaad het Bernardijner klooster te *Aduwart,* tot erfgenaam van des overledenen zoo roerend als onroerend goed, werd aangesteld. Nu triumfeerde de monnik, en zag den ridder beduidend glimlagchende aan. Deze als voor het hoofd geslagen, kon geene woorden vinden om zijne verontwaardiging te kennen te geven, op eene wijze die toch niet te veel beleedigends voor den kerkvoogd had; want hoezeer door deze schikking benadeeld, begreep toch SICCO te regt, dat het geval zóó zijnde, de abt met rede opkwam voor de belangen van zijn stift, en dat een bloot gezegde van den stervenden EPPO, niet opwoog tegen zijn bezegeld schrift. Wel kwam het verhaal der huisbezorgster den ridder in de gedachte, wel geloofde hij, dat

priesterlist was in het werk gesteld geweest, om den ouden KAMMINGHA tot het maken van zulk een' uitersten wil te doen besluiten; maar niet te min, het stuk bestond; en wat het inhield moest ten uitvoer gebragt worden. SICCO rolde dan werktuigelijk het parkement weder op, en zeide na eene wijle gezwegen te hebben. ‘Nooit is de gouddorst mijn zwak geweest; zonder goud te bezitten, heb ik tot nu toe geen gebrek gekend, - maar, mijne AGNES! om u zou ik rijkdom hebben verlangd, - om u smart het mij, dat de zoon van KAMMINGHA u niets kan voorstellen dan zijne armoede met hem te deelen!’ - Intusschen had de abt het luik wederom toegehaald; zorgvuldig sloot hij ook de beide deuren, naarmate hij met SICCO, op den terugtogt vorderde, en eindelijk bevonden zij zich weder aan den laatsten trap, toen het luid geroep van de schildwacht, die de poort van het kasteel bewaakte: ‘Bergt u! de witte wijven zijn ten dans!!’ hunne ooren trof, en hunne gedachten eene andere rigting gaf. De geestelijke kruiste zich, en riep, ‘*Ave Maria,* heilige moeder Gods, behoed ons!’ de ridder onvervaard en weinig aan spoken geloovende, ijlde den trap op, naar de poort, en berispte de wacht voor zijn vreesachtig schreeuwen. ‘In waarheid ik heb ze gezien!’ zeide deze, ‘zij waarden daar zoo even langs de gracht, zij deden teekenen, als wilden zij de valbrug nedergelaten hebben, - voorzeker wordt dit slot met eenig wee bedreigd! zie, heer ridder, zie daar komen zij weder!’ SICCO zag inderdaad twee menschelijke gestalten wier lichtkleurig gewaad,

door het schijnsel der maan naar wit geleek, maar hoe weinig hij op dat tijdstip ook een bezoek verwachtte, twijfelde hij niet, of het waren menschen die zich vertoonden, en zonder vrees riep hij in spijt der wacht hen toe. ‘Wat wilt gij, die daar dwaalt, wat zoekt gij hier?’ Eene vrouwelijke stem antwoordde terstond. ‘Wij verlangen den ingang in het kasteel; wij moeten KAMMINGHA spreken; wij hebben woorden van belang, aan hem.’ - ‘Woorden van belang!!’ riep een van de verschrikte wachters uit. ‘Het is gelijk ik zeide, een wee bedreigt dit huis, - heer ridder in 's hemels naam, laat de brug niet neder!’ - ‘Zwijg lafaard,’ beet SICCO hem gramstorig toe; voorts zich weder tot de gewaande spoken wendende, vraagde hij. ‘Wat doet u, op dezen stond, EPPO'S verblijfplaats naderen? Schuwt gij het licht des daags, zoo is uw oogmerk zeker kwaad.’ - ‘De nacht (hervatte de stem,) is beter dan de dag tot sommige, ook wettige bedrijven geschikt, - de maan mag in enkele gevallen getuige zijn van zaken, over welke de zon te helder schijnen zou! Laat vrij de valbrug neêr; doe vrij de slotpoort open, het geldt hier KAMMINGHA'S bestaan, of val.’ - ‘Zoo gij het teeken des kruises durft maken, en u buigen voor het beeld van St. ANNA, de beschermheilige van dit kasteel,[95] hetwelk boven de slotpoort staat,’ hernam SICCO, ‘zoo zal u de weg herwaarts terstond worden gebaand.’ ‘Wij durven zulks gerust,’ was het antwoord; beide personen voldeden aan den eisch, en de

wachters werden door hunnen heer genoodzaakt den ketting los te maken, die de brug weêrhield. De beide witte gedaanten traden voort, SICCO bood de hand aan degene, die hem geantwoord had, en geleidde haar, terwijl de wachters van schrik terug deinsden en hunne aangezigten bedekten, in een vertrek van het kasteel, waar zich de abt, en vrouw JUTTA bevonden. Deze beiden ontstelden, toen zij de vermeende spoken zagen, maar een derzelve wierp terstond zijn' lichtkleurigen mantel af, toonde zich een welgekleed man van middelbare jaren te wezen, en sprak. ‘Niemand ontzette zich. Mijn naam is GALAMA, mijn stam een der oudsten van *Vriesland,* mijn vaders slot in de nabijheid van *Harlingen* gelegen; deze vrouw is mijne zuster. Ons gewaad, tegen de koude slechts aangenomen, heeft uwe wachters, KAMMINGHA! misleid. Hoor onbevooroordeeld onze boodschap aan.’ Nu ook ontdeed zich de vrouw van haren mantel, een ieder zette zich neder, en GALAMA vervolgde met deze woorden. ‘Heer EPPO was de boezemvriend van mijnen vader. Zoodra eerstgemelde zijn' zoon weder gevonden had, was hij bedacht op eene huwelijksverbindtenis tusschen dien zoon en mijne zuster, de eenige dochter uit ons huis. Hij deed voorslagen te dien opzigte aan mijnen vader; en deze vond het voorstel goed. Uwe terugkomst werd verwacht, heer ridder! om u van dit alles kennis te geven; maar uit voorzorg, en in de onzekerheid of uw vader, wiens gezondheid al sinds eenigen tijd afnemende was, u weder zoude

omhelzen, schreef hij, en stelde het papier in handen mijner zuster, IDA! geef het, zoo kan heer SICCO zien, en uitspraak doen.' - Bevende nam KAMMINGHA het blad uit IDA'S hand; hij vreesde eenen onoverkomelijken hinderpaal, tusschen zijn huwelijk met de beminde AGNES te zullen zien oprijzen, en had berouw van de vreemde gasten binnen gelaten te hebben. Na eene wijl in gepeins te hebben gezeten, zeide hij. 'Eer ik iets leze, zij bekend: dat ik hier gekomen ben, om mijn' vader te zeggen, dat ik mijne trouw heb verpand, - mijn woord is gegeven, - mijn besluit staat vast, - AGNES VAN WALLERN en geene andere, wordt mijne gade.' - GALAMA en zijne zuster zagen elkander bij deze verklaring beduidend aan; SICCO ontvouwde het papier en las. De zakelijke inhoud van het geschrift was als volgt: Na de bevestiging van hetgeen de Vriesche edelman gezegd had, kwam eene ernstige en nadrukkelijke vermaning van EPPO, dat zijn zoon in zijn verlangen stemmen zoude, aangedrongen door de gepastheid van het voorgeslagen echtverbond, als waardoor twee voorname geslachten zouden vereenigd worden, en de luisterrijke wapenen van KAMMINGHA en GALAMA, op één veld zamen prijken. 'Indien mijn zoon,' zoo vervolgde het geschrift, 'aan mijnen wensch voldoet, zoo zij hij, terwijl ik, in dat geval, alle vroeger gemaakte beschikkingen van geene waarde, en geheel vervallen verklaar, de eenige en algeheele erfgenaam van al mijn goed, van mijne onroerende bezittingen, en van den schat,

dien ik sinds jaren lang heb opgespaard, omtrent welken de abt van *Aduwart* hem inlichting zal kunnen geven. Maar weigert hij, zoo zij, wat ik aan land en aan gebouwen bezit alleen zijn deel, benevens slechts de helft van den voormelden schat; terwijl de wederhelft van dezen, gelijkelijk verdeeld moet worden tusschen de dan verlatene dochter, van mijnen vriend en het stift te *Aduwart.*' - 'Het zij zoo! het zij zoo!' riep SICCO in verrukking uit. 'Dit laatste gedeelte van mijns vaders wil zij uitgevoerd! Edele jonkvrouwe, verschoon het min verpligtende van mijne keus, ik eerbiedig, wat gij voor deugden en verdiensten bezitten moogt, maar ik heb het vooraf gezegd, mijne trouw is aan AGNES VAN WALLERN verbonden! Heer pater neem uw deel van den bewusten schat, ik sta het u gewillig af, - gij ziet, mijn vader is vrij billijker geweest dan gij vermoedet, ja dan gij wel gewenscht had, dat hij wezen zou. Dit blad op St. SIMON en JUDAS dag(*) van dit jaar, na Christus geboorte 1254, geteekend en bezegeld, werpt al omver, wat vroeger was bepaald. Mijne AGNES, nu kan ik in vreugd u weder ontmoeten!' - Het behoeft naauwelijks gezegd te worden, dat de Bernardijner, door teleurstelling en spijt, op het hevigste was aangedaan; nu eens bleek, dan hoog rood was zijn aangezigt, gewisselijk ingevolge van hetgeen in zijn binnenste omging, te weten dan eens, eene pijnlijke gewaarwording omtrent de nuttelоosheid van zijne jaren lang volgehoudene listige pogingen, en het verlies, hetwelk zijn stift moest

(*) 28 October.

ondergaan; dan eens de schemering van eene flaauwe hoop, om door een of ander middel het oudste testament te doen gelden, of ook zonder hetzelve, zich meester te kunnen maken van den buit. Even weinig misschien behoeft de houding van vrouw JUTTA ALBRECHTS beschreven te worden. Zij, die sinds lang met weerzin EPPO voor den geestelijke zoo zeer had zien onderdoen, en den abt wel eens van onzuivere oogmerken verdacht had, verheugde zich over den keer, welken de zaken genomen hadden, en verbergde die blijdschap niet, dan wanneer de gedachte, dat zij zich welligt jegens den zielenherder bezondigde, en kwaad deed met het stift eene rijke erfenis te misgunnen, in haar levendig werd; dan betrok haar gelaat en dan sloeg zij de oogen neder, die te voren, als wilde zij de meening van den abt doorgronden, op hem waren gevestigd geweest. Maar hoe GALAMA en IDA het besluit van SICCO opnamen, laat zich niet zoo gemakkelijk raden, daarom dient dan gezegd, dat beiden ondubbelzinnige teekenen van vergenoegdheid gaven, ja dat de laatstgenoemde vooral den sluijer, die haar aangezigt tot nog toe bedekt had, ter zijde schuivende, een gelaat vertoonde, waarop de zuiverste vreugde blonk. ‘Heer ridder,’ zeide zij, SICCO met helder glinsterende oogen aanziende, en hem de hand toereikende: ‘ik dank u voor uwe keus! Weet, dat ik alleen om mijnen vader te believen in de voorwaardelijke verlangens van heer EPPO had gestemd. ODO BOTNIA bemint mij. Eer de oude KAMMINGHA sprak, had ik de hoop, van hem

mijne hand te zullen mogen geven; maar grooter rijkdom dan hij mij kon beloven, werd mij door mijne vereeniging met u verzekerd; mijn vader was tegen zulk een lokaas niet bestand, hij verbood ODO mij meer te zien, en beval mij hem zijn afscheid te geven. Wat ik daar tegen inbragt, was vergeefsch, en al wat ik met tranen en gebeden kon verkrijgen, is geweest, dat indien mijne hand door u niet werd aangenomen, ik nog de echtgenoot van BOTNIA worden mogt. Mijn broeder trouwelijk in mijne droefheid deelende, zoo lang ik in onzekerheid was, bood mij na EPPO'S dood zijn geleide op de noodzakelijke reize herwaarts aan, - nu is hij de medegetuige van mijne vreugd, en zal de overbrenger der blijde boodschap aan zijn' vriend ODO zijn!' - Nu rees op eens de abt van *Aduwart* op, met eene bevende stem, en norsche houding zeggende: 'Mijne tegenwoordigheid wordt hier, begrijp ik, niet langer vereischt!' Deze woorden trokken aller aandacht weder op hem, die eene wijle onopgemerkt daar gezeten had, terwijl men naar het verhaal van IDA hoorde. Oogenblikkelijk viel SICCO in, dat om de deeling van den schat plaats te doen grijpen, de sleutels van de twee boven vermelde deuren onontbeerlijk waren; hij vraagde dan bescheidenlijk om dezelven, of om des paters langer verblijf; maar deze zeide, 'morgen; morgen,' ging intusschen voort naar de deur, maar wierp den haard voorbij gaande iets in het vuur, hetwelk terstond een' onaangenamen reuk als van smeltend was in het ver-

trek verspreidde. ‘Waar is het testament!?’ gilde vrouw JUTTA uit, en daar niemand het op de tafel zag liggen, vloog zij naar den haard, en redde bij geluk het kostbaar stuk, hetwelk gezengd was, maar nog geene vlam had gevat, en waarvan het aanhangende zegel alleen sterk door de hitte had geleden. Nu vlogen SICCO en GALAMA den priester achterna, alle beleefdheid had een einde; de schuldige werd aangegrepen en tegen wil en dank in de kamer terug gebragt; aan zijne hoedanigheid als geestelijke alleen had hij te danken, dat men hem niet eene wel verdiende kastijding gaf, en met schimpwoorden overlaadde; maar het onmiddellijk afdoen der groote zaak, werd gebiedend door SICCO geeischt. Knarsetandend van magtelooze woede, opende de abt nogmaals de deuren, die hij weinig uren geleden triumferend gesloten had, en het luik, hetwelk den schat bedekte. De verdeeling geschiedde naar eisch van het nieuwste testament, het oude werd verscheurd, en de priester, nadat hij een bewijs geteekend had van, van wege KAMMINGHA voldaan te zijn, verliet met een vierde van hetgeen hij geheel had gehoopt te bezitten, en met de verachting van al degenen, die van zijne snoode handelwijze getuigen waren geweest, overladen, een kasteel, waar hij voor dezen met den grootsten eerbied plagt ontvangen en behandeld te worden. Tot groote verbazing der *dapperen,* die de wacht aan de slotpoort waarnamen, werden de vermeende *witte wijven* in het kasteel gehuisvest, en het leed niets kwaads door hare tegenwoordigheid. Na een paar dagen

toevens verdwenen de spoken, dat is te zeggen, begaven GALAMA en IDA zich met hun deel van den schat, naar het vaderlijk verblijf terug, en SICCO nu voorloopig orde op zijne zaken gesteld hebbende, deed vrouw JUTTE een mild geschenk ter belooning van hare diensten, zoo aan EPPO als aan hem zelven door het redden van het testament bewezen, aannemen; vertrouwde haar voorts de zorg voor het huishoudelijke in het kasteel toe; liet zich door zijne onderhoorigen als heer van *Ameland* en wettig eigenaar van EPPO'S bezittingen erkennen, en nam kort daarna, vol verlangen om zijne AGNES te omhelzen, den terugtogt naar *Leyden* aan.

Eindnoten:

(91) Bl. 261. De beschrijving van EPPO'S toestand is eenigermate gevolgd naar die, welke WALTER SCOTT, in *the Cronicles of the Canongate,* geeft van CROFTANGRY'S vriend.
(92) Bl. 263. Omtrent de beschrijving van het oude kasteel, en deszelfs huisraad, zie VAN WIJN, Histor. avondst.
(93) Bl. 267. Zie MEZERAY, *Abrégé Chronologique de l'histoire de France, Tome IV. page* 422 *et suiv.*
(94) Bl. 268. Deze legende uit KOK'S Woordenboek.
(95) Bl. 273. STE. ANNA was de beschermheilige van geheel *Vriesland.*

XXV^{ste} hoofdstuk.

'**M**oeder!' zoo luidde een brief, welken koning WILLEM uit *Duitschland* aan MATHILDE schreef, en haar door een' renbode toezond: 'Moeder! waar zijn nu uwe heilspellende voorzeggingen! Mijn steun, mijn troost, de man aan wien, ik schaam mij niet dit te bekennen, ik den hoogen rang, waartoe ik opgestegen ben, ben verschuldigd, die mij uit zijne schatkist ondersteunde, en mij met zijne vriendschap vereerde, - heb ik verloren. Paus INNOCENTIUS IV is niet meer! Wat nu van krooning! Wat nu van keizerlijke waardigheid! Zal de aanstaande opvolger op St. PETRUS zetel mij toegenegen zijn, gelijk FIESCO was; zal hij

het Zwabische huis, gelijk zijne voorgangers vervolgen? Gij weet het, CONRADINUS[96] leeft; een schrikkelijke tegenstander mijner magt kan deze jongeling worden, indien de te kiezene paus zich zijner aantrekt en mij verlaat. Ik zie geen eind in dat geval aan oorlog en gevaar. Nogtans ik zal vol moed mijne regten en mijne magt handhaven, en wie mij hier in *Duitschland* tegenstaan, bedwingen zoo lang ik leef.' - 'Zie daar dan!' riep MATHILDA uit, toen zij den inhoud van dien brief had vernomen: 'Zie daar dan, wat het wonder van 14 Augustus laatstleden ons heeft aangeduid! Ik heb het in het eerst op het vergaan der wereld toegepast, - het beteekende het vergaan van de roem der Christenheid. Gelijk de zon op den middag blonk, zoo schitterde de luister van INNOCENTIUS; wijd en zijd verspreidde hij zijne stralen, hij was voor vrienden eene koesterende warmte, voor vijanden een verteerend vuur! Zwart werd de zon, met een rouwfloers is nu de kerk omhangen! De hemel heeft getoond, dat de aarde treuren zou! O INNOCENTIUS,[97] o heilige voedstervader van mijn' zoon, wil hem uit de gewesten der heerlijkheid, als uwe zuivere ziel daar zal aangeland zijn, nog beschermen, verplet van daar uwe tegenstrevers, en doe mijn' WILLEM de keizerlijke kroon erlangen!' - In de eerste opwellingen zijner smart, had de koning den bovenstaanden brief aan MATHILDA geschreven, weinig dagen later vernam hij, dat de keuze van het *Conclave* op REINOUD, graaf van *Segna,* bisschop van *Ostia* gevallen was,

en in het begin der volgende maand Januarij 1255, ontving hij een bewijs van de toegenegenheid des nieuwen kerkvoogds, die zich ALEXANDER IV liet noemen, in het goedkeuren door dezen, van zekere verbeurdverklaring waarover WILLEM met INNOCENTIUS reeds gehandeld had. Dit eene voortdurende goede gezindheid van den paus, jegens den koning aanduidende, en zoo de omstandigheden van laatstgenoemden, nu wederom eenigzins gunstiger schijnende te staan, besloot hij op den ouden voet omtrent de zaken van *Duitschland* te handelen, en maakte een begin met zijne intrede te doen in de stad *Worms,* welke gelijk wij vroeger (Hoofd. XX) zagen, na hevigen tegenstand, voor priesterlist bezweken was, en in Augustus 1253 zich onder zijn bewind gesteld had. Sedert, was *Worms* niet alleen getrouw gebleven, maar had in dienstbetoon jegens den koning uitgemunt, zoo wilde deze dan ook haar een blijk van zijne dankbaarheid en toegenegenheid geven, en liet zijne komst voorafgaan door een geschrift, waarin hij verklaarde al het verledene te vergeven, en de stad in zijne bijzondere bescherming te willen nemen. Eene algemeene vreugd werd door dit geschrift, onder dat gedeelte der inwoners, die de Christelijke godsdienst beleden, verspreid, maar vele Joden behoorden ook onder de burgerij; deze, zich niet uitsluitend in den brief genoemd vindende, en vreezende, dat onder dit stilzwijgen eenig voorwendsel om hen te benadeelen, mogt verborgen liggen, daar toch vervolgingen en verbanningen van leden der Israëlitische natie, wanneer zulks den vorsten voor-

deelig toescheen, in die tijden geene zeer zeldzame verschijnselen waren, besloten: zich onmiddellijk tot den vorst te wenden. Eenigen hunner, met een' rabbijn aan het hoofd, lieten zich als gezanten gebruiken, en gingen WILLEM tot buiten de poorten van *Worms,* bij zijne aannadering te gemoet. Vreemd en gansch onverwacht was dit schouwspel den vorst; zijne eerste beweging gaf onwil te kennen, en de aanspraak van den rabbijn, die alleen de zucht der Joden te kennen gaf, om onder WILLEMS beheer hun gewoon bedrijf, den handel, ongestoord te mogen blijven uitoefenen, en zijne bescherming te genieten, daar zij zich stil en vreedzaam wilden gedragen; die aanspraak, zeg ik, werd met onverschilligheid aangehoord, en flaauwelijk beantwoord; maar een der andere gezanten, die zelf een handelaar was, het woord opgevat, en den koning gezegd hebbende, dat hij en zijns gelijken het zich tot eene eere zouden rekenen den vorst, indien deze zulks immer mogt behoeven, uit hunne geldmiddelen, op lagen intrest, aanzienlijke voorschotten te doen, ontfronste zich 'skonings gelaat. Reeds was het gerucht hem ter ooren gekomen, dat ALEXANDER zeer vasthoudend was, en naar allen schijn niet zoo als INNOCENTIUS gedaan had, zijne schatten voor den Roomsch-koning zou openzetten. Geld, was den vorst ten allen tijde tot het volvoeren zijner plannen onontbeerlijk, en geld te verkrijgen, zou hem hoe langer hoe bezwaarlijker vallen. Nu opende zich op het onverwachtst eene nieuwe bron, waaruit hem hulpmiddelen konden toevloeijen, WILLEM zag de onvoorzigtigheid van

die voor zich te sluiten, in, en de Joden verkregen een vriendelijk antwoord, niet alleen, maar in de stad gekomen zijnde, gaf de vorst een tweede schrijven uit, waarbij hij de regten en vrijheden van al de inwoners van *Worms* verzekerde, en in het bijzonder voor de Joden er bijvoegde:[(98)] 'Gij zult niets zoeter vinden, dan onze heerschappij, terwijl wij niet alleen van voornemen zijn, niets tegen uwe regten te ondernemen, maar zelfs u allerlei eerbewijzingen en vergrooting van weldaden, te schenken.' - Een ander staatkundig bedrijf van den vorst in denzelfden tijd, was de poging, welke hij deed ter bemagtiging van het slot *Trifels,* waar de rijksinsigniën bewaard werden. Zonder die, met name onder andere de kroon van KAREL *den Groote,* den rijksappel, den schepter, een paar scharlaken roode kousen, twee schoenen met edele gesteenten versierd, te bezitten, kon naauwelijks de krooning als keizer, op welke WILLEM nog altijd bleef hopen, plaats hebben; wat gemelde kostbaarheden bij zijne krooning tot Roomsch-koning vervangen had, was bij den brand te *Brunswijk* verloren gegaan. Zoo werden dan de krijgsbenden tegen het gemelde kasteel aangevoerd. De slotvoogd zijn hart van het Zwabische huis aftrekkende, bood geenen langen wederstand, en weldra zag zich WILLEM meester van de bovengemelde en meer andere kostbaarheden, onder welke zich sommige, volgens zijne begrippen, hoogst vereerenswaardige reliquiën, onderscheidden. Dan terwijl de vorst dus ver van zijne erflanden bezig was, begonnen de *Westvriezen* hunne oproerige be-

wegingen weder, en namen allengskens zulk eene dreigende houding aan, dat de koning na zijne terugkomst in het vaderland, het raadzaam vond in het laatst der maand Julij, langs het slot *Albrechtsberg,* eertijds wel door het verblijf der graven aldaar vereerd, maar nu de merkteekenen der door FLORIS *den Zwarten* aangerechte verwoestingen dragende,[99] meer noordelijk op naar *Egmond* te trekken, van waar hij zijn leger tegen zijne muitzieke onderdanen, te velde trekken liet. Door hunne in het vorige jaar geledene schaden verbitterd, en steeds door de kuiperijen van den heer van *Teylingen* aangevuurd, streden de Westvriezen met moed; maar hunne krachten waren niet toereikende om WILLEMS in den krijg geoefende soldaten te wederstaan. Vele opstandelingen sneuvelden, negen dorpen werden hun ontnomen, en de verpligting om den koning tienden te betalen van landen, die nimmer aan zulk een' cijns waren onderworpen geweest, werd hun door den overwinnaar, als een prijs van den vrede, opgelegd. ‘Het zij zoo,’ zeide de koning toen hem dit verdrag ter bekrachtiging werd aangeboden; ‘maar naauwelijks zal ik den rug gekeerd hebben, of dat onrustige volk zal weder aan het muiten slaan; ik ken het; zonder eene beslissende nederlaag en eene overwinning, die meer nog afdoet dan de thans behaalde, zal er geen einde aan der Westvriezen oproerigheid komen. De veelvuldige wateren, die hun land doorsnijden, en zoo moeijelijk over te komen zijn, maken hen stout; maar laat de

winter komen, laat het ijs hunne plassen tot wegen en bruggen maken, en bij mijne rijkskroon, ik trek te veld, ik leg al hunne ellendige woningen in de asch, en verpligt de inwoners zich uit wanhoop in de vlammen te storten, of zich aan mij op genade over te geven. Intusschen rigte men aan de oostzijde van *Alkmaar* een slot ter behoeding van mijne erflanden op. Het huis te *Heemskerk* heeft geen ontzag genoeg ingeboezemd, welligt uit reden van deszelfs eenvoudigen naam; het nieuwe slot heette *Toornburg,*[100] ten einde de muiters van mijne gramschap te overtuigen, en hen te doen sidderen voor mijne wraak.' - Na het stillen van den krijg met de Westvriezen, te *Leyden* wedergekeerd zijnde, werd de koning op den dorpel van zijn verblijf aldaar, ontvangen door AVENNES, die eene vrij lange afwezigheid had gemaakt, waartoe hetgeen volgt gelegenheid gegeven had. De gravin van *Vlaanderen*, namelijk, een einde wenschende te maken aan de gevangenschap harer beide geliefde zonen, GUIDO en JAN *van Dampierre*, en aan hare langdurige oneenigheid met het huis van *Holland,* wendde zich nogmaals na het in het verledene jaar voorgevallene, tot den koning van *Frankrijk,* hem om zijne bemiddeling of onderstand vragende. LODEWIJK warsch van oorlogen, en volgens zijne eigene betuiging ongezind om tegen een' vorst, van wien hij geene beleediging ontvangen had, te velde te trekken, antwoordde:[101] dat al wat hij in de zaak der gravinne doen konde, was, zich in persoon naar *Gent* te begeven, om daar de voor-

slagen van beide partijen te hooren, en deze tot het treffen van een' bestendigen vrede, behulpzaam te zijn. Dan, eer men van die zachtmoedige gezindheid van den vorst, in *Holland* kennis had, en alleen bewust was van MARGARETHA'S nieuwe pogingen om hem op hare zijde te trekken, had men het nemen van maatregelen ten einde zoo noodig eene gelijke magt met die van LODEWIJK op de been te kunnen brengen, raadzaam geoordeeld, en met goedvinden van koning WILLEM, was AVENNES in het begin van den zomer des loopenden jaars 1255 naar *Engeland* gereisd, om te beproeven wat hij te zijnen voordeele op koning HENDRIK zoude vermogen. HENDRIK III sedert het jaar 1216 op *Engelands* troon gezeten, was een man, die meer huisselijke deugden dan bekwaamheid als regent bezat. Onvast van karakter, en zeer ver van persoonlijken moed te bezitten, kon de uitnoodiging van een' vreemde om zich in een' buitenlandschen oorlog te wikkelen, hem niet aannemelijk voorkomen; AVENNES slaagde dus niet in zijn hoofdoogmerk maar had van een' anderen kant alle reden om over het goede onthaal hetwelk hij aan het hof ontvangen had, tevreden te wezen. Daaromtrent verhaalde hij zijnen schoonbroeder het navolgende:[(102)] 'De koning een man van ongeveer vijftig jaren, middelmatig van grootte, sterk gespierd, niet onbehagelijk van gelaat, maar met een zijner oogen altijd half gesloten, eene gewoonte, of een gebrek, hetwelk niet wél staat, ontving mij ten maaltijd. De koningin ELEONORE *van Provence,* en de vier vorstelijke spruiten,

twee zonen en twee dochters, benevens verscheidene grooten van het hof, zaten mede aan. Eene groote weelde in spijzen en dranken, en tafelgereedschap vond ik ten toon gespreid, en geen minder overtollig gebruik van wijnen, werd daar, dan weleens elders gemaakt. Ter verlustiging na het eten, werd een zonderling schouwspel vertoond. Wij kennen steekspelen en spiegelgevechten van ridders met elkander, hier waren het hanen, die ten strijde togen; woedend vochten de gevleugelde kampvechters, tot dat een van beiden ter dood gehavend nederviel; dan kraaide de andere zijne overwinning uit, terwijl het bloed uit zijne bekomene wonden op het slagveld rondom hem nederdroop. De omstanders stellen groot belang in zulk eene vertooning, die mij wreedaardig en afzigtig scheen. Aangenamer, en verwondering waardiger, was wat ik later zag. Het waren menschen, die op een gespannen koord, eenige voeten boven den grond, zich overeind hielden, knielden, ja dansten! wat ik u zeg, is waar, maar dit beken ik; zoo een ander het mij verhaalde, ik zou er geen geloof aan kunnen hechten; ook begrijp ik geenszins, hoe het doenlijk was. Een' anderen dag heb ik een' wedloop van paarden, die voor mij gehouden werd bijgewoond, en mij verwonderd over de snelheid der rossen, en de behendigheid der rijders. Gedoogde het uw tijd, om mij aan te hooren, veel zoude ik nog kunnen verhalen van het land zelf, van de steden, van het hof; maar al het schoone uitwendige zoudt gij ontluisterd

vinden, door wat ik van de woestheid van het volk in het algemeen, en van de wankelmoedigheid des vorsten, in het bijzonder, daar bij zou moeten voegen; volkswoestheid, die tot de grofste buitensporigheden te meermaal overslaat, en vorsten zwakheid, die derzelver beteugeling onmogelijk maakt.' - Laat ons nu een' stap terug doen en iets zeggen van de wijze, op welke KAMMINGHA door zijne beminde AGNES, onmiddellijk na zijne terugkomst te *Leyden,* ontvangen was; dit verslag, hetwelk door hetgeen aangaande den koning gezegd moest worden, tot nog toe achterwege gebleven is, brengt ons tot in de maand Januarij des jaars 1255 terug, wanneer zich WILLEM in het hart van *Duitschland* bevond. ELIZABETH, die, hoezeer haar hooge rang het vervullen van de moederlijke pligten, voor haar gemakkelijker dan voor de meeste andere vrouwen maakte, zich met het troetelen en verzorgen van haren jonggeborene gaarne bezig hield, en thans zoo zeer vreemd gezelschap vermeed, als zij dit vroeger plagt te zoeken, zat met haren FLORIS op haren schoot, dien bewonderende, dien kussende, diens lachjes met verrukking gade slaande, in haar bijzonder vertrek met AGNES VAN WALLERN alleen, toen een ongewoon gerucht op de binnenplaats van het huis *Lokhorst* zich deed hooren. Getrappel van paarden kondigde de komst van een' of meer ruiters aan, en de stemmen van vele personen deden een onverwacht bezoek vermoeden. Het lang uitblijven van AGNES vriend had reeds meermalen stof tot gesprek aan de beide vrouwen gegeven, en steeds

waren op hem de gedachten der staatjuffer gevestigd. Nu zag ELIZABETH haar glimlagchende en beduidend aan, en zeide: ‘Indien eens SICCO de oorzaak van dit gemompel ware!’.... ‘O neen,’ hervatte de jonkvrouwe: ‘gisteren eerst is de zevende dag na zijn vertrek voor de achtste maal teruggekomen, ik durf mij dus niet dan na zes dagen, nog eens met zijne wederkomst vleijen, want,’..... ‘want,’ viel haar de koningin in de rede, ‘zijne verschijning zou een geluk zijn, hetwelk gij u niet van een' anderen dag dan die met den keten in verband zoude staan beloven durft? RICHARDIS ried u toch niet al te veel aan deszelfs geheimzinnige beteekenis te hechten.’ - ‘MATHILDE’ hervatte AGNES met drift: ‘MATHILDE zeide mij, dat ik op de onfeilbaarheid van deszelfs voorteekenen naauwelijks genoeg rekenen kan.’ Hierop werd de kamerdeur geopend, en een hofbediende vraagde, of SICCO KAMMINGHA verlof had, binnen te treden. ELIZABETH, te bescheiden om in dit oogenblik de meerdere geldigheid van RICHARDIS doorzigt, dan van MATHILDA'S bijgeloovig oordeel te doen opmerken, gaf het verlangd verlof, en weldra lag AGNES half bewusteloos in de armen van haren vriend. - Na eene poos zwijgens nam de vorstin het woord: ‘Gij hebt ons,’ zeide zij, ‘heer ridder! veel bange uren doen slijten, en lang en dikwijls onze hoop van u weder te zien te loor gesteld! Verhaal toch wat tot uw zoo uitgerekt afzijn aanleiding gegeven heeft, - die oorzaak is toch niet uws vaders tegenzin in uwen echt?’ - ‘Mijn

vader,' antwoordde de ridder: 'had reeds eene keuze voor mij gedaan.' - AGNES verbleekte. De koningin zag SICCO met verbaasdheid aan. 'Mijn vader,' hervatte deze, 'verbond rijkdom en eer aan mijne bewilliging in zijn verlangen,'.... tranen begonnen uit AGNES oogen te vlieten. ELIZABETHS gelaat teekende verontwaardiging. 'Mijn vader,' vervolgde de ridder, 'bekrachtigde met zijnen dood, zijnen uitersten wil.' - Nu liet AGNES de hand van SICCO, die zij tot nog toe in de hare geklemd gehouden had, los, wendde haar aangezigt van hem af, en weende. De vorstin vraagde met eene door ontroering bevende stem. 'En hebt gij besloten u te voegen naar dien uitersten wil?' - 'Zou AGNES kunnen besluiten,' was SICCO'S wedervraag, 'een' man zonder aanzien en vermogen haar echtgenoot te noemen?' - 'Ik zou,' hervatte de staatjuffer: 'den Stadinger soldatenzoon mijne hand niet geweigerd hebben, doch'.... 'O spreek geen vonnis uit dat u berouwen mogt, en mij beleedigen zou,' riep KAMMINGHA zich aan AGNES voeten werpende, 'hoor mij slechts eene wijl geduldig aan; droog uwe tranen af, keer uw minzaam gelaat nog eens naar mij, geef mij uwe lieve hand weder, uw SICCO'S hart is nog, wat het te voren was!' Deze woorden, en des ridders wijze van doen, bij het uitspreken van dezelve, bragten eenige gerustheid in den boezem der beide vrouwen weder, maar verminderden hare nieuwsgierigheid naar SICCO'S wedervaren niet. KAMMINGHA maakte zich een genoegen van het voldoen aan haar verlangen, verhaalde wat

wij reeds vroeger vernomen hebben met eenige bekorting, en sloot met de woorden: ‘Gij ziet, mijne AGNES, dat ik u van mijn vaders voornemen niet te veel heb gezegd, maar gij ziet tevens, dat ik geen oogenblik gewankeld heb, in mijne trouw. Vergeef mij dus de kleine list, die ik gebruikte om te beproeven, of eene liefde aan de mijne gelijk in uw hart is gezeteld; de overtuiging daarvan, die ik verkregen heb, maakt mijne blijdschap en mijn geluk volkomen, - ei draal nu niet, en zeg, wanneer ik u naar het echtaltaar zal mogen geleiden?!’ - ‘Ik heb eene moeder,’ sprak de staatjuffer: ‘Zoo zeer gij het voegzaam oordeeldet, en met regt, om uwen vader te spreken, eer gij u plegtiglijk aan mij verbondt, zoo oordeel ik, dat de barones VAN WALLERN van mijn voornemen moet onderrigt worden en hare toestemming geven, eer ik u mijne hand voor het echtaltaar schenk.’ De koningin billijkte den eisch harer vriendin; SICCO was te zeer van deszelfs redelijkheid overtuigd, om er veel tegen in te brengen, en bood zich aan om in persoon de reis naar *Brunswijk* aan te nemen. ‘Al weder eene reize!’ zeide ELIZABETH. ‘SICCO heeft ons verhaald, hoe staande zijn verblijf in het H. Land, hem ter ooren was gekomen, dat in het Fransche leger voor *Damiate* van duiven[103] gebruik gemaakt was, om van den eenen post naar den anderen, spoedig en met weinig gevaar, tijdingen te laten overbrengen; zouden wij bij eene gelegenheid als deze ook zoo iets niet beproeven kunnen? wat zegt gij, AGNES,

zoo ik eens eene duif met uwe vraag naar *Brunswijk*, in de plaats van SICCO zond?' - 'Vruchteloos geloof ik,' antwoordde de jonkvrouwe, 'zou eene dergelijke poging zijn, nooit heb ik in deze streken van duiven gehoord, die juist zouden weten, waar zij de haar toevertrouwde boodschap brengen moesten.' - 'Wel nu dan,' hernam de koningin, 'indien ik zonder KAMMINGHA'S vertrek, en zonder duiven af te zenden, u zeggen kon, uwe moeder stemt in uwen echt met dezen ridder, hoe zou u zulk eene tijding aanstaan?' - 'Zij zou mij grootelijks verblijden, ik ontveins dit niet,' antwoordde AGNES, maar.'... - 'Ik was u,' viel de koningin haar in de rede, 'vergoeding schuldig voor het ongelijk, dat ik u eenmaal deed; ik dacht dat uwe vriendschap verflaauwd was,... ik dacht nog meer; dan waarom oude grieven op te halen. Terwijl uw SICCO laatst afwezig was, heb ik een' bode naar uwe moeder gezonden, met de vraag, die gij haar nu wildet doen, hij is terug, - zie hier haar antwoord.' Zoo sprekende stelde zij aan hare vriendin een' brief van de barones VAN WALLERN in handen, waarin hare toestemming tot het huwelijk vervat was. Vol blijdschap en erkentelijkheid viel AGNES nu ELIZABETH om den hals, en SICCO voegde zijne dankbetuigingen bij de hare. - Nu was er geen hinderpaal meer over, die de lang gewenschte vereeniging in den weg zoude staan, dan de afwezendheid van koning WILLEM alleen; maar ELIZABETH was te zeer bewust van het belang, hetwelk haar gemaal in het geluk

van zijnen vriend KAMMINGHA stelde, en van het gevaarlijke der gestadige ontmoetingen van de twee lievende personen aan een hof, waar niet alle menschen voorbeelden van ingetogenheid waren, om niet te verlangen, dat het huwelijk ook zonder naar des konings bijzijn te wachten, voltrokken wierd. Niet zonder evenwel MATHILDE, en haren biechtvader te raadplegen, wilde zij tot den beslissenden stap overgaan; maar beide genoemde personen haar voornemen goedkeurende, bepaalde zij den dag, op welken zij als moeder van hare vriendin zoude optreden, en haar in de hofkapel begeleiden. AGNES, die dag gekomen zijnde, eenvoudig, doch sierlijk gekleed, door hare natuurlijke bevalligheid overschoon in haar bruidegoms oogen, en SICCO zonder pracht getooid, maar in de schatting zijner bruid de schoonste der mannen, zich voor het altaar neder gebogen hebbende, deden de vereischte beloften, wisselden de ringen, die ten zegel hunner onverbrekelijke vereeniging strekken moesten, werden met het geheiligde wijwater besproeid, ontvingen den zegen des dienstdoenden priesters, en keerden vol vreugd naar het huis *Lokhorst* terug. Daar wachtte hen een vriendschappelijke maaltijd, op welken, behalve 's konings moeder, ADA, en RICHARDIS, slechts weinige der meest begunstigde hovelingen genoodigd waren, maar die veraangenaamd werd door het bijzijn van den eerwaardigen pater RUPERTUS, die SICCO zoo liefderijk in zijne krankte bijgestaan had, toen getuige van zijn lijden geweest was, en zich thans dubbel in zijn geluk verheugde. Hem te zien deed KAMMINGHA aan HERMAN denken;

hij vraagde naar den toestand diens mans, en hoorde met een waar genoegen dat, dank zij der goeddadigheid van mevrouwe van *Rijnsburg,* en HERMANS eigene vlijt, deze bij uitstek gelukkig met zijne RIKA, op ADA'S landgoed voortleefde. Twee kinderen had hem reeds zijne vrouw geschonken, en evenwel was hij in staat zijne renten naauwkeurig te betalen, en zijn gezin in ruimte te onderhouden. -

In Julij was, gelijk wij vroeger zagen, de koning in het vaderland terug. SICCO als heer *van Ameland* stond niet meer gelijk voorheen onder WILLEMS onmiddellijk gezag; SICCO als ridder kon geene dienst als schildknaap meer doen; SICCO als echtgenoot zou, dacht de koning, thans minder dan voordezen tot krijgsverrigtingen en tot het volgen van den vorst op al diens reizen genegen zijn; evenwel, daar iets hetgeen men lang gewend is te bezitten, eerst dan deszelfs regte waarde te verkrijgen schijnt, wanneer men vreest het te zullen verliezen, zoo stelde nu de vorst veel hoogeren prijs op SICCO'S vriendschap, en op zijn bijzijn, dan hij wel vroeger had gedaan. 'Uw geluk, KAMMINGHA,' zoo sprak hij dan op zekeren morgen, 'verblijdt mijn hart, maar dat ik u voortaan zal moeten missen, is iets dat mij de ziel verscheurt. Gedenk den tijd, toen wij als kinderen zamen speelden, gedenk dien toen wij als jongelingen elkander onze vreugd en onze droefheid mededeelden, ei blijf nu nog met mij, niet meer als schildknaap, maar als vriend; verzel mij voor het minst, nu ik de Westvriezen wil toonen, dat ik mij niet straffeloos honen laat! of heeft de

liefde u zoo zeer geboeid, dat gij de oude vriendschap tusschen ons, om haar vergeten zoudt?' - 'Neen, dierbaar vorst en heer,' antwoordde SICCO, zich aan 's konings kniën werpende, 'ik blijf aan u, tot in den dood getrouw, ik zal met u naar het Noorden trekken, en aan uwe zijde de vijanden verslaan!' - Na deze betuiging van den eerlijken Vries, behoef ik naauwelijks te zeggen, dat hij WILLEM in Julij op den krijgstogt, waarvan den uitslag ons reeds bekend is, vergezelde en eerst te gelijk met hem in *Leyden* weder kwam, in de maand Augustus. Weldra werd KAMMINGHA'S trouw op eene nieuwe proef gesteld. 's Konings tegenwoordigheid werd in *Duitschland* gevorderd, en SICCO'S bijzijn op de reize derwaarts verlangd. Het gelaat van AGNES betrok toen WILLEM in tegenwoordigheid van haar, en ELISABETH dit verlangen te kennen gaf. Zij vestigde een oog vol treurigheid op haren gemaal, terwijl zij zijn antwoord afwachtte, en kon hare tranen niet bedwingen, toen zij hem dat antwoord toestemmend hoorde geven. De koning werd hare treurigheid gewaar, en zeide. 'De togt zal niet gevaarlijk wezen: het is hier ditmaal niet de rede van strijden, maar van het bekrachtigen van een heilzaam verbond.[104] De vele oorlogen welke sinds lang op Duitschen bodem gevoerd zijn, hebben groote losbandigheid, waaraan edelen en ridders zich schuldig maken, te weeg gebragt. Getitelde roovers maken de wateren en wegen onveilig, belemmeren den koophandel, dat eerlijk middel van bestaan, voor lieden, braver dan zij,

en brengen vreedzame burgeren door hunne knevelarijen, en plunderingen, onmetelijke schaden toe; ontzien zelfs geene kloosters, nemen de monniken gevangen, en laten die, zonder hun een drukkend losgeld af te persen, niet weder vrij; slepen de nonnen uit hare gewijde verblijven, maken zich aan brandstichting en moord schuldig, oefenen het hatelijke vuistregt uit, zelven, hun aangedane, of vermeende beleedigingen, zonder zich om de wetten te bekreunen, wrekende, en verkeeren de streken, waar zij zich ophouden, in woestenijen, waar niemands leven, of bezitting, veilig is. Ter beteugeling van die geesels der maatschappij, hebben verschillende vorsten, aanzienlijke steden, en vermogende landeigenaars zich verbonden, en de noodige middelen beraamd. Van mij, die de noodzakelijkheid zoo duidelijk inzie, van die misbruiken af te schaffen, en die geweldenarijen paal en perk te stellen; een' graaf van *Katzenelnbogen,* bij voorbeeld, te beletten zich verder te verrijken door het onregtvaardige gewin, hetwelk hij zich bezorgt met het aanhouden en schatting eischen, van de schepen, die langs zijn kasteel (*Rijnfels*) de rivier afzakken, en hem te straffen, zelfs, des noods door het slechten van het kasteel; of een' graaf van *Leiningen,* die zich onlangs niet heeft ontzien, gezanten, die van *Worms* en *Spiers* naar *Straatsburg* zich op weg begeven hadden, in den nacht te doen opligten en in zijn roofnest verbergen, zulke manieren af te leeren; Van mij wordt de bekrachtiging verlangd

van hetgeen de verbondenen voorloopig hebben goedgekeurd. Dit is de oorzaak mijner reize; ik word te *Oppenheim* verwacht en moet in het eerst van November, daar zijn.' Terwijl de koning in dier voege sprak, had de vrouw van *Ameland* hare tranen afgedroogd, haar gelaat had zelfs eene uitdrukking van vreugde aangenomen, die SICCO bevreemdde, schoon ze hem aangenaam was; maar naauwelijks zweeg de vorst, of AGNES zeide: 'Welnu, het zij mij vergund met KAMMINGHA mede te gaan!' dit zeggen deed den waan verdwijnen, alsof onderwerping alleen, AGNES druk tot bedaren had gebragt, en ook die druk keerde weder, toen WILLEM haar verzoek afsloeg, op eene ernstige wijze zeggende: 'ELIZABETH geeft u een voorbeeld de navolging, over waard, zij voegt zich stil, gelijk het vrouwen past naar de omstandigheden. In haren zwangeren staat, mag ik het bijzijn harer vriendin, haar niet ontnemen; en uwe plaats in dit geval zal voegzamer bij de koningin dan bij uwen echtgenoot wezen.' - AGNES boog zich en zweeg, maar dacht: 'ELIZABETH heeft WILLEM niet zoo lief als ik mijn' SICCO heb!' - Terwijl de toebereidselen tot de, door AGNES met zoo veel vrees te gemoet geziene reize, gemaakt werden, beviel de koningin, in het laatst der maand September en WILLEM had nog vóór zijn vertrek de vreugd eene dochter te omhelzen, die zij hem schonk. Dan slechts een paar etmalen[(105)] bleef dit kind in leven. De droefheid, welke ELIZABETH over dit verlies gevoelde, deed den koning op middelen bedacht

zijn, om haar eenige verstrooijing van gedachten te bezorgen, en eene reis naar *Worms,* waar, na dat de vergadering betreffende het Rijnverbond te *Oppenheim* afgeloopen zou wezen, een rijksdag gehouden worden moest, scheen hem te gelijk tot dat oogmerk dienstig, en aangenaam tevens voor de vrouw van KAMMINGHA te zullen wezen. Hij gaf zijne meening aan ELIZABETH te kennen, verzoekende haar dringend, aan zijn verlangen gehoor te geven, daar het hem (zeide hij) lief wezen zou, indien zij door hare tegenwoordigheid den luister van zijn hof, kwame vergrooten. ELIZABETH, altijd gewoon zich naar de verlangens van haren echtgenoot te schikken, bewilligde in zijn verzoek, mits hare krachten veroorloofden, dat zij op den behoorlijken tijd de reize ondername. Op den avond, welke den dag van zijn vertrek vooraf ging, trad WILLEM in de kamer binnen, waar AGNES met haren SICCO de laatste oogenblikken vóór diens afreis had verlangd te slijten, en in eene weemoedige houding nevens hem zat. 'Droog uwe tranen, vrouw van *Ameland,*' waren zijne woorden, 'ik breng u troost.' Daarop ontvouwde hij zijne meening; Het vooruitzigt van slechts weinige weken van haren echtvriend gescheiden te zullen zijn, beurde de treurende grootelijks op; zij betuigde den koning haren dank en hare blijdschap, en zeide KAMMINGHA den volgenden dag, met meer kalmte dan haar anders mogelijk geweest zou zijn vaarwel! -

Eindnoten:

(96) Bl. 281. CONRADINUS van *Zwaben,* de zoon van KOENRAAD, een allerbeklagenwaardigst persoon, die zijne regten verdedigende, van oproer is beschuldigd geworden, en zijn jeugdig leven op een schavot geëindigd heeft, op bevel van KAREL van *Anjou,* en met goedvinden van den paus CLEMENS IV met het zwaard gestraft zijnde, in het jaar 1268. Zie de historieschrijvers.

(97) Bl. 281. INNOCENTIUS IV (SINIBALDUS van *Fiesco,* uit het huis der graven van LAVAGNA,) ver van zoo *heilig* te zijn, als in den tekst MATHILDA zich hem voorstelt, was een verstandig, slim, maar zedeloos en heerschzuchtig man. 'Geene middelen waren te duur, te moeijelijk, te snood, om het oogmerk, dat hij zich ééns had voorgesteld, te bereiken,' zegt MEERMAN, D. II. bl. 223 van dien man. Andere historieschrijvers bevestigen die getuigenis.

(98) Bl. 284. MEERMAN, D. II. bl. 227. (woordelijk overgenomen.)

(99) Bl. 285. *Albrechtsberg,* niet ver van *Haarlem* gelegen, was een slot, door graaf FLORIS II gebouwd. FLORIS de Zwarte, tegen zijn' broeder DIEDERIK V krijg voerende, legde het in de asch. Het schijnt in lateren tijd weder opgebouwd, en door sommige graven bewoond te zijn geweest. VAN LEEUWEN, Batt[a]. Ill[a].

(100) Bl. 286. Zie MEERMAN, D. II. bl. 247 en 248. Het hoofdzakelijke in den tekst van den togt tegen de Westvriezen geschrevene, is met de waarheid overeenkomstig.

(101) Bl. 286. MEERMAN, D. II. bl. 257.

(102) Bl. 287. Al wat *Engeland* betreft, (werwaarts JAN VAN AVENNES zich inderdaad, met het in den tekst vermelde oogmerk, in de lente van 1255 begeven heeft,) is getrokken uit ANDREWS *Hist. of Great Britain.* (HENRI III.)

(103) Bl. 292. Duiven zijn tot het overbrengen van tijdingen gebruikt, omtrent het jaar 1250. Volgens VAN KAMPEN, Historie der kruistogten.

(104) Bl. 296. MEERMAN, D. II. bl. 188 en verv. en bl. 262 en verv.

(105) Bl. 298. MEERMAN zegt D. II. bl. 295: dat WILLEMS dochtertje *schijnt* jong gestorven te zijn, zij heeft evenwel denkelijk langer geleefd, dan ik het in den tekst opgeef.

XXVI[ste] hoofdstuk.

Zoo gelukkig en voorspoedig ging de herstelling van koningin ELIZABETH voort, dat zij zich weinig weken na de afreis van haren echtgenoot in staat bevond, hem naar *Duitschland* te volgen. Pligt, meer dan eigene verkiezing deed haar tot dit volgen besluiten. Het jaargetijde was bar, de koude zoo vroegtijdig als bijzonder streng; maar meer dan dit alles schrikte de teederhartige moeder, de noodzakelijkheid van haar kind te verlaten, af. Wel beloofden MATHILDA en de beide moeijen des konings, den kleinen zorgvuldig te zullen gadeslaan, en op de best mogelijke wijze verzorgen, niets was in staat ELIZABETHS droefheid te lenigen, toen het scheidens uur daar was; en zij kon zich niet weerhouden, nogmaals hare schoonmoeder althans de belangen van haren zoon ten sterkste aan te bevelen: 'MATHILDE!' sprak zij, 'zie uw bloed; de hoop van *Holland,* en het sieraad van uw huis, FLORIS, uw' WILLEMS spruit, in uwe handen. O roep al de teederheid terug, welke u eertijds voor uwe zonen en dochteren bezielde, zorg voor dit uw kleinkind, als of het uw kind ware! Wees geheel moeder, en niet alleen opzigtster over hem; bemin hem gelijk gij WILLEM bemindet, troetel hem, alsof ik het dede, en geef hem mij, wanneer

het terugkeeren mij vergund zal zijn, zoo bloeijend als hij thans nog in mijne armen rust, weder!' - 'Ga, onbekommerd,' antwoordde MATHILDE, 'mijn hart is ruim genoeg om bij mijne liefde voor mijn eigen kroost, die voor mijn kindskind te voegen; de heilige moeder Gods hoort mijne belofte om voor hem geheel moeder te zijn!' - Nu knelde de koningin haren lieveling nog eens aan het hart, overlaadde hem met kussen, besproeide hem met tranen, gaf hem de oude gravinne over, en wierp zich in de draagkoets, die aan de deur van *Lokhorst* op haar wachtte. Na eene moeijelijke reize, te *Worms* aangekomen zijnde, werd zij door den koning met eene hartelijkheid, hare vrome pligtsbetrachting waardig, ontvangen; en omringd van al den luister, welke haren hoogen rang voegde, aan de, tot het houden van den rijksdag bijeen verzamelde grooten des rijks, voorgesteld. AGNES, wier gevoel bij het verlaten van *Leyden,* gelijk ligt te begrijpen is, geheel anders dan dat der koningin was geweest, was uitgelaten van vreugd, toen zij haren SICCO weder omhelsde, en nam met een blijmoedig hart, deel in al, wat ter verlustiging van ELIZABETH aangewend werd. Nieuw was voor beide vrouwen de stad, in welke zij zich bevonden, en de landstreek, die dezelve omringt; beide vonden dan ook vermaak in het bezigtigen van het weinige merkwaardige in de eerstgenoemde, waaronder zich de toren, op welken, toen ruim eene halve eeuw geleden, de Engelsche koning RICHARD *Leeuwenhart* gevangen gezeten

had (1194), onderscheidde, en in het doorkruisen der omstreken. Inzonderheid wekte ELIZABETHS nieuwsgierigheid het slot *Trifels,* hetwelk wij gezien hebben dat onlangs den koning in handen gevallen was, op. Verlangd hebbende, derwaarts te gaan, werd een heldere, schoone dag van omtrent het midden der maand December tot dien togt uitgekozen, en begaf zich de vorstin te paard op weg, van AGNES, SICCO, den graaf van WALDECK(107) en een klein gevolg, vergezeld. Reeds was men eenige uren lang onbezorgd en zich met het bewonderen der schoone landouwe bezig houdende, voortgetrokken; reeds bevond men zich tot aan den voet des bergs, op welken het bedoelde slot gelegen is, genaderd, toen eensklaps een hoop welgewapende ruiters, zich als uit eene hinderlaag opheffende, te voorschijn kwam, het reizende gezelschap omsingelde, en eer men wist, wat het oogmerk der woestelingen was, de koningin en AGNES aangreep, en ondanks derzelver gekerm, en de pogingen harer begeleiders, die zich dapper te weer stelden, maar niets tegen de overmagt vermogten, wegrukte. 'Laat de mannen gaan!' riep de aanvoerder der bende de ruiters, die SICCO, en de overigen van ELIZABETHS gevolg tegen hielden, toe. 'Wat zouden wij met die nuttelooze gasten doen, een goede losprijs is mij door mijn' buit verzekerd!' KAMMINGHA herkende de stem van RITTBERG, dien roover, in wiens kasteel hij zelf eens gevangen gezeten had, (zie het XV^{de} hoofdstuk,) en begrijpende, dat strijden hem thans ter bevrijding der steeds verder medege-

sleept wordende vrouwen, minder baten zou, dan het terugkeeren naar *Worms* en het vragen aan den koning om geld en eene genoegzame krijgsmagt om den roover te vernestelen, schoot hij een' laatsten pijl in 't wilde af, wendde zijn paard ijlings om, gaf het de sporen, en holde naar de stad terug. Hier vond hij alles in rep en roer; een renbode was uit *Holland* aangekomen, met het berigt, dat de Westvriezen het barre jaarsaizoen niet ontziende, en als van des konings afwezendheid gebruik willende maken om een' strooptogt te wagen, zich weder zamen geschoold hadden, en eene dreigende houding vertoonden. Vervuld van toorn en vol ongeduld om zijne muitzieke onderdanen te gaan beteugelen en zoo mogelijk een' gevoeligen slag toe te brengen, had WILLEM bevel gegeven om dadelijk aanstalten te maken tot zijn vertrek. Al wie tot zijn gevolg behoorde was bezig met orders geven of uitvoeren, en had SICCO noodig gehad al de omwegen te gebruiken, aan welke, wie anders tot den koning naderen wilde, zich moest onderwerpen, in lang zou hij waarschijnlijk geen gehoor hebben kunnen verkrijgen; maar WILLEMS oude vriend behoefde niemand te vragen hem aan te melden, hij mogt altijd regtstreeks tot den koning gaan, en zoo ooit, kwam hem bij deze gelegenheid, die vrijheid uitnemend te pas. Hij vond den vorst met afscheid nemen van eenige der heeren, met welke hij des morgens de laatste zitting van den rijksdag gehouden had, bezig. Zonder zich aan iemands bijzijn te storen, verhaalde SICCO in weinig woorden wat ongeval der

koningin bejegend was, en drong er op aan, dat hem terstond eene ruiterbende gegeven wierd, om hare bevrijding te bewerken, en eene somme gelds om des noods den te eischen losprijs te betalen. Ten hoogste verbaasd en verontwaardigd over de schaamtelooze stoutheid van RITTBERG, die, in spijt van het pas gesloten verbond, ter beteugeling en bestraffing van adellijke roovers, zich niet ontzag het hoofd van dat verbond te trotseren, en de handen aan de koningin te slaan, gaf WILLEM dadelijk de noodige bevelen tot het opzitten van genoegzame manschappen, om SICCO'S oogmerk ten uitvoer te brengen; maar niet zoo gemakkelijk kon eene som, aanmerkelijk genoeg om als losprijs aangeboden te worden, te zamen worden gebragt. Groote uitgaven had de reis der vorstelijke personen afzonderlijk, derzelver verblijf te *Worms* en het houden van den rijksdag, noodzakelijk gemaakt; paus ALEXANDER was gelijk wij reeds aangemerkt hebben, veel minder dan zijn voorganger altijd bereid om den koning uit zijne schatkist te ondersteunen, en de inkomsten welke de vorst uit zijne bezittingen trok, werden niet altijd regelmatig genoeg geïnd, om steeds de noodige ruimte van geld te doen plaats hebben. Goede raad was nu duur, dan, de koning herinnerde zich het aanbod, hem door de Joden gedaan, en besloot bij eene zoo dringende gelegenheid als deze, bij hen eene som op te nemen. Terstond werd een hunner voornaamste handelaars opgezocht en bij den vorst gebragt. RUBEN, zoo heette de jood, was een man van jaren, klein van persoon

en eenigzins mismaakt; zijn haar en zijn baard, niet met de grootste zindelijkheid in orde gehouden, gaven eene wilde uitdrukking aan zijn geelachtig en rimpelig gelaat; zware wenkbraauwen overschaduwden zijne kleine sluwe oogen, welke hij nimmer regt op wie hem aansprak, vestigde. Hij was geheel in een' valen zwarten mantel gewikkeld, en droeg een' grooten ronden hoed, dien hij alleen in 's konings tegenwoordigheid afnam. In elk ander oogenblik zou de verschijning ten hove van zulk een voorwerp, den spotlust der aanwezenden hebben gaande gemaakt, nu werd de man met eene zekere onderscheiding ontvangen, en de vraag hem voorgesteld, of hij in staat was het benoodigde geld op staanden voet, te bezorgen, en wat zijne voorwaarden waren. ‘Kunnen bezorgen,’ zeide RUBEN, ‘ja, voor den koning zal ons niets te moeijelijk zijn, maar de zon is onder, de sabbat is daar, en niet voor morgen mag ik aan den handel denken. Voorwaarden, - ei wie spreekt daarvan! De koning te believen is eer genoeg, en een ten honderd 's maands, tot aan de teruggaaf van het kapitaal, is al wat ik begeer.’ Een ieder was verontwaardigd over zoo onbillijk een' eisch, van alle kanten werden den koning kleinooden, sieraden, al wat maar eenige waarde had, en zoo vele gouden en zilveren munten als men te zamen brengen kon, door de omstanders aangeboden; maar dit was niet genoeg. Door nood gedrongen moest dan besloten worden den woekeraar, die door geene redenen tot mindering zijner eischen te bewegen was, voor het

overige der som, die WILLEM meende te zullen noodig hebben, voldoening te geven; in de verwachting van niet vele maanden te zullen behoeven, om de hoofdsom af te lossen. Maar even onverzettelijk als RUBEN zich getoond had met betrekking tot de rente, zoo onwrikbaar hield hij zijn besluit ook vast, om niet eer de sabbat verstreken zou zijn, het beloofde geld te bezorgen. SICCO'S ongeduld steeg ten top: al eerbiedigen,' dacht hij, 'de roovers ELIZABETH genoeg, om haar geene persoonlijke beleediging meer aan te doen, AGNES, mijne AGNES, loopt in dit opzigt misschien grooter gevaar!' - hij smeekte dan den koning, het kostte wat het wilde, hem met zoo veel geld, of geldswaarde als men had, terstond te laten vertrekken; maar de gedachte aan het gevaar, van in den nacht, eene landstreek te doorreizen, die zelfs bij dag niet veilig was, weerhield den vorst zijne toestemming aan dien voorslag te geven, en zoo moest KAMMINGHA tegen wil en dank, tot den volgenden morgen wachten met op weg te gaan. Intusschen hoe gaarne de koning zijne afreize naar *Holland* zou uitgesteld hebben, tot hij den uitslag van SICCO'S poging om de vrouwen te redden, kende, waren hem de berigten uit het vaderland, zoo dringend zijne tegenwoordigheid vereischende, voorgekomen, dat hij elk oogenblik toevens als eene inbreuk op zijnen pligt beschouwde. Zoo riep hij, terwijl de nacht nog duurde, zijne dubbele ongerustheid de slaap van zijne oogen werende, den heer van *Ameland* tot zich, en sprak hem aan op de navolgende wijze:

‘Zwaar is der vorsten taak! Hunne liefste wenschen, hunne dierbaarste betrekkingen moeten vaak ter zijde gesteld worden, voor wat hun pligt als landsheer eischt! Mijne echtgenoot, de moeder van mijn kind, is in roovers handen, haar in persoon te verlossen en den baldadigen RITTBERG te straffen, zou mijn verlangen als man en vader zijn, indien ik niet in betrekkingen stond, die andere bemoeijingen van mij eischen. Mijn dierbaar *Holland*, mijn grafelijk erfdeel, mijn vaderland, wordt bedreigd, dat moet ik boven al verlossen of beschermen. Wat zou[108] men van mij zeggen, daar en hier, indien ik, bezig mijn gezag in dit gewest te stijven, mijn graafschap liet verloren gaan; ja indien ik om éénen roover zijne prooi te ontrukken, duizenden roovers mijn land liet overstroomen, mijne moeder en mijn' zoon welligt gevangelijk het wegvoeren. Ik mag mij dus hier niet ophouden; ik moet naar *Holland* voort..... maar, SICCO, min opgeruimd dan nu heb ik mij nooit bevonden. God weet wat mij gebeuren zal. Het is mij als stond ons het een of ander kwaad te wachten, uwe poging te mislukken, of mijn togt in *Westvriesland* niet tot een goed eind te komen! Tot twee maal toe is de lamp, die op gindsche tafel brandt, dezen nacht uitgegaan; tot tweemaal toe, heb ik in den droom den geest mijns vaders gezien die mij wenkte, en als ik ontwaakte was het, alsof een zware last mij op den boezem drukte. Dan, welke beduidenis ik aan die voorspoken moet hechten, mijne keuze

is bepaald, - ik moet naar *Holland!* SICCO! mijn oude, mijn getrouwe vriend, kwijt gij u van den opgedragenen last, met uwen gewonen ijver en kloekzinnigheid. Koop de vrouwen los, of, straf den roover, laat hem de oogen verblinden, of neus en ooren afsnijden, of de regterhand afkappen,[109] - wat gij noodig zult oordeelen, mits ik gewroken worde, en hij buiten staat gesteld om meerder kwaad te doen. Evenwel indien het u mogelijk is door geld uw oogmerk te bereiken, zoo stel de lijfstraf uit; want, het is u bekend, de *Palts* en *Zwaben* zijn tot nog toe mij niet genegen, en te groote gestrengheid, aan een' edelman betoond, zou mij welligt een' nieuwen krijg met vele op den hals kunnen halen. Strek voorts de koningin ten beschermer en geleid haar veilig benevens uwe echtgenoot, binnen *Leydens* wallen terug. En nu, - omhels mij, en vaarwel!' - SICCO wierp zich in de armen van zijnen vriend, die hem met eene buitengewone hartelijkheid aan zijnen boezem knelde. 'Vaarwel, mijn vorst!' sprak hij: 'maar kan het wezen verban allen ijdelen schroom. Laat u door geene nachtgezigten verschrikken en herneem den moed! Uwe keuze is billijk, *Holland* vereischt uwe tegenwoordigheid; ga dan in vrede, vertrouw op mij. Tot ridder door uwe hand geslagen, zal ik bewijzen, dat ik niet zonder regt de gouden[110] sporen draag! Uwe echtgenoot en de mijne, zullen de vrijheid herkrijgen, of mijn leven zal ten offer strekken aan mijnen pligt!' - Nu brak het

morgenlicht door, het opsteken der klaroenen verkondigde, dat de ridders en ruiters, die SICCO vergezellen moesten, in gereedheid waren; RUBEN bragt het geld, en gaf het over tegen eene behoorlijk door den koning geteekende schulderkentenis; WILLEM begeleidde zijnen vriend tot in het voorportaal van zijn kasteel, drukte hem nogmaals de hand, zag hem te paard stijgen en het teeken tot den aftogt geven; een laatst vaarwel riepen beiden elkander toe, en zoo scheidden de twee vrienden, van welke de een den ander niet weder aanschouwen moest! - Dan, laat ons de gebeurtenissen niet vooruit loopen. Eerst zullen wij SICCO KAMMINGHA op zijnen riddertogt vergezellen, en daarna ons weder bij koning WILLEM vervoegen. - Door verschillende gemoedsbewegingen was SICCO aangedaan. De neerslagtigheid des konings, had eenen diepen indruk van treurigheid en bekommering op KAMMINGHA'S gevoelig hart gemaakt, en deed hem meer dan nog bij hem opgekomen was, de moeijelijkheid van zijn opzet, en de mogelijkheid, dat hij het slagtoffer van zijn' ijver wierd, beseffen. Sneuvelde hij, zoo was het lot der gevangenen ten uiterste onzeker, want niemand trok zich hare zaak zoo hartelijk aan, als hij; en onder hem berustte de schat, die tot losprijs moest dienen. Ware hij dood, zoo zou voorzeker zijn lijk uitgeschud worden, en dus een nieuwe buit RITTBERG in handen vallen. Van een' anderen kant gevoelde SICCO zich ten hoogste over zijne teerbeminde echtgenoot bekommerd. Haat tegen koning WILLEM kon den roover bewogen hebben een' aanslag

op de vrijheid van ELIZABETH te wagen, en geldzucht hem overhalen haar, op het zien van den losprijs, vrij te geven; maar ligt kon de snoode door AGNES schoon bewogen haar op geene voorwaarden willen afstaan, wat zou dan SICCO doen; zijn pligt eischte gebiedend, dat hij de koningin huiswaarts begeleidde, zijn hart zou hem trekken naar zijne gâ! Zulke gedachten, deden dan weder zijn' boezem kloppen, zijn paard aanzetten, en met wraakzucht bezield, het overwinnen van den dwingeland als eene zekere zaak beschouwen. Zoo peinzende, en nu eens wat langzamer, dan wat sneller voortrijdende, al naar mate eene of andere gemoedsbeweging voor een oogenblik den boventoon hield, naderde SICCO met zijne bende de rotsen, waarop RITTBERGS kasteel gebouwd was. Een dikke sneeuwjagt was hun dienstig om eene wijl bergop te trekken, zonder door de knechten van den roover, die voor het kasteel wacht hielden, bemerkt te worden; dan dit had toch eindelijk plaats. Nu vlogen op een gegeven teeken van alle kanten, uit alle hoeken van achter de rotsen, gewapende mannen te voorschijn, en een hevig gevecht greep plaats; maar SICCO'S ruiters deden geenszins voor hunne vijanden onder. Van weerskanten vielen er, tuimelden stervenden van de bergen af, of werden strijdenden doodelijk gewond, maar de overmagt was aan KAMMINGHA'S zijde, en sommige roovers, zich haastende om in het slot hunne veiligheid te zoeken, verflaauwde de moed der overigen, en gaven deze zich gevangen, slechts smeekende om lijfsgenâ! Terstond beval SICCO

zijne mannen een' kring om hen te sluiten, ze te ontwapenen, en te kluisteren; en eischte, dat zij hem zeggen zouden, waar hij RITTBERG moest zoeken, dit als voorwaarde stellende voor het behoud van hun leven. ‘In het kasteel ligt hij krank!’ riep een der gevangenen uit. ‘Bij de schermutseling, welke toen wij de twee vrouwen buit maakten, plaats had, is hij door een' verloren geschoten' pijl getroffen, en zwaar in de borst gewond.’ - SICCO niet twijfelende of *zijn* laatste schot had deze gelukkige uitwerking gehad, kuste vromelijk bij het hooren van deze tijding, de geheimzinnige keten, welke hij om den hals droeg, ten teeken van dankbaarheid aan zijn' beschermheilige, en nu niet langer twijfelende aan het wél gelukken zijner onderneming, riep hij, vol moed, zijne knechten toe. ‘Tsa mannen, onversaagd, nu op het roofnest los!’ Zoodra men van daar de toebereidselen tot dezen aanval bemerkte, deden de in het slot gevlugten met de wachters een' hevigen uitval. SICCO'S paard werd onder hem met eene lans gedood, en hij zelf bekwam een' slag op den regter arm, welks hevigheid hem het zwaard uit de hand deed vallen. Dan met de linkerhand nam hij het op, en doorstiet zijn' aanvaller, zoo dat deze stervende aan zijne voeten nederviel. Hun aanvoerder van zijn ros beroofd ziende, stegen nu de mannen die KAMMINGHA nabij waren af en alle drongen te zamen zoo sterk en al strijdende op de roovers aan, dat zij te gelijk met de weinigen, die van deze laatsten over waren, de slotpoort binnen kwamen. Nu werd met geweld

deur van RITTBERGS kamer opengebroken, en vloog SICCO met zijn bebloed zwaard op den roover, die krachteloos maar met oogen vol woede op zijn leger uitgestrekt lag, aan. ‘Gij zijt verwonnen!’ riep de held, terwijl hij de punt van zijn zijdgeweer hem op de borst zette; ‘Uw kasteel en uw volk is in mijne hand, zoo ook uw leven! stel terstond de door u geroofde vrouwen in vrijheid, of sterf!’ - ‘Sluit de poort,’ schreeuwde RITTBERG met al de kracht, die hem overbleef, ‘sluit de poort, gij lafaards, die ze niet verdedigen kondet wijl ik u niet aanvoerde, zoo heb ik eenige gevangenen meer!’ - ‘Draal niet,’ voerde hem KAMMINGHA toe; ‘spot niet met uwe overwinnaars, nog een oogenblik, en uw kasteel wordt door de vlammen verteerd en gij doorstooten! Komt, mannen, steekt het slot aan brand!’ RITTBERG nu ziende, dat de knechten van SICCO in begrip waren om zijn bevel uit te voeren en reeds van den voorraad takkebossen, die in het vertrek voorhanden was, aan het vuur op den haard aanstaken, en op den vloer verspreidden, riep uit. - ‘Wat is de losprijs, dien gij voor de vrouwen biedt?’ - ‘Een losprijs!!’ zeide SICCO, - ‘daar ik u in mijne handen heb, hoe durft gij van een' losprijs spreken!’ - ‘De staat, waarin ik ben, zegt dit genoeg,’ hernam RITTBERG, ‘zou mijn bloed, door uw toedoen stroomende, vruchteloos geplengd zijn, - dit in eeuwigheid niet. Geld! of geene vrouwen, en doodt gij mij, zoo zult gij die vrouwen niet vinden, daar sta ik u borg voor,

tenzij verpletterd onder de puinhoopen van dit kasteel, indien gij uw vernielingswerk volvoert!' - Deze dreigende woorden, waarvan SICCO het gewigt bemerkte, deden hem besluiten tot het bieden van de helft der penningen, over welke hij beschikken kon; maar RITTBERG, op een' spotachtigen toon hem zeggende: 'Is u uwe koningin niet meerder waard, zoo blijft zij in haren kerker!' verhoogde hij zijn bod, en kwam men eindelijk voor 6000 □ over een, dat de beide vrouwen SICCO zouden ter hand gesteld worden, benevens een kleinood, hetwelk hij op de borst van den roover had zien blinken, de nu met edelgesteente omzette reliquie van den H. STEFANUS, welke SICCO zelven eens tot losprijs had verstrekt. De paarden, waarop de vrouwen bij hare gevangenneming gezeten hadden, benevens de rijke zadels en toomen, wilde de roover niet afstaan; maar SICCO, nu de groote zaak verkregen was, zich door geene betrekkelijke kleinigheden willende laten ophouden, gaf toe, maar voegde er bij, 'tot dat de koning in persoon u naar eisch zal komen straffen!' - Nu beval RITTBERG, dat de vrouwen zouden voorgebragt worden, en SICCO ligtte zijn zwaard van 's roovers boezem af, gaf hem het geld en deed het brandstichten staken. - Weldra klonk eene welbekende stem hem in de ooren, het was die van ELIZABETH. - 'Waar voert gij mij heen,' was hetgeen zij op een' forschen toon uitbragt. 'Ik ga niet verder eer gijlieden mij van den blinddoek ontslaat.'... IJlings vloog SICCO naar den kant, van waar de stem scheen te

komen, en zag de koningin en AGNES beiden met een' band voor de oogen, omringd van rouwe gasten, gedwongen en schroomvallig voorttredende. De eerstgenoemde met eene fiere houding de mannen die haar vasthielden afwerende; de andere als een slagtoffer, magteloos, in droefheid verzonken, op een' der roovers leunende. ‘Laat af, gij knechten van den dwingeland!’ riep KAMMINGHA met eene donderende stem, die in het voorportaal weergalmde, ‘de vrijheid is de vrouwen hergeven, wat belet gij haar nog, hare verlossers te zien!’ Deze uitroep had de gewenschte uitwerking, namelijk de vrouwen gerust te stellen, en de roovers te bewegen haar van de blinddoeken te ontdoen. ‘Dappere ridder!’ riep ELIZABETH uit, zoo ras zij SICCO zag, hem de hand toereikende, ‘heb eeuwig dank!’ Maar AGNES? zij sprak niet, zij leunde nog op den roover, zij staarde haren echtgenoot aan, maar herkende hem niet. Zoo dra dan KAMMINGHA, door een' eerbiedigen voetval en het kussen van hare hand ELIZABETHS groet had beantwoord, nam hij zijne AGNES uit des roovers arm, fluisterde haar in het oor, ‘dierbare, kent gij uwen halsvriend niet meer!’ bedekte haar aangezigt met kussen, drukte haar aan zijn hart, en had eindelijk het genoegen haar tot zich zelve te zien komen; nu gaf zij een' luiden gil, zag SICCO aan, lachte hem toe, en sloot hem in hare armen. Doch het was nu niet raadzaam zich aan de bewegingen der teederheid over te geven, en langer dan noodig was in het kasteel van RITTBERG te vertoeven. De vrouwen werden

dan, buiten geleid, op paarden van verslagene ruiters geplaatst, terwijl SICCO zich op een derde zette, de graaf van *Waldeck* gelast, de gevangene krijgers tegen de veroverde roovers uit te wisselen, en voor het vervoeren der gekwetsten te zorgen, en daarop verliet het gezelschap, dat oorspronkelijk vermaakshalve op weg gegaan was, een verblijf, waar men geenszins had gemeend te komen, en waar de vrouwen twee halve dagen en een' nacht in onbeschrijfelijken kommer doorgebragt hadden.

Men trok stilzwijgend voort; de indruk van den schrik was nog niet uit der vrouwen hart geweken; het gezigt van dooden en verminkten, die nog vóór het kasteel, en op de plek, waar het eerst gestreden was, lagen; in een woord al de akeligheden van een slagveld in het klein, troffen haar ten sterkste, en deden haar genoegzaam alleen bedacht zijn, op het hoe eerder hoe liever ontwijken van zulk een schrikwekkend oord. Het weder had zich gelukkiglijk hersteld; op het einde van den dag schoot de zon nog eenige stralen door de bewolkte lucht, en zoo bleef het genoegzaam licht om den weg te vinden, tot men de poort van *Worms*, binnen reed. De stad naderende had SICCO het zwijgen afgebroken, door de koningin iets te zeggen van haar echtgenoots vertrek, ten einde het ledig vinden van het slot aldaar, haar geene bevreemding en nieuwe smart veroorzaken zoude, dit had ELIZABETHS nieuwsgierigheid gewekt; terwijl dan na de aankomst een overlaat middagmaal in gereedheid gebragt werd, en eer men zich aan de hoognoodige rust overgaf,

moest KAMMINGHA verhalen wat vroeger opgeteekend is, hij deed dit, maar met hoffelijke omzigtigheid van WILLEMS moedeloosheid niets vermeldende; daarop werden door hem eenige vragen gedaan, en beurtelings door de koningin en door hare vriendin op volgende wijze beantwoord. Door eene andere deur dan die, welke zij nu uitgegaan waren, eene deur aan den voet van den berg, waren zij het slot binnen gebragt; terstond daarop hadden de roovers haar een' blinddoek voor de oogen gedaan, en ze, zoo het aan het geluid der voetstappen scheen, door gewelfde gangen, nu regts dan links geleid; toen hadden zij eenige trappen moeten opklimmen en waren in een ruim vertrek gekomen, waar het haar weder geoorloofd werd te zien. Daarop hadden hare begeleiders haar verlaten om, gelijk zij zeiden, de bevelen van hunnen heer te gaan vragen, vertrekkende door eene deur, welke achter het tapijten behangsel der kamer, verborgen was. ‘Toen,’ zeide AGNES, ‘zag ik eens in het rond, maar weinig opbeurend was, wat ik bemerkte, te weten: dat de vensters hoog, en zelfs door op een' stoel te klimmen, niet te bereiken waren, en dat geen andere uitgang dan die, van welken de roover zich bediend, en dien hij van buiten (gelijk wij gemeend hadden te hooren,) met ijzeren bouten en grendelen gesloten had, in het geheele vertrek te vinden was. Twee slaapplaatsen, eene tafel, en ettelijke stoelen, maakten het huisraad van onze gevangenis uit. Tegen den avond werd ons licht, en eenige wel bereide spijs gebragt, maar

op de veelvuldige vragen, die wij deden, ontvingen wij niet dan zeer onvolledig bescheid.' - 'Onbegrijpelijk was het mij,' vervolgde de koningin, 'dat RITTBERG ons geheel niet kwam bezoeken, en hoe laat het ook werd, telkens verwachtte ik hem. Dat wij den nacht in vrees van allerlei aard en slapeloos doorbragten, behoef ik wel niet te zeggen. Eindelijk verdween die lange nare nacht, en eenige uren van den morgen verliepen, voor dat wij iets anders dan het gekras der raven, en het loeijen van den wind en het kletteren van sneeuw of hagel hoorden. Op 't laatst verscheen de man, die ons te voren had bediend; van hem vernam ik nu, dat RITTBERG eene wonde had bekomen, die hem belette ons te komen zien, maar dat wij op zijne zorg konden betrouwen, dat niets ons in zijn slot ontbreken zou.' - Van al het strijden was door de vrouwen niets gehoord, en toen zij afgehaald waren, om hare bevrijders te gemoet te gaan, hadden zij ver van aan zulk eene blijde gedachte voet te geven, gemeend, dat zij slechts naar eene andere gevangenis overgevoerd zouden worden. De blinddoeken waren haar wederom aangedaan, vele gangen hadden zij op nieuw moeten doortrekken en voorts zoo vele trappen opklimmen, dat het denkbeeld, dat zij in een' toren zouden opgesloten worden, in haar opgekomen was. 'Dit denkbeeld,' zeide ELIZABETH, 'was zoo verschrikkelijk, dat ik daarom uitriep wat gij gehoord hebt: dat ik niet verder wilde gaan.' - 'Neen,' zeide AGNES, 'ik stelde mij

nog verschrikkelijker dingen voor; ik dacht, toen ik bemerkte, dat wij ons aan het einde van den trap in eene zekere ruimte bevonden, en een geluid van stemmen om mij heen op eenigen afstand hoorde, dat als ik zien kon, ik mij op een schavot, van beulen omringd, en om eenige gezochte reden ter dood gedoemd, bevinden zou. Deze gedachte overweldigde mijn denkvermogen, ik werd bewusteloos, en meende te droomen, toen ik u, mijn KAMMINGHA, vóór mij zag staan.' - Nog dien zelfden avond werd een renbode naar den koning afgezonden om hem van den gelukkigen afloop van SICCO'S pogen kennis te geven, en den volgenden dag alles in gereedheid gebragt om op den eersten wenk, de koningin op de meest gemakkelijke wijze de terugreize naar *Holland* te kunnen doen aannemen. Dan ELIZABETH haar kind onder een goed opzigt wetende te zijn, en grootelijks verlangende hare moeder eens weder te omhelzen, gaf haren wensch te kennen om, dewijl zij toch haren echtgenoot nu niet te *Leyden* vinden zou, naar *Brunswijk* te trekken, en na eenig verblijf aldaar huiswaarts te keeren; dan meende zij, zou de oorlog tegen de Westvriezen wel geëindigd wezen, dan zou zij den koning triumferend te *Leyden* ontmoeten, en gereed zijn hem in het eerstkomende voorjaar naar *Rome* te vergezellen, waar zijne krooning omtrent dien tijd, eindelijk plaats hebben zou. SICCO, die met leedwezen zijn' vriend zonder hem had zien vertrekken, en vurig wenschte hem in den nieuwen krijg op zijde te staan, verzette zich zoo veel

hij kon, tegen dit plan der vorstin, wierp haar het ongunstige van het jaargetijde en 's konings onkunde aangaande haar voornemen, tegen; maar ELIZABETH liet zich door zijne redenen niet omzetten, en daar AGNES medewerkte om de zwarigheden van haren echtgenoot op te lossen, en hem onder het oog bragt, dat hij der koningin gehoorzaamheid schuldig was, staakte hij eindelijk zijn tegenstreven, en begaf zich met de, aan zijne zorg toevertrouwde vrouwen en een behoorlijk gevolg, naar *Brunswijk* op weg.

Wij willen nu deze reizigers verlaten, en den draad der geschiedenis, voor zoo veel die koning WILLEM betreft, weder opvatten, waar wij hem, om van ELIZABETHS verlossing uit 's roovers handen, te spreken, afgebroken hebben.

Eindnoten:

(107) Bl. 302.* De graaf van *Waldeck* wordt genoemd, als hebbende de koningin naar *Trifels* vergezeld, bij MEERMAN, D. II. bl. 277.

(108) Bl. 307. MELIS STOKE:

> - - het ware scende (*schande*)
> Liet ic dit al openbare
> Voer ic hier en voer ic dare
> Ander Lude (*lieden*) te doen onder
> Ende laten die mine al besonder
> Onbedwonghen.

(109) Bl. 308. Zulke straffen waren gebruikelijk in dien tijd.

(110) Bl. 308. Alleen de ridders droegen gouden sporen.

XXVII^ste^ hoofdstuk.

Zoo spoedig reisde de koning van *Worms* naar *Holland* voort, dat de hem achterna volgende renbode, hem eerst te *Dusseldorp* bereikte, op het oogenblik, dat de vorst al weder te paard gestegen was, om zijn' weg te vervolgen. Schoon hij aan het beleid noch aan den moed van zijnen trouwen SICCO twijfelde, was diens onderneming hem toch zoo hagchelijk voorgekomen, dat hij steeds met vrees voor mislukking was vervuld geweest. Hoe grooter

* Bij vergissing is in plaats van (106) deze noot (107) geteekend.

die vrees, hoe levendiger het genoegen, dat 's vorsten ziel vervulde, toen hij de blijde mare van de bevrijding zijner echtgenoot, vernam. Nu scheen alle bekommering te moeten wijken, nu zag hij niet langer angstig tegen den oorlog, dien hij voeren ging, op, en den boodschapper in zijne vreugd een deftig geschenk in de hand drukkende, rende hij, met nog meer overhaasting voort. Te *Utrecht*[111] eerst, vergunde zich de koning eenige rust. Hier, van dankbaarheid voor het Opperwezen, en voor de heiligen, welke men in die tijden bijna gelijk stelde met God, doordrongen, riep hij de geestelijkheid in het voorportaal van de ST. MARIA kerk bij een, en maakte haar getuige van zijne vrome gezindheid, zich in hare tegenwoordigheid neder buigende voor het beeld van ST. JORIS, in de kapel, onder andere aan dien heilige gewijd, en zijne dankzeggingen voor al het goede, dat hem wedervaren was, met zijne bede om verderen voorspoed uitstortende. Daar na trad hij met de prelaten in een gemeenzaam gesprek over de belangen van de stad, waarvan hij het burgerregt had aangenomen, en zag met genoegen om zich heen de menigte der stedelingen, die zich verzameld hadden, om hunnen vorst te aanschouwen, toen een vreemd gesuis hem in de ooren klonk, de wind als van iets, dat voorbij vloog, zijne haarlokken in beweging bragt, en een zware steen, voor zijne voeten nederplofte. Nu verdwijnt alle opgeruimdheid van geest en maakt voor de hevigste toornigheid plaats. De koning neemt den steen op, weegt dien in zijne hand, en roept

uit: ‘Heb ik aan de burgeren van *Utrecht* verdiend, dat men mij met zulk een moordtuig tracht het leven te benemen! Is dat mijn loon voor mijne zorgen voor deze stad! Wraak eischt zulk eene verregaande beleediging, wraak zal ik nemen, eer nog een jaar verstreken is!’ - Vruchteloos waren al de pogingen der geestelijkheid om 's konings toorn te doen bedaren - vruchteloos was al wat ter verschooning van hetgeen mogelijk zonder erg geschied was, in het midden werd gebragt; WILLEM eischte terstond zijn paard, besteeg het ijlings, en rende de schuldige stad uit. De verslagenheid te *Utrecht* was groot; wie had het feit bedreven, of wie had den bedrijver aangehitst? - alle pogingen, welke in het werk gesteld werden om zulks te ontdekken, bleven vruchteloos. De bisschop zond naar *Alkmaar,* waar de koning zich omtrent kerstijd bevond, met dit berigt, tevens smeekende, dat de vorst eene stad verschoonde, die naar het scheen geene schuldigen bevatte; maar WILLEMS antwoord was: ‘de misdadiger in mijne handen geleverd, of de stad het onderste boven gekeerd,’ en eene oorlogsverklaring volgde op deze dreigende taal. Twee krijgen te gelijk te voeren hebbende, zond de koning regts en lings door al zijne grafelijke staten, opdat een ieder stad, of dorp, of heer zoo veel manschappen aanbragte als mogelijk was, het zij om onder zijne vanen tegen *Westvriesland,* het zij onder die van zijnen broeder FLORIS, tegen *Utrecht* te veld te trekken. De misnoegde edelen zagen in deze oproeping eene schoone kans om WILLEM schade toe

te brengen, en kozen geveinsdelijk vóór hem partij. GIJSBRECHT *van Amstel*, dien wij onder dezen werkzaam gezien hebben, was, kort na zijne gevangenneming door den bisschop van *Utrecht,* de vrijheid herkregen hebbende, maar van wraaklust blakende, overleden; dan zijn zoon, ook GIJSBRECHT geheeten, was, met denzelfden lust bezield, in al de maatregelen der misnoegden getreden; deze voegde zich nu bij 's konings broeder. WILLEM *van Teylingen*, die wij gezien hebben, dat met de Westvriezen heulde, bood zich met de zijnen, WILLEM ter hulpe aan. 'Zou,' zoo luidde de boodschap, die hij den vorst liet overbrengen. 'Zou de edelmoedige koning, die meer nog door zijne goedertierenheid dan door de kracht zijner wapenen, zich de harten van vele volkeren gewonnen heeft, voor een' zijner onderzaten onverbiddelijk zijn? Zou ik, die eens door eene mislukte poging (uit belangstelling in zijne eer aangewend,) zijne gunst verloren heb, die gunst nimmer weder kunnen verwerven! Ik vlei mij met betere gezindheden van mijnen heer. Twintig mannen staan gereed zich bij het leger van den koning te voegen, TEYLINGEN zal ze tot de overwinning aanvoeren, maar TEYLINGEN heeft bemoediging van zijnen koning noodig, want dan eerst zal hij onverwinnelijk zijn!' - Ware KAMMINGHA tegenwoordig geweest, hij zou welligt niettegenstaande deze zoete woorden, den zender van de boodschap mistrouwd, en zijnen vriend een mondgesprek met den edelman afgeraden hebben, maar SICCO was ver af, en WILLEM gaf aan de inspraak

van zijn verzoenlijk hart, meer dan aan die der voorzigtigheid gehoor. Het aanbod van heer WILLEM werd aangenomen, eene verzoening met hem had plaats, ja wat meer is, hij werd bij de beraadslagingen omtrent den veldtogt, die op handen was, toegelaten. Wat hij daar ried, was, wat hij het meest met de belangen van den vijand wist overeenkomstig te zijn; wat hij daar hoorde, werd den vijand bekend gemaakt, verscheidene nachten werden door hem met over en weder trekken naar en van het Westvriesche leger, doch altijd bedektelijk, gesleten, en door middel van zijn' getrouwen helper in kwade zaken, den, ons reeds bekenden pater, (zie bl. 181) hield hij gemeenschap met heer GIJSBRECHT en met de overige misnoegden, die meer of min deel aan den Utrechtschen krijg namen; terwijl de andere, die zich in 's konings leger bevonden, meer onmiddellijk met hem zamen werkten. Zoo lang koning WILLEM kinderloos gebleven was, hadden de plannen van de misnoegde edelen zich niet verder uitgestrekt dan tot het verkleinen van zijne magt in *Holland*, en het vermeerderen van hunnen invloed op de besturing des lands. Hem het leven te benemen, vonden zij niet noodig, dewijl in den persoon van zijnen broeder FLORIS, een onmiddellijke opvolger daar was, van wien men althans niet minder tegenstand dan van WILLEM zou te wachten hebben. Maar sinds de koning een' zoon had, was het van belang den vader uit den weg te ruimen, om in troebel water te kunnen visschen en de zwakheden aan de regering van een kind, onder voogden staande,

noodzakelijk eigen, zich ten nutte te maken. WILLEMS dood was dan nu het hoofdpunt van de bedoelingen der misnoegden, maar niet door openbaar geweld, noch door de hand van een' hunner, moest het feit ten uitvoer gebragt worden. Of wel door 's vijands overmagt, of door een' omgekochten en behendiglijk gebruikten sluikmoordenaar moest hij vallen, ten einde geen der zamengezworenen verdacht wierde en de vruchten van het verraad miste, want WILLEM was te zeer algemeen bemind en geëerd, dan dat men zich zou hebben kunnen vleijen met straffeloosheid voor eenen bekenden moordenaar. TEYLINGEN had, eer hij zijne geveinsde verzoening met den koning bewerkstelligd had, de Westvriezen niet onkundig gelaten van de geduchte toebereidselen, welke tegen hen gemaakt werden, zijnde hem de dreigende woorden van den koning bij het teekenen van het laatste verdrag, ter ooren gekomen, en hen het groote voordeel afgeschilderd van het voorkomen des hangenden onweders, waardoor zij dan ook reeds toen hij in *Duitschland* was, den strijd begonnen hadden. Aan sommigen had hij het doen sneven van den vorst als eene daad, waardoor men zich aan het vaderland regt verdienstelijk zoude maken, voorgesteld, bij velen ingang gevonden, maar in het bijzonder op een' Westvriezen jongeling[(112)] zoo krachtig gewerkt, dat deze zich hem had aangeboden om het feit te bestaan, en ware het noodig, de vrijheid van zijn land door zijnen dood te koopen. Die Westvries was door heer WILLEM, naar GYSBRECHT *van Amstel* gezonden, terwijl deze zich in het

gevolg van den koning, nevens hem te *Utrecht* bevond, en gebruikt om den steen te werpen, die, gelijk wij gezien hebben, 's konings leven in groot gevaar bragt. De moordenaar was, overeenkomstig met hetgeen GYSBRECHT hem geboden had, terstond na het werpen, de stad ontvlugt, en zonder den uitslag te kennen, huiswaarts terug geijld, terwijl AMSTEL de mislukking van den aanslag gezien hebbende, het raadzaam had geoordeeld, om alle vermoeden van zich af te wenden, zich in den oorlog welke het gevolg van het gebeurde was, aan 's konings zijde, te laten gebruiken; te liever nog, daar HENDRIK *van Vianden* afbreuk te doen, altijd een streelend genoegen was, voor zijne wraakgierige ziel. - Meer dan dertig duizend man[113] vonden zich te *Alkmaar* bij een, toen WILLEM in de eerste dagen van Januarij 1256 last gaf om het leger naar *Vronen,* een aanzienlijk dorp, meer noordelijk op dan *Alkmaar,* te verleggen, hij zelf zou na weinige dagen volgen, maar wilde vooraf nog eene poging ter verschooning van zijne bedreigde onderzaten wagen, en gelastte dus sommige van zijne volgeren, den Westvriezen genade te gaan aanbieden, mits zij zich aan zijne schikkingen, namelijk het ontvangen van grafelijke bevelhebberen in hun gewest, en het opbrengen der gevergde lasten, wilden onderwerpen. TEYLINGEN verlangde en verkreeg, van aan het hoofd der bezending geplaatst te worden, en gebruikte deze zoo gunstige gelegenheid om een antwoord te verkrijgen zoo als de snoodaard dit verlangde, namelijk een smadelijk afwijzen van

alle bevrediging waaraan de bovengenoemde voorwaarden verknocht moesten zijn. WILLEM ten uiterste vergramd op het vernemen van dit antwoord, besloot dan nu zonder langer dralen zijn oogmerk ten uitvoer te brengen, en alleen de genoegzame sterkte van het ijs af te wachten om over de plassen of meren, die hem van het bedreigde gewest afscheidden, een' geduchten inval in hetzelve te doen. Nog een algemeene krijgsraad werd er te *Vronen* gehouden en daar in beslist: dat de kleinste helft van het leger, door[114] WILLEM *van Brederode* en DIRK *van Lynden* aangevoerd, de Drechtervriezen, die ten zuiden van *Medemblik* woonden, aanvallen zoude, terwijl de koning aan het hoofd van het meeste getal strijderen het dorp *Hoogwoude,* waar de talrijkste vijanden stonden, zou gaan verwoesten. Op den 25 Januarij 1256, was de koude feller dan de vorige dagen, het ijs had in den afgeloopenen nacht nog merkelijk in dikte gewonnen, en door den koning sterk genoeg gekeurd wordende, om de zwaarte van dat gedeelte des legers, hetwelk hij aanvoerde, te dragen, werd het teeken tot den optogt gegeven. De *Schermeer* en de *Heer Huigenwaard,* thans grazige weiden en bewoonbare landerijen, waren in koning WILLEMS tijd meren, en moerassige gronden; dan, alles was daar nu aan een' stevigen vloer gelijk; beide plekken werden ook zonder hinder overgetrokken, tot waar een arm van het laatstgenoemde meer, welke zich tot nabij *Hoogwoude* uitstrekte en het *Barkmeer* genoemd werd, zich, door hier en daar staande rietbossen

onderscheidde. Aan de overzijde van dien arm, zag men den vijand in slagorde geschaard staan. Op dit gezigt ontbrandde 's konings moed en ijver op nieuw, en zette hij zijn paard met dubbelen spoorslag aan. ‘Houd stand,’ riep TEYLINGEN de volgende benden toe, ‘houd stand, laat den koning de eer der eerste landing op den vijandelijken grond!’ Het leger stond stil, terwijl WILLEM met al de magt van zijnen klepper voortrende. Het eerste rietbos was hij voorbij gesneld, bij het tweede zag men hem naderen; maar nu verdween op eens de pluim van zijn helmet, - een slag, als van den donder, werd gehoord; zonder naar bevelen te wachten, trokken de manschappen voort; maar het ijs was gebarsten, men zag den koning worstelende met zijn ros, en het ijs al meer en verder splijtende, hoe meer het paard zich moeite gaf om op te springen. Nu kwamen in hinderlagen liggenden van achter de rietbossen te voorschijn, ligt gekleede voetknechten konden staan, waar ruiters met hunne paarden dit niet vermogten, een plotselinge schrik greep WILLEMS knechten aan, op het geroep van ‘vliedt! vliedt!’ hetwelk TEYLINGEN en zijne medestanders aanhieven, zij wendden de teugels om, en vloden over het krakende ijs, en door een deel der vijanden nagezet. Intusschen volgden de Westvriezen trouwelijk den last, hun vóór het gevecht door TEYLINGEN gegeven: ‘sla iederen Hollandschen ruiter dood, die op uw' grond verschijnt.’ Zich van polsstokken bedienende sprongen sommige vijanden van de eene ijsschol op de andere over, terwijl andere zich in

het rietbos staande hielden; nu smeten zij hunne werpspiessen op den in het water liggenden ruiter aan, bragten hem niettegenstaande zijn kermen en schreeuwen, en bieden van losgeld, met hunne halve pieken, zware wonden toe, en sloegen hem eindelijk met hunne Deensche bijlen dood! Toen sleurden zij het verminkte lijk, na het van het overzij gevallene en nu stervende paard losgemaakt te hebben, met zich voort en smeten het op het vaste land neder. Allengs kwamen eenige aanzienlijken uit hunne tenten, op die plaats aan en bezagen den geslagte naauwkeuriglijk, een hevige schrik beving ze; het vergulde harnas waarop een roode leeuw en een zwarte arend afgebeeld waren, deden alras den graaf van *Holland* en *Roomsch-koning* erkennen. ‘Mannen, wat hebt gij gedaan! gij hebt uwen vorst en heer vermoord!’ was nu de kreet, welke door een algemeen gejammer beantwoord werd. Roerloos stonden eene wijl degenen die zich aan het feit schuldig gemaakt hadden, en zij, die den koning hadden erkend; maar wat geschied was, was niet te verhelpen, en hetgeen nu best gekeurd werd, was het lijk weg te voeren en heimelijk te begraven onder het oog van de minstmogelijke getuigen; dit werd gedaan, en lang is de plaats onbekend gebleven, waar het stoffelijk overschot van koning WILLEM rustte! - Intusschen werd het Hollandsche leger al heviger en heviger vervolgd. Van deszelfs aanvoerder beroofd, en met verbaasdheid en schrik vervuld, dacht het aan geen tegenstand bieden, de Vriezen regtten onder hetzelve

eene vreesselijke slagting aan, en jaagden wie niet sneefden tot op Kennemerlandschen grond terug. Toen, zat van bloedvergieten, en het groote oogmerk van den geheelen krijg, de bevrijding van *Westvriesland* namelijk, bereikt hebbende, keerde de vijand terug, en liet het geringe overschot van het zoo kortelings bloeijende *Hollandsche* leger, aan zich zelven over. Als eene uit elkander gedrevene kudde schapen zonder herder, dwaalde dat overschot nog van schrik vervuld rond, toen de heeren van *Brederode* en van *Lynden,* die van hunnen kant met voordeel gestreden hadden, met hunne manschappen, de droeve mare van 's konings dood vernomen hebbende, aankwamen. Hun eerste werk was, de verspreide strijderen onder hunne vanen te vereenigen, het tweede een naauwkeurig onderzoek te doen naar de oorzaak van WILLEMS voortrijden zonder een behoorlijk gevolg, dat hem zou hebben kunnen bijspringen of verlossen. Wat zij daar omtrent gewaar werden, overtuigde hen, dat TEYLINGEN den verrader gespeeld had, en als de persoonlijke vijand des koning moest aangemerkt worden. Terstond werd tot het opsporen van dien ellendeling last gegeven, en het duurde niet lang, of hij werd, maar in eenen deerniswaardigen staat, in het leger gebragt. Kermende, onder dooden en stervenden liggende, was hij door eenige krijgsknechten gevonden met meer dan eenen pijl doorschoten, en zwaar aan het hoofd gewond. BREDERODE ondervraagde hem, schoon het duidelijk bleek, dat weinig antwoord te bekomen zoude wezen. Evenwel opende

de lijder, zijn' naam hoorende noemen, de half gebrokene oogen en zeide, terwijl de woede, die hem bezielde, op zijne gelaatstrekken te lezen stond: ‘Ja! WILLEMS val was mijn doel, - ik triumfeerde, - dan terwijl ik zijne verlatene knechten tot vlugten aanspoorde, hield een zestal hunner stand, zij riepen mij toe: verrader! en schoten op eens hunne pijlen op mij af, - ik viel ze op mijne beurt met mijn slagzwaard aan, maar mijne wonden maakten mij krachteloos; - het zwaard werd mij ontwrongen en ik kreeg daarmede een' slag op het hoofd, die mij bewusteloos deed nederzinken. De *Vriezen* hebben reeds mijn' dood op mijne moorderen gewroken, - welligt.... maar wat baat het mij, - want ik sterf!’ - ‘Zoo zal de aarde een' booswicht te minder te dragen hebben!’ beet BREDERODE hem schamper toe, - maar WILLEM VAN TEYLINGEN hoorde het niet meer; de weinige krachten, welke hij nog over had, waren door het spreken uitgeput; het bloed gutste met vernieuwde hevigheid uit zijne wonden, en in akelige stuiptrekkingen, gaf hij den geest. -

Eindnoten:

(111) Bl. 320. Het in den tekst als te *Utrecht* gebeurd verhaalde, is (behalve wat de zamenzweerders betreft) met de waarheid overeenkomstig. Zie MEERMAN, D. II. bl. 278 en verv.

(112) Bl. 324. MEERMAN, D. II. bl. 280.

(113) Bl. 325. Dezelfde, D. II. bl. 285 en verv.

(114) Bl. 326. Die Heeren worden genoemd bij MEERMAN, D. II. bl. 286. Zie verder bij denzelven de beschrijving van den slag bij *Hoogwoude,* welke in den tekst met de waarheid overeenkomstig is, uitgenomen de rol, welke de heer *van Teylingen* er bij gezegd wordt gespeeld te hebben.

XXVIII[ste] hoofdstuk.

MATHILDE *van Holland* zat in haar stift te *Loosduinen*, van hare kloosterlingen omringd, met de zoon van koning WILLEM, die hare zijde nooit een oogenblik verliet, naar eene voorlezing, welke haar biechtvader deed, aandachtig te luisteren, toen een verschrikkelijk gekletter van hagel, die op het leijen dak nederviel en tegen de betraliede glasramen geweldig aansloeg, het gezelschap verschrikt deed opzien, den pater zijn lezen deed staken, en den jongen FLORIS in luid geschrei deed uitbarsten. - 'Ween niet, mijn kind!' zeide MATHILDA, 'ween niet, het is suiker, die nedervalt; er is voor u geen kwaad te duchten!' Zoo sprekende nam zij het jongsken op den arm en ging naar het venster toe, - maar nu beving een hevige schrik haar zelve; de hagelsteenen waren van eene buitengemeene grootte, en op sommige derzelve meende zij den indruk van eenen gekruisten Christus te zien, ja zelfs het opschrift *Jesus Nazarenus Rex Judeorum,* te onderscheiden;[(115)] ijlings zette zij het kind op den grond neder, riep den pater bij zich, en wees hem aan, wat zij meende te bespeuren. 'Mijne oogen, door ouderdom verzwakt,' zeide de voorzigtige man, 'onderscheiden niet, wat gij edele vrouwe bemerkt; maar indien het

gene gij gedacht hebt zoo is, dan is het zeker een wonder, eene openbaring van iets, dat nog gebeuren moet.' - 'Welligt,' viel hem MATHILDA in de rede: 'welligt eene aankondiging van den triumf mijns zoons! de groote hagelsteenen die, hier, de nog te veld staande koolstruiken verpletteren, zullen het zinnebeeld zijn van de pijlen van 's konings knechten, die de Westvriezen doorboren, en het heilige teeken, hetwelk ik zag, zal de zege van het Hollandsche leger beduiden! Kom, storten wij onze gebeden voor het beeld van den heiligen DONATUS, die de wereld tegen alle tempeesten beschermen kan, en dus de kwade gevolgen van dezen hagel voor het veld afwenden, demoedig uit, tevens smeekende om de heilrijke vervulling van wat het mirakel mij schijnt aan te duiden.' Terwijl 's konings vrome moeder zich met haar gevolg naar de kapel begaf, werd er hevig geklopt aan de voorpoort van het stift; een renbode uit het leger, vraagde gehoor, en de nieuwsgierigheid van MATHILDE was ditmaal sterk genoeg om haar de voorgenomene gebeden te doen uitstellen, totdat zij de boodschap van den gezant zou hebben gehoord. Maar hoe veranderde niet hare gemoedsbeweging, toen zij die boodschap vernam! Het leger verslagen, de koning vermoord!! al hare wenschen verijdeld, al hare voorzeggingen averegts uitgekomen, al hare verwachtingen den bodem ingeslagen!! O wie beschrijft MATHILDA'S leed! Krampachtig drukte zij, op het vernemen van dat hartverscheurende nieuws, WILLEMS zoon aan hare borst...

‘Arme wees,’ riep zij uit, ‘arme verlatene kleine, ween, ween nu vrij! De hoop van *Holland* is vergaan! de kroon van het rijk is gevallen, de bloem van *Neerlands* jongelingschap is afgerukt. En ik rampzalige, die zoo vroeg mijn' echtgenoot moest missen, moet ik nu ook mijn' dierbaren zoon beschreijen! Helaas! deze beide geliefden zijn, zonder met de kerkgeregten bediend te zijn geworden, als slagtoffers der wraak gevallen. O dat ik mijn' FLORIS niet hadde overleefd! O dat ik slechts vóór WILLEM ten grave ware gedaald!’ In dezer voege gaf de diep bedroefde vrouw, aan haren verscheurden boezem lucht, terwijl een tranenvloed uit hare oogen stroomde. Inmiddels rende de boodschapper naar *Rijnsburg* voort, en naar *Delft.* - ADA ontving de verpletterende tijding met diepe droefenis, maar met eene onderwerping aan des hemels wil, hare geestelijke waardigheid passende. - RICHARDIS kon niet weenen. Zij sloeg de handen ineen, en riep uit, ‘waar waren de knechten van WILLEM! waar bleven de strijderen dat zij hunnen koning niet hielpen! Verdiend is de neerlaag des legers, daar zoo veel mannen den eenen voornaamste niet reddeden! Bode, ik twijfel aan de waarheid van uw verhaal!’ - Helaas had maar de jonkvrouwe met reden getwijfeld! maar spoedig bevestigde de terugkeer van de vijf Delftenaren, die ontkomen waren, en niets dan hunne banier medebragten, de verschrikkelijke waarheid, aan welke, door de drie mannen van *Dordrecht,* die over *Delft* huiswaarts keerden, (het

overschot hunner stadgenooten, die opgetrokken waren) nog grooter zekerheid werd bijgezet. - Algemeen was de droefheid en de rouw in *Holland;* elk huisgezin bijna, miste een van deszelfs leden, en alle voelden diep het gemis van den beminden Opperheer. Spoedig waaide het gerucht van de nederlaag bij *Hoogwoude* en van 's konings dood naar *Duitschland* over, en verspreidde daar eene algemeene ontsteltenis; de rust, welke nu na zoo veel strijden herboren was, en gevestigd scheen, stond, meende men, op het punt van weder gestoord te worden, en wie nu tot hoofd des rijks zou verkoren worden, was eene vraag, die kwalijk op te lossen scheen. Paus ALEXANDER was verbaasd, toen hij de schrikwekkende tijding hoorde, hij vereerde de nagedachtenis van den, ook door hem, hooggeschatten vorst, en bepaalde veertig dagen aflaat van zonden, voor ieder, die voor de ziel van koning WILLEM, zoo dikwijls, waar, en wanneer dit voegzaam geschieden kon, het onze vader en de engelengroet opzeggen zoude[116]. Maar laten wij ELIZABETH, de echtgenoot, en SICCO KAMMINGHA, den vriend des afgestorvenen, niet vergeten. De koningin was naar *Brunswijk* op weg en tot bij *Spiegelberg* genaderd, toen de aan haar afgezondene wapenheraut haar ontmoette. ‘Wat nieuws?’ riep SICCO hem vragender wijze toe, zoo ras hij hem op zekeren afstand bespeurde: ‘Wat nieuws? is er gestreden? zijn de Vriezen geslagen? Heeft het de koning wél?’ - ‘Er is gestreden,’ antwoordde de nu genaderde heraut,

met een gelaat, waarop de diepste smart geteekend stond: ‘er is een leger verslagen, maar dat der Vriezen niet; de koning heeft het mogelijk wél; hij rust, - maar in zijn graf.’ - ‘Wat zegt gij!’ riep SICCO verbaasd. - ‘Verklaar u.’ beval ELIZABETH; en de bode ontvouwde de omstandigheden en de verschrikkelijke gevolgen van den strijd. Als versteend van droefenis, zat ELIZABETH daar, geen traan ontsprong haar oog; geene zucht ontsnapte aan haren boezem. SICCO sloeg zich voor het hoofd, en riep als buiten zich zelven uit. ‘Moest gij zóó sneven, edele, moedige held! Niet als een man, die het zwaard kan voeren, maar als een kind, ter zelfverdediging onbekwaam! Moest gij geslagt worden; zonder nut, zonder roem, onder moordenaars handen bezwijken! O waarom was uw trouwe SICCO niet bij u, hij zou u beschermd hebben, of met u gevallen zijn! En niet genoeg, dat uwe trouwelooze volgelingen u in het gevaar begaven, uw lijk zelfs hebben zij verlaten; zonder hunnen heer, hetzij dan levend of dood, keerden zij huiswaarts terug!! Ellendigen! te regt heeft u de vijand vervolgd en verslagen. Ha! van al die dienden, zijn alleen degenen, die TEYLINGEN straften, eere waard. En gij, vervloekte verrader, vrij vare uwe zwarte ziel ter helle, vrij worde uw lijk door honden en raven verscheurd! Rampzalig *Duitschland,* rampzalig *Holland!* Rampzalige weduwe, en vaderloos kind!!’ Nu ontsprong een vloed van tranen, SICCO'S aan schreijen zoo weinig gewende oogen, en

zelfs de liefkozingen van zijne AGNES waren niet in staat hem tot bedaren te brengen. Eindelijk nam ELIZABETHS moedig karakter de overhand over het nederbuigende gevoel van haren druk. ‘Op!’ riep zij, ‘mijne knechten, op! - terstond naar *Holland* teruggekeerd, - ben ik geene echtgenoot meer, ik ben nog moeder; moeder en vader te gelijk over mijn kind! Ik moet MATHILDA van hare zorgen ontlasten, ik moet het graafschap voor mijn' FLORIS behouden. Op, dralen wij niet langer noodeloos hier!’ - KAMMINGHA gaf terstond de vereischte bevelen tot het voortzetten der reize: maar met gansch andere gemoedsbewegingen dan den vorigen dag, en in eene geheel andere rigting, ging het gezelschap op weg. - Behoef ik de aankomst te *Leyden,* het intreden in het doodsche verblijf aldaar, en de eerste ontmoeting tusschen ELIZABETH en haar kind; of tusschen de koningin en MATHILDA, of ADA, of RICHARDIS te beschrijven? mij dunkt neen; want welk gevoelig hart zal zich niet een beter begrip van die ontmoetingen maken, dan ik door woorden zou te weeg brengen kunnen! Aan mijne lezers zij het overgelaten zich overeenkomstig met hun gevoel, eene voorstelling te maken van wat ik niet naar eisch kan beschrijven. - Geene zorg voor het dierbaar overschot eens geliefden, geene begravenisplegtigheden, of iets dergelijks, bood eenig verzet van gedachten aan de treurende hofbewoners aan; vlijtig ter kerk te gaan en missen voor de rust van WILLEMS ziel te hooren lezen, was al wat men vermogt. FLORIS *van Holland* werd uit

het leger geroepen, om de voogdijschap over WILLEMS zoon te aanvaarden; hij nam die taak op zich, en bragt, in zijne hoedanigheid als bestierder van het graafschap, weldra den oorlog met het *Sticht,* en de oneenigheden met de gravin van *Vlaanderen* ten einde. - SICCO KAMMINGHA, wars van het leven aan een hof, waar alles hem zijn' droevig omgekomenen vriend herinnerde, en het beheer van zijne eigene bezittingen ongaarne lang in vreemde handen willende laten, nam na verloop van eenige weken zijn afscheid van ELIZABETH. AGNES, hoezeer ook aan de koningin gehecht, moest pligtshalve wel haren echtgenoot volgen. Treurig was het vaarwel, dat de beide vriendinnen elkander zeiden; maar allengs overwon het geluk, dat de vrouw van *Ameland* smaakte in het bijzijn van haren echtgenoot, de droefheid van hare scheiding van WILLEMS weduw. SICCO zette zich met zijne AGNES op het vaderlijk erfgoed neder, en bragt daar, door zijnen meer verlichten geest, veel bij tot de beschaving zijner landgenooten. Door zijne onbekrompene milddadigheid maakte hij die veel gelukkiger, dan zij te voren geweest waren; en door zijne gemeenzaamheid won hij aller hart. Aan de kinderen, die hem zijne AGNES schonk, boezemde hij zijne vrome beginselen, benevens zijn' afschuw van dweeperij en priesterlisten in; eerlijk en opregt gelijk hij zelf was, leerde hij ook zijne kinderen wezen; en het verwaarloosde kasteel op *Ameland*, door zijne zorg hersteld en in orde gebragt, werd binnen korte jaren beroemd als een der aangenaamste verblijven, waar deugd en

eensgezindheid woonden, en elke vreemdeling, die er kwam, met gulle gastvrijheid ontvangen werd. SICCO leefde op die wijze gelukkig voort, en lang genoeg, om kennis te dragen van het wedervinden van koning WILLEMS lijk. Graaf FLORIS V, 's vorsten zoon, na onder verschillende voogden gestaan te hebben, zelf het bewind in handen krijgende, toen hij zeventien jaren oud was, verlangde grootelijks zich op de Westvriezen over den dood zijns vaders te wreken. De gelegenheid daartoe bood zich eerst tien jaren later, in 1282, aan, maar toen ook streed FLORIS met zoo veel voordeel, als zijn vader het met nadeel gedaan had. Tot bij *Hoogwoude* genaderd, rustte de ouderlievende zoon niet, eer hij WILLEMS begraafplaats wist. Een oud man wees hem die aan; toen werd het gebeente opgedolven en in eene prachtige kist gelegd. SICCO van het voorgevallene verwittigd zijnde, verzelde het gewijde overschot van den geliefden heer, tot binnen *Utrecht,* waar eene plegtige lijkdienst ter eere van 's konings nagedachtenis werd gevierd, en ging zelfs mede naar *Middelburg*, waar FLORIS verkoos de begravenis plaats te doen hebben. Te *Middelburg* zag KAMMINGHA nog eens den nu ook ouden HERMAN weder. Zij erkenden elkander, niettegenstaande de verandering, welke de jaren in hunne gelaatstrekken hadden te weeg gebragt, en vonden genoegen in het herdenken van, en spreken over den verledenen tijd. - Na weinige dagen keerde de heer van *Ameland* naar zijn kasteel terug, sleet daar nog eenige genoegelijke jaren, en stierf eindelijk op den dag, die ook de laatste was van de dertiende eeuw.

Eindnoten:

(115) Bl. 331. Zie Kronijk van *Holland* en *Zeeland.* Dit wonder staat daar, als op een' anderen tijd voorgevallen, aangeteekend; ik heb gemeend, het hier te mogen gebruiken.

(116) Bl. 334. Die aflaat en dat bidden verhaalt MEERMAN, D. II. bl. 292, als eerst in 1287 door sommige bisschoppen geschonken en gevergd. Ik heb de vrijheid gebruikt, ALEXANDER zelven (die meer betrekking op koning WILLEM had, dan paus HONORIUS IV. die in 1287 regeerde,) als handelende in te voeren, terstond na WILLEMS dood.